

МІЙ
КОНСПЕКТ

НОВА
українська школа

Т. Л. Абрамюк,
Е. О. Аралова,
І. В. Оніщенко

**НОВА ПРОГРАМА
2018**

КРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

ЧАСТИНА **1**

- Розподіл годин і тематика уроків — відповідно до підручників К. І. Пономарьової та О. Я. Савченко
- Інноваційні технології (розвитку критичного мислення, здоров'язбережувальні та ін.), ігрові методи і прийоми
- Творчі завдання для роботи в парах і групах, зразки наочності
- Орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки уроків — на окремих аркушах

2 КЛАС

ОСНОВА

ВИДАВНИЧА ГРУПА «ОСНОВА» — ПРОСТІР ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ!

З 2002 року ми є надійним помічником педагогів України. Із року в рік любов до читача та віра у свою справу сприяють виникненню нових ідей і допомагають рухатись уперед.

Ми надаємо комплексну інформаційно-методичну підтримку освітянам

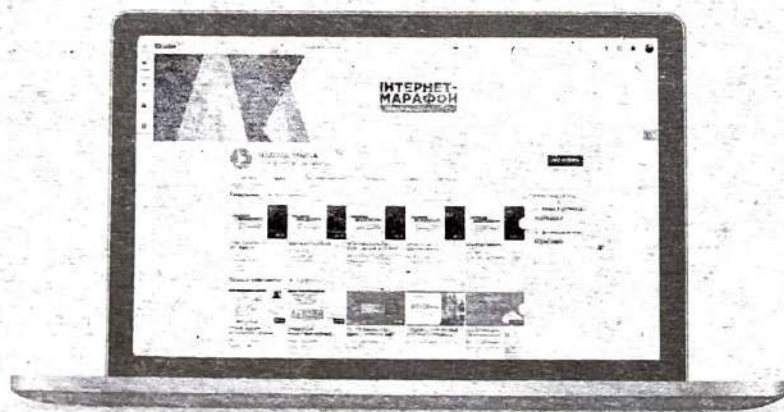
Випускаємо розробки уроків серій «Мій конспект» та «Усі уроки», які створені, аби полегшити роботу вчителів під час підготовки до уроків!

Пропонуємо 1300 книг і посібників для комплексної організації роботи у ЗДО та школі за найвигіднішими цінами! Обирайте й замовляйте в нашому інтернет-магазині: <http://book.osnova.com.ua>

Підвищуємо професійний рівень педагогів у «Дистанційній академії»! Ви можете записатися на курс та отримати сертифікат! <http://osnova.d-academy.com.ua>

Підтримуємо вас у соціальних мережах! Приєднуйтесь до нас у Facebook: www.facebook.com/OsnovaVG. Тільки в нас: актуальні новини освіти, спілкування в колі освітян, розіграші й акції!

Проводимо безкоштовні Інтернет-марафони! Спікери: вчителі — агенти змін, тренери НУШ, іноземні фахівці з освіти! Лише актуальні теми та корисна інформація! Слідкуйте за анонсами на сторінці у Facebook: www.facebook.com/InternetMarafon

Ведемо YouTube-канал Інтернет-марафону! Понад 200 безкоштовних онлайн-лекцій, які можна переглядати у вільний час за посиланням: www.youtube.com/c/MARAFONOSNOVA.

ДЯКУЄМО, ЩО ОБИРАЄТЕ НАС!

З повагою
Видавнича Група «Основа»

ОСНОВА
видавнича група

Т. Л. Абрамюк,
Е. О. Аралова,
І. В. Оніщенко

КРАЇНЬСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

ЧАСТИНА

2-ге видання

Харків

Видавнича група «Основа»

2020

Абрамюк Т. Л.
А16 Українська мова та читання. 2 клас. Частина 1 /
Т. Л. Абрамюк, Е. О. Аралова, І. В. Оніщенко. — 2-ге ви-
дання. — Х. : Вид. група «Основа», 2020. — 335, [1] с. —
(Серія «Мій конспект»)

ISBN 978-617-00-3751-0.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування і розробки уроків української мови та читання у 2-му класі Нрарої української школи, складені відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти (2018) за Типовою освітньою програмою авторського колективу під керівництвом О. Я. Савченко.

Розподіл годин і тематика уроків відповідають змісту підручників К. І. Пономарьової (Українська мова та читання : Підручник для 2-го класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1. — К. : УОВЦ «Оріон», 2019) та О. Я. Савченко (Українська мова та читання : Підручник для 2-го класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2. — К. : УОВЦ «Оріон», 2019).

Конспекти уроків, різноманітних за формою проведення, побудовано з урахуванням основних положень Концепції «Нова українська школа», на засадах компетентісного, діяльнісного підходів, з використанням елементів інтеграції, інноваційних та здоров'язбережувальних технологій, інтерактивних методів та прийомів навчання, сучасного обладнання як складової нового освітнього середовища.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	7
УКРАЇНСЬКА МОВА	11
Вступ	11
Урок 1. Представлення себе під час знайомства. Оформлення речень на письмі. Створення усного висловлення за ілюстраціями	11
Досліджую звуки і букви, склад, наголос	14
Урок 2. Розрізнення мовних і немовних звуків. Позначення мовних звуків буквами на письмі. Складання і записування речень за малюнками	14
Урок 3. Розрізнення голосних і приголосних звуків. Побудова й записування речень з використанням допоміжних матеріалів (малюнок, словосполучення)	17
Урок 4. Позначення м'якості приголосних на письмі. Складання усної розповіді (казки) за малюнком та опорними словами	21
Урок 5. Написання слів з <i>ьо</i> та <i>йо</i> . Побудова усної розповіді за опорними словами	24
Урок 6. Пошук потрібної інформації в оголошенні за поданими запитаннями. Дослідження слів з подовженими приголосними звуками. Складання усної розповіді про улюблене заняття	27
Урок 8. Читання діалогу за ролями. Ознайомлення зі структурою записки. Розпізнавання слів зі звуками [дж], [дз], [дз']. Написання відповіді на запитання за змістом прочитаного тексту	30
Урок 9. Вправлення у перетворенні слів. Спостереження за словами з буквами <i>г</i> та <i>щ</i> . Формулювання усних відповідей на запитання за змістом прочитаного тексту	34
Урок 10. Читання діалогу за ролями. Знаходження в тексті потрібної інформації. Дослідження слів, у яких букви <i>я, ю, є, ї</i> позначають два звуки. Побудова речень за даним початком	37
Урок 11. Пошук потрібної інформації в запрошенні. Вправлення у написанні слів з апострофом. Складання усної розповіді за запитаннями	40
Урок 12. Вправлення у правильній вимові дзвінких приголосних звуків у кінці слів і складів. Побудова речень з поданими словами	43
Урок 13. Експериментування з наголосом у словах. Спостереження за залежністю значення слова від зміни наголосу. Складання розповіді за малюнками і запитаннями	46
Урок 15. Засвоєння правильного наголошування слів <i>читання, завдання, запитання, помилка, помилки</i> . Відновлення деформованих речень	49
Урок 16. Вправлення у вимовлянні слів з ненаголошеними звуками [е], [и]. Актуалізація знань про правила переходу вулиць. Записування відповіді на запитання	52
Урок 17. Конструювання слів зі складів. Вправлення у поділі слів на склади. Побудова розповіді за опорними словами	55
Урок 18. Вправлення у поділі для переносу слів, у яких є збіг приголосних, та слів, які мають склад, позначений однією буквою. Розмірковування про призначення прочитаного тексту	58
Урок 19. Вправлення у переносі слів з буквосполученнями <i>дж, дз</i> , апострофом і буквами <i>ь, й</i> . Створення розповіді за опорними словами	61
Урок 20. Пригадування алфавіту. Вправлення у розташуванні слів за алфавітом. Ознайомлення з алгоритмом пошуку книжки за алфавітом. Записування відповіді на запитання кількома реченнями	64
Урок 22. Користування алфавітом у роботі з навчальним словником. Вправлення у перевірці правопису слів за словником. Складання і записування речень за поданими запитаннями, словами	67
Урок 23. Повторення і застосування знань про звуки й букви, умінь правильно наголошувати слова та ділити на склади для переносу. Запис відповіді на запитання	70

Досліджую значення слова	74
Урок 24. Дослідження лексичного значення слова. Побудова діалогу за поданими запитаннями (<i>інтерв'ю</i>) на основі прочитаного тексту. Добирання титрів до кадрів з мультфільму	74
Урок 25. Розрізнення прямого і переносного значення слів. Складання і записування речень за малюнком, з поданими словосполученнями	78
Урок 26. Ознайомлення з багатозначними словами. Складання і записування речень з багатозначними словами	81
Урок 27. Розпізнавання і добирання протилежних за значенням слів. Перетворення тексту шляхом заміни окремих слів на протилежні за значенням	84
Урок 29. Ознайомлення з близькими за значенням словами. Читання діалогу за ролями. Знаходження в тексті потрібної інформації	87
Урок 30. Формування уявлення про виражальні засоби мови — епітети, порівняння (<i>без уживання термінів</i>). Поширення речень виражальними засобами мови	91
Урок 31. Уживання формул мовленнєвого етикету (<i>ввічливих слів</i>). Розігрування діалогу за поданими запитаннями (<i>інтерв'ю</i>)	94
Урок 32. Вправлення у використанні слів різних лексичних груп. Складання та поширення речень виражальними засобами мови	97
Урок 33. Доповнення тематичної групи слів. Побудова розгорнутої відповіді на запитання. Читання діалогу за ролями	100
Урок 34. Добирання слів певної тематичної групи. Пошук у текстах потрібної інформації	103
Урок 36. Вибір із тексту відомої і невідомої інформації. Записування розповіді з використанням допоміжних матеріалів (<i>слів, малюнків</i>)	106
Урок 37. Визначення зайвого предмета в певній тематичній групі. Підписування світлин. Складання опису предмета та відгадування його назви	109
Урок 38. Добирання родової назви предметів до видових. Складання розповіді за малюнком. Виконання дій за інструкцією	112
Досліджую іменники	114
Урок 39. Формування уявлення про слова — назви предметів. Розрізнення неживих і живих предметів. Складання речень, розповіді за малюнком	114
Урок 40. Ознайомлення з терміном «іменники». Розрізнення іменників, які відповідають на питання <i>хто?</i> і <i>що?</i> . Складання розповіді за малюнком	117
Урок 41. Знаходження іменників у реченні і тексті. Розігрування діалогу. Записування речень за поданими запитаннями	120
Урок 43. Написання з великої букви імен, по батькові і прізвищ людей. Поширення поданих речень	123
Урок 44. Ознайомлення з походженням деяких жіночих і чоловічих імен та прізвищ. Поширення поданих речень	127
Урок 45. Застосування правила вживання великої букви в іменах, по батькові і прізвищах людей. Знаходження в тексті потрібної інформації. Записування відповіді на запитання	130
Урок 46. Написання з великої букви кличок тварин. Поширення поданих речень. Складання і записування речень за запитаннями	133
Урок 47. Застосування правила про написання кличок тварин з великої букви. Складання розповіді за коміксами	136
Урок 48. Написання з великої букви назв міст і сіл. Знаходження в тексті нової інформації. Перетворення інформації (<i>перенесення інформації з тексту на карту</i>)	139
Урок 50. Написання з великої букви назв гір, річок, озер, островів, морів. Знаходження в тексті відповіді на запитання. Складання тексту для реклами	142

Урок 51.	Розпізнавання іменників, які означають один предмет і багато предметів. Складання розповіді за коміксами	146
Урок 52.	Змінювання іменників за числами (<i>один — багато</i>). Розігрування діалогу. Пошук у тексті потрібної інформації	149
Урок 53.	Повторення, закріплення і застосування знань про іменник. Підписування світлин	152
Урок 54.	Застосування набутих знань, умінь і навичок у процесі виконання компетентісно орієнтованих завдань	156
Урок 56.	Узагальнення вивченого. Підсумковий урок за I семестр	159
ЧИТАННЯ		163
До школи, до книги, до друзів душа поривається знов!		163
Урок 1.	Вступ. Валентин Бичко «Літо, до побачення!». Створюємо усний журнал	163
Урок 2.	Микола Сингаївський «До школи». Нузет Умеров «Наш клас»	166
Урок 3.	Марія Хоросницька «Добра порада». Тетяна Цидзіна «Очі, вуха маю...». Лідія Повх «В їдальні»	170
Урок 4.	Хитрощі не люблять совісті. Василь Сухомлинський «Як Наталка в Лисиці хитринку купила»	174
Урок 5.	Медіавіконце: читаю, слухаю, бачу	177
Урок 6.	Юрій Ярмиш «Зайчик і Вовчик»	180
Урок 8.	Милування природою. Максим Рильський «Ми збирали з сином...». Дмитро Павличко «Небеса прозорі...»	184
Урок 9.	Веселе слово. Грицько Бойко «Хвастунець». Григорій Фалькович «Чесний кіт»	188
Урок 10.	Добре того вчити, хто хоче все знати. Українська народна казка «Дрізд і голуб»	192
Урок 11.	Перевіряю свої досягнення.	195
Читаємо і пізнаємо таємниці рідної мови		200
Урок 12.	Вступ. Олександр Підсуха «Ой, яка чудова українська мова...». Оксана Кротюк «Ходить сон»	200
Урок 13.	Колискові пісні — перлини української мови. «Котику сіренький», «Ходить котик по горі», «Ой люлі, люлі...»	204
Урок 15.	Дитячі заклички. «Иди, іди, дощику», «Вийди, вийди, сонечко»	208
Урок 16.	Лічилки. «Раз, два, три, чотири...», «Їхав лис через ліс», «Де стоїш?», «Покотило, покотило...»	212
Урок 17.	Мирилки. «Через тин вишня похилилася», «Мир миром...»	215
Урок 18.	Загадки. Дмитро Білоус «Загадки про розділові знаки»	218
Урок 19.	Скоромовки. Грицько Бойко «Вареники»	221
Урок 20.	В'язка народних прислів'їв	224
Урок 22.	Українська народна казка «Кіт і пес»	227
Урок 23.	Досліджуємо текст. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Загадка-добавлянка	230
Урок 24.	Медіавіконце: книжка. Олександр Пархоменко «Мов краплин у Дніпрі...»	234
Урок 25.	Рідна мова — наче квіти. Надія Мовчан-Карпусь «Василинка». Варвара Гринько «Сію дитині»	237
Урок 26.	Добрій людині і чужа хвороба до серця. Зірка Мензатюк «Золоте серце»	241

Урок 27. Мовні цікавинки. Василь Плахотников «Під парканом». Ігор Січовик «Кістку пес в зубах тримав». Тетяна Корольова «Рано-вранці...»	245
Урок 29. Перевіряю свої досягнення	249
У кожній казці є урок, мов у квіточці медок	253
Урок 30. Вступ. Тетяна Майданович «Примовка до казки». Українська народна казка «Вовк та собака»	253
Урок 31. Медіавіконце: мандрівка до бібліотеки	257
Уроки 32–33. Сміливість і кмітливість. Українська народна казка «Цап і баран»	260
Урок 34. Причина і наслідок. Болгарська народна казка «Виноградар і змія»	265
Уроки 36–37. Польська народна казка «Оселедець і камбала»	269
Урок 38. Перевіряю свої досягнення.	273
Щоб у серці жила Батьківщина...	276
Урок 39. Вступ. Марія Чумарна «Маленька і велика». Українська народна пісня «Роде наш красний»	276
Урок 40. Наш символ і оберіг. Василь Скуратівський «Калина»	280
Урок 41. Наталка Поклад «Петриківські диво-квіти»	284
Урок 43. Що таке Батьківщина? Анатолій Костецький «Батьківщина». Леонід Полтава «Наша Батьківщина»	288
Урок 44. Що таке щастя? Марія Морозенко «Мій тато повернувся із війни»	292
Урок 45. Україна наша — вічна. Василь Сухомлинський «Вічна тополя» (легенда)	296
Урок 46. Перевіряю свої досягнення	300
Зачарувала все зима...	304
Урок 47. Вступ. Досліджуємо текст. Василь Чухліб «Зимова казка»	304
Урок 48. Засніжено, занесено зимою все навкруг... Порівняння-образ. Вадим Скомаровський «Казкові шати». Тамара Коломієць «Падав сніг»	308
Урок 50. Досліджуємо текст. Галина Демченко «Ялинова шишка». Богдана Бойко «Загадка-добавлянка»	312
Урок 51. Зимові дива. Зимові свята. Віра Багірова «Лист до Чудотворця». Іван Малкович «Молитва Ангелу»	316
Урок 52. Невидимий подарунок. Ольга Наконечна «Свято Миколая»	320
Урок 53. Медіавіконце: вітальна листівка	323
Урок 54. Ми йдемо колядувати, господарів величати! Лідія Повх «Колядники»	326
Урок 55. Перевіряю свої досягнення	330
Література та Інтернет-ресурси	334

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА

№ з/п	Тема	Дата
Вступ		
1	Представлення себе під час знайомства. Оформлення речень на письмі. Створення усного висловлення за ілюстраціями	
Досліджую звуки і букви, склад, наголос		
2	Розрізнення мовних і немовних звуків. Позначення мовних звуків буквами на письмі. Складання і записування речень за малюнками	
3	Розрізнення голосних і приголосних звуків. Побудова й записування речень з використанням допоміжних матеріалів (малюнок, словосполучення)	
4	Позначення м'якості приголосних на письмі. Складання усної розповіді (казки) за малюнком та опорними словами	
5	Написання слів з <i>ьо</i> та <i>йо</i> . Побудова усної розповіді за опорними словами	
6	Пошук потрібної інформації в оголошенні за поданими запитаннями. Дослідження слів з подовженими приголосними звуками. Складання усної розповіді про улюблене заняття	
7	Розвиток зв'язного мовлення	
8	Читання діалогу за ролями. Ознайомлення зі структурою записки. Розпізнавання слів зі звуками [дж], [дз], [дз']	
9	Вправлення у перетворенні слів. Спостереження за словами з буквами <i>г</i> та <i>ц</i> . Формулювання усних відповідей на запитання за змістом прочитаного тексту	
10	Читання діалогу за ролями. Знаходження в тексті потрібної інформації. Дослідження слів, у яких букви <i>я</i> , <i>ю</i> , <i>є</i> , <i>ї</i> позначають два звуки. Побудова речень за даним початком	
11	Пошук потрібної інформації в запрошенні. Вправлення у написанні слів з апострофом. Складання усної розповіді за запитаннями	
12	Вправлення у правильній вимові дзвінких приголосних звуків у кінці слів і складів. Побудова речень з поданими словами	
13	Експериментування з наголосом у словах. Спостереження за залежністю значення слова від зміни наголосу. Складання розповіді за малюнками і запитаннями	
14	Розвиток зв'язного мовлення	
15	Засвоєння правильного наголошування слів <i>читання</i> , <i>завдання</i> , <i>запитання</i> , <i>помилка</i> , <i>помилки</i> . Відновлення деформованих речень	
16	Вправлення у вимовлянні слів з ненаголошеними звуками [е], [и]. Актуалізація знань про правила переходу вулиць. Записування відповіді на запитання	
17	Конструювання слів зі складів. Вправлення у поділі слів на склади. Побудова розповіді за опорними словами	
18	Вправлення у поділі для переносу слів, у яких є збіг приголосних, та слів, які мають склад, позначений однією буквою. Розмірковування про призначення прочитаного тексту	
19	Вправлення у переносі слів з буквосполученнями <i>дж</i> , <i>дз</i> , апострофом і буквами <i>ь</i> , <i>ї</i> . Створення розповіді за опорними словами	
20	Пригадування алфавіту. Вправлення у розташуванні слів за алфавітом. Ознайомлення з алгоритмом пошуку книжки за алфавітом. Записування відповіді на запитання кількома реченнями	
21	Розвиток зв'язного мовлення	
22	Користування алфавітом у роботі з навчальним словником. Вправлення у перевірці правопису слів за словником. Складання і записування речень за поданими запитаннями, словами	
23	Повторення і застосування знань про звуки й букви, умінь правильно наголошувати слова та ділити на склади для переносу. Запис відповіді на запитання	

№ з/п	Тема	Дата
Досліджую значення слова		
24	Дослідження лексичного значення слова. Побудова діалогу за поданими запитаннями (<i>інтерв'ю</i>) на основі прочитаного тексту. Добирання титрів до кадрів з мультфільму	
25	Розрізнення прямого і переносного значення слів. Складання і записування речень за малюнком, з поданими словосполученнями	
26	Ознайомлення з багатозначними словами. Складання і записування речень з багатозначними словами	
27	Розпізнавання і добирання протилежних за значенням слів. Перетворення тексту шляхом заміни окремих слів на протилежні за значенням	
28	Розвиток зв'язного мовлення	
29	Ознайомлення з близькими за значенням словами. Читання діалогу за ролями. Знаходження в тексті потрібної інформації	
30	Формування уявлення про виражальні засоби мови — епітети, порівняння (<i>без уживання термінів</i>). Поширення речень виражальними засобами мови	
31	Уживання формул мовленнєвого етикету (<i>ввічливих слів</i>). Розігрування діалогу за поданими запитаннями (<i>інтерв'ю</i>)	
32	Вправлення у використанні слів різних лексичних груп. Складання та поширення речень виражальними засобами мови	
33	Доповнення тематичної групи слів. Побудова розгорнутої відповіді на запитання. Читання діалогу за ролями	
34	Добирання слів певної тематичної групи. Пошук у текстах потрібної інформації	
35	Розвиток зв'язного мовлення	
36	Вибір із тексту відомої і невідомої інформації. Записування розповіді з використанням допоміжних матеріалів (<i>слів, малюнків</i>)	
37	Визначення зайвого предмета в певній тематичній групі. Підписування світлин. Складання опису предмета та відгадування його назви	
38	Добирання родової назви предметів до видових. Складання розповіді за малюнком. Виконання дій за інструкцією	
Досліджую іменники		
39	Формування уявлення про слова — назви предметів. Розрізнення неживих і живих предметів. Складання речень, розповіді за малюнком	81
40	Ознайомлення з терміном «іменники». Розрізнення іменників, які відповідають на питання <i>хто?</i> і <i>що?</i> . Складання розповіді за малюнком	
41	Знаходження іменників у реченні і тексті. Розігрування діалогу. Записування речень за поданими запитаннями	
42	Розвиток зв'язного мовлення	
43	Написання з великої букви імен, по батькові і прізвищ людей. Поширення поданих речень	
44	Ознайомлення з походженням деяких жіночих і чоловічих імен та прізвищ. Поширення поданих речень	
45	Застосування правила вживання великої букви в іменах, по батькові і прізвищах людей. Знаходження в тексті потрібної інформації. Записування відповіді на запитання	
46	Написання з великої букви кличок тварин. Поширення поданих речень. Складання і записування речень за запитаннями	
47	Застосування правила про написання кличок тварин з великої букви. Складання розповіді за коміксами	
48	Написання з великої букви назв міст і сіл. Знаходження в тексті нової інформації. Перетворення інформації (<i>перенесення інформації з тексту на карту</i>)	
49	Розвиток зв'язного мовлення. Складання діалогу з дотриманням правил мовленнєвого етикету. Тема для спілкування: «Дитячі розваги взимку»	
50	Написання з великої букви назв гір, річок, озер, островів, морів. Знаходження в тексті відповіді на запитання. Складання тексту для реклами	82

№ з/п	Тема	Дата
51	Розпізнавання іменників, які означають один предмет і багато предметів. Складання розповіді за коміксами	
52	Змінювання іменників за числами (один багато). Розігрування діалогу. Пошук у тексті потрібної інформації	
53	Повторення, закріплення і застосування знань про іменник. Підписування світлин	
54	Застосування набутих знань, умінь і навичок у процесі виконання компетентісно орієнтованих завдань	
55	Розвиток зв'язного мовлення	
56	Узагальнення вивченого. Підсумковий урок за I семестр	

ЧИТАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
До школи, до книги, до друзів душа поривається знов!		
1	Вступ. Валентин Бичко «Літо, до побачення!». Створюємо усний журнал	
2	Микола Сингаївський «До школи». Нузет Умеров «Наш клас»	
3	Марія Хоросницька «Добра порада». Тетяна Цидзіна «Очі, вуха маю...», Лідія Повх «В Ідальні»	
4	Хитрощі не люблять совісті. Василь Сухомлинський «Як Наталка в Лисиці хитринку купила»	
5	Медіавіконце: читаю, слухаю, бачу	
6	Юрій Ярмиш «Зайчик і Вовчик»	
7	Робота з дитячою книжкою	
8	Милування природою. Максим Рильський «Ми збирали з сином на землі каштани». Дмитро Павличко «Небеса прозорі»	
9	Веселе слово. Грицько Бойко «Хвастунець». Григорій Фалькович «Чесний кіт»	
10	Добре того вчити, хто хоче все знати. Українська народна казка «Дрізд і голуб»	
11	Перевіряю свої досягнення	
Читаємо і пізнаємо таємниці рідної мови		
12	Вступ. Олександр Підсуха «Ой, яка чудова українська мова...». Оксана Кротюк «Ходить сон»	
13	Колискові пісні — перлини української мови. «Котику сіренький», «Ходить котик по горі», «Ой люлі, люлі...»	
14	Робота з дитячою книжкою	
15	Дитячі заклички. «Іди, іди, дощику», «Вийди, вийди, сонечко»	
16	Лічилки. «Раз, два, три, чотири...», «Їхав лис через ліс», «Де стоїш?», «Покотило, покотило...»	
17	Мирилки. «Через тин вишня похилилася», «Мир миром...»	
18	Загадки. Дмитро Білоус «Загадки про розділові знаки»	
19	Скоромовки. Грицько Бойко «Вареники»	
20	В'язка народних прислів'їв	
21	Робота з дитячою книжкою	
22	Українська народна казка «Кіт і пес»	
23	Досліджуємо текст. Василь Чухліб «Чи далеко до осені?». Загадка-добавлянка	
24	Медіавіконце: книжка. Олександр Пахоменко «Мов краплин у Дніпрі...»	
25	Рідна мова — наче квіти. Надія Мовчан-Карпусь «Василинка». Варвара Гринько «Сію дитині»	
26	Добрій людині і чужа хвороба до серця. Зірка Мензатюк «Золоте серце»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
27	Мовні цікавинки. Василь Плахотников «Під парканом». Ігор Січовик «Кістку пес в зубах тримав». Тетяна Корольова «Рано-вранці...»	17
28	Робота з дитячою книжкою	18
29	Перевіряю свої досягнення	
У кожній казці є урок, мов у квіточці медок		
30	Вступ. Тетяна Майданович «Примовка до казки». Українська народна казка «Вовк та собака»	19
31	Медіавіконце: мандрівка до бібліотеки	
32-33	Сміливість і кмітливість. Українська народна казка «Цап і баран»	
34	Причина і наслідок. Болгарська народна казка «Виноградар і змія»	
35	Робота з дитячою книжкою	
36-37	Польська народна казка «Оселедець і камбала»	
38	Перевіряю свої досягнення	
Щоб у серці жила Батьківщина...		
39	Вступ. Марія Чумарна «Маленька і велика». Українська народна пісня «Роде наш красний»	20
40	Наш символ і оберіг. Василь Скуратівський «Калина»	21
41	Наталка Поклад «Петриківські диво-квіти»	22
42	Робота з дитячою книжкою	23
43	Що таке Батьківщина? Анатолій Костецький «Батьківщина». Леонід Полтава «Наша Батьківщина»	24
44	Що таке щастя? Марія Морозенко «Мій тато повернувся із війни»	25
45	Україна наша — вічна. Василь Сухомлинський «Вічна тополя» (легенда)	26
46	Перевіряю свої досягнення	27
Зачарувала все зима...		
47	Вступ. Досліджуємо текст. Василь Чухліб «Зимова казка»	28
48	Засніжено, занесено зимою все навкруг... Порівняння-образ. Вадим Скомаровський «Казкові шати». Тамара Коломієць «Падав сніг»	29
49	Робота з дитячою книжкою	30
50	Досліджуємо текст. Галина Демченко «Ялинова шишка». Богдана Бойко «Загадка-добавлянка»	31
51	Зимові дива. Зимові свята. Віра Багірова «Лист до Чудотворця». Іван Малкович «Молитва Ангелу»	32
52	Невидимий подарунок. Ольга Наконечна «Свято Миколая»	33
53	Медіавіконце: вітальна листівка	
54	Ми йдемо колядувати, гоподарів величати! Лідія Повх «Колядники»	34
55	Перевіряю свої досягнення	35
56	Робота з дитячою книжкою	36

ВСТУП

УРОК 1. ПРЕДСТАВЛЕННЯ СЕБЕ ПІД ЧАС ЗНАЙОМСТВА. ОФОРМЛЕННЯ РЕЧЕНЬ НА ПИСЬМІ. СТВОРЕННЯ УСНОГО ВИСЛОВЛЕННЯ ЗА ІЛЮСТРАЦІЯМИ

Мета: удосконалювати навичку письма; пригадати правила оформлення речень; удосконалювати вміння складати усні висловлювання за ілюстраціями; розвивати мовлення учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати уважність, старанність, інтерес до навчання.

Обладнання: конверти з пазлами, репродукція картини О. Аверина «Юні капітани», картки для рефлексії.

Тип уроку: урок повторення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, математична, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

1) Вправа «Знайомство — представлення».

— Пропоную кожному з вас презентувати всім свою візитівку — це може бути пісня, вірш, афоризм, девіз, малюнок, розповідь про себе тощо. (Учитель, за потреби, просить учасників пояснити свій вибір та допомагає їм провести пояснювальну роботу.)

2) Вправа «Зберемося разом».

Учасники об'єднуються в невеликі групи по 6–8 осіб. Учитель пропонує найрізноманітніші завдання:

- вишикуватися в ряд відповідно до абетки за першою літерою імені;
- вишикуватися в ряд відповідно до абетки за останньою літерою імені (прізвища, за другою літерою тощо);
- знайти власний спосіб побудови групи.

(Проаналізувати, яка група швидше реагує на завдання, яка група знайшла найцікавіший спосіб класифікації.)

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Чим ми займалися на початку уроку?

— Так, ми спробували себе представити. У всіх це було по-різному, по-своєму цікавим. Сьогодні на уроці ми вдосконалимо навички відрекомендування себе під час знайомства, повторимо правила оформлення речень на письмі та попрацюємо за ілюстраціями, створюючи усне висловлення.

3. Каліграфічна хвилинка

1) Складання пазлів. Робота в групах.

- Об'єднання учнів у 2 групи.
- Повторення правил роботи в групах.
- Отримання завдання капітанами груп.
- Робота в групах.
- Презентація робіт.

Завдання: учні отримують конверт із завданням, складають пазли, на яких зображено цифри.

Група 1

Група 2

- Які цифри у вас утворилися?
- Що ви можете про них сказати? (Одноцифрові, непарні.)
- З чим асоціюєте ці цифри? (1 вересня: 1-ше число місяця, 9-й місяць.)
- Що цього дня відбувається у всіх школах нашої країни?

2) Робота в зошиті. Каліграфічна хвилинка.

Вв Вв Вв ве ер ре ес се ен нь

Вересень

- Скільки у слові складів?
- Скільки у слові букв?
- Скільки у слові звуків?
- Що позначає м'якість звука [н]?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Ознайомлення з підручником (с. 4–5)

— Цього навчального року ми будемо працювати за підручником «Українська мова та читання» для учнів 2-го класу. Розгляньмо його.

— Чи знайомі вам герої, яких ви бачите на сторінці? Назвіть імена тих героїв, з якими ви знайомі з 1-го класу. Розгляньте малюнок. З ким ви ще не знайомі?

— Наші друзі допомагатимуть нам і в 2-му класі.

— На попередній сторінці розгляньте та запам'ятайте умовні позначки, що стануть вам у пригоді під час роботи з підручником.

2. Робота за підручником (с. 4). Виконання вправи 1

— Сьогодні наші герої залишили для вас чималу кількість повідомлень. Ось перше.

— Прочитайте смс-повідомлення Гаджика.

— Про що повідомив Гаджик? Яку відповідь ви йому дасте?

Фізкультхвилинка

3. Продовження роботи за підручником (с. 4–5). Робота в групах

1) Об'єднання учнів у 3 групи.

2) Робота в групах.

Група 1 — виконує вправи № 3–4;

група 2 — виконує вправу № 6;

група 3 — виконує вправу № 7.

3) Презентація робіт учнями.

4) Обговорення.

Запитання до учасників групи 1

— Якої помилки припустилася Читалочка? Поясніть, який знак ви поставите у кінці кожного речення (. ? !).

— Прочитайте питальне речення. Дайте відповідь на нього.

Завдання для всіх учнів класу

— Запишіть власне речення-відповідь на запитання Читалочки в зошиті.

Запитання до учасників групи 2

— Що не так у повідомленні Щebetунчика? (Перше слово в реченні пишеться з великої букви.)

Запитання до учасників групи 3

— Яких помилок припустилася Родзинка? Як пишуться слова в реченні? (Окремо.)

Завдання для всіх учнів класу

— Запишіть третє речення з повідомлення Родзинки в зошиті без помилок.

5) Повторення правил (с. 5).

— Перевірте свої думки за правилом, поданим у підручнику.

Гімнастика для очей

6) Виконання вправи 10.

• Бесіда.

- Виконайте завдання Родзинки — складіть з пазлів слово (канікули).
- Поясніть, до яких спогадів воно вас спонукає. (Думки дітей.)
- Складіть речення зі словом «канікули». Запишіть його у зошиті.

• Складання діалогу за темою «Літні канікули». Робота в парах.

• Презентація роботи (за бажанням учнів).

7) Стратегія «Входження в картину».

— Розгляньте репродукцію картини. Кого ви бачите на ній?

- Де відпочивають діти?
- Чим вони зайняті на березі моря?
- Яку кількість корабликів вони запускають?
- Чи все їм вдається? Чому?
- Який настрій у дітей? З чого це видно?
- Як ви вважаєте, ким мріють стати діти? Чому?
- Кого ви бачите на репродукції картини, крім дітей?

— Як би ви назвали цю картину?

— Це картина «Юні моряки», що написав художник Олександр Миколайович Аверин.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Чому важливо вміти відрекомендуватися під час знайомства?
- Які розділові знаки ви можете поставити у кінці речення?
- Як напишете перше слово у реченні?
- Як пишуться слова в реченні?
- Яке завдання було найцікавішим?

2. Рефлексія

Вправа «Драбинка успіху»

Учням пропонують на нижній сходинці розташувати людину: в якої руки вниз — у мене нічого не вийшло; на середній сходинці — людину руками в боки — у мене були складнощі; на верхній сходинці — людину із руками в сторони — мені все вдалося.

3. Домашнє завдання

С. 5 впр. 12; повторити правило.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ДОСЛІДЖУЮ ЗВУКИ І БУКВИ, СКЛАД, НАГОЛОС

УРОК 2. РОЗРІЗНЕННЯ МОВНИХ І НЕМОВНИХ ЗВУКІВ. ПОЗНАЧЕННЯ МОВНИХ ЗВУКІВ БУКВАМИ НА ПИСЬМІ. СКЛАДАННЯ І ЗАПИСУВАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА МАЛЮНКАМИ

Мета: ознайомити учнів із мовними та немовними звуками; учити їх розрізняти; пригадати правила про звуки та букви; удосконалювати вміння будувати речення; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух, логічне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до рідної мови.

Обладнання: цеглинки конструктора, аудіозапис звуків лісу, пазли-малюнки для роботи в групах, стікери, плакат для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Гра «Пригадай!» (з використанням цеглинок конструктора)

— Пригадаймо правила, що опрацювали минулого уроку. Уважно дивіться на малюнки та піднімайте цеглинку, колір якої, на вашу думку, відповідає правильній відповіді.

— Як пишемо перше слово у реченні?

з малої букви

з великої букви

з рукописної букви

— Як пишуться слова в реченні?

разом

злитно

окремо

— Які розділові знаки можна поставити у кінці речення?

.,?

.!?

.,!

3. Робота над деформованим текстом. Робота в парах

— Побудуйте вежу, використовуючи цеглинки конструктора, щоб утворився вірш.
(Виконавши роботу, діти піднімають угору вежу, декламують вірш, що утворили.)

Канікули, канікули,
«Канікули» Канікули!» —
Співає все навколо.
Канікули у школі!

Відповідь:

«Канікули! Канікули!» —
Співає все навколо.
Канікули, канікули,
Канікули у школі!

4. Перевірка домашнього завдання

Діти за бажанням зачитують розповіді про літній відпочинок.

5. Каліграфічна хвилинка

Кк кк ка ні ку ли канікули

— Скільки складів у слові *канікули*?

— Складіть та запишіть речення з цим словом.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

- Заплющте очі та послухайте запис. (Лунає аудіозапис звуків лісу: спів пташок, дзижчання комах, шелест листя тощо.)
- Кого ви почули? Що ви ще почули? Де ви уявно опинилися? (У лісі.)
- Як можна назвати одним словом усе те, що ви чули? (Звуки.)
- Усе це немовні звуки. Безліч інших звуків довкола нас. За допомогою них слів не побудувати. Та вирізняються з-поміж них звуки людського мовлення, тобто мовні звуки.

2. Читання вчителем вірша (або підготовленим учнем)

Ти знаєш? На землі все голос має:
Гуркоче хвиля, камінь стукотить.
Гуде жучок і пташечка співає,
Десь вітер свище, в небі грім гримить.
Муркоче котик, кенгуру стрібає.
Цвірінькають веселі горобці.
Та думку звук такий не виражає,
Тому немовні зветься звуки ці.

3. Повідомлення теми і мети уроку

- Сьогодні на уроці ми навчимося розрізняти мовні та немовні звуки, а також позначати мовні звуки буквами на письмі.

4. Робота за підручником (с. 6-7)

1) Виконання вправи 1. «Щоденні 5». Читання для друга.

- Прочитайте вірш Леоніда Полтави.
- Про яких тварин згадується у вірші?
- Розкажіть, хто де живе.

Фізкультхвилинка

2) Виконання вправи 3.

- Бесіда.
  - Якою мовою ви розмовляєте вдома?
  - Якою мовою ми розмовляємо на цьому уроці?
- Запис відповідей у зошиті.

3) Робота над правилом (вправа 4):

- Поміркуйте, із чого складається мовлення людини.
- Порівняйте власну думку з правилом.

4) Гра «Які звуки?». Виконання вправи 5.

- Розгляньте малюнок до вправи. Визначте, хто на малюнку утворює мовні звуки. Поясніть Щербетунчикові, якою дорогою потрібно йти до цих звуків. Орієнтуйтеся за деревами.

5) Виконання вправ 6-7.

- Розгляньте малюнки. Складіть речення про те, чим зайняті діти.
- Запишіть речення у зошиті.
- Поміркуйте, хто з цих дітей утворює мовні звуки.
- Якими знаками їх позначають на письмі?
- Перевірте себе за правилом.

6) Робота в групах. Виконання вправи 8.

- Об'єднання в 2 групи.
- Повторення правил роботи в групах.
- Виконання завдання.

Група 1 — знаходить і виписує у зошит речення, у яких ідеться про мовні звуки.

Група 2 — знаходить і виписує у зошит речення, у яких ідеться про немовні звуки.

- Презентація робіт.

7) Гра «Питання від Гаджика». Виконання вправи 9.

— Гаджикові цікаво, що ви знаєте про звуки і букви.

— Перевірте себе за правилом.

8) Гра «Відлуння» (вправа 10).

Умова гри: хтось із учнів називає букву, а хтось вимовляє звук, який вона позначає.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Склади та поясни»

- Об'єднання учнів у 3 групи.

- Складання пазлів.

- Виконання завдання.

— Розгляньте малюнок, що утворився, та поясніть, які мовні та немовні звуки можна почути в ситуації, зображеній на ньому.

Презентація робіт учнів.

Складання речень за малюнками та запис їх у зошиті.

2. Бесіда

- З чого складається мовлення? А слова?
- Як на письмі ми позначаємо мовні звуки?
- Які звуки ви знаєте?
- Що ми чуємо і пишемо? А що чуємо і вимовляємо?

3. Рефлексія

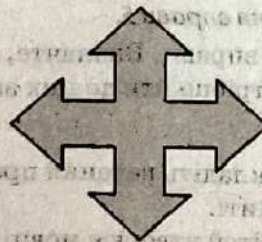
Вправа «Роза вітрів»

Учням пропонують поділитися своїми враженнями від уроку, прикріпивши стікер біля відповідного запису.

- «Мало дізнався»
- «Було цікаво»
- «Багато дізнався»
- «Нудно, нецікаво»

4. Домашнє завдання

С. 7, впр. 11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 3. РОЗРІЗНЕННЯ ГОЛОСНИХ І ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ. ПОБУДОВА І ЗАПИСУВАННЯ РЕЧЕНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ДОПОМІЖНИХ МАТЕРІАЛІВ (малюнок, словосполучення)

Мета: ознайомити учнів із вимовою голосних та приголосних звуків, учити їх розрізняти; удосконалювати вміння будувати речення; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати любов та повагу до народних символів нашої держави.

Обладнання: цеглинки конструктора; малюнок «Діти в саду»; репродукція картини Валентини Матієнко «Калина червона»; аркуші для роботи в групах («Асоціативний куш»); картки для роботи в групах; розмальовки для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Нумо привітаємось,
Нумо посміхнемося,
Нумо в очі глянемо,
І нам тепліше стане.
Раз рука, два рука,
Раз плече, два плече.
Голова вліво, вправо подивилась,
Посміхнулась, привіталась.

2. Вправа «Продовж речення» (із використанням цеглинок конструктора)

(На слайді учні бачать цеглинки із варіантами продовження речення; піднімають угору цеглинку, що відповідає, на їхню думку, правильній відповіді.)

— Мовні звуки на письмі позначаються...

Звуками

Буквами

— Звуки бувають...

Голосними та приголосними

Голосними та мовними

— Приголосні звуки бувають...

Твердими та м'якими

Лише твердими

— Букви ми...

Чуємо

Пишемо

Читаємо

Вимовляємо

— Звуки ми...

Чуємо

Пишемо

Читаємо

Вимовляємо

— Сьогодні на уроці ми пригадаємо все, що знаємо про голосні та приголосні звуки; повторимо ознаки, за якими вони різняться, будемо складати речення за малюнками та допоміжними словами.

3. Каліграфічна хвилинка

Зз зз зз звуки

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 8)

1) Виконання вправи 1.

- «Щоденні 5». Читання для друга (робота в парах).

Завдання: прочитати вірш, запропонувати заголовок.

- Гра «Маленький дослідник»:

- Вимовте останній звук у виділених словах.
- Визначте, як утворюються ці звуки — з голосу чи шуму.
- Пригадайте, як вони називаються.
- Перевірте себе за правилом.

2) Виконання вправи 2.

- Розгляньте малюнок угорі. Що робить Читалочка?
- Запишіть речення у зошиті.
- Підкресліть у словах букви, що позначають голосні звуки.

3) Гра «Схованка» (вправа 3).

- Родзинка заховала серед букв слово, що називає кількість голосних звуків в українській мові.

Знайдіть це слово.

- Пригадайте і вимовте всі голосні звуки.

4) Самостійна робота (вправа 5).

— Прочитайте слова. Вимовте останній звук у кожному з них. Визначте, який він — голосний чи приголосний. Запишіть букву, якою він позначений.

- Самостійне виконання роботи учнями.
- Взаємоперевірка.
- Бесіда.

5) Робота за правилом (вправа 6, с. 9).

— Полічіть записані букви. Скільки їх? Порівняйте, чого більше — голосних звуків чи букв, що їх позначають.

- Чому? Перевірте себе за правилом.

6) Бесіда за малюнком.

- Розгляньте малюнок.
- Кого ви бачите на ньому?
- Де перебувають діти?
- Чим вони зайняті?
- Хто з вас допомагає дорослим збирати фрукти в садочку?
- Яку пору року зображено?
- Які ознаки осені ви знаєте?
- Прочитайте прикмети вересня у тексті вправи 7.
- Спишіть одну з них. Підкресліть букви, що позначають голосні звуки.

Фізкультхвилинка «Осінні клопоти»

Прийшла осінь нам на втіху.

(Діти задоволено похитують голівкою, руки на поясі.)

Всі приємний клопіт мають:

(Показують руками довкола себе.)

Йдуть до гаю по горіхи,

(Стають навшпильки, Імітують зривання горіхів із дерева.)

Лісові грибки збирають.

(Присідають і зображують «збирання грибів».)

Трусять яблука та сливи,

(Підводяться і показують, як трусять дерева в садку.)

А на городах, як годиться,
 Вже достигли та вродили
 Ріпа, буряки, морквиця.
 (Учні нахиляються й імітують виривання городини — коренеплоді.)
 Тож працюймо, не лівімо,
 (Ритмічні оплески.)
 Вдячно осені вклонімося!
 (Схрещують долоні на грудях і низько вклоняються.)

2. Продовження роботи за підручником (с. 10)

1) Робота за вправами 1–2.

- Читання тексту вчителем або учнем.
- Бесіда.
  - Як називається улюблена рослина Родзинки?
  - Де росте ця рослина?
  - Що ви ще дізналися про неї?
- Списування речення.
  - Спишіть третє речення з тексту про калину. Підкресліть букви, що позначають голосні звуки.

2) Гра «Маленький дослідник».

- Вимовте звуки, позначені буквами, що залишилися не підкресленими.
- Визначте, як утворилися ці звуки — тільки з голосу чи голосу й шуму.
- Пригадайте, як називаються такі звуки.
- Перевірте себе за правилом.

3) Словникова робота (вправи 3–4).

Обговорення інформації

- Прочитайте інформацію, яку знайшов Гаджик.
- Пригадайте, що калина є народним символом нашої держави.
- Поясніть, як ви розумієте значення слова *цілюща*.
- Перевірте себе за словником.

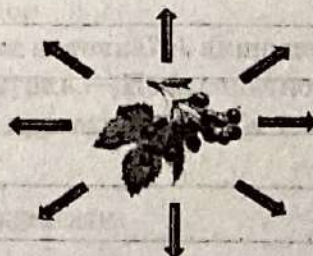
Стратегія «Входження в картину»

- Розгляньте репродукцію картини.
- Що ви бачите на ній?
- У яку пору року художник зобразив калину? Чому ви так вважаєте?
- Що ви можете розповісти про кетяги калини?
- Хто куштував плоди калини?
- Які вони на смак?
- Як би ви назвали цю картину?
- Ця картина називається «Калина червона», написала її сучасна українська художниця Валентина Матієнко.

Складання «Асоціативного куща» до слова «калина». Робота в групах

- Об'єднання в групи.
- Діяльність у групах.
- Презентація робіт по колу.
- (Презентатори по черзі називають дібрані слова. Умова: слова не повинні повторюватися.)

Орієнтовні слова: цілюща, пишна, червона, корисна, розкішна, чарівна, запашна, духмяна.

4) Гра «Віднови прислів'я». Робота в парах.

Навесні калина білим цвітом квітує,
Щоки червоні,
Стоїть у дворі дівонька,

як кетяги калинові.
як над ставом калинонька.
а восени — червоним.

5) Виконання вправи 8.

— Складіть речення про своє ставлення до калини і запишіть його у зошиті.

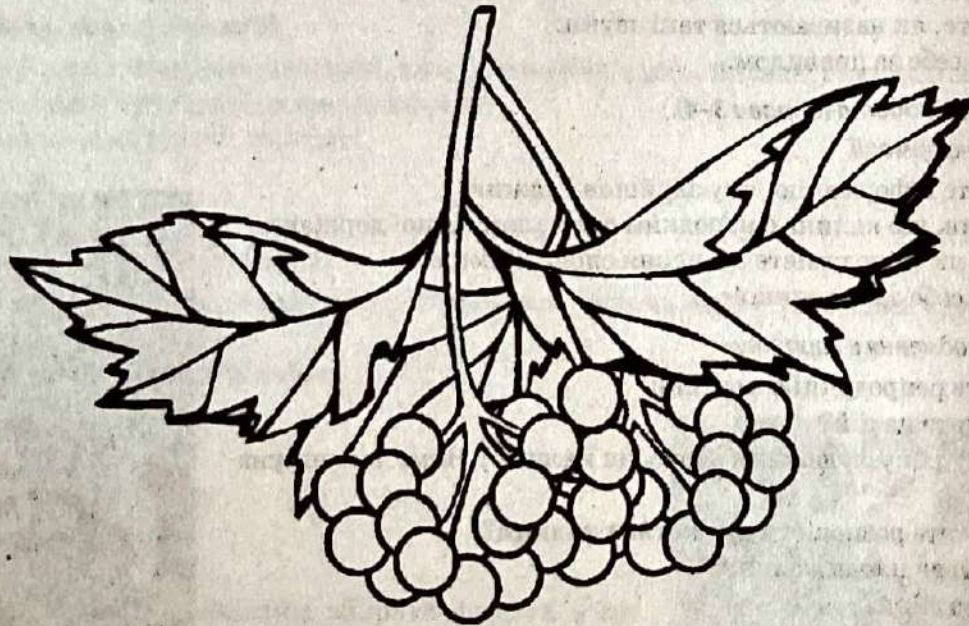
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Які звуки ви знаєте?
- Як вимовляються голосні? А приголосні?
- Скільки голосних звуків ви знаєте? Назвіть їх.
- Скількома буквами вони позначаються?

2. Рефлексія

Вправа «Калина»

— Розфарбуйте калину: червоним кольором, якщо вам сподобалося працювати на уроці, жовтим — якщо не всі завдання вам були цікавими, зеленим — якщо ви не хотіли працювати, вам було нецікаво.

3. Домашнє завдання

С. 11, впр. 9; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 4. ПОЗНАЧЕННЯ М'ЯКОСТІ ПРИГОЛОСНИХ НА ПИСЬМІ. СКЛАДАННЯ УСНОЇ РОЗПОВІДІ (казки) ЗА МАЛЮНКОМ ТА ОПОРНИМИ СЛОВАМИ

Мета: учити учнів правильної вимови слів із м'якими і твердими приголосними; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати повагу до рідної мови.

Обладнання: малюнок для складання казки «Курча і друзі», завдання для роботи в групах, розмальовки для проведення рефлексії, кольорові олівці.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Вправа «Я — Сонце»

- Сьогодні ми привітаємося не лише один із одним. До нас завітає гість. Хто — здогадайтесь.
- Сходжу ясно, всіх людей до себе скликаю.
  - Так, це Сонечко.
  - Спробуємо перетворитися на маленькі сонечка та виконати разом такі рухи. (Діти повторюють за вчителем.)
    - Я — маленьке Сонце. Я прокидаюся. Я вмиваюся. Я розчісую свої промінці та піднімаюся вільно й урочисто. Я — велика куля. У мене є багато тепла і світла. Я — велике Сонце. Я дарую своє тепло всім: небу, хмаркам, річці, полям, тваринам, людям. Я посміхаюся від щастя дарувати тепло.
    - Діти, який у вас настрій? (Відповіді дітей.)
    - Пропоную з таким настроєм провести урок української мови та отримати задоволення від власних успіхів.

2. Відгадування загадки

- Крім Сонечка до нас завітає ще один гість. Відгадайте!
  - Дзьобик, ніжки, оченята.
Хто у курочки малята?
- Так, маленьке курча.
- Розгляньте малюнок, на якому його зображено. Опишіть курча, добираючи слова, що відповідають на питання *який?*
- Чим між собою схожі Сонечко та курча?
- Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно вимовляти слова з м'якими і твердими приголосними, удосконалювати навички виконання звукового аналізу слів, спробуємо скласти казку (розповідь) за малюнком, а допомагатимуть нам Сонечко та маленьке курча.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення вчителя

- Наше курча дуже любить дізнаватися нове, а ще воно любить дива.
- Диво перше.* Воно відбулося, коли курча вперше побачило Сонечко.
- Курча подивилося на нього і сказало:
  - А це що? Якщо це кулька, то де ж ниточка? А якщо це квітка, то де ж ніжка?
  - Дурненьке, — засміялася мама-курка. — Це ж сонечко.
  - Сонечко, сонечко! — проспівало курчатко. — Треба запам'ятати.

2. Каліграфічна хвилинка

- А щоб краще запам'ятати, слід записати.

Сс сс со сонце сонечко

3. Диво друге. Як курчатко вперше склало казку

1) Робота в парах.

— Друзів у курчатка було мало. Всього одне Сонечко. Це тому, що він шукав друзів за кольором. Якщо жовтий — отже, друг, якщо сірий — ні.

Саме тому вирішив вперше скласти казку про друзів.

— Спробуйте допомогти курчаткові скласти казку про друзів за малюнком.

2) Презентація робіт учнів.

4. Диво третє. Фізкультхвилинка разом із друзями

Працювали ви старанно.

Писали, писали охайно.

Стомилися очки і рученята.

Спочиньте трохи, мої малята!

Сонце спить, небо спить,

(Очі заплющені.)

Навіть вітер не шумить.

Рано-вранці сонце встало

(Розплющують очі й піднімають голови.)

І проміння всім послало.

(Піднімаються на носки, руки підносять угору, розводять у сторони.)

Курка з курчатами весело грала,

Курка курчаток усього навчала:

Крильцями махати,

Зернятка шукати,

На зеленій травичці

Весело стрибати.

5. Диво четверте. Як курчатко вперше підручник побачило

1) Бесіда.

— Поясніть курчаткові значення слова *підручник*.

— Якими підручниками ми користуємось?

— Навіщо вони потрібні?

2) Виконання вправи 1 (с. 11).

• Читання тексту вчителем.

• Бесіда (вправа 2).

— Як ви вважаєте, чому Юрко заплакав?

— Придумайте щасливу кінцівку розповіді.

• Гра «Дослідження».

— Наше курча разом із Сонечком помітили, що у тексті є слова з підкресленими буквами. Знайдіть їх.

— Вимовте звуки, позначені в тексті саме підкресленими буквами.

— Спробуйте пояснити, що спільного в їхній вимові.

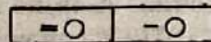
— Які букви вказують на м'якість цих звуків?

— Перевірте себе за правилом.

• Гра «Допомога Читалочці» (вправа 3, с. 12).

— Пригадайте, як позначаються м'які та тверді звуки у схемах слів.

— Допоможіть Читалочці записати склади в два стовпчики.

— Попрацюйте в парах. Утворіть слова з кожним складом другого стовпчика і запишіть. (Презентація робіт учнів.)

3) Диво п'яте. Що люблять робити малюки?

— Що роблять усі маленькі? Грають. Танцюють. Видувають бульбашки. Стрибають у калюжу. А ще люблять дива, перетворення, різноманітні плутанки.

- Виконання вправи 5.
— Допоможіть Родзинці перетворити м'які звуки в словах на тверді. Запишіть утворені слова за зразком.
- Виконання вправи 6.
— Під кожним записаним словом побудуйте його звукову схему.
- Взаємоперевірка.
- Гра «Плутанка» (вправа 7).
— Прочитайте речення.
— Поясніть, що переплутав Щебетунчик. Запишіть речення без помилок.
- Гра «Так чи ні?» (вправа 8, 9).
— Прочитайте слова, подані у вправі.
— Гаджик стверджує, що в поданих словах є м'який приголосний звук. Чи погоджуєтеся ви з ним? Поясніть чому.
— Перевірте себе за правилом.
— Складіть два речення зі словами, що дібрав Гаджик. Запишіть їх.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Які букви позначають м'якість попередніх приголосних звуків?
- Яка буква завжди позначає м'який приголосний звук?

2. Робота в групах

1) Об'єднання у 2 групи.

2) Виконання завдання.

Група 1 — підкреслює слова, у яких є пом'якшені приголосні.

Група 2 — підкреслює слова, у яких пом'якшені приголосні відсутні.

Орієнтовні слова: будяк, будинок, алфавіт, ліс, липа, учень, сине, веселка,

жито, равлик, дружба, осінь.

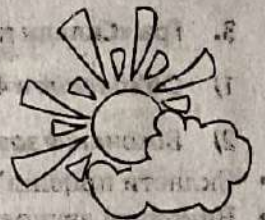
3) Презентація робіт учнів.

3. Рефлексія

Вправа «Сонечко та курча»

— Курча і Сонечко засумували. Їм було цікаво працювати разом із вами, у них сьогодні з'явилися нові справжні друзі.

— Розфарбуйте різними кольорами картинку, якщо вам сподобалося працювати на уроці; лише жовтим — якщо не всі завдання вам були цікаві та корисні урок приніс вам небагато.

4. Домашнє завдання

С. 12, впр. 10; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 5. НАПИСАННЯ СЛІВ З *ьо* ТА *йо*. ПОБУДОВА УСНОЇ РОЗПОВІДІ ЗА ОПОРНИМИ СЛОВАМИ

Мета: формувати в учнів уміння правильно вимовляти і розрізняти на слух буквосполучення *йо*, *ьо*; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентності в природничих науках; виховувати дбайливе ставлення до природи рідного краю.

Обладнання: цеглинки конструктора; картки для ігор «Склади прислів'я», «Схованки», «Танці з буквосполученнями *йо*, *ьо*»; репродукція картини Галини Кудряшової-Табачковської «Двоє рибалок».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мистецька.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

— Ми починаємо урок, а на уроці ми...

Уважні!

Розумні!

Організовані!

Кмітливі!

2. Гра «Твердий чи м'який?» (з цеглинками конструктора)

— Якщо ви чуєте в слові м'який приголосний, піднімайте вгору зелену цеглинку. Якщо ви чуєте лише тверді приголосні — синю.

Орієнтовні слова: осінь, вересень, школа, підручник, учень, школяр, зошит, олівець, учитель, директор, слово, урок, лялька, рюкзак, літера, фарби, вірш.

3. Гра «Склади прислів'я». Робота в групах

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Виконання завдання.

- Скласти прислів'я.
- Виконати звуковий аналіз виділених слів.

Групи 1, 3

Вік живи —	як на світі жить.
Книга вчить,	вік учись.

Групи 2, 4

Не кажи — не вмію,	побачиш більше світу.
Здобудеш освіту —	а кажи — навчусь!

3) Презентація діяльності учнів.

— Навіщо потрібно вчитися?

4. Гра «Схованка»

— Закресліть букви, що повторюються.

1-й варіант

УДКАДУАКЬОУДКАДУАК

2-й варіант

УДКАДУАКЙОУДКАДУАК

- Які букви залишились незакресленими?
- Які буквосполучення вони утворюють?

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно читати та записувати слова з буквосполученнями *йо,ьо*, виконувати звуко-буквений аналіз цих слів.

5. Каліграфічна хвилинка

йо,ьо

— Пригадайте слова з буквосполученнями *йо,ьо*, що складаються з одного складу (*льон, дзьоб, йод*). Запишіть їх у наступному рядку зошита.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 13)

Виконання вправи 1

— Допоможіть Гаджикові записати слова у два стовпчики, поділяючи їх на склади.

ЙО

ЬО

2. Гра «Танці з буквосполученнями *йо,ьо*». Робота в парах

1) Виконання завдання.

— Прочитайте, що *ьо* та *йо* сказали про себе. Згадайте, кому з них яке висловлювання належить, та з'єднайте їх лініями.

Наша пара може стояти на початку слова й складу.

Наша пара позначає м'якість приголосного перед *О*.

Ми ніколи не починаємо слів.

Наша пара позначає два звуки.

ЙО

ЬО

2) Презентація та обговорення робіт.

3) Співвідношення висновків учнів та правила.

Фізкультхвилинка

Плів павутинку павучок —

І заболів йому бочок.

Встанем разом на хвилинку

Й проведем фізкультхвилинку.

Руки вгору, руки вниз.

Вліво, вправо повернись.

Сіли — встали, сіли — встали.

Копенята заплигали.

У долоньки заплескали

І за парти посідали.

— Завдання для уважних! Підніміть сигнальну картку зеленого кольору ті учні, хто почув під час фізкультхвилинки слова з буквосполученнями *йо,ьо*. Назвіть це слово (*йому*).

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 2 (с. 13).

• «Щоденні 5». Читання для друга (по 1 реченню).

— Кого по-дорозі зустріла Читалочка?

— Від чого стала кольоровою галявина? Чому?

— Хто з вас бував у такому гаї?

— Яких правил слід дотримувати, перебуваючи на природі?

• Виконання завдання.

— Допоможіть Читалочці визначити, які букви пропущено в словах.

— Запишіть ці слова.

2) Виконання вправи 3.

— Прочитайте разом зі Щebetунчиком скоромовку.

— Яку букву пропущено в словах?

— Спишіть перше речення. Підкресліть букви, що позначають м'які приголосні звуки.

3) Гра «Хто швидше?». Робота в парах.

— Вивчіть скоромовку напам'ять.

— Позмагайтеся з другом, хто швидше її розкаже й не зіб'ється.

4) Гра «Схованки».

- Знайдіть «заховані» серед букв слова. Назвіть їх.
- Складіть з ними розповідь (2–3 речення) і запишіть.

5) Звуковий аналіз слів.

- 1-й варіант — Йосип;
- 2-й варіант — йорж;
- 3-й варіант — йод.

• Взаємоперевірка.

6) Гра «Допоможи Родзинці».

- Родзинка підписала малюнки. Чи правильно вона впоралася із завданням?
- Поясніть, у яких словах вона припустилася помилки.
- Запишіть ці слова правильно.
- Побудуйте їх звукові схеми.

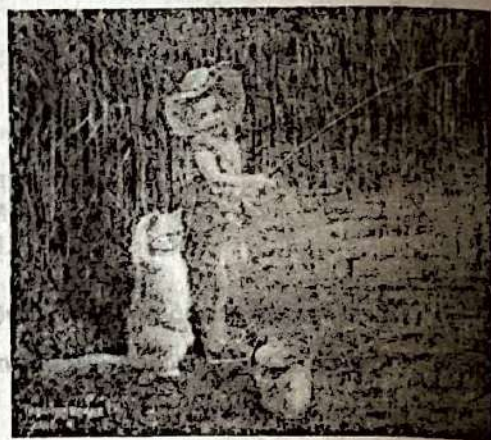
7) Стратегія «Входження в картину». Складання розповіді.

— Розгляньте репродукцію картини. Кого ви на ній бачите?

- Куди прийшла дівчинка?
- Чим вона займається?
- Чи подобається їй риболовля? Обґрунтуйте власну думку.
- Як ви гадаєте, чому разом з нею прийшла кішка?
- Як вона поводить себе?
- На яку рибку очікує кішка?
- Пригадайте риб, у назві яких містяться буквосполучення *ьо* чи *йо*.

— Хто з вас був із батьками на риболовлі? Чи зловили ви рибку?

- Складіть розповідь за репродукцією картини.
- Доберіть назву до репродукції картини.
- Картину «Двоє рибалок» написала сучасна художниця Галина Кудряшова-Табачковська.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Які буквосполучення ми сьогодні вивчили на уроці?
- Яке буквосполучення ми пишемо на початку слова та складу?
- А яке в середині складу після м'якого приголосного звука?

2. Рефлексія

Вправа «Покажи палець»

— Якщо наприкінці уроку у вас позитивна оцінка емоційного стану — направте великий палець вгору, якщо погана — вниз.

3. Домашнє завдання

С. 14 впр. 7; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 6. ПОШУК ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОГолошенні за поданими запитаннями. ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ З ПОДОВЖЕНИМИ ПРИГОЛОСНИМИ ЗВУКАМИ. СКЛАДАННЯ УСНОЇ РОЗПОВІДІ ПРО УЛЮБЛЕНЕ ЗАНЯТТЯ

Мета: вчити учнів знаходити потрібну інформацію в оголошенні за поданими запитаннями; дослідити слова з подовженими приголосними; удосконалювати навички звуко-буквенного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати повагу одне до одного.

Обладнання: цеглинки конструктора, картки для роботи в групах, аркуші білого паперу, малюнки із зображенням улюблених занять дітей.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язберезувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Бесіда

- Які буквосполучення ми пишемо на початку слова та складу?
- А яке — в середині складу після м'якого приголосного звука?

3. Каліграфічна хвилинка

ьо йо гайок мільйон льох

4. Гра «Йо чи ьо?»

— Якщо ви чуєте слово з буквосполученням *йо* — піднімаєте вгору цеглинка жовтого кольору, якщо з буквосполученням *ьо* — зелену.

Орієнтовні слова: Йосип, йорж, всього, гайок, Льоня, льон, район, польовий, бойовий, знайомий, сьогодні, льодовий, льотчик, майорить, серйозний, бадьорий, дзьоб, мальовничий.

5. Робота в парах. Гра «Яке словосполучення загубили?»

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Виконання завдання.

- Вставити пропущені буквосполучення *йо*, *ьо*.
- Виписати слова на аркуш паперу.
- Виконати звуковий аналіз підкресленого слова.

<p>Група 1</p> <p>1. С...годні знаєш — завтра вмієш.</p> <p>2. Дорогою додому Максим зайшов до <u>зня...мих</u>.</p>	<p>Група 2</p> <p>1. Рання пташка <u>дз...бик</u> чистить, а пізня очіпці жмурить.</p> <p>2. Незважаючи на доволі задерикуватий характер Матвія, всі ..го любили.</p>
<p>Група 3</p> <p>1. Ми зайшли у березовий га...к.</p> <p>2. Під час <u>обідн...ї</u> перерви я побіг до тата.</p>	<p>Група 3</p> <p>1. У житі червоніли квітки пол...вого маку.</p> <p>2. До <u>пізн...го</u> вечора у садку співали пташки.</p>

3) Презентація діяльності груп

6. Складання речень за малюнками. Робота в групах

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Виконання завдання.

— Складіть 2–3 речення з опорою на малюнки та питання до них. Використовуйте слова з буквосполученням *йо*, *ьо*.

Група 1

- Кого ви бачите на малюнку?
  - Чим зайнята родина?
  - Яку рибку вони ловлять?
- (За можливості використовуйте слова з буквосполученням «йо», «ьо».)

Група 2

- Кого ви бачите на малюнку?
  - Які квіти оточують дівчинку?
  - З яких квітів вона сплела віночок?
- (За можливості використовуйте слова з буквосполученням «йо», «ьо».)

Група 3

- Що бачите на малюнку?
  - Хто кермує літаком?
  - Куди б ти полетів?
- (За можливості використовуйте слова з буквосполученням «йо», «ьо».)

Група 4

- Кого ви бачите на малюнку?
  - Опишіть птаха.
  - Що відрізняє його від інших птахів?
- (За можливості використовуйте слова з буквосполученням «йо», «ьо».)

3) Презентація діяльності груп.

7. Повідомлення теми та мети уроку

- Сьогодні на уроці ми дослідимо слова з подовженими приголосними звуками.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 14)

Виконання вправ 1–4

- На дошці оголошень Гаджик побачив повідомлення. Прочитайте його.
- Про що повідомляється в оголошенні?
- Чи хотілося б вам узяти участь у змаганнях із плавання?
- Випишіть у зошит виділені в оголошенні слова.
- Порівняйте вимову м'яких приголосних звуків.
- У якому слові цей звук подовжений?
- Зробіть висновок, якими буквами позначено подовжений звук.
- Перевірте себе за правилом.
- Запам'ятайте: подовжені м'які приголосні звуки позначаємо на письмі двома однаковими буквами.
- Знайдіть і выпишіть з оголошення інші слова з подовженими приголосними звуками. Підкресліть букви, що позначають подовжені звуки.

Фізкультхвилинка

2. Продовження роботи за підручником (с. 15)

1) Виконання вправи 5.

- Прочитайте текст.
- Що відбувалося на узліссі?
- Скільки команд грали у футбол?

- Хто був коментатором?
- Що робила сорока?
- Хто з вас любить грати у футбол? Де і з ким ви граєте у цю гру?
- Запишіть виділені в тексті речення. Вставте, де потрібно, пропущені букви.

2) Виконання вправи 6.

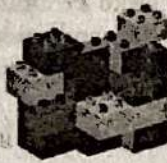
- Підкресліть у записаних реченнях слова з подовженими м'якими приголосними звуками.
- Визначте, якому слову відповідає звукова схема:

—○	—:○
----	-----

.

3) Виконання вправи 7. Робота в парах.

- Складання оголошення.
    - Допоможіть зайчатам написати оголошення про наступний футбольний матч.
  - Презентація робіт.
- 4) Виконання вправи 8.
- Виконання завдання.
    - Напишіть про своє улюблене заняття (2–3 речення). За потреби, скористайтесь малюнками-підказками.
  - Презентація робіт (за бажанням учнів).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Як позначаємо на письмі подовжені м'які приголосні звуки?
- Як їх позначаємо у звукових схемах?

2. Рефлексія

Вправа «Блок запитань»

Учитель пропонує дітям хмару «тегів», що необхідно доповнити. Наприклад, на інтерактивній дошці можна вивести слайд, де зазначено варіанти:

- Я вже знаю...
- Я розумію, що...
- Я вмію...
- Я можу...
- Було цікаво дізнатися, що...
- Мене здивувало...
- Мені захотілося... Тощо.

Кожен учень вибирає по 1–2 пропозиції та закінчує їх.

3. Домашнє завдання

С. 15 впр. 9; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 8. ЧИТАННЯ ДІАЛОГУ ЗА РОЛЯМИ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЗІ СТРУКТУРОЮ ЗАПИСКИ. РОЗПІЗНАВАННЯ СЛІВ ЗІ ЗВУКАМИ [дж], [дз], [дз']. НАПИСАННЯ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ЗА ЗМІСТОМ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

Мета: ознайомити учнів зі структурою записки; учити розпізнавати слова зі звуками [дж], [дз], [дз']; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати любов до природи рідного краю.

Обладнання: плакат «Правила туриста», картки до гри «Доміно», цеглинки конструктора, сучасні дитячі журнали для організації виставки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: уявний похід.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Наші вушка на маківці.

Очі ширше відкриваємо,
Слухаємо і запам'ятовуємо.
Ні хвилини не втрачаємо.

2. Бесіда

- Сьогодні під час уроку пропоную вам вирушити у похід. Готові? Тоді вперед!
- Як називають учасників походу? (*Туристи.*)
- Перетворюємося на туристів.
- Хто з вас уже брав участь у походах? Що вам запам'яталося?

3. Гра «Правила туристів»

— Щоб туристам було зручно та небезпечно у поході, необхідно дотримувати деяких правил. Прочитайте їх.

ПРАВИЛА ТУРИСТА

- Не розпалюй без потреби багаття.
- Не залишай на привалах сміття.
- Точно виконуй завдання керівника.
  - Запишіть їх у зошиті.
  - Підкресліть слова, у яких є подвоєння приголосного звука.
  - Як подовжені м'які приголосні звуки позначаються на письмі?
  - Як їх позначаємо у звукових схемах?
  - Сьогодні на вас чекають випробування для справжніх туристів.

4. Випробування перше. Звуковий аналіз слів

1) Виконання завдання.

— Виконайте звуковий аналіз слів за варіантами:

- 1-й варіант — слово *багаття*;
- 2-й варіант — слово *сміття*;
- 3-й варіант — слово *завдання*.

2) Самоперевірка (на екрані вчитель демонструє правильні звукові схеми слів).

5. Випробування друге. Гра «Доміно»

— Усі туристи кмітливі та винахідливі. Пропоную продемонструвати вашу спритність під час гри «Доміно».

Кожному учневі вчитель видає картку доміно (всього 28 карток), на яких написано слова або частини слів. Гру починає той, у кого є чиста картка. Далі називають картку, перша половина якої чиста, а друга — з початком нового слова. Картка із закінченням цього слова — наступна і т. ін.

			житт	тя	волос
ся	суд	дя	вугіл	ля	знан
ня	завдан	ня	читан	ня	писан
ня	гіл	ля	насін	ня	ріл
ля	стат	тя	Іл	ля	узліс
ся	століт	тя	бадил	ля	кокос
ся	зіл	ля	зусил	ля	прилад
м	облич	чя	ходін	ня	малюван
ня	оповідай	ня	галуз	зя	підборід
дя					

6. Випробування третє. Каліграфічна хвилинка

Ті тт туристи

Туристи вирушили у похід.

7. Повідомлення теми та мети уроку

- Іноді туристи залишають одне одному записки. Чи знаєте ви, як правильно її скласти?
- Сьогодні ми ознайомимося зі структурою записки, читатимемо діалог за ролями, а також навчимося розпізнавати слова зі звуками [дж], [дз], [дз'].

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Випробування четверте. Робота з помагатором туристів (підручником)

1) Читання діалогу (с. 16, вправа 1). Робота в парах.

- Разом із сусідом чи сусідкою по парті прочитайте за особами розмову Гаджика і Родзинки.
- Що одержала Родзинка?
- Якою була записка?

2) Виконання вправ 2–4.

- Родзинка пропонує і вам прочитати записку Оленки.
- Що не так у ній? (Є помилки.) Назвіть їх.
- Про що повідомляється в записці?
- Перечитайте записку. З чого вона починається? (Із привітання до Родзинки.)
- Що написано далі? (Повідомлення.)
- Чим завершується записка? (Підписом, який указує на того, хто її писав.)
- Ми розглянули послідовність написання записки, запам'ятайте її.
- Запишіть записку Оленки в зошиті без помилок.

2. Випробування п'яте. Зарядка для туристів

До річки швидко ми спустилися. (Крокують на місці.)

Нахилилися та вмилися. (Нахилиються, Імітуючи вмивання.)

Побачили камінці — потримали у руці. (Перекладають уявний камінець у руках.)

Потім кинули у воду. (Кидають уявний камінець.)

Перестрибнули колоду. (Стрибають уперед — назад.)

Потім будемо пірнати. (Імітують плавання.)

Треба кисню нам набрати. (Вдихають, видихають.)

3. Випробування шосте. Фотозвіт

1) Виконання вправи 5.

Відгадування загадки

— Дуже часто туристи беруть із собою цей предмет. Відгадайте, про що йдеться.

- Сніг зимою, сонце літом,
Поле, що чарує цвітом,
Все на чіп він зберігає —
Дуже добру пам'ять має!

- Так, правильно! Це фотоапарат.
- Навіщо його беруть туристи?
- Хто має досвід фотографування? Що ви любляете фотографувати більше?

Створення фотоапарата з цеглинок конструктора

- Створіть власний фотоапарат із цеглинок конструктора.
- Продемонструйте ваші фотоапарати.
- Спробуйте сфотографувати предмети навколишнього середовища.
- Що потрапило у ваш кадр?

Робота в зошиті

— Щебетунчик теж дуже любить фотографувати. Одного разу він зробив світлини комах. Розгляньте їх. Яких комах ви побачили?

— Запишіть їх назви у зошиті. Доповніть записаний ряд іншими словами зі звуками [дж], [дз], [дз'].

2) Виконання вправи 6.

Звуковий аналіз слова

— Перед виконанням звукового аналізу пригадаймо...

Це усі повинні знати:

Нас не можна роз'єднати,

Відрізняємось ми чим?

Літер дві, а звук один! (Звуки [дж], [дз], [дз']).

— Скільки звуків позначають буквосполучення дж, дз?

— Побудуйте звукову схему слова джміль.

• Взаємоперевірка.

3) Виконання вправи 7.

Складання речень за світлинами

— Складіть речення про двох комах, зображених на світлинах.

— Запишіть речення у зошиті.

Фізкультхвилинка

В нашому класі розминка.
Настала фізична хвилинка.
Втому проженим руками,
Вгору їх піднімем з вами.
Потім присядемо дружно,
Ноги згинаємо дружно.
Руки, мов крила, розправим
І до плечей їх поставим.
Коло вперед покрутили,
Потім назад повторили.
Голову вниз опустили,
Потім назад нахилили,
Потім наліво поклали,

Потім направо. І стали
 Рівно і струнко.
 Швидко скінчилась хвилинка.
 Нас збадьорила розминка.

4. Випробування сьоме. Журнали для туристів

1) Виконання вправи 8 (с. 17).

Бесіда

- Чи необхідно туристам читати різноманітну літературу?
- Навіщо?
- Читалочка пропонує нам познайомитися з журналом «Джміль», який сама любить читати.

Читання тексту вправи 8 вчителем

- Послухайте, про що вона дізналася з цього журналу.

2) Виконання вправи 9.

Гра «Чомучки»

- Про кого текст?
- Як називається бджолина родина?
- Хто народжує нових бджіл?
- Які бджоли виробляють мед?

5. Випробування восьме. Інтерв'ю

1) Перегляд виставки дитячих журналів.

2) Робота в парах.

- Запитайте одне в одного про дитячі журнали, що ви любляєте читати.
- Запишіть у зошиті своє ставлення до популярних дитячих журналів (2-3 речення).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Випробування дев'яте. Повернення з походу

Бесіда

- Чи сподобався вам наш похід?
- Що нового ви дізналися?
- Яких комах зустріли?
- Які цікаві кадри зробили за допомогою фотоапарата?
- Скільки звуків позначають буквосполучення *дж, дз*?
- Яку послідовність написання записки слід пам'ятати?

2. Рефлексія

Вправа «Крісло автора»

- Розкажіть про те, що вдалося, яка робота була найцікавішою, найважчою, яку б роботу хотіли зробити ще раз. Чи є бажання вирушити у наступний похід?

3. Домашнє завдання

С. 17, впр. 11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 9. ВПРАВЛЯННЯ У ПЕРЕТВОРЕННІ СЛІВ. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА СЛОВАМИ З БУКВАМИ Г ТА Ц. ФОРМУЛЮВАННЯ УСНИХ ВІДПОВІДЕЙ НА ЗАПИТАННЯ ЗА ЗМІСТОМ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

Мета: вправляти учнів у перетворенні слів; залучати до спостереження за словами з буквами г та ц; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати любов до природи рідного краю.

Обладнання: картки з буквосполученнями дж, дз, плакат із зашифрованим прислів'ям, картки для роботи в групах, зображення «Я-схеми» для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок.
Ми розпочинаємо наш урок.
Допитливі в класі діти
Про все хочуть знати на світі.
З добрим ранком! Розпочато день.
Першим ділом женемо лінь.
На уроках не нудьгувати,
А пізнавати, читати й писати!

2. Фронтальне опитування

- Як вимовляються слова з буквосполученнями дж, дз?
- Наведіть приклади слів із ними.
- Щоб назвати кожен звук у цих словах, про що слід пам'ятати?

3. Каліграфічна хвилинка

дж дз

- Розшифруйте прислів'я.

2	14	9	5	1	16	12	17	7	3	10	18	8	13	15	4	6	11
ма	по	ве	дже	з	на	річ	еть	ль	ло	ли	ся.	ця	ка	чи	го	ре	ка

(З малого джерельця велика річка починається.)

- Як ви його розумієте?
- Хто відвідував місця, де є джерельце чи річка? Поділіться враженнями.
- Навіщо потрібно обережати джерела та річки?
- Запишіть прислів'я у зошиті, підкресліть слово з буквосполученням дж.

4. Гра «Будь уважним»

Коли учні чують слова з буквосполученнями дж, дз, піднімають картки з відповідними написами. Якщо в слові відсутні зазначені буквосполучення, плескають у долоні.

Я слово зараз вам скажу,
В якому дж стоїть чи дз,
Ти відповідь свою скоріш
На картці покажи.

— **Орієнтовні слова:** джем, дзвін, зима, жито, дзеленчати, джунглі, жоржини, бджоли, джюркотить, джміль, береза, дзеркало.

5. Завдання для кмітливих. Робота в групах

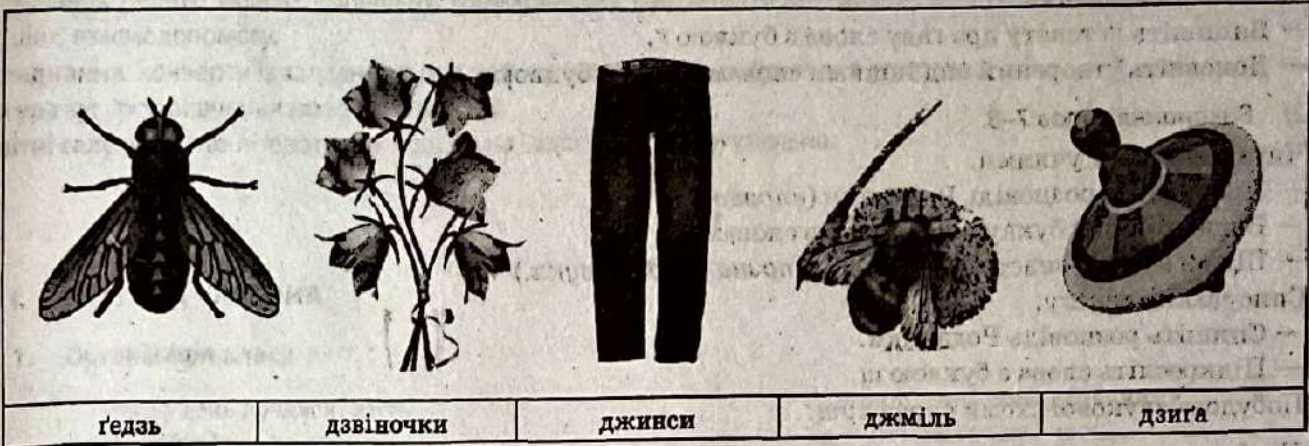
- 1) Об'єднання в 5 груп.

2) Виконання завдання.

Кожна група отримує конверт із завданням.

Завдання 1. До кожної загадки дібрати малюнок-відгадку.

- Штани із джинсової тканини.
- Дитяча іграшка, що швидко обертається навколо своєї осі.
- Велика муха, яка боляче кусає тварин.
- Велика за розміром комаха сімейства бджіл.
- Сині квіти, що за формою нагадують маленькі дзвони.

Завдання 2. Виконати звуковий аналіз зазначеного слова та скласти з ним речення.

1-ша група — слова *Гедзь*;

2-га група — слова *Дзвіночки*;

3-тя група — слова *Джинси*;

4-та група — слова *Джміль*;

5-та група — слова *Дзига*.

6. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми станемо маленькими чарівниками, бо будемо вправлятися у перетворенні слів, а також спостерігати за словами з буквами *Г* та *Ц*.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 17–18)

Виконання вправ 1–3

- Робота за змістом вірша.
  - Прочитайте вірш, що подобається Гаджикові.
  - Поясніть, як розумієте значення виділених слів.

Словничок

Глей — загуслий сік, що виступає на стовбурах вишень, черешень, слив тощо.

Гуля — заокруглена опуклість, нарост на тілі людини або тварини від запалення, удару і т. ін.

Гава — хижий птах із чорним або сірим пір'ям; те саме, що ворона.

- Утворення нових слів.
  - Запишіть виділені слова в стовпчик. Замініть у них першу букву так, як зазначено у вірші. Які слова утворилися? (*Глей* — *клей*, *гуля* — *куля*, *гава* — *кава*.) Поясніть їхнє значення.
  - Запишіть утворені слова у другий стовпчик.

• Робота в групах.

— Складіть два речення зі словами однієї пари і запишіть:

1-ша група — *Глей* — *клей*;

2-га група — *Гуля* — *куля*;

3-тя група — *Гава* — *кава*.

- Презентація робіт учнів.

Фізкультхвилинка

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 4–6.

- Читання тексту вчителем.
- Бесіда.
  - Що налякало гаву?
  - Хто її заспокоїв? Як саме?
  - Чому гавва переплутала калину з вогнем?
- Виконання завдання.
  - Випишіть із тексту про гаву слова з буквою г.
  - Доповніть утворений ряд іншими словами з цієї буквою.

2) Виконання вправ 7–8.

- Читання тексту учнями.
  - Прочитайте розповідь Родзинки (вправа 7).
  - Визначте, яку букву пропущено в словах.
  - Що ви про неї знаєте? (Буква «щ» позначає два звуки.)
- Списування тексту.
  - Спишіть розповідь Родзинки.
  - Підкресліть слова з буквою щ.
- Побудова звукової схеми слова *кущ*.

3) Виконання вправ 9–10.

— Перетворення на нашому уроці тривають. Щебетунчик також любить утворювати слова зі своєю улюбленою буквою. Він хоче і нас навчити це робити. Спробуймо разом з ним перетворити подані слова за зразком.

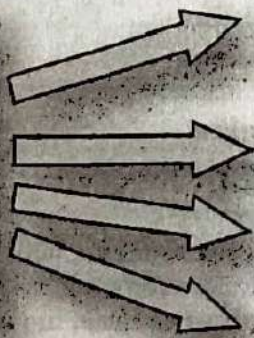
— Поміркуйте та запишіть у зошит два речення про те, що ви робите щоранку і щовечора.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Які букви ми сьогодні повторили на уроці?
- Що цікавого ви пам'ятаєте про букву щ?

2. Рефлексія. «Я — схема»

ДІЗНАВСЯ

ЗАПАМ'ЯТАВ

НАВЧИВСЯ

НЕ ЗРОЗУМІВ

3. Домашнє завдання

С. 18, впр. 11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 10. ЧИТАННЯ ДІАЛОГУ ЗА РОЛЯМИ. ЗНАХОДЖЕННЯ В ТЕКСТІ ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ. ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ, У ЯКИХ БУКВИ *я, ю, є, ї* ПОЗНАЧАЮТЬ ДВА ЗВУКИ. ПОБУДОВА РЕЧЕНЬ ЗА ДАНИМ ПОЧАТКОМ

Мета: вправляти учнів у читанні діалогів, пошуку необхідної інформації; залучати до спостереження за словами з буквами *я, ю, є, ї*, вчити робити висновки; вдосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати небайдужість до проблем інших, взаємодопомогу.

Обладнання: конверти із завданням для роботи в групах, мікрофони для інтерв'ю.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішити —
Кличе в подорож дзвінок.

Сьогодні в нас урок звичайний,
Та вчить багато нас чого.
Хай буде він для нас повчальний!
За це подякуєм йому!

2. Гра «Правильно і швидко!». Робота в групах

1) Об'єднання в 3 групи.

2) Отримання спікерами груп конвертів із завданням.

3) Виконання завдання учасниками груп.

• Відгадування загадок.

1-ша група

- Намистини зелененькі —
Дрібні ягідки смачненькі.
Протягни за ними ручки —
Покусаються колючки. (Агрус.)

- Бурячок в землі дрімає,
Я швиденько виростаю.
Свіжий борщик зварять з мене,
Не червоний, а зелений. (Щавель.)

2-га група

- Ледь помітний він, маленький...
То квадратний, то кругленький...
Як його ти відірвеш,
То штани не застібнеш. (Гудзик.)

- Чистить курточку, штанці,
Чобітки і сап'янці...
Дуже працююча тітка.
Здогадались, хто це? (Щітка.)

3-тя група

- Кинула шишку на мене зозуля,
В мене на лобі з'явилася... (Гуля.)

- Хто хвіст залишає,
Коли від ворога тікає? (Ящірка.)

• Виконання звукового аналізу слів-відгадок.

— Які звуки позначає буква *щ*?

4) Презентація робіт учнів.

3. Повідомлення теми та мети уроку:

— Ми вже пригадали, що буква *щ* позначає два звуки. А які букви ще можуть позначати два звуки? (*я, ю, є, ї*)

— Сьогодні на уроці ми будемо досліджувати слова, у яких букви *я, ю, є, ї* позначають два звуки. Розгадаємо таємниці цих букв. Тому запам'ятайте...

Сьогодні...

Я — учень-дослідник

- Я — хочу знати
- Я — думаю
- Я — вмію
- Я — знаю
- Я — особистість творча
- І таємницю я, ю, є, ї неодмінно розгадаю!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 19)

Виконання вправ 1–3

- Читання учнями тексту вправи 1.
- Бесіда за змістом.
  - Чому дівчинка плакала?
  - Чи знаєте ви, як можна їй допомогти?
  - Що необхідно знати, аби не потрапити в таку ситуацію?
- Читання тексту за особами (робота в парах).

Фізкультхвилинка

- Допомогати треба всім і завжди! Тому і фізкультхвилинка сьогодні буде про допомогу.

Треба вдома помагати,
 Знають всі про це малята.
 (Руки на поясі, постава пряма, повороти тулуба праворуч — ліворуч.)
 Донька мамі допомагає —
 Стіл святковий накриває.
 (Імітація розставлення посуду на столі.)
 Візьме віник, буде в хаті,
 Як матуся, підмітати,
 (Діти зображують працю з віником.)
 Різні овочі помие,
 Якщо, звісно, це уміє...
 (Показують, як можна помити овочі під краном.)
 Таткові pomoже син:
 (Горизонтально долонею порівнюють «зріст тата» та власний.)
 Молоток та цвяхи він
 Може швидко подавати;
 (Зображують подавання уявних інструментів з підлоги вгору.)
 Може килим вибивати
 На подвір'ї разом з татом,
 (Імітація вибивання підвішеного на мотузку килима.)
 Майструвати чи копати...
 (Зображення трудових дій із молотком, викруткою або праці з лопатою.)
 Головне, часу не гай,
 (Ритмічне почергове притупування ніжками.)
 Не лінись, допомагай!
 (Діти повчально піднімаються вгору вказівного пальця.)

2. Продовження роботи за підручником

1) Гра «Наше дослідження» (вправа 4).

- Виконання завдання.
  - Прочитайте виділені слова у вправі 1.
  - Виписіть їх у зошит; поділяючи їх на склади.
  - Підкресліть у виписаних словах букви я, ю, є, ї.
  - Вимовте звуки, що вони позначають.
  - Скільки звуків позначає кожна із цих букв?
  - Поясніть, де стоять ці букви — на початку чи в середині складу.
  - Зробіть висновок, коли ці букви позначають два звуки.
  - Перевірте себе за правилом.

- Порівняння висновку учнів та правила.
- 2) Виконання вправ 5-6 (с. 20).
  - До роботи нас запрошують Щебетунчик та Читалочка. В іменах друзів Щебетунчика букви *я, ю, є, ї* позначають два звуки, а в іменах друзів Читалочки — один звук.
  - Запишіть, з ким дружить Читалочка, а з ким — Щебетунчик (у два стовпчики).
  - Чому не знайшлося імені, у якому буква *ї* позначає один звук?
  - Перевірте себе за правилом.

- 3) Виконання вправ 7-8.
- Читання порад Гаджика.
- Бесіда.
  - Навіщо потрібно знати своє ім'я і прізвище, назву міста або села, у якому живеш, свою вулицю та номер будинку?
  - Чи траплялися у вашому житті ситуації, коли ви загубились? Як діяли?
- Робота в зошиті.
  - Запишіть виділені речення. Підкресліть слова, у яких букви *я, ю, є* позначають два звуки. Побудуйте звукову схему слова *ім'я*.

- 4) Гра «Інтерв'ю» (вправа 9). Робота в парах.
- Розігрування діалогу.
  - Візьміть інтерв'ю одне в одного, поставте такі запитання.
    - Як тебе звать?
    - Де ти живеш?
    - Як називається твоя Батьківщина?
    - Яке місто є її столицею?
    - Вислови власне ставлення до своєї Батьківщини.
- Запис тексту до зошита.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

- 1. Бесіда
  - Які букви ми сьогодні повторили на уроці?
  - Що дослідили про букви *я, ю, є*?
  - Скільки звуків позначає буква *ї*?
- 2. Рефлексія
  - Учні висловлюються одним реченням, обираючи початок фрази з рефлексивного екрана на дошці.
  - Сьогодні я дізнався(лася)...
  - Було цікаво...
  - Було складно...
  - Я зрозумів(ла), що...
  - Тепер я зможу...
  - Я навчився(лася)...
  - У мене вийшло...
  - Я зміг(змогла)...
- 3. Домашнє завдання
  - С. 20, впр. 10; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 11. ПОШУК ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ЗАПРОШЕННІ. ВПРАВЛЯННЯ У НАПИСАННІ СЛІВ З АПОСТРОФОМ. СКЛАДАННЯ УСНОЇ РОЗПОВІДІ ЗА ЗАПИТАННЯМИ

Мета: вправляти учнів у написанні слів з апострофом, пошуку потрібної інформації; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, пам'ять, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати дбайливе ставлення до тварин.

Обладнання: конверти із завданням для роботи в групах, плакат для проведення рефлексійної вправи «ПОПС».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Бесіда

- Коли букви *я, ю, є* позначають два звуки?
- Скільки звуків позначає буква *ї*?

3. Каліграфічна хвилинка

Яя Юю Єє Її

Ясен, ясен, ясеня,
Ми радіємо щодня:
Хай зростає, листя має,
Нашу землю прикрашає.

В. Крищенко

- Спшіть, підкресліть у словах лише ті букви *я, є*, що позначають два звуки.

4. Гра «Хто більше?». Робота в групах

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Виконання завдання.

- Доберіть слова, у яких букви *я, ю, є* позначають два звуки.

3) Презентація робіт учнів.

Презентація відбувається по колу: представники команд по черзі зачитують одне слово, повторюватися неможна. Перемагає команда, яка дібрала більше слів.

5. Гра «Розгадай!». Робота в групах

1) Отримання капітанами груп завдань у конвертах.

2) Виконання завдань.

- Розгадати ребус;
- записати слово-відгадку на аркуші;
- виконати звуковий аналіз слова;
- скласти речення зі словом-відгадкою.

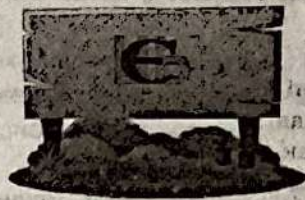
Група 1 (їжак)

Група 2 (яблуко)

Група 3 (енот)

Група 4 (заєць)

3) Презентація робіт учнів.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с.21)

1) Виконання вправ 1-2.

- Наші друзі отримали запрошення, прочитайте його.
- Кому призначене запрошення?
- Хто запрошує друзів?
- Навіщо Мар'янка запрошує друзів?
- Коли вона чекає на гостей?
- Куди мають завітати гості?
- Чи є у запрошенні слова з апострофом? Прочитайте їх.

2) Повідомлення теми і мети уроку.

— Сьогодні на уроці ми будемо вправлятися у написанні слів з апострофом, з'ясуємо, коли він пишеться, та складатимемо розповіді за запитаннями.

3) Виконання вправ 3-4.

- Ми з'ясували, що діти йдуть у гості. Що ми беремо із собою тоді? (Готуємо подарунки.)
- Прочитайте, про які подарунки говорять діти.

- Читання діалогу учнями класу.
- Бесіда.

- Який із подарунків вам подобається більше?
- Чому?
- Прочитайте слова, в яких є апостроф.

Фізкультхвилинка

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 5.

- Читання вірша.
- Бесіда.
- Про кого ви прочитали у вірші?
- Що можна сказати про горобців?
- Чому голуб'ятам м'яко спати?

- Виконання завдання: виписати виділені слова.
- Гра «Дослідники».
- Вимовте у виписаних словах звуки, позначені буквами перед апострофом.
- Які вони — тверді чи м'які?
- Назвіть й підкресліть букви після апострофа.
- Зробіть висновок, коли слід ставити апостроф.
- Перевірте себе за правилом.

- Співвідношення висновку та правила (с. 22).

2) Виконання вправи 6 (с. 22).

- Щebetунчикoві потрібна ваша допомога! Виберіть слова, у яких необхідно ставити апостроф.

- Запишіть їх у зошиті.
- Побудуйте звукову схему виділеного слова.

3) Відгадування загадки.

- Чи то миша, чи то ні —
Щоки чимось напхані,
Поза щоки зерна так
Напихає звір... (хом'як).

- Що вам відомо про життя хом'яка?
- У кого у квартирі жив (живе) хом'ячок?
- В одних хлопчиків також жив хом'ячок. Прочитаймо цікаву історію, що трапилася з ними.

4) Робота за вправою 7.

- Читання тексту.
- Бесіда.
  - Кого вирішили погодувати хлопці?
  - Що він любив гризти?
  - Що відбувалося після того, як він поїв?
  - Де діти знайшли запас їжі?
  - Що звірок зробив у чоботі?
- Робота у зошиті.
  - Прочитайте виділену частину тексту.
  - У яких словах необхідно поставити апостроф? Доведіть власну думку.
  - Запишіть виділені речення у зошиті, слова з апострофом підкресліть.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Коли пишемо апостроф?
- Наведіть приклади таких слів.

2. Рефлексія

Вправа «ПОПС»

Учні висловлюються відповідно до позицій, кожна з якої — це відповідне речення:

- П — «Я вважаю, що...»,
- О — «Тому що...»,
- П — «Я можу довести це на прикладі...»,
- С — «Зважаючи на це, я роблю висновок про те, що...».

3. Домашнє завдання

С. 22, впр. 10; повторити правила.

П	позиція
О	обґрунтування
П	приклад
С	судження

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 12. ВПРАВЛЯННЯ У ПРАВИЛЬНІЙ ВИМОВІ ДЗВІНКИХ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ У КІНЦІ СЛІВ І СКЛАДІВ. ПОБУДОВА РЕЧЕНЬ З ПОДАНИМИ СЛОВАМИ

Мета: вправляти учнів у правильній вимові дзвінких приголосних звуків у кінці слів і складів; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати взаємоповагу.

Обладнання: цеглинки конструктора, картки із зображенням мнемотаблиць; зображення островів для проведення рефлексії, стікери.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Дзвоник всім нам дав наказ —
До роботи швидше, класі
Попрацюємо старанно,
Щоб сказати у кінці.
Що у нашій дружній класі,
Діти — просто молодці!

2. Бесіда

- Після якого звука пишемо апостроф?
- Перед якими буквами?

3. Каліграфічна хвилинка

Пп Вв Бб п'я, в'ю, б'є

Пташка красна своїм пір'ям, а людина знанням.

- Як ви розумієте це прислів'я?
- Прочитайте слово з апострофом.

4. Гра «Так чи ні?» (з цеглинками конструктора)

— Якщо ви чуєте слово з апострофом — піднімайте вгору цеглинку жовтого кольору, якщо в слові його немає — зелену.

Орієнтовні слова: бур'ян, діти, дев'ять, п'ять, інтерв'ю, колосся, комп'ютер, сім'я, диво, черв'як, трав'янистий, знання, м'ясо, дерев'яний, кав'ярня, галявина.

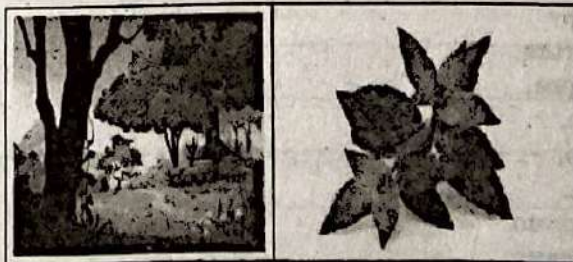
5. Складання речень за мнемотаблицями. Робота в групах

1) *Об'єднання в 3 групи.*

2) *Виконання завдань.*

- Скласти речення, в якому містяться слова з апострофом.
- Записати речення, підкреслити слово з апострофом.

Група 1

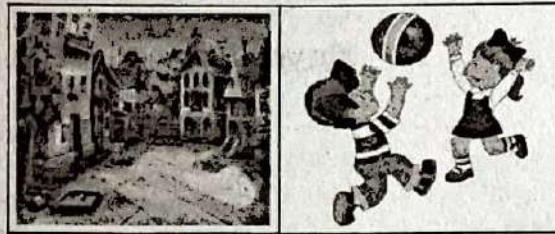
На лісовій галявині росте м'ята.

Група 2

Біля нори хом'як знайшов колоски пшениці.

Група 3

На подвір'ї діти грали в м'яч.

3) Презентація робіт учнів.

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 23)

1) Виконання вправи 1.

• Робота за таблицею.

- Щебетунчик пропонує вам звукову розминку.
- Вимовте чітко кожен пару звуків, з'єднаних стрілочкою.

• Гра «Дослідники».

- Порівняйте, який звук у кожній парі вимовляється голосніше, а який — тихіше.
- Визначте, у якому ряду подано дзвінки приголосні звуки.
- Вимовте їх дзвінко.
- У якому ряду подано глухі приголосні звуки? Вимовте їх приглушено.

2) Очікування.

- Як ви гадаєте, про що сьогодні говоритимемо на уроці?

2. Повідомлення теми і мети уроку

- Так, сьогодні на уроці ми будемо вправлятися у правильній вимові дзвінких приголосних звуків у кінці слів і складів, будувати речення.

3. Робота за правилом (вправа 2)

Фізкультхвилинка

Руки в сторону та вгору —
На носочки підніміться.
Підніміть голівку вгору
Й на долоньки подивіться.
Руки в сторони розводим,
Опускаєм плавно вниз,
Присідати ми почнемо,
Добре ноги розімнемо.
Раз присіли — руки прямо.
Встали. Знову все так само.
Вправу дружно почали.
Нахил вліво — раз, два, три!

Повертаємося вправно.
Все виконуємо гарно.
Вліво, вправо повернулись.
Ось розминці вже й кінець.
Хто ж старався — молодець!

4. Продовження роботи за підручником

1) Гра «Відлуння» (вправа 3). Робота в парах.

— Читайте слова по черзі, дотримуючи правила.

2) Виконання вправи 4.

• Читання речень учнями.

— Прочитайте речення, замінивши малюнки словами.

• Коментоване письмо.

— Запишемо речення, що утворилися, коментуючи написання слів, які додали.

3) Відгадування загадок Родзинки (вправи 5–6, с. 24).

— Прочитайте та відгадайте мовні загадки Родзинки.

— Запишіть слова-відгадки.

— Як вимовляється останній звук у слові *гриб*? А в слові *грип*?

— Складіть речення з кожним словом-відгадкою.

— Запишіть утворені речення у зошиті.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Продовж речення»

• Дзвінки приголосні звуки в кінці слова і складу вимовляємо...

• Глухі приголосні вимовляються...

2. Рефлексія

Вправа «Острови»

На дошці — зображення островів.

• Острів Радості;

• острів Інтересу;

• острів Незадоволення;

• острів Задоволення;

• острів Здивування;

• острів Суму;

• острів Розчарувань.

Учні чіпляють стікер біля потрібного острова.

3. Домашнє завдання

С. 24, впр. 7; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 13. ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ З НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ЗАЛЕЖНІСТЮ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА ВІД ЗМІНИ НАГОЛОСУ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА МАЛЮНКАМИ І ЗАПИТАННЯМИ

Мета: удосконалювати вміння розпізнавати дзвінки та глухі приголосні звуки, правильно вимовляти слова з цими звуками; сприяти спостереженню за наголосом в словах, залежністю значення слова від його зміни; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати бажання допомагати.

Обладнання: картки для роботи в групах; аркуші білого паперу; зображення замку та замка, чарівника; повітряні кульки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: урок-перетворення.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Ми сюди прийшли учитись,
Не лінуватись, а трудитись.
Працюємо старанно,
Завдання виконуємо ми бездоганно!
Сьогодні у нас незвичайний урок:
У казку сьогодні ми зробимо крок.
Із казкою ми зустрічались не раз,
І знову вона завітає до нас.

— Любі діти, а чи любляете ви дива?

— Коли вони відбуваються?

— До нас на урок завітав Чарівник у зоряному плащі. Він любить подорожувати, спостерігати за навчанням дітей, а також за польотами повітряних куль.

— Чарівник дізнався, що сьогодні на нашому уроці будуть перетворення, тому хоче залишитися з нами. Дозволимо?

— А після кожного перетворення на вас чекає сюрприз — повітряна кулька!

2. Перетворення перше — «Розумники». Бліцопитування

— Які звуки ви знаєте?

— Скільки голосних звуків?

— Якими бувають приголосні звуки?

— Як вимовляємо дзвінкі звуки? А глухі?

(З'являється перша повітряна кулька.)

3. Каліграфічна хвилинка

юд уб уж

— Доберіть слова з цими словосполученнями. (Верблюд, голуб, вуж.)

— Запишіть ці слова у зошит.

— Обведіть кружечком букви, що позначають дзвінкий звук.

4. Перетворення друге — «Глухий — дзвінкий». Словниковий диктант

1) Запис слів.

Орієнтовні слова: виноград, голуб, мед, гриб, вулик, рій, ніж, віз, дуб, морж, шоколад, лимонад, пиріг.

2) Виконання завдань.

- Підкреслити однією рисою кінцеву букву, що позначає глухий звук; двома рисками — букву, яка позначає дзвінкий звук.

- Виконати звуковий аналіз 2 слів (за вибором учнів).

3) Взаємоперевірка.

(З'являється друга повітряна кулька.)

5. Перетворення третє — «Веселі чарівники». Робота в групах

1) Об'єднання в 3 групи.

2) Виконання завдання.

— Перетворіться на чарівників, замінюючи парним глухим дзвінкий приголосний звук, позначений виділеною буквою.

— Поясніть, як змінилося значення слова.

Група 1

Злива (сильний дощ) — ... (слива — фрукт)

Ґуля (на лобі) — ... (куля — земна)

Група 2

Жити (у світі) — ... (шити — голкою)

Гори (вогнем) — ... (хори — співають)

Група 3

Бити (палицею) — ... (пити — воду)

Дітоньки (діти) — ... (тітоньки — тітка)

3) Презентація робіт.

(З'являється третя повітряна кулька.)

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми продовжимо спостерігати за мовними перетвореннями: будемо експериментувати з наголосом у словах, спостерігати за залежністю значення слова від зміни наголосу, допомагати нашим друзям Ґаджика, Родзинці, Щебетунчику та Читалочці. Гадаю, і вам, і нашому гостеві буде і далі цікаво!

2. Робота за підручником (с. 24)

1) Перетворення четверте — «Чарівний наголос». Виконання вправ 1-2.

- Читання розповіді Ґаджика з дотриманням наголосу, який зазначено у словах.

• Бесіда.

— Прочитайте пари слів, що відрізняються лише наголосом. (Брати — брати́, доробу́ — доробу́).

— Запишіть ці слова у зошиті.

— Чи може від наголосу залежати значення слова?

— Перевірте ваші міркування за правилом.

- Співвідношення висновку учнів з правилом.

(З'являється четверта повітряна кулька.)

Фізкультхвилинка

Щоб ніколи не хворіти,
Треба вправи вам робити.
Із-за парт швиденько встали,
Спинки гарно розрівняли,
На носочки піднялись
І до сонця потяглись.

Руки разом опустили
І швидесенько присіли.
Потім встали, руки в боки.
Всі красиво робим кроки.
Назад — вперед прогнулись добре.
Не будем мати ми хвороби.

3. Продовження роботи за підручником (с. 25)

1) Перетворення п'яте — «Помагай — друзів виручай!». Виконання вправи 3.

— Читалочці потрібна ваша допомога, зокрема необхідно вибрати з довідки потрібні слова, щоб утворилися речення.

— Що відрізняє пари слів в утворених словах?

— Запишіть утворені речення. Поставте наголос у вставлених словах.

2) **Виконання вправи 4.**

— І знову нас кличуть на допомогу! Допоможіть Родзинці відгадати загадку.

— Про що йдеться? (Замок — замок.)

— Запишіть слова-відгадки у зошиті. Позначте наголос у кожному слові.

3) **Виконання вправи 5. Робота в парах.**

• Виконання завдання.

— Розгляньте малюнки. Складіть розповідь за малюнками, використовуючи слова-відгадки.

• Презентація робіт (за бажанням учнів).

• Хвилинка-цікавинка.

Замок. У середні ХІХ століття замки були найпопулярнішим і престижним видом житла. Саме в них мешкали заможні люди. Саме замок показував усе багатство свого власника.

Перші замки з'явилися в Англії, будували їх з деревини, а не з каменю.

Середньовічні замки в першу чергу виконували оборонну функцію. Вони обов'язково містили отвори, крізь які можна було лити окріп на ворогів; бійниці, з допомогою яких можна було відстрілюватися від незваних гостей і багато інших пристосувань.

Замок. Дверний замок, як і ключ, — річ необхідна, призначена для захисту приміщень від сторонніх. Проте були часи, коли замкова конструкція швидше слугувала оздобленням, аніж системою захисту.

Стародавні замки були виготовлені з деревини і відрізнялися примітивною конструкцією. Перші суцільно металеві замки виготовили англійські ремісники десь у 870–900 рр. Це були звичайні залізні засуви з виступами навколо замкової щілини. Римляни першими почали використовувати нерухомі виступи в замках.

(З'являється п'ята повітряна кулька.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— Чи може наголос змінити значення слова? Наведіть приклади.

2. Рефлексія

— Сьогодні ви творили справжні дива, саме тому в класі з'явилися ці повітряні кульки.

Наш гість Чарівник дуже задоволений знайомством із вами! Але хоче побачити, чи задоволені ви уроком. Він приготував для вас кульки двох кольорів — зеленого та червоного.

Оберіть для себе повітряну кульку зеленого кольору, якщо урок пройшов успішно, з гарним настроєм і все було зрозуміло, якщо виникли проблеми — оберіть кульку червоного кольору.

3. Домашнє завдання

С. 26, впр. 7; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 15. ЗАСВОЄННЯ ПРАВИЛЬНОГО НАГОЛОШУВАННЯ СЛІВ читання,

завдання, запитання, помилка, помилки.

ВІДНОВЛЕННЯ ДЕФОРМОВАНИХ РЕЧЕНЬ

Мета: учити учнів правильно ставити наголос у словах читання, завдання, запитання, помилка, помилки; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати любов до природи рідного краю.

Обладнання: цеглинки конструктора, конверти із завданням для роботи в групах, розмальовки листочків для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок —
Починаємо урок.
Працюватимем старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашій другій класі
Діти — просто молодці.

2. Фронтальне опитування

- Які звуки ви знаєте?
- Якими приголосні звуки бувають?
- Якими голосні звуки можуть бути?
- Чи може наголос змінити значення слова?
- Наведіть приклади.

3. Каліграфічна хвилинка

Оо ой йо ом ор ов он

Осінь

Весна красна квітами, а осінь — плодами.

- Чому у народі так кажуть?
- Виконайте звуковий аналіз слова *осінь*.

4. Робота над деформованим текстом. Робота в парах

- Побудуйте вежу, використовуючи цеглинки конструктора, щоб утворився вірш.
(Виконавши роботу, діти піднімають угору вежу та декламують вірш, що утворили.)

Королева Осінь

Й для Зими запас готує.

Всіх без винятку частує

Всіх до столу просить.

Відповідь:

КОРОЛЕВА ОСІНЬ

Королева Осінь
Всіх до столу просить.
Всіх без винятку частує
Й для Зими запас готує.

Н. Запрія

5. Складання речень за малюнками. Робота в групах

- 1) Об'єднання в групи.

2) Отримання конвертів із завданням.

3) Виконання завдання: скласти розповідь за малюнком (2–3 речення).

Група 1

Група 2

Група 3

Група 4

4) Презентація діяльності груп.

5) Бесіда.

— Що дарує осінь?

— Чи всі гриби можна класти у кошик? Чому?

— Хто був в осінньому лісі? Що ви бачили цікавого навколо себе? Що запам'ятали?

— Як необхідно поводитись у лісі?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно наголошувати слова.

2. Робота за підручником (с. 26)

1) Виконання вправи 1.

— Прочитайте слова. Спишіть їх. Поставте наголос.

— Перевірте себе за словником.

2) Гра «Дослідники».

• Дослідження.

— Скільки знаків наголосу стоїть над словом *помилка*?

— Вимовте це слово двома способами.

— Скільки знаків наголосу над словом *помилки*?

— Покажіть, як необхідно його вимовляти.

— Зробіть висновок про наголос у цих словах.

— Перевірте себе за правилом.

• Співвідношення висновку учнів із правилом.

Фізкультхвилинка

Осінній дощик крапотить,
Листок від холоду тремтить.
Краплина вдарила важка
І відірвала геть листка.
І закружлявся він в падінні.
Оглянув барви всі осінні,
Над ставом трішки покружляв —
Де впасти місце вибирав.
Та часу мало мав листок,
То й ліг в травичку під дубок.
Лежать там буде до весни
І бачити солодкі сни.

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 2-3.

— Прочитайте текст. Що в ньому не так?

— Допоможіть Гаджикові вставити пропущені в тексті слова. Знайдіть їх у словнику вгорі сторінки.

— Запишіть цей текст. Поставте наголос у вставлених словах.

2) Виконання вправи 4.

— Прочитайте вислови, що дібрала Читалочка.

— Поясніть, як ви їх розумієте.

— Запишіть у зошиті той вислів, що більше сподобався.

3) Виконання вправ 5-6 (с. 27).

• Колективна робота.

— Прочитайте вірші Галини Малик.

— Допоможіть хлопчикові Віті виправити помилки — вставте пропущені слова.

• Читання вірша в парах (читання для друга по абзацах).

• Списування.

— Спишіть виділені рядки вірша. Вставте пропущені слова. Позначте у них наголос.

4) Гра «Розгадай!» (вправи 7-8).

• Розгадування ребусів.

— Допоможіть Щebetунчикові розгадати ребуси.

• Виконання завдання.

— Запишіть слова-відгадки.

— Поставте наголос.

— Побудуйте звукову схему останнього слова.

— Складіть речення з кожним словом і запишіть.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

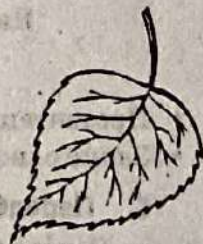
— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— Скільки наголосів може мати слово *помилка*? А *помилки*?

2. Рефлексія

Вправа «Осінній листочок»

— Розфарбуйте листочок: жовтим кольором, якщо вам сподобалося працювати на уроці; помаранчевим — якщо не всі завдання вам були цікаві; червоним — якщо ви не хотіли працювати, вам було нецікаво.

3. Домашнє завдання

С. 27, впр. 9-10; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 16. ВПРАВЛЯННЯ У ВИМОВЛЯННІ СЛІВ З НЕНАГОЛОШЕНИМИ ЗВУКАМИ [e], [и]. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАТЬ ПРО ПРАВИЛА ПЕРЕХОДУ ВУЛИЦЬ. ЗАПИСУВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

Мета: ознайомити учнів із вимовою слів з ненаголошеними звуками [e], [и]; розвинути критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати звичку дотримувати правил безпечного руху.

Обладнання: картки до ігор «Визнач наголос» та «Склади прислів'я», маркери, зображення Світлофора Світлофоровича, розмальовки для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Відпочинок наш кінчається,
А робота починається.
Старанно будемо ми працювати,
Читати, писати та відповідати.

2. Гра «Визнач наголос». Робота в парах

У дітей — картки зі словами *читання, завдання, запитання, помилка, помилки*.

— Поставте у словах наголос.

— Що слід пам'ятати про наголос у слові *помилка*?

3. Каліграфічна хвилинка

Бб бб без безпека

4. Гра «Склади прислів'я». Робота в парах

• Виконання завдання.

— З'єднайте стрілочками частини прислів'я.

Тихо ідеш —
Як ідеш — дивись під ноги:
Коли ідеш в путь,

хоч грошей не знайдеш, та носа не наб'єш.
обережним будь.
далі будеш.

- Презентація робіт.
- Запис одного прислів'я у зошиті.

5. Передбачення

— Якою темою об'єднані прислів'я, що ви склали? Про що сьогодні будемо говорити?

6. Повідомлення теми та мети уроку

— Так, на уроці ми поговоримо про безпеку на вулицях міста, пригадаємо правила переходу дороги, а також дослідимо слова з ненаголошеними звуками [e], [и].

— А супроводжувати нас протягом уроку буде... Відгадайте, хто?

- Різні скельця є у мене:
Червоне, жовте і зелене.
Можу ними я сказати:
«Йти», «Стояти», «Зачекати».

— Так правильно, це світлофор, який ми бачимо на вулицях нашого міста.
А в гостях у нас його друг — Світлофор Світлофорович. Зустрічайте!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 28)

1) Виконання вправи 1.

- Розгляньте світлини, що зробила Родзинка.
- Яких правил безпеки вона дотримувала під час перебування на природі?
- Допоможіть Родзинці оформити фотоальбом. Доберіть назви світлин. Запишіть їх у зошиті.

2) Гра «Дослідження».

• Спільне обговорення.

- Поставте наголос у записаних словах.
- Підкресліть букви, що позначають ненаголошені звуки [е], [и].
- Порівняйте вимову звуків [е], [и] в наголошених складах і ненаголошених.
- У яких складах звуки [е], [и] вимовляються чітко?
- Запам'ятайте!

Що писати — Е чи И —
Став під наголос завжди!

- Як вимовляються ненаголошені звуки [е], [и]?

- Перевірте свої міркування за правилом.

• Співвідношення висновку учнів із правилом.

Фізкультхвилинка

Раз — всі встали,
Два — підняли руки вгору, похитали,
Три — прогнулись, на чотири —
Всім ласкаво усміхнулись.
П'ять — притупнули ногою.
Шість — тепер іще другою.
Сім — за спинку руки склали,
Нахилились — знову встали.
Вісім раз отак зроби,
На дев'ятий — рівний ти,
Ну, а десять — вже сідайте,
Підрахунки починайте!

Ми по вулиці ідем,
Гарно всі себе ведем.
Ось і «зебра», зупинись.
Вліво, вправо подивись.
Вільно скрізь, машин нема.
Йду по «зебрі» прямо я.

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 2–4.

• Читання тексту вправи 2.

• Бесіда.

- Куди потрапив Щебетунчик?
- Що він побачив?
- Чому розгубився Щебетунчик?
- Чи здогадуєтеся ви, про яких помічників говорила Читалочка? Назвіть їх.
- Запишіть виділені в тексті слова.
- Поставте у них наголос.
- Підкресліть букви, що позначають ненаголошені голосні звуки [е], [и].

2) Виконання вправи 5.

• Читання віршів.

• Виконання завдання.

— Випишіть виділені слова. Підкресліть букви, що позначають ненаголошений звук [e].

3) Гра «Інтерв'ю» (вправа 6).

— Щебетунчик разом зі Світлофором Світлофоровичем хочуть узяти у вас інтерв'ю. Дайте відповіді на його запитання.

- Які помічники допомагають переходити вулицю?
- Якими помічниками тобі доводилося користуватися?
— Запишіть відповіді у зошиті.

4) Виконання вправи 7.

- Прочитайте слова, що дібрав Гаджик.
- Назвіть цю групу предметів одним словом.
- Випишіть слова з ненаголошеними звуками [e], [и]. Поставте у них наголос.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

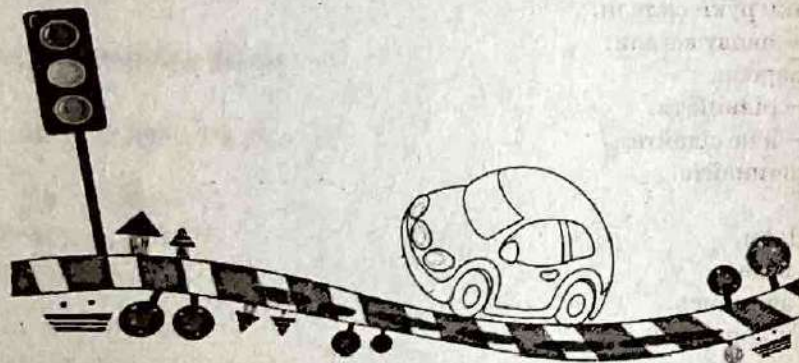
1. Бесіда

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Пригадайте, яких правил слід дотримувати на дорозі?
- До якого звука у вимові наближається ненаголошений звук [и]? А ненаголошений звук [e]?

2. Рефлексія

— Світлофор Світлофорович дуже радий, що ви гарно знаєте правила дорожнього руху. Але головне слід пам'ятати — потрібно бути уважним на дорозі!

Дорожній рух — це швидкість впливі часу.
Дорожній рух — це зручність для людини.
Без правил строгих він є небезпечним
І пам'ятати слід про це щодня.

— Наостанок Світлофор Світлофорович пропонує вам розфарбувати автомобіль: зеленим кольором, якщо вам сподобалося працювати на уроці; жовтим — якщо не всі завдання вам були цікаві; червоним — якщо ви не хотіли працювати, вам було нецікаво.

3. Домашнє завдання

С. 29, впр. 8; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 17. КОНСТРУЮВАННЯ СЛІВ ЗІ СКЛАДІВ. ВПРАВЛЯННЯ У ПОДІЛІ СЛІВ НА СКЛАДИ. ПОБУДОВА РОЗПОВІДІ ЗА ОПОРНИМИ СЛОВАМИ

Мета: ознайомити учнів із правилом поділу слів на склади; вправляти у конструюванні слів зі складів; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення, творчі здібності; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати бажання допомагати.

Обладнання: цеглинки конструктора, плакат до гри «Утвори слово», картки з прислів'ям для проведення каліграфічної хвилинки, картка зі словом «конструктор» для «стіни слів».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язберезувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Люблю я свій розум,
Увагу та пам'ять.
Працює мій мозок.
І вчусь я старанно.
Сприймаю все нове
І мислю логічно.
Учителя слово
Здійсню практично.

2. Бесіда

- Пригадайте, до якого звука у вимові наближається ненаголошений звук [и]?
- До якого звука наближається ненаголошений звук [е]?

3. Каліграфічна хвилинка

Ии Ее ее еи

- Складіть і запишіть прислів'я.

Де верба,

де дуби,

там і гриби.

там і вода,

(*Де верба, там і вода, де дуби, там і гриби.*)

- Назвіть слова з ненаголошеними звуками [е], [и]. Поставте наголос.

4. Гра «Утвори слово»

— Підготуйте цеглинки конструктора. Оберіть одну цеглинку такого кольору, що вам найбільше подобається.

- Утворіть слово, що відповідає кольору вашої цеглинки.

ЛИС + ОН – С + М

ГРЕ + ЧАС + НИВА – С + Й – ВА

ДВЕРІ + С – Д + НА – ВА

СЛИ + ВОВА + ИЙ – А

СЕРЦЕ – Р + ЛО – ЦЕ

КРИГА – ГА + ЛО

- Назвіть утворені слова. (*Лимон, гречаний, весна, сливовий, село, крило.*) Поставте наголос.

- Що об'єднує ці слова?

5. Словникова робота

1) Бесіда.

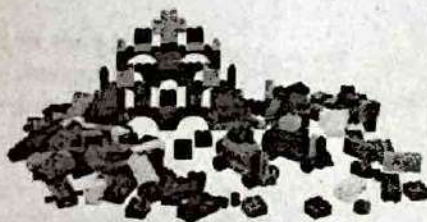
- Чи відомо вам, що таке конструктор? Поясніть значення цього слова.

Слово *конструктор* має два значення.

- Конструктор — той, хто конструє що-небудь, створює конструкції.

- Конструктор — набір частин і деталей, з яких діти будують іграшкові споруди або складають прилади.

— Які конструктори є у вас?

— Чи подобається вам створювати щось нове, цікаве? Чому?

- 2) Вивішування слова «конструктор» на «стіні слів».

КОНСТРУКТОР

6. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми перетворимося на мовних конструкторів, що будуть створювати нові слова зі складів, будемо вправлятися у поділі слів на склади.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 30)

- 1) Граємо у театр. Виконання вправи 1.

- Прочитайте розмову друзів по ролях.
- Яка улюблена іграшка у Щebetунчика?
- Чому йому подобається конструктор?
- А яка гра є у Читалочки?
- Пограймо?

- 2) Конструктор слів. Виконання вправ 2–3.

- Читалочка пропонує пограти з конструктором слів.
- Утворіть із поданих складів назви малюнків.
- Запишіть.
- Складіть три речення з утвореними словами. Одне з них запишіть у зошиті.

Фізкультхвилинка

Всі стомились працювати,
Будемо з цеглинками відпочивати.
Жовта — тупаєм, кружляєм,
Від роботи спочиваєм,
А зелена — присідаєм
Й руки в гору піднімаєм.

Голубу тримаю я —
Плескає вся дівтора.
В кошик цеглиночки складемо,
Працювати всі почнемо.

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 4–6.

•• Бесіда.

- Якийсь зловмисник підкинув у конструктор Читалочки браковані цеглинки. Букви на них не утворюють складу. Знайдіть ці цеглинки.
- Поясніть, як вам удалося розпізнати браковані цеглинки. Перевірте себе за правилом.
- Співвідношення висновків учнів із правилом (с. 31).
- Складання речення.
  - Побудуйте речення з цеглинок конструктора Читалочки.
  - Запишіть його в зошиті.
  - Який знак поставите у кінці цього речення? Чому?

2) Виконання вправи 7.

- Родзинка переплутала місцями цеглинки, тому утворилися дивні слова.
- Переставте цеглинки так, щоб утворилися справжні слова.
- Запишіть їх. Поставте наголос.

3) Виконання вправи 8.

- Гаджик дібрав особливі слова. Поділіть їх на склади і спробуйте переплутати.
- Запишіть слова, що утворились.
- Поясніть, чому ці слова особливі.

4) Виконання вправи 9–10. Робота в парах.

- Утворіть слова з перших складів поданих слів.
- Запишіть їх у зошиті.
- Складіть із цими словами розповідь (2–3 речення) і запишіть.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Що має кожний склад?
- Як визначити, скільки складів у слові?

2. Рефлексія

Вправа «Вежа»

- Побудуйте вежу: із 6 цеглинок, якщо вам сподобалося працювати на уроці; із 4 — якщо вийшло не все, були труднощі; із 2 — якщо вам було нецікаво.

3. Домашнє завдання

- С. 31, впр. 11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 18. ВПРАВЛЯННЯ У ПОДІЛІ ДЛЯ ПЕРЕНЕСУ СЛІВ, У ЯКИХ Є ЗБІГ ПРИГОЛОСНИХ, ТА СЛІВ, ЯКІ МАЮТЬ СКЛАД, ПОЗНАЧЕНИЙ ОДНІЄЮ БУКВОЮ. РОЗМІРКОВУВАННЯ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

Мета: ознайомити учнів із правилами поділу слів на склади, у яких є збіг приголосних, та слів, які мають склад, позначений однією буквою; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати старанність.

Обладнання: картки для роботи в групах, мікрофон.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Видумуй, пробуй, твори!
Розум, фантазію прояви!

Активним і уважним будь
І про кмітливість не забудь!

2. Бесіда

- Що має кожний склад?
- Як визначити кількість складів, маючи інформацію про голосні звуки?

3. Каліграфічна хвилинка

Мм мм ммм
мама мрія море

- Поділіть слова на склади.
- Складіть з одним словом речення і запишіть.

4. Гра «Телеграфісти»

Зараз будем працювати
Та склади передавати.

Стукати ви маєте стільки разів,
Скільки в цьому слові усього складів.

Учитель зачитує слово, учні ділять слово на склади, проговорюючи його по складах та стукаючи пальчиком по парті на кожен склад.

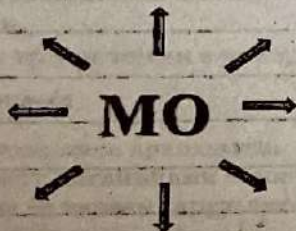
Орієнтовні слова: лі-то, яб-лу-ко, сон-це, пі-сок, ба-бу-ся, бу-ди-нок, ко-ро-вай, мо-ло-ко, ві-тер, бу-ря-ки, го-рі-шок, дім, лу-ки, шко-ла, ву-хо, про-лі-сок, га-ля-ви-на, сніг, а-ле-я, о-чі.

5. Робота в групах. Гра «Хто більше?»

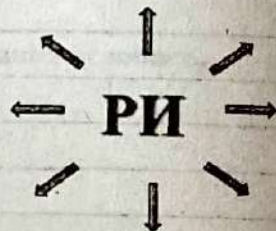
- 1) Об'єднання в 4 групи.
  - 2) Отримання конвертів із завданням.
  - 3) Виконання завдання.
- Утворіть слова таким чином, щоб першим був склад, поданий на картці.

Група 1

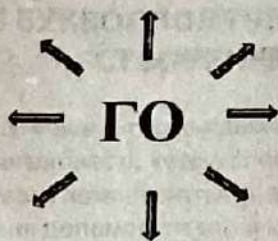
Група 2

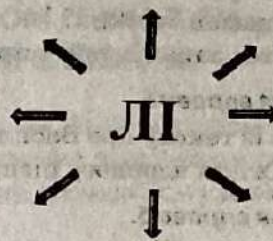
(мода, море, мотор, мова, модель, мозок)

(риба, ринок, рима, рибак, ривок, рицар)

(голуб, година, годівниця, голова, голод, голосок)

(літо, літак, лікар, літера, лідер, ліси, ліля)

4) Презентація робіт учнів.

6. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми використаємо наші знання про поділ слів на склади для того, щоб навчитися ділити слова для переносу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 32)

Виконання вправ 1–2

- Читання тексту вправи 1.
  - Читалочка радить вам прочитати текст Остапа Вишні.
- Бесіда.
  - Що вирішив зробити Василько перед сном?
  - Чого він не знав?
  - Що сталося далі?
  - Чому Читалочка вибрала саме цей текст?
- Гра «Дослідники».
  - Знайдіть у тексті слова, поділені на склади.
  - Поясніть, навіщо їх поділили.
  - Зробіть висновок, що слід зробити, аби перенести частину слова в інший рядок.
  - Перевірте себе за правилом.
- Співвідношення висновку учнів із правилом.

Фізкультхвилинка

Раз, два! Час вставати,
 Будемо відпочивати.
 Три, чотири — присідаймо,
 Швидко втому проганяймо,
 П'ять, шість — засміялись.
 Шість разів понахилялись,
 Зайчик сонячний до нас
 Завітав у світлий час.
 Будем бігати, стрибати,
 Щоб нам зайчика впіймати.
 Прудко зайчик утікає,
 Диво-промінцями грає.
 Сім, вісім — час настав
 Повернутися до справ!

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 3.

- Слухання тексту.
- Бесіда.
  - Чому сперечалися Родзинка й Читалочка?

- Як хотіла перенести слово Родзинка? А Читалочка?
- Що на це сказав Гаджик?
- Прочитайте і запам'ятайте правило, яким скористався Гаджик.

2) Виконання вправи 5.

- Випишіть із тексту про Василька виділені слова.
- Поділіть їх для переносу різними способами.

3) Виконання вправи 6.

- Прочитайте, як Гаджик поділив для переносу слова.
- Визначте, скільки складів у кожному слові.
- Скількома способами Гаджик пропонує перенести перше слово?
- Скількома способами пропонує перенести інші слова?
- Які склади Гаджик не відривав від слова?
- Прочитайте і запам'ятайте правило, яким він скористався.

4) Виконання вправ 7-9.

- У парку Родзинка побачила оголошення. Прочитайте його.
- Про що ви дізналися з оголошення?
- Як ви вважаєте, чи вміє Андрій переносити слова? Чому?
- Випишіть слова, що Андрій переніс неправильно. Поділіть їх на склади для переносу.

5) Виконання вправи 10.

• Відгадування загадки.

- Дерево — не дерево, а листки має.
Той буде мудрим, хто їх добре знає. (Книга.)

• Гра «Інтерв'ю».

- Чи любиш ти читати книжки?
- Які книжки тобі подобаються?
- Де ти береш книжки для читання?
- Запишіть відповіді на запитання Щебетунчика у зошиті.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Як перенести слово з рядка в рядок?
- Як можна переносити слова зі збігом приголосних?
- Я запам'ятала, що під час переносу можна відривати від слова склад з однієї букви. Чи правильне моє твердження? Чому?

2. Рефлексія

Вправа «Три М»

Учням пропонують назвати три моменти, що у них вийшли добре в процесі уроку, і запропонувати одну дію, що поліпшить їхню роботу наступного уроку.

3. Домашнє завдання

- С. 33, впр. 11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 19. ВПРАВЛЯННЯ У ПЕРЕНОСІ СЛІВ З БУКВОСПОЛУЧЕННЯМИ ДЖ, ДЗ, АПОСТРОФОМ І БУКВАМИ Ъ, Ы. СТВОРЕННЯ РОЗПОВІДІ ЗА ОПОРНИМИ СЛОВАМИ

Мета: ознайомити учнів із правилами переносу слів з буквосполученнями дж, дз, апострофом і буквами ъ, ы; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати бажання допомагати оточуючим, не бути байдужими.

Обладнання: конверти з картками для роботи в групах, цеглинки конструктора, картка зі словом «байдужість» для «стіни слів», картки з позначками «так», «ні», таблиці для рефлексії «Плюс, мінус, цікаво».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Пролунав уже дзвінок,
Починаємо урок!

2. Бесіда

- Як перенести слово з рядка в рядок?
- Як можна переносити слова зі збігом приголосних?
- Чи можна під час переносу відривати від слова склад з однієї букви?

3. Гра «Відадай!». Робота в групах

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Отримання конвертів із завданням.

3) Виконання завдання.

- Відгадати загадки.
- Поділити для переносу слова-відгадки.
- Якою темою можна об'єднати слова-відгадки?
- Скласти речення зі словами-відгадками, одне речення записати у зошиті.

Група 1

- Біля школи на перерві
Дітлахів гурти веселі.
Одні бігають, стрибають,
Інші щось розповідають,
Дехто весело сміється,
Бо у них все удається.
Раптом продзвенів дзвінок.
Всі побігли на... (урок).

- Для письма, сказати прощу,
Що потрібно взяти?... (Зошит.)
- Школяр його шанує,
Бо він пише ще й малює.
Хто ж цей славний молодець?
Це, звичайно, ... (олівець).

Група 2

- Кажуть, щоб хвороб не знати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози проллете. (Цибуля.)
- Хто хустиночку свою
Влітку покриває

І по двадцять хустин
На голівці має? (Капуста.)

- На городі в нас грядки,
На грядках — ярсні листки:
Там зростають малюки,
Зелененькі... (огірки).

Група 3

- Через море-океан
В сильний шторм чи ураган
Впевнено вперед прямує,
А на ньому люд мандрує. (*Корабель.*)
- Його можна осідлати,
Можна і за роги взяти,

Група 4

- Посадила в квітнику
Квітку ніжну та струнку.
Жовті ніжні пелюстки,
Зеленесенькі листки.
В квітнику у мене зріс
Гордий красень...
Це — ... (*нарцис.*)
- У матінки-квіточки
Лиш блакитні діточки.
З жита виглядають,
Літечко вітають. (*Волошки.*)

Та щоб міг тебе везти,
Слід йому допомогти. (*Велосипед.*)

- Ідуть-їдуть без коліс
Через поле, через ліс,
Із гори на гору
У зимову пору. (*Сани.*)

- Взимку голо тут було,
Навесні вогнем цвіло.
Навесні вогнем цвіло,
Влітку виросло село!
Аж сто хат, аж сто хат
На кілочках стоять.
Хати щастям багаті —
По сто діток у хаті.
По сто діток скрізь було.
Отаке зросло село! (*Мак.*)

4. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми продовжимо вправляння у переносі слів із рядка в рядок, вивчимо нові випадки переносу слів із буквсполученнями *дж, дз*, апострофом і буквами *ь, й*.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 34)

1) Виконання вправ 1–2.

— Запишіть і поділіть для переносу імена *Гаджик* і *Родзинка*.

— Перевірте за правилом, чи правильно ви поділили для переносу імена друзів.

2) Виконання вправи 3.

- Виконання завдання.

— Користуючись правилом, поділіть для переносу подані слова.

- Взаємоперевірка.

Фізкультхвилинка

Пальчик, пальчик — тук, тук, тук.
По цеглинці — тук, тук.
Плесни, плесни — раз, два, три.
Ти цеглиночку бери,
Ї другу передай,
Гру спочатку починай.

2. Продовження роботи за підручником

1) Гра «Дослідники» (вправа 4).

— Прочитайте, як Читалочка поділила для переносу подані слова.

— Визначте, скільки складів у словах Читалочки.

— Якою буквою чи значком закінчується перший склад у кожному слові?

— Зробіть висновок, чи можна під час переносу слова від попередньої букви відривати букви *й, ь*

та апостроф.

— Перевірте себе за правилом.

2) Виконання вправ 5–7.

- Словникова робота.

— Поясніть, як ви розумієте значення слова *байдужий*.

— Перевірте себе за словником.

Байдужий — той, хто не звертає уваги на когось або щось.

• Вивішування слова на «стіні слів».

БАЙДУЖИЙ

• Читання тексту вправи.

• Бесіда.

— Що відбувалося в класі?

— Хто заходив до кабінету?

— Яка пригода сталася з Мар'янкою?

— Що зробили діти?

— Що сказала вчителька?

• Виконання завдання.

— Запишіть виділені в тексті слова про Мар'янку, поділяючи їх для переносу.

• Взаємоперевірка.

3) **Допомога Щebetунчику. Виконання вправи 8.**

— Щebetунчик не знає, як поділити для переносу подані слова. Що ви можете йому порадити?

— Перевірте себе за правилом.

4) **Виконання вправи 9. Робота в парах.**

• Читання слів.

• Складання розповіді про небайдужих школярів.

• Презентація роботи учнів (за бажанням).

• Запис складеної розповіді у зошиті.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Гра «Так — ні!»**

• Під час переносу слів можна розривати сполучення букв *дж* і *да*, що позначають один звук. (Ні.)

• При переносі слів букви *й*, *ь* та апостроф не можна відривати від попередньої букви. (Так.)

• Слова, що мають один склад, переносити можна. (Ні.)

2. **Рефлексія. Вправа «Таблиця де Боно»**

Учні заповнюють таблицю «Плюс, мінус, цікаво».

Плюс	Мінус	Цікаво

«+» — усе, що сподобалося на уроці;

«-» — усе, що здалося марним, нудним і нецікавим;

«Цікаво» — що привернуло, змусило задуматися і спричинило нові питання.

3. **Домашнє завдання**

С. 35, впр. 10–11; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 20. ПРИГАДУВАННЯ АЛФАВІТУ. ВПРАВЛЯННЯ У РОЗТАШУВАННІ СЛІВ ЗА АЛФАВІТОМ. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З АЛГОРИТМОМ ПОШУКУ КНИЖКИ ЗА АЛФАВІТОМ. ЗАПИСУВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ КІЛЬКОМА РЕЧЕННЯМИ

Мета: повторити алфавіт; вправляти учнів у розташуванні слів за алфавітом; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати повагу до книги, роботи бібліотекаря.

Обладнання: малюнок для проведення каліграфічної хвилинки, картки до гри «Зачаровані слова».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Ось дзвінок сигнал нам дав,
Працювати час настав.
Тож і ми часу не гаймо,
Урок наш розпочинаймо.

2. Фронтальне опитування

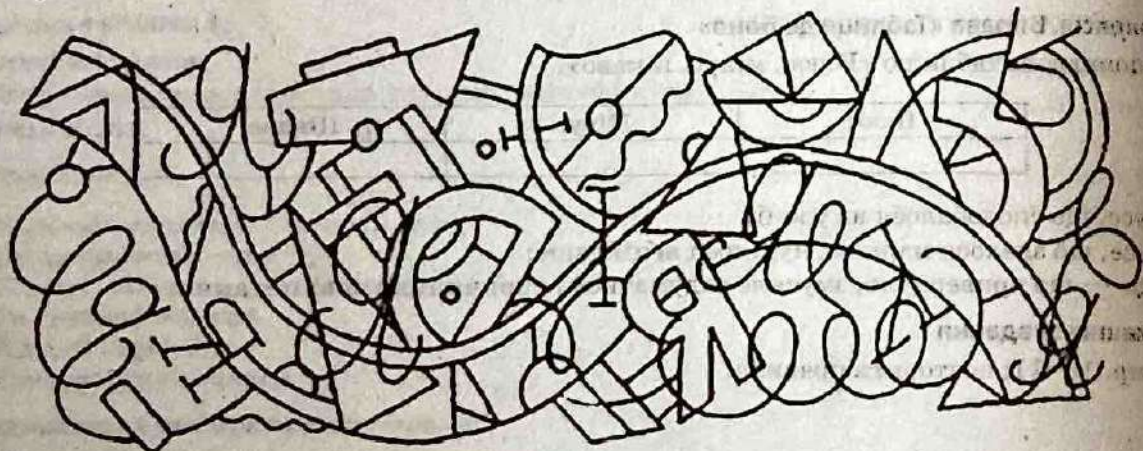
— Пригадайте, чи можна під час переносу слів розривати сполучення букв *дж* і *дз*, що позначають один звук?

— Як правильно перенести слова з буквами *й*, *ь* та апострофом?

— Як перенести слова, які мають один склад?

3. Каліграфічна хвилинка

— Буква, яку ми будемо сьогодні писати під час каліграфічної хвилинки, заховалася. Відшукайте її на малюнку.

Яя яя яб яв ян
яблуко ягідка ячмінь

— Запишіть слова, поділіть їх для переносу.

4. Гра «Зачаровані слова». Робота в парах

— Розгадайте слова, що «зачаровані».

ЦУСУКЕРКИ, ГРУКРИШІ, КАБРИКАО

(Цукерки, груші, какао.)

— Поділіть слова для переносу.

— Виконайте звуковий аналіз слова *груші*.

5. Самостійна робота

1-й варіант

1. Запишіть слова, поділіть для переносу.

Кукурудза, малює, сльози, мальви, пір'інка.

2. Зробіть звуковий аналіз слова *малює*. Складіть із ним речення, запишіть.

2-й варіант

1. Запишіть слова, поділіть для переносу.

Їжак, польовий, пісенька, п'ятеро, саджають.

2. Зробіть звуковий аналіз слова *їжак*. Складіть із ним речення, запишіть.

6. Повідомлення теми та мети уроку

Сьогодні на уроці ми пригадаємо алфавіт, будемо вправлятися у розташуванні слів за алфавітом, ознайомимося з алгоритмом пошуку книжки за алфавітом.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 36)

1) Відгадування загадки.

— Ми сьогодні відвідаємо дуже цікаве місце, а яке — відгадайте!

• Всі на світі книжки має,

На полицках їх тримає.

Тихо там себе веде,

Прочитав — на місце поклади. (Бібліотека.)

— Хто з вас відвідує бібліотеку?

— Навіщо вони існують?

— Як слід поводитися у бібліотеці?

2) Виконання вправ 1–4.

- Слухання тексту.

- Бесіда.

— Куди прийшов Щебетунчик?

— Яку книгу він шукав?

— Хто допоміг Щебетунчику знайти потрібну книгу?

— Як ви розумієте вислів «розташовані за алфавітом»?

— Що потрібно знати, аби швидко знайти книжку в бібліотеці?

— Прочитайте алфавіт у кінці підручника.

— Спробуйте розповісти його напам'ять.

Фізкультхвилинка

В мене паличка є чарівна —

Враз мене перетворить вона

(Хаотично розмахують уявною чарівною паличкою.)

На метелика крилатого,

(Легкий біг зі змахуванням руками — «метелик».)

Чи на зайчика вухатого,

(Стрибки з просуванням уперед на обох ногах — «зайчик скаче».)

Чи лисоньку-хитруху,

(Ідуть обережно навшпильках, поглядаючи по сторонах.)

Чи на жабку-скрекотушку,

(Присідають й підстрибують навприсядки.)

Чи на райдугу барвисту,

(Підводяться і описують над собою дугу.)

Чи на вогнище іскристе.

(Біжать на місці, виконуючи хвилеподібні рухи піднятими вгору руками.)

Ось бажання загадаю,

(Обертаються навколо себе.)

УРОК 22. КОРИСТУВАННЯ АЛФАВІТОМ У РОБОТІ З НАВЧАЛЬНИМ СЛОВНИКОМ. ВПРАВЛЯННЯ У ПЕРЕВІРЦІ ПРАВОПИСУ СЛІВ ЗА СЛОВНИКОМ. СКЛАДАННЯ І ЗАПИСУВАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ЗАПИТАННЯМИ, СЛОВАМИ

Мета: повторити алфавіт; вправляти учнів у роботі з навчальними словниками; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати взаємоповагу та бажання допомагати одне одному.

Обладнання: картки для проведення самостійної роботи та роботи в групах, мікрофон.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

— Чи все необхідне до уроку ви приготували?

Голова — щоб слухати.

Вуха — щоб чути.

Очі — щоб усе бачити.

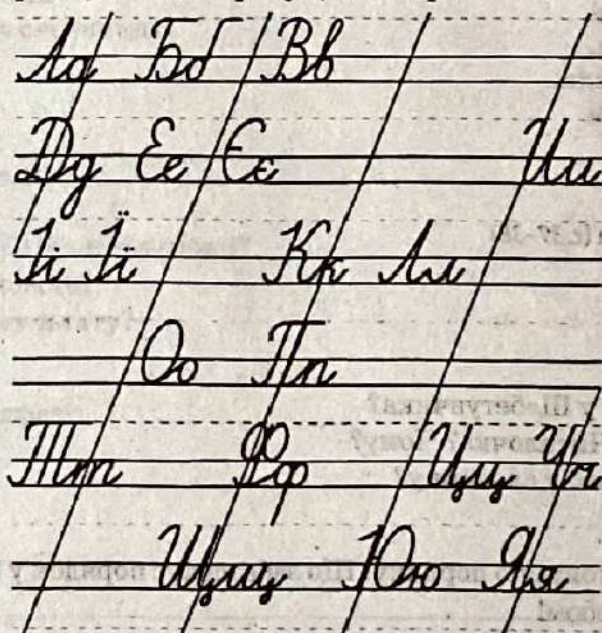
Руки — щоб їх піднімати.

Серце — щоб усе відчувати і сприймати.

2. Повторення вивченого матеріалу

Самостійна робота за картками

Завдання 1. Пригадати алфавіт, вписати пропущені літери.

Завдання 2. Пронумерувати імена дітей так, щоб вони були за алфавітом.

1-й варіант

Аліна
Дмитрик
Андрійко
Марічка
Михайлик

2-й варіант

Катруся
Артур
Наталочка
Максим
Арсен

Взаємоперевірка.

3. Складання речень. Робота в групах

- 1) Об'єднання в 4 групи.
- 2) Отримання завдання.
- 3) Виконання завдання.

— Запишіть речення так, щоб усі слова в них розташовувалися за алфавітом.

Група 1

раптово, зима, прийшла

Група 2

дуже, був, смачний, апельсин.

Група 3

був, цуценям, слухняним, Барбос

Група 4

підіймалося, відро, не, криниці, з

4) Презентація діяльності груп.

4. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми навчимося користуватися навчальним словником та перевіряти правопис за ним.

Гімнастика для очей

Очі щільно ми закрили —
Це один, два, три, чотири.
Потім ширше розкриваєм,
Вдалині щось розглядаєм.
І поки ми розглядали
До шести порахували.
Щоб очі наші відпочили,
Робим це разів чотири

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 37–38)

Виконання вправ 1–2

- Читання тексту.
- Бесіда.
  - Яка проблема виникла у Щебетунчика?
  - Що порадила зробити Читалочка? Чому?
  - Як знайти потрібне слово у словнику?

Фізкультхвилинка

— У словнику всі слова стоять по порядку. Що забезпечує порядок у математиці? Так, цифри. Напишімо їх незвичайним способом!

Цифру 1 — «пишемо» носом,
цифру 2 — підборіддям,
цифру 3 — правим плечем,
цифру 4 — лівим плечем,
цифру 5 — «пишемо» правим ліктем,
цифру 6 — лівим ліктем,
цифру 7 — правим коліном,
цифру 8 — лівим коліном,
цифру 9 — правою ногою.

2. Продовження роботи за підручником (с. 38)

1) Виконання вправи 3.

- Бесіда.
  - Розгляньте обкладинки словників.
  - Поясніть, як ви розумієте їхні назви.
- Розглядання словників на виставці.

2) Виконання вправи 4.

- Хто може пояснити Щebetунчикові, як знайти в словнику потрібне слово?
- Гаджик підготував коротку і чітку інструкцію. Скористайтеся нею.

3) Виконання вправ 5–6.

- Знайдіть в орфографічному словнику назву першого місяця осені.
- Запишіть це слово.
- Складіть із ним речення і запишіть у зошиті.
- Пригадайте назви інших осінніх місяців.
- Запишіть їх у зошиті.
- Перевірте за словником, чи правильно ви їх записали.

4) Виконання вправи 7.

- Читалочка підготувала два запитання, дайте відповіді на них.
- Якими стають дерева в жовтні?
- Що відбувається з деревами в листопаді?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Навіщо потрібні словники?
- Як розташовані слова в словниках?

2. Рефлексія

Вправа «Мікрофон»

- Що сьогодні я дізнався(лася)?
- Мені було важко чи ні?
- Я зрозумів(ла) матеріал або були труднощі?
- Я навчився(лася) чогось нового?
- Я зміг(змогла) досягти результату?

3. Домашнє завдання

С. 38, впр. 9; повторити алфавіт.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 23. ПОВТОРЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО ЗВУКИ Й БУКВИ, УМІНЬ ПРАВИЛЬНО НАГОЛОШУВАТИ СЛОВА ТА ДІЛИТИ НА СКЛАДИ ДЛЯ ПЕРЕНОСУ. ЗАПИС ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

Мета: повторити вивчений матеріал про звуки й букви, наголос, поділ слів на склади для переносу; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати бажання допомагати, любов до моря.

Обладнання: малюнок вітрильника, картка для «стіни слів» зі словом *вітрильник*, картки із завданнями, репродукції картин І. К. Айвазовського «Корабель серед бурхливого моря» та Джеймса Бреретона «Парусник», розмальовки для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці нашим завданням буде повторити вивчений матеріал про звуки й букви, наголос у словах, поділ слів на склади для переносу.

3. Відгадування загадки

— Гаджик, Родзинка, Читалочка і Щебетунчик збираються у подорож. Із собою вони беруть звичайні речі. Щоб приєднатися до них, відгадайте, яким транспортом будемо мандрувати.

- Через море-океан,
В сильний шторм чи ураган
Впевнено вперед прямує,
А на ньому люд мандрує. (Корабель.)

— Але це незвичайний корабель — це вітрильник.

4. Словникова робота

Вітрильний корабель, або вітрильник — судно, що використовує вітрило та силу вітру для руху.

Вивішування таблички з новим словом на «стіні слів».

вітрильник

— Придумайте красиву назву вітрильникові. Запишіть її та підкресліть букви, що позначають приголосні звуки.

5. Каліграфічна хвилинка

— Ми готуємося до подорожі та піднімаємо вітрила. Щоб вирушити у путь, необхідно виконати перше завдання.

- Поле синє, вівці білі
На полі пасуться,
До берега несуться. (Море.)

— Запишіть у зошиті: *М м море*.

— Назвіть приголосні звуки в цьому слові.

— Скільки складів має слово «море»?

— Назвіть наголошений склад.

— Складіть і запишіть речення з цим словом.

— Отже, мандрувати будемо морем — мовним морем. Рухаємося вперед!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Завдання 1. Планування шляху

— Щоб стати справжніми та мужніми моряками, слід виконати завдання. Як відомо, кожен корабель дотримує свого маршруту. Прокладіть дорогу для корабля з букв, що позначають голосні звуки.

— Виписіть їх з поданого ряду.

о м і л к я у в а у с т и р е з е д і ш

2. Завдання 2. Зберіть необхідні речі

1) Допомога Родзинці й Читалочці.

— Дорогу прокладено, складаємо речі!

Допоможіть Родзинці й Читалочці спакувати в рюкзаки необхідні для подорожі речі. Запишіть назви речей у два стовпчики:

мають м'які звуки

не мають м'яких звуків

2) Допомога Щебетунчиків.

— Кожен може взяти в подорож свої особисті речі. Запишіть, що взяв Щебетунчик. Побудуйте звукові схеми цих слів.

— Речі зібрано! Вперед!

3. Завдання 3. Моряки-розумники

— Під час довгих походів моряки полюбують інтелектуальні завдання.

Ось одне із них!

Гаджик хоче дізнатися, чи правильно ви наголошуєте подані слова. Запишіть їх і поставте наголос.

завдання читання запитання помилка

Фізкультхвилинка. Гра «Море хвилюється...»

— Настав час для відпочинку та гри.

Діти утворюють коло. Вони розмахують руками вперед — назад, вимовляючи:

Море хвилюється — раз.

Море хвилюється — два.

Море хвилюється — три.

Морська фігура, на місці завми!

(Після слова «завми!» набувають якої-небудь пози («морська фігура».)

4. Завдання 4. Ланцюжок для якоря

- У будь-якого корабля є пристосування для його утримання на місці при стоянці. Це якір. З'єднується він із судном якірним ланцюгом.
- Так як у нас море мовне, то і ланцюжок буде зі слів.
- Побудуйте його зі слів так, щоб кожне наступне слово починалося з останнього складу попереднього. Запишіть ці слова в зошиті.

се ло па та

5. Завдання 5. Дослідження дна моря

— А чи знаєте ви, за допомогою якого пристрою можна вивчати життя морських мешканців, дно моря?

— Це батискаф — сталева куля, вікна — ліюмінатори з товстого скла, круглої форми. І що ж на там побачимо? Дуже багато цікавого!

— Але щоб спуститися, на нас чекає ще одне завдання. Читалочка хоче дізнатися, чи вмiсте ви переносити слова.

— Спишіть подані слова і поділіть їх на склади для переносу.

1-й варіант

Лінія, чайка, гудзик.

2-й варіант

Бур'ян, пальма, океан.

— Молодці, ви впоралися із завданням! Спробуймо разом зануритися на батискафі в глибини моря. Зручно вмощуємося, щільно зачиняємо двері у нашого батискафа і вирушаємо в подорож на морське дно.

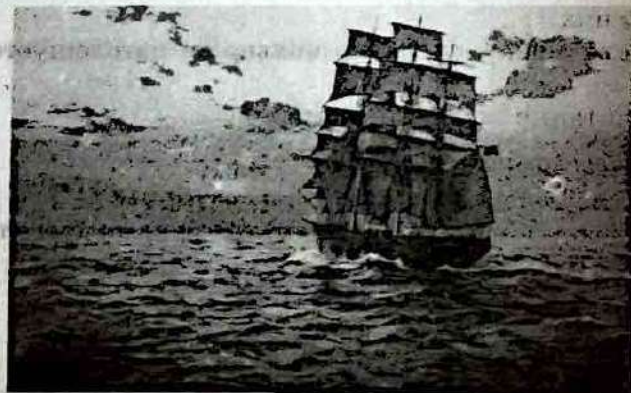
(Звучить музика (шум моря), діти уявляють, що вони могли побачити у підводному світі.)

6. Завдання 6. Завдання для кмітливих «Хто швидше?». Робота в парах

- Запишіть назву крупи, що можна утворити зі слова *сир*.
- Запишіть назву посуду, що можна утворити зі слова *кабан*.
- Утворіть зі слова *їжа* назву тварини і запишіть.
- Напишіть, чим закінчується *літо* і починається *осiнь*.

7. Завдання 7. Порівняй!

- Розгляньте репродукції відомих картин.
- Що спільного на них?
- Чим вони різняться?
- Який настрій першої репродукції? А другої?
- Картини, що зображають море, називають *мариною*, а художників, які пишуть морську стілію, іменують *мариністами*. Найвідомішим мариністом був видатний український і російський художник Іван Айвазовський. Репродукцію його картини «Корабель серед бурхливого моря» ви бачите першою. Друга репродукція — картина «Парусник» англійського художника Джеймса Бреретона.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Ми наближаємося до порту призначення «Перерва».

— Чи сподобалася вам наша подорож?

— Що цікавого ви запам'ятали?

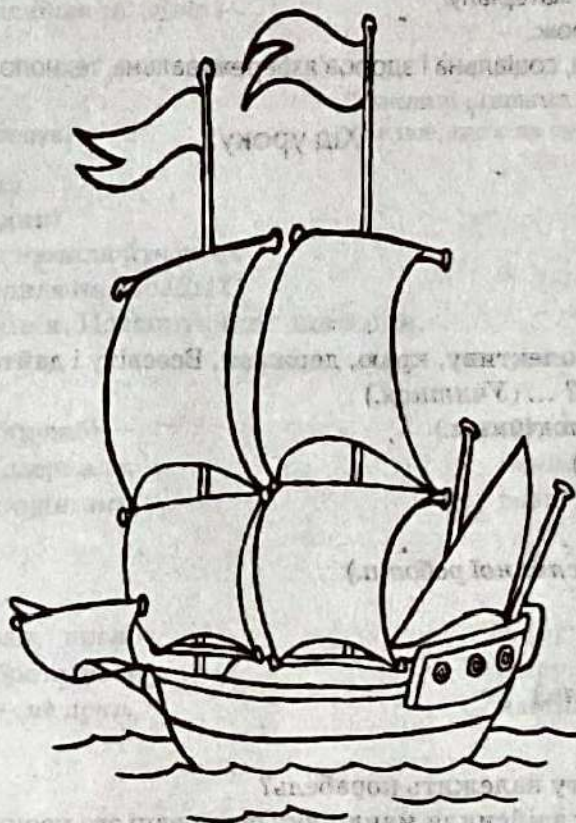
2. Рефлексія

Вправа «Прапор вітрильника»

— Якщо вам сподобався урок — розфарбуйте прапор зеленим кольором.

— Якщо вам було важко на уроці, але ви змогли правильно впоратися із завданням — розфарбуйте прапор жовтим кольором.

— Якщо вам було важко на уроці виконувати завдання — розфарбуйте прапор червоним кольором.

3. Домашнє завдання

Написати твір про те, де хочеш побувати, що хочеш побачити.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ДОСЛІДЖУЮ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

УРОК 24. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ СЛОВА. ПОБУДОВА ДІАЛОГУ ЗА ПОДАНИМИ ЗАПИТАННЯМИ (*інтерв'ю*) НА ОСНОВІ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ. ДОБИРАННЯ ТИТРІВ ДО КАДРІВ З МУЛЬТФІЛЬМУ

Мета: ознайомити учнів із лексичним значенням слова; учити будувати діалог за поданими запитаннями (*інтерв'ю*) на основі прочитаного тексту; розвивати творчі здібності, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати почуття дружби та товаришування.

Обладнання: білий папір для створення оригамі «Кораблик», технологічні карти, завдання для роботи в групах, табличка зі словом «дружити» для розміщення на «стіні слів».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: уявна подорож.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, технологічна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Гра «Створюємо настрій»

— Відчуйте себе часткою колективу, краю, держави, Всесвіту і дайте відповіді на запитання.

- Я прийшов на урок навіщо? ... (*Учитися.*)
- Потрібно бути яким? ... (*Спокійним.*)
- Зі мною хто? ... (*Мої друзі.*)
- Вони мене... (*поважають.*)
- Мені це... (*приємно.*)
- Я готовий до чого? ... (*До успішної роботи.*)

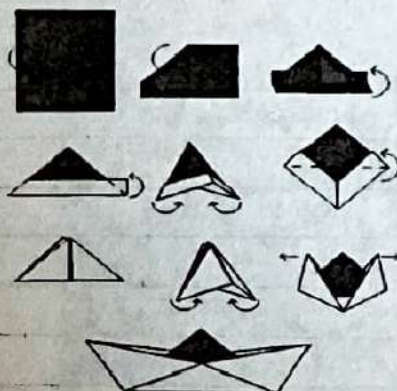
2. Відгадування загадки

- Без рук, без ніг,
На животі ходить. (*Корабель.*)

3. Бесіда

- До якого виду транспорту належить корабель?
- На якому транспорті ми здійснили мандрівку попереднього уроку?
- Що вам найбільше запам'яталось із попередньої подорожі?
- Запрошую вас і сьогодні до мандрівки кораблем, який зробимо самостійно.

4. Виготовлення кораблика

- Придумайте назву кораблику та напишіть її по правому борту корабля.

5. Робота в групах. Гра «Відгадай та поясни!»

- 1) Об'єднання в 3 групи.
- 2) Отримання завдання.
- 3) Виконання завдання в групах.

Завдання 1. Відгадати загадку. Записати на аркуші білого паперу слово-відгадку та побудувати до нього звукову модель.

Група 1

- Хто морзянку знає вправно
І морську вивчає справу?

Найсправніший він моряк,
Не загубиться в морях. (Юнга.)

Група 2

- Коли він потрібний — його викидають,
А коли непотрібний — його піднімають. (Якір.)

Група 3

- Морським судном він керує.
І всю свою команду він завжди чує.

Важливі рішення постійно приймає.
І за все, що є на судні, він відповідає. (Капітан.)

Запитання для обговорення

- Що поєднує слова-відгадки?
- На лівому борті корабля намалуйте якір.
- Якою повинна бути команда на кораблі?

Завдання 2. Скласти прислів'я. Пояснити їхнє значення.

Група 1

В нашій дружбі —
Дружба — як дзеркало:
Дерево міцне корінням,

людина — друзями.
наша сила.
розіб'єш, не складеш.

Група 2

Річ краще нова,
Дружба та братство —
Скарб — не друг,

а друг — скарб.
а дружба — стара.
найбільше багатство.

Група 3

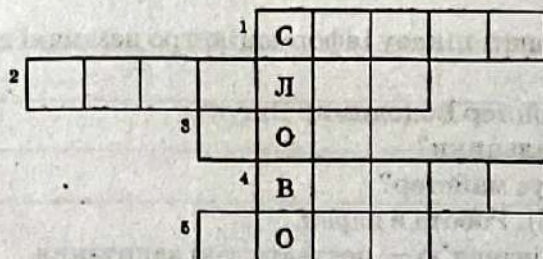
В лиху годину
Нових приятелів наживай,
Дружні сороки

а старих не губи.
орла заклують.
пізнаємо вірну людину.

4) Презентація діяльності груп.

6. Повідомлення теми та мети уроку

- На якому кораблі ми мандрували попереднього уроку? (Вітрильник.)
- Наша подорож триває, під час неї ми продовжимо дізнаватися таємниці рідної мови. Сьогодні ми розпочинаємо вивчення нового розділу. Відгадавши загадки, прочитаймо його назву.

1. Як рушає мандрувати,
Треба з ліжечок вставати,
Як іде за обрій спати, —
Час малювати спочивати. (Сонце.)

2. Серед літа біля липки
Виграють сопілки, скрипки.
Це не скрипки, не сопілки,
То медок збирають... (бджілки).

3. Хтось відкрив на небі душ
Повно на землі калюж,
І на нас водиця летиться,
Як це явище зветься? (Дощ.)

4. Рукавом махнув —
Дерева нагнув. (Вітер.)

5. До дітей на кожне свято
Просить в гості завітати,
Бо солодкий і смачний,
Здогадалися, хто такий? (Торт.)

— Як ви вважаєте, що ми вивчатимемо в цьому розділі?

— Правильно, будемо вивчати слово у розділі «Досліджую значення слова». Сьогодні на уроці дослідимо лексичне значення слів, будемо читати тексти та складати діалог за запитаннями. У пун

7. Каліграфічна хвилинка

СС сл слово

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 39)

1) Виконання вправи 1. Робота в парах.

— Гаджикові цікаво, чи здогадуєшся ти, як утворилося слово *вітрильник*.

— Чому вітрильник має таку назву?

— Побудуйте ланцюжок слів, від яких ця назва утворилася. Можете скористатися довідкою.

— Ми дослідили лексичне значення слова, інакше кажучи — те, що воно означає.

2) Виконання вправ 2–3.

— Щебетунчик вирішив дізнатися, із чого складається вітрильник. Допоможіть йому знайти значення кожного слова на малюнку. Побудуйте звукову схему слова *щогла*.

— Складіть речення з двома із поданих на малюнку слів і запишіть його.

Фізкультхвилинка

Від зеленого причалу
Відштовхнувся теплохід.
Задній хід — передній хід
Ось завівсь мотор як слід.
Раптом хвиля підхопила
Вліво — вправо нахилила.
І поплив вперед по морю
Наш маленький теплохід.
Ми веселі моряки
Мандрувати мастаки.
А щоб в мандри вирушати,
Треба м'язи розвивати. Отак!
Хвиля в морі нас гойдає,
Вітер виє, завиває.

Як буває важко нам,
Ми покажем зараз вам. Отак!

На кораблику своєму
Всі моря ми обійдемо.
А щоб швидко нам пливати,
Треба всім гребти. Отак!
Ми із мандрів повертаєм,
Тож нумо заспіваєм. Ля-ля-ля!
А щоб швидше вдома бути,
Треба у вітрила дути.
Тренувались залюбки,
Гарні з вас всіх моряки.

2. Продовження роботи за підручником (с. 40)

1) Виконання вправ 4–5.

• Читання тексту вправи 4.

— Родзинка знайшла в Інтернеті цікаву інформацію про незвичні вітрильники. Прочитайте її.

• Бесіда.

— Що виготовляє умілий майстер Володимир Ящук?

— У чому він розміщує вітрильники?

— Що для цього використовує майстер?

• Гра «Інтерв'ю» (за вправою 5). Робота в парах.

— Візьміть в однокласників інтерв'ю — поставте такі запитання.

- Що тебе здивувало у повідомленні Родзинки?
- Як вважаєш, якого розміру ці вітрильники?
- Де живе незвичний майстер? Як його звати?

2) Виконання вправи 6.

- Виконання завдання.
  - Напишіть 2–3 речення про свої враження від інформації про незвичні вітрильники.
- Самопрезентація робіт (за бажанням учнів).

3) Виконання вправи 7. Робота в парах.

- Перегляд кадрів із мультфільму.
  - Читалочка пропонує вам переглянути кадри з мультфільму.
  - Розкажіть, що відбувається на кожному кадрі.
- Складання діалогу.
  - Складіть діалог за малюнками, обіграйте його в парах.

4) Виконання вправи 8.

- Бесіда.
  - Поясніть, як ви розумієте значення слова *дружити*.
  - Перевірте себе за словником.
- Робота зі «стіною слів». Вивішування таблички зі словом.

дружити

Дружити — виявляти прихильність, відданість, довір'я одне до одного.

— Як ви вважаєте, чи дружною є наша команда? Обґрунтуйте власну думку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Наша подорож добігає завершення.

Ми усміхаємось, але на серці сум,
Бо профіль вітру прощавання — строгий.

Поглянь: у гавань корабель прибув,
Готовий до майбутньої дороги!

— Ось ми й підходимо до берега.

— Ви виконали всі завдання уроку, впоралися з усіма поставленими завданнями.

— Чи сподобалася вона вам?

— Що цікавого ви запам'ятали?

2. Рефлексія

Вправа «Кольоровий настрій»

— Якщо вам сподобався урок — розфарбуйте вітрило свого кораблика зеленим кольором.

— Якщо вам було важко на уроці, але ви змогли впоратися із завданням — розфарбуйте вітрило жовтим кольором.

— Якщо вам було важко на уроці виконувати завдання — розфарбуйте вітрило червоним кольором.

3. Домашнє завдання

С. 40, впр. 9.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 25. РОЗРІЗНЕННЯ ПРЯМОГО І ПЕРЕНОСНОГО ЗНАЧЕННЯ СЛІВ. СКЛАДАННЯ І ЗАПИСУВАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА МАЛЮНКОМ, З ПОДАНИМИ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯМИ

Мета: вчити розрізняти пряме і переносне значення слів; формувати навички вживання в мовленні слів у прямому та переносному значенні; розвивати критичне мислення, творчі здібності, увагу, спостережливість; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; спонукати учнів до вивчення рідної мови.

Обладнання: мікрофон, картки для роботи в групах, завдання для роботи в групах, табличка зі словом *море* для розміщення на «стіні слів», картки трьох кольорів (*зелений, жовтий, червоний*) для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Психологічне налаштування

Я — розумна істота, особистість творча.

Я — вчуся, бо все хочу знати!

— Заплющте очі та промовте: «Я все знаю, я все можу, я все зможу!».

2. Вправа «Мікрофон»

— Яким наш урок має бути?

— А якими ви маєте бути на уроці?

— Цікаво, а чого кожен із вас чекає від уроку? Перед вами є кольорові олівці. Хто сподівається здобути нові знання — підніме червоний; якщо чекаєте цікавого спілкування — зелений; хто прагне отримати гарну оцінку — синій; хто не визначився — підніме чорний.

Дзвенить струмочком рідна мова,
Усі слова знайомі в ній.

Але писати кожне слово
У мові правильно зумій.

3. Робота в групах. Складання «Асоціативного куща» «Навіщо потрібні слова?»

1) *Об'єднання у 4 групи.*

2) *Діяльність у групах.*

3) *Презентація робіт по колу.*

Презентатори по черзі називають дібрані слова. *Умова:* слова не повинні повторюватися.

Орієнтовні відповіді: мають своє значення; називають предмети; допомагають зрозуміти; дарують радість; називають дії предметів; називають ознаки предметів; складають речення.

4. Робота в парах. Робота за текстом В. Сухомлинського

1) *Читання тексту учнями.*

— Прочитайте текст.

Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золоті стрічки. Вплели берези ті стрічки в зелені коси. Подивилося сонце на берези і не впізнало їх. Сміється сонечко, а берези сумують.

2) *Бесіда.*

— Яку пору року описано в тексті?

— Що принесла березам осінь?

— Чому сонечко не впізнало берези?

— Прочитайте перше речення. Як ходить осінь?

— Хто може ходити?

5. Повідомлення теми і мети уроку

— Тобто дія людини перенесена на інший предмет. Саме такі слова, що мають пряме та переносне значення, ми дослідимо протягом нашого уроку, будемо складати з ними речення.

6. Каліграфічна хвилинка

Оо оо ос осінь

— Запишіть перше речення з тексту до зошита.

— Зробіть звуковий аналіз:

1-й варіант — слова осінь;

2-й варіант — слова берізка.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 41)

1) Гра «Розгадай ребус». Виконання вправи 1.

— Розгадайте ребус Родзинки. Дізнайтеся, куди потрапив вітрильник з мандрівниками. Запишіть слово-відгадку.

2) Гра «Поясніть». Виконання вправи 2.

• Бесіда.

— Гаджикові цікаво, чи знаєте ви, що таке море.

— Перевірте себе за словником.

• Розміщення таблиці зі словом на «стіні слів».

— *Море* — великий водний простір з гіркувато-солоною водою.

море

3) Виконання вправи 3. Складання «асоціативного куща» до слова «море».

• Об'єднання у 4 групи.

• Діяльність у групах.

• Презентація робіт по колу.

Презентатори по черзі називають дібрані слова. Умова: слова не повинні повторюватися. Перемагає та команда, яка назвала слово останньою.

— Запишіть слова, пов'язані з морем.

4) Виконання вправи 4.

• Робота за малюнком.

— Розгляньте світлину. Складіть за нею два речення про море й запишіть.

• Презентація робіт учнів (за бажанням).

Фізкультхвилинка

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 5–6.

— Прочитайте речення, що склала Читалочка.

— Чи про справжнє море в ньому йдеться?

— Що означає слово *море* в цьому реченні?

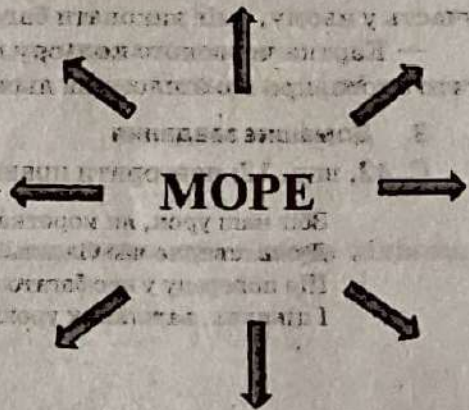
— Чому Читалочка використала саме це слово?

2) Виконання вправи 7 (с. 42).

• Бесіда.

— Як ви вважаєте, чи правильно Читалочка використала слово *море*?

— Перевірте себе за правилом.

• **Робота за правилом.**

— Запам'ятайте: слова вживають у прямому та переносному значеннях. У словосполученні *море нарцисів* слово *море* вжито в переносному значенні. У словосполученні *плавають у морі* слово *море* вжито у прямому значенні.

— Отже, слова в прямому значенні — це звичайна, повсякденна назва чогось. Переносне значення з'являється тоді, коли справжнє значення слів переноситься на інші за схожістю ознак.

3) Виконання вправ 8–9.

— Допоможіть Щebetунчикoві вибрати сполучення слів у переносному значенні. Запишіть їх у зошиті.

— Складіть речення з одним із вибраних сполучень слів і запишіть.

4) Виконання вправ 10–11.

— На попередніх уроках ми вже ознайомилися з діяльністю видатного художника Івана Айвазовського. Що ви можете пригадати?

— Розгляньте його картину. Доберіть й запишіть слова, якими можна описати це море. Скористайтеся довідкою.

— Продовжте розповідь про море за картиною. Допишіть 2–3 речення.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— У яких значеннях можуть уживатися слова? Наведіть приклади.

2. Рефлексія

Вправа «Кольорова рефлексія»

(В учнів — картки трьох кольорів.)

— Підніміть картку зеленого кольору, що означає: я задоволений уроком, він був корисним для мене, я багато, з користю працював на уроці. Я розумів усе, про що йшлося на уроці.

— Картка жовтого кольору означає, що урок був цікавим, здебільшого, корисним, я брав активну участь у ньому, зміг виконати багато завдань. Під час уроку мені було досить комфортно.

— Картка червоного кольору говорить про те, що користі від уроку я отримав мало, розумів небагато з того, про що йшлося на ньому, до відповідей готовим не був.

3. Домашнє завдання

С. 42, впр. 12; повторити правила.

Збіг наш урок, як коротка мить.

Дуже швидко час біжить.

Ще попереду у нас багато кроків,

І цікавих, важливих уроків.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 26. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З БАГАТОЗНАЧНИМИ СЛОВАМИ. СКЛАДАННЯ І ЗАПISУВАННЯ РЕЧЕНЬ З БАГАТОЗНАЧНИМИ СЛОВАМИ

Мета: ознайомити учнів із багатозначними словами; учити складати речення з ними; розвивати критичне мислення, творчі здібності, увагу, спостережливість; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати любов до рідного краю, дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: завдання для самостійної роботи, роздруковані тексти для роботи в парах.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу.

Вправа «Привітання друзів»

Учні по черзі торкаються однойменних пальців рук свого сусіда, починаючи з великих пальців і кажуть:

Бажаю (стикаються великими пальцями);

успіху (вказівними);

великого (середніми);

у всьому (безіменними);

і всюди (мізинцями).

Вітаю! (Дотик усією долонею.)

2. Гра «Так — ні»

На відповідь «так» діти плескають у долоні, на відповідь «ні» — тупотять ногами.

- Слова можуть мати лише пряме значення.
- Слова можуть мати лише переносне значення.
- Слова можуть уживатися в прямому та переносному значенні.
- Слова, які вживаються у прямому значенні, — це звичайна, повсякденна назва чогось.
- Переносне значення з'являється тоді, коли справжнє значення слів переноситься на інші за схожістю ознак.

3. Самостійна робота

Варіант 1

Підкресліть однією лінією слова, вжиті в прямому значенні, а в переносному — двома лініями.

З однією парою слів складіть і запишіть речення.

Золотий годинник — золоті руки.

Гостре слово — гострий ніж.

Гарячий погляд — гарячий камінь.

Залізна воля — залізна стріла.

Варіант 2

Підкресліть слова, вжиті в прямому значенні, однією лінією, а в переносному — двома лініями.

З однією парою слів складіть і запишіть речення.

Каштанове листя — каштанове волосся.

Весела дівчина — веселе літо.

Гіркий перець — гіркий урок.

Сизий голуб — сизий туман.

4. Повідомлення теми та мети уроку

1) *Робота за текстом. Робота в парах.*

— Прочитайте текст, вставте пропущені слова.

Наша планета!... Вона велика і прекрасна. На ній є місце, де народились наші батьки, де живемо і ми. Це ..., наших предків, наша країна. Вона дорога нашому серцю. Родюча та щедра ... моєї Батьківщини. На ній ми вирощуємо хліб — багатство нашого народу.

2) *Бесіда.*

— Про що цей текст?

— Як названо нашу країну?

— Україна займає територію від Чорного моря до лісів Полісся, від Карпатських гір до степових просторів Донбасу. А та місцевість, де ви народилися, проживаєте, ходите до школи, і є вашою Батьківщиною. Українці люблять і бережуть свою землю.

Минуть роки — ви станете дорослими громадянами чудової нашої країни. І де б ви не працювали, ви повинні любити свій рідний край, свій героїчний народ. Нехай ваша любов до Батьківщини буде такою, що оспівується у віршах, піснях, про яку з гордістю говорять люди.

— Якого слова бракує в тексті? Чи одне і те саме воно називає? (*Земля — планета, земля — країна, земля — ґрунт.*)

— Скільки значень має слово *земля*? (*Деялька значень.*)

— Такі слова називаються багатозначними. Сьогодні на уроці ми з'ясуємо, чи завжди слова мають лише одне значення.

5. *Каліграфічна хвилинка*

Зз зз зем Земля

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 43)

1) *Виконання вправ 1–3.*

• Читання тексту.

— Гаджик розповів друзям про мешканців моря. Прочитайте його розповідь.

• Робота за малюнком.

— Розгляньте, що уявили під час розповіді *Щебетунчик* і *Читалочка*.

— Хто з них помилився? Чому?

• Складання розповіді.

— Вставте у розповідь Гаджика пропущені слова, щоб усі правильно її зрозуміли.

— Запишіть цю розповідь у зошиті.

Фізкультхвилинка

Психогімнастика «Я — море»

Я — море.

Я — тепле море.

Мої ноги — приємне м'яке дно.

Моє тіло — вода.

Вони повільно і легко похитуються.

Мої руки перетворюються на хвилі.

Я — море.

Гра «Море хвилюється...»

Діти стоять обличчям у коло. Вони розмахують руками вперед — назад, вимовляючи:

Море хвилюється — раз.

Море хвилюється — два.

Море хвилюється — три.

Морська фігуро, на місці завмри!

Після слова «завмри!» діти набувають якої-небудь пози («морська фігура»).

2. Продовження роботи за підручником

1) *Виконання вправ 4–5.*

— Родзинка пропонує вам відповісти одним словом на її запитання.

• Яким знаряддям шиють і вишивають?

• На що схожі листочки ялини і сосни?

• Чим укрите тіло їжака?

— Чи про той самий предмет ідеться в запитаннях?

— Скільки значень має слово *голка*?

— Слово *голка* є багатозначним, бо має декілька значень. Зрозуміти, про що йдеться, можна лише за змістом речення, у якому воно є.

— Знаєте ще якесь значення слова *голка*?

2) Хвилинка-цікавинка «Хто придумав та винайшов голку?»

Історія шиття налічує вже понад 20 тисяч років. Наші пращури проколювали шкіри тварин шилом з шипів рослин або обтесаних каменів, крізь дірочку просилали сухожилля тварин і таким чином зшивали собі вбрання.

Найперші голки з вушком, виготовлені з каменю, кісток чи рогів тварин, були знайдені на теренах сучасної Західної Європи та Середньої Азії близько 17 тисяч років тому. В Африці голки замінювалися грубими жилками пальмових листків, до яких прив'язували нитки, також виготовлені з рослин.

Існує думка, що перша металева голка була виготовлена в Китаї. До речі, там же в III столітті до нашої ери винайшли наперсток.

Племена, які населяли Мавританію (в стародавньому світі область північно-західної Африки, західна частина сучасного Алжиру і східна частина території сучасного Марокко), донесли ці винаходи до Заходу. Масове виготовлення голок розпочалося тільки в чотирнадцятому столітті в Нюрнбергу, а потім і в Англії. Саму першу голку, створену за допомогою машинного устаткування на заводі, було виготовлено 1785 року.

3) Виконання вправи 6.

• Робота за малюнками.

— Розгляньте малюнки. Знайдіть поміж них ті, що мають однакову назву.

• Складання речень.

— Про одну пару малюнків з однаковою назвою складіть і запишіть два речення.

4) Виконання вправи 7 (с. 44). Робота в групах.

• Об'єднання у 2 групи.

• Діяльність у групах. Виконання завдань.

— Прочитайте речення та порівняйте їх з малюнками.

Група 1. Біля комп'ютера — мишка.

Група 2. У вазі — котики.

— Якої помилки припустилася художниця? Поясніть чому.

— Складіть два речення про мишку й котики в іншому значенні. Запишіть їх у зошиті.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— Як називаються слова, що мають декілька значень?

— Наведіть приклади таких слів.

2. Рефлексія

Вправа «Крісло автора»

— Розкажіть про те, що вдалося, яка робота була найцікавішою, найважчою. Яку роботу хотіли би зробити ще раз. Який вірш перечитали б ще раз?

3. Домашнє завдання

С. 44, впр. 9; повторити правила.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 27. РОЗПІЗНАВАННЯ І ДОБИРАННЯ ПРОТИЛЕЖНИХ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛІВ. ПЕРЕТВОРЕННЯ ТЕКСТУ ШЛЯХОМ ЗАМІНИ ОКРЕМИХ СЛІВ НА ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

Мета: учити учнів розпізнавати і добирати протилежні за значенням слова; формувати навички перетворення тексту шляхом заміни окремих слів на протилежні за значенням; розвивати критичне мислення, творчі здібності, увагу, спостережливість; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: цеглинки конструктора, м'яч, картки для творчої роботи.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Психоформула на початку уроку

Люблю я свій розум,
Увагу та пам'ять.
Працює мій мозок.
І вчусь я старанно.
Сприймаю все нове
І мислю логічно.
Учителя слово
Здійсню практично.

2. Гра «Відгадай та поясни»

— Відгадайте загадки.

- Журавлиним я буваю,
А деколи й пісні співаю. (Ключ журавліа, скрипковий ключ.)
- Він замок відімкнути може
І закрутить легко гайку.
Чарівник вам допоможе
Відгадати цю загадку. (Гайковий ключ, ключ від дверей.)

— Яке слово поєднує всі слова-відгадки? (Ключ.)

— Що можна сказати про це слово? Скільки значень воно має?

— Як називаються слова, які мають декілька значень?

3. Каліграфічна хвилинка

Кк кк лк ключ

А журавлі летять собі на той бік ключами.

— Виконайте звуковий аналіз слова *ключами*.

4. Хвилинка-цікавинка

— Ви, мабуть, бачили в синьому небі рівний трикутник зграї журавлів, які повертаються з вітрил додому? На відстані понад 2 км чути їхнє приємне курликання, яке мимоволі спонукає до весняного настрою.

Журавлі летять трикутником, або, як у народі кажуть, «ключем». Журавлиний ключ рухається злагоджено і чітко. Кожну зграю очолює вожак, задаючи ритм польоту. Решта птахів летять за ним у 2 ряди. Ті, хто летять позаду, точно повторюють рухи його крил. Завдяки такій дисципліні журавлі не налітають одне на одного, чітко тримають дистанцію і можуть пролетіти багато тисяч кілометрів.

Журавель — птах знаменитий. У казках, байках, легендах, піснях, прислів'ях часто згадується журавель. У багатьох народів цей птах — символ вірності, щастя, довгого життя.

5. Робота з цеглинками конструктора. Робота в парах

- За допомогою цеглинок побудуйте журавлиний ключ.
- Розкажіть одне одному, що запам'ятали про журавлів.

6. Повідомлення теми та мети уроку

1) Слухання казки.

Два брати жили на світі,
Був один з них працьовитий,
А другий ледачий дуже.
Слухай казку про них, друже!
Якщо один брат вставав,
Другий спать мерщій лягав.
Той стоїть, а той сидить.
Той мовчить, а той кричить.
Той хоробрий і правдивий,
Той брехливий, похотливий.
Той розумний, той дурний.
Той великий, той малий.
День і ніч брати сварились

І ніколи не мирились.
Все, що перший будував,
Другий миттю руйнував.
Кожен рать повів свою,
Стрілись вороги в бою.
Із високим стрівсь низький,
На товстого йшов тонкий.
Стрів білявого чорнявий,
Огрядного — худорлявий.
На сумного йшов веселий,
На тендітного — дебелий.
Ця кривавая війна —
Нині сива давнина.

2) Бесіда.

- Про кого ця казка?
- Якими були брати?
- Послухайте кінцівку казки.

Хоч брати вже й помирились,
Після них слова лишились

Дуже горді, незалежні,
Абсолютно протилежні.

- Сьогодні на уроці ми будемо вчитися розпізнавати і добирати протилежні за значенням слова.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 44)

Виконання вправ 1–2

- Читання тексту.
  - Не лише наші лелеки люблять мандрувати у теплі краї. Щебетунчик також вирушив подорожувати до острова знавців мови.
  - Прочитайте текст про його пригоду.
- Виявлення слів, протилежних за значенням.
  - Знайдіть поміж виділених у тексті слів протилежні за значенням.
  - Запишіть їх парами у зошиті.

Фізкультхвилинка

Дружно стали ми всі зранку
Разом робимо зарядку.
Похитали головою,
«Раз» — ми тупнули ногою,
Руки вгору, руки вниз.
«Два» — присіли, піднялись.
Гарно всі ми відпочили
Й до роботи приступили.

2. Продовження роботи за підручником (с. 45)

1) Виконання вправи 5.

- На острові знавців мови нам зустрілись двоє різних чоловічків. Розгляньте їх і опишіть протилежними за значенням словами.
- Запишіть пари цих слів.

2) Виконання вправ 4-5.

• Читання опису удава.

— На острові жили удав і мавпочка. Прочитайте, яким був удав.

• Добирання слів, протилежних за значенням. Робота в парах.

— Мавпочка була зовсім іншою. Доберіть слова для опису мавпочки й запишіть у зошиті.

3) Виконання вправи 6. Робота в парах.

— На острові настав вечір. Щоб дізнатися, яким він був, замініть виділені в тексті слова на протилежні за значенням.

— Запишіть свій текст у зошиті.

3. Творче завдання (робота за картками)

— Допоможіть журавлику дібрати до слів фразеологізми (*неподільне, стане словосполучення, яке можна замінити близьким за значенням словом*) з протилежним значенням. З'єднайте їх стрілочками.

Жити душа в душу

Жити, як кішка з собакою

Дружити

Сваритися

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Скажи навпаки»

— У мене в руках веселий м'яч. До чийх рук він потрапляє, той називає слово навпаки.

Орієнтовні слова: день — ..., зима — ..., гарно — ..., світло — ..., сидить — ..., холод — ...

2. Рефлексійне коло

Учні утворюють коло, а вчитель ставить запитання, які він хоче дослідити.

- Розкажіть про свій емоційний стан під час уроку і в його кінці.
- Що нового ви дізналися? Чого навчилися?
- Які причини цього?
- Як ви оцінюєте свою участь на уроці?

(Учні відповідають по черзі.)

3. Домашнє завдання

С. 45, впр. 7.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 29. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З БЛИЗЬКИМИ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВАМИ. ЧИТАННЯ ДІАЛОГУ ЗА РОЛЯМИ. ЗНАХОДЖЕННЯ В ТЕКСТІ ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Мета: вчити учнів розпізнавати слова з близькими за значенням; формувати навички читання діалогу за ролями; розвивати критичне мислення, творчі здібності, увагу, спостережливість; збагачувати словниковий запас учнів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати дбайливе ставлення до птахів.

Обладнання: картки для проведення лінгвістичної естафети, для роботи в групах, ребуси, аудіозапис співу птахів у лісі, розмальовки для проведення рефлексії, кольорові олівці.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: телепередача «Клуб чомучою».

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Знову лунає шкільний наш дзвінок,
Кличе усіх на звичайний урок.
Зручніше сідаємо,
Урок рідної мови розпочинаємо.

2. Бесіда

- З якими словами ми ознайомилися попереднього уроку?
- Наведіть власні приклади.

3. Лінгвістична естафета

Учасники гри утворюють коло. Одне за одним швидко називають протилежне за значенням слово, передаючи прапорець. У разі затримки відповідає наступний гравець.

Радість — горе

голосно — тихо

весело — сумно

чисто — брудно

важкий — легкий

білий — чорний

мороз — спека

високо — низько

босий — взутий

сміється — плаче

наздогнати — відстати

праця — лень

цікаво — нудно

літо — зима

південь — північ

великий — малий

плакати — сміятися

плюс — мінус

широкий — вузький

поганий — гарний

короткий — довгий

4. Каліграфічна хвилинка

Бб бб бл близько

- Доберіть до слова *близько* протилежне за значенням. (*Далеко*.)
- Запишіть його у зошиті.
- Складіть речення з цією парою слів.

5. Робота в групах. Гра «Знайди слова з протилежним значенням»

- 1) Об'єднання у 4 групи.
- 2) Отримання завдань.
- 3) Діяльність у групах.

Завдання. Знайти слова протилежні за значенням та підкреслити їх.

Група 1

Краще гірка правда, ніж солодка брехня.

Від рідної землі віє теплом, а від чужої — холодом.

Група 2
Сміливий там знайде, де боягуз загубить.
З великої хмари — малий дощ.

Група 3
Маленька праця краща за велике безділля.
На чорній землі білий хліб родить.

Група 4
У хлібороба руки чорні, зате хліб білий.
Свій хліб краще чужого калача.

4) Презентація діяльності груп.

5) Запис прислів'я у зошиті.

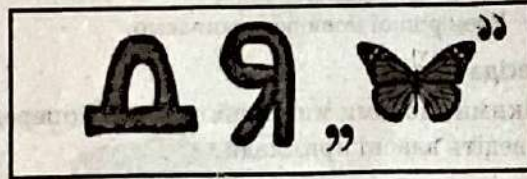
— Запишіть у зошиті прислів'я, що вам сподобалося найбільше.

6. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми продовжимо ознайомлення зі словами. До нас завітають слова, які про одне й те саме говорять по-різному.

Але все це відбуватиметься в межах телепередачі «Клуб чомучок», на зйомку якої нас запросили. Один, два, три — ми опинилися у дитячій телевізійній студії

— Тему зйомки зашифровано. Розгадайте ребуси!

(Дрізд, дятел, сова, сорока.)

— Як одним словом об'єднати всі слова, що ви розгадали?

— Так, правильно, тема зйомки — *птахи*.

— Перший репортаж, що ми переглянемо, — «Цікаве про птахів». Увага!

- Людям на сьогодні відомі 9800 видів пернатих, які мешкають на Землі.
- Найбільша кількість жовтків, коли-небудь знайдених в одному яйці, — дев'ять.
- Єдиний у світі птах, у якого взагалі немає крил, — ківі, який мешкає в Новій Зеландії.
- Температура тіла птахів на 7–8 градусів вище, ніж у людини. Так як птахи не можуть потіти, три чверті вдихуваного повітря птах використовує для охолодження.
- Пір'я птаха важать більше, ніж його скелет.
- Серце птаці б'ється 400 разів на хвилину під час відпочинку і 1000 разів — під час польоту.
- Найбільший за розмірами птах у світі — страус, який має зріст від 2 м. Вони дуже швидко бігають і розвивають швидкість до 60 км/год. Вага птаха становить понад 130 кг.
- Найбільш поширені птахи на землі — кури.
- Форма дзьоба птаха відповідає типу їжі, яку він уживає в дикій природі.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с 46)

1) Виконання вправ 1–3.

- Читання тексту. Робота в парах.

- Наступний репортаж — із теми «Дивовижні птахи».
- Прочитайте діалог Читалочки і Щебетунчика, які готуються до зйомки.
- Про якого птаха буде репортаж? Які слова вам допомогли здогадатися?
- Визначення пар слів, близьких за значенням.
  - Знайдіть поміж виділених у тексті слів близькі за значенням.
  - Навіщо такі слова використовують у мовленні?
  - Запишіть слова парами.
- Читання тексту вправи 3.
  - Репетицію репортажу дівчаток почув Гаджик. Він запропонував цікаві факти. Прочитайте, що він їм сказав.
  - Навіщо павичу такий хвіст?

2) Виконання вправи 4.

- Спишіть виділені в повідомленні Гаджика речення.
- Підкресліть слова, близькі за значенням до поданих.
- Запишіть утворені пари слів.

Фізкультхвилинка. Репортаж із лісу

Облітала я лісок вздовж,
Ушир і навкосок.
Відпочила в колодку,
На кленовому листку.
І росинок з тирличу
Напила досхочу.
Діти йшли через лісок —
Подала їм голосок.
Налічила їм літа: двадцять,
Тридцять, аж до ста.
Щоб ні горя, ні біди,
Щоб росли, як із води.

- Яка пташка відпочивала разом з вами?
- Що ви про неї знаєте?
- Хто чув зозулю у лісі?

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 5–6.

Бесіда

- Наступний репортаж — про екзотичних птахів.
- Чи знаєте ви, що це за птахи?

Хвилинка-цікавинка

- Папуги — одні з найкрасивіших екзотичних птахів, яких приручила людина. Вони дивують своїми розумовими здібностями і веселою вдачею.
- Папуги дають своїм пташеняткам імена. Їхня «вимова» відрізняється особливим звучанням — цвірінканням.
- У цих птахів є справжнє почуття ритму. Таке відкриття 2011 року зробили вчені, побачивши, як папуга Сніжок танцює під надану йому музику. Темп композиції часто змінювався, але рухи Сніжка змінювалися в такт.
- В Австралії є школи, у яких папуг навчають говорити.
- У Папуа Новій Гвінеї був знайдений найменший у світі папуга. Його вага становила 11,5 грамів при зрості 9 сантиметрів.
- Кумедний випадок стався у США. У будинок, де мешкав папуга, увірвалися грабіжники. Птах запам'ятав імена порушників закону і повторив їх у присутності поліції. Зловмисники були знайдені.
- Папуги можуть імітувати різноманітні звуки: від голосу людини до шуму побутових приладів, що працюють. Роблять це вони тільки за допомогою рота, адже у птахів немає голосових зв'язок.

- Найбільший дзьоб (завдовжки до 10 сантиметрів) має чорний какаду. До речі, слово «какаду» в перекладі з малайської означає «кусачки». І не дивно! Таким дзьобом папуга може перекусити навіть палець.
- Папуги були і є частими супутниками моряків. Ці птахи мають дивовижну здатність швидко звикати до зміни обстановки і пристосовуватися до навколишнього середовища.

Читання тексту

— Прочитайте про зустріч друзів з іншим птахом. Який він?

Виконання завдання

- Випишіть у стовпчик виділені в тексті слова.
- Доберіть до кожного близьке за значенням і запишіть. Можете пошукати їх у тексті!

2) Виконання вправи 7 (с. 47).

Лунає аудіозапис співу птахів у лісі.

- Куди ми потрапили?
- Наступний репортаж буде саме з лісової галявини.
- Розгляньте малюнки. Яких птахів ви впізнали?
- Ви чуєте щебетання птахів?
- Доберіть й запишіть слова, близькі за значенням до слова *щебече*. Утворіть їх від звуків, що видають птахи.
- Складіть і запишіть речення про кожну пташку з утвореними словами.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Наше перебування на телестудії добігає завершення.
- Що вам запам'яталося під час зйомки телепередачі «Клуб чомучок»?
- Які нові слова ви вивчили?

2. Рефлексія

Вправа «Птахи»

- Оберіть птаха, який вам сподобався найбільше.
- Розфарбуйте: різними кольорами обрану вами картинку, якщо вам сподобалося працювати на уроці; лише жовтим — якщо не всі завдання вам були цікаві та корисні урок приніс вам небагато.

3. Домашнє завдання

С. 47, впр. 8.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 30. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ МОВИ — ЕПІТЕТИ, ПОРІВНЯННЯ (без уживання термінів). ПОШИРЕННЯ РЕЧЕНЬ ВИРАЖАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ МОВИ

Мета: формувати в учнів явлення про виражальні засоби мови; учити використовувати їх у власному мовленні; удосконалювати вміння будувати речення; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух, спостереження; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати культуру поведінки та дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: цеглинки конструктора із буквами, картки-шифрування, аудіофайл із записом звуків природи, пазли-відгадки, стікери для рефлексії, зображення веселки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: уявна мандрівка.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування «Усмішка»

— Якщо посміхнутися перехожому — він посміхнеться у відповідь.

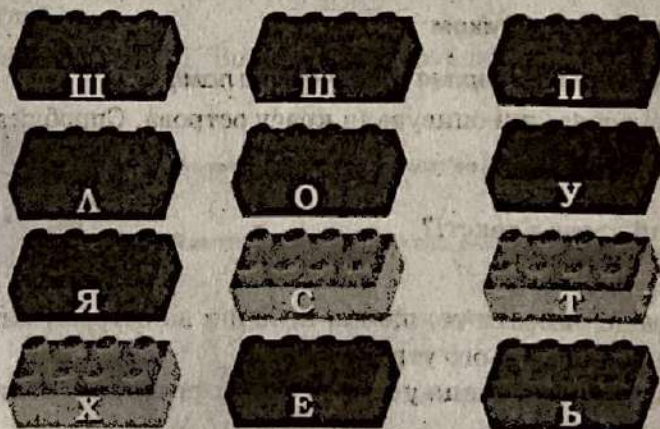
Якщо посміхнутися небу і сонцю — розійдуться хмари.

Якщо посміхнутися Всесвіту — трапиться щось казкове.

Нумо посміхнемося губами, долонями, очима, серцем.

2. Гра «Збери слово». Робота в парах

— Попрацюйте в парах. Складіть слова із букв, написаних на цеглинках конструктора.

— Що ви можете сказати про складені слова? (Вони близькі за значенням.)

— Якими ще словами можна доповнити цю групу? (Дорога, траса.)

— Що можна робити по дорозі? (Їхати, рухатися, пересуватися, мандрувати...)

— Якою пташкою милувалися Читалочка та Щebetунчик попереднього уроку. (Павичем.) А чи знаєте ви, де живе павич?

3. Вправа «Шифрувальник»

— Закресліть усі цифри на картці — і ви дізнаєтесь, де у природі живуть павичі.

159B74A45H62Г78Л1A4Д7E5Ш36

852H74E46525П674522A78Л1364

951П74A45K62Г78C1A4Т7 A5H36

344159I74H4755Д6742I78Я147536

4. Повідомлення теми уроку

— А я вас сьогодні на уроці запрошую до мандрівки на острів Шрі-Ланка. Цей острів розташований в Індійському океані. Це батьківщина кориці та країна — найбільший виробник чаю. Крім павичів, там розводять черепах.

— Друзі, як потрібно поводитися у незнайомому місці? Як ви будете ставитися до природи на острові?

— Отже, заплющте очі та прислухайтеся... (Звучать звуки природи: шум океану, крики чайок, ...)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 47–48)

1) Виконання вправи 1. «Щоденні 5». Читання для друга.

— Діти, ми прибули на острів Шрі-Ланка разом із нашими друзями — знавцями української мови. Разом з ними був незрячий хлопчик, якому Читалочка розповідала про красу цього острова.

— Прочитайте, що розповіла йому Читалочка.

— Яких птахів ми зустріли на острові?

2) Виконання вправи 2. Списування з лексичним завданням.

— Пропоную занотувати розповідь Читалочки у своїх зошитах.

— Підкресліть слова, що допомогли описати красу острова.

Фізкультхвилинка

В казковому лісі розминка.
Настала фізична хвилинка.
Втому проженем руками,
Вгору їх піднімем з вами.
Потім присядемо дружно,
Ноги згинаємо пружно.
Руки, мов крила, розправим
І до плечей їх поставим.
Коло вперед покрутили,

Потім назад повторили.
Голову вниз опустили,
Потім назад нахилили,
Потім наліво поклали,
Потім направо. І стали
Рівно і струнко.
Швидко скінчилась хвилинка.
Нас збадьорила розминка.

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 3. Аналітична вправа «Порівняй та поміркуй».

— Уявіть, що зникли всі слова, які описували красу острова. Спробуйте прочитати розповідь Читалочки без них.

— Як змінився текст?

— Яку роль виконують ці слова в тексті?

2) Виконання вправ 4–5.

— Щебетунчик, щоб краще описати те, що він побачив на острові, вирішив порівнювати з відомими предметами. Прочитайте, що у нього утворилося.

— Допоможіть йому дібрати порівняння у двох останніх реченнях. Запишіть їх у зошит.

Пальчикова гімнастика

В гості до пальчика великого
Приходили прямо до будинку:
Вказівний і середній,
Безіменний і останній.
Сам мізинчик-Малючок
Постукав на поріг.
Разом пальчики — друзі,
Один без одного їм не можна.

(Великий пальчик відігнуто, решту стиснуто в кулак.)

(Відповідно до тексту розгинати по черзі пальці.)

(Стиснути пальці в кулак і розтиснути їх.)

3) Робота в групах. Виконання вправи 6. Гра «Прочитай та відгадай».

• Пояснення вчителя.

— Родзинка запрошує вас пограти у веселу гру. Вона задумала три предмети та описала їх. Спробуйте відгадати, що задумала Родзинка.

— Щоб перевірити, чи правильне слово ви відгадали, складіть пазл.

• Об'єднання в 3 групи.

• Виконання завдань.

1-ша група — ... кругле, яскраве, жовте, як золотистий млинець на небі.

2-га група — ... струнка, білокора, тендітна, як вродлива дівчина.

3-тя група — ... жовта, соковита, солодка, як мед.

- Презентація результатів роботи.

4) Гра «Таємне повідомлення» (вправа 8).

— Настав час повертатися додому. Але нашим друзям так сподобалося описувати та порівнювати предмети, що Читалочка вирішила наостанок написати таємне повідомлення.

— Спробуйте прочитати, що зашифрувала дівчинка. Запишіть це повідомлення в зошит.

— Побудуйте звукову схему слова *жовтий*.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

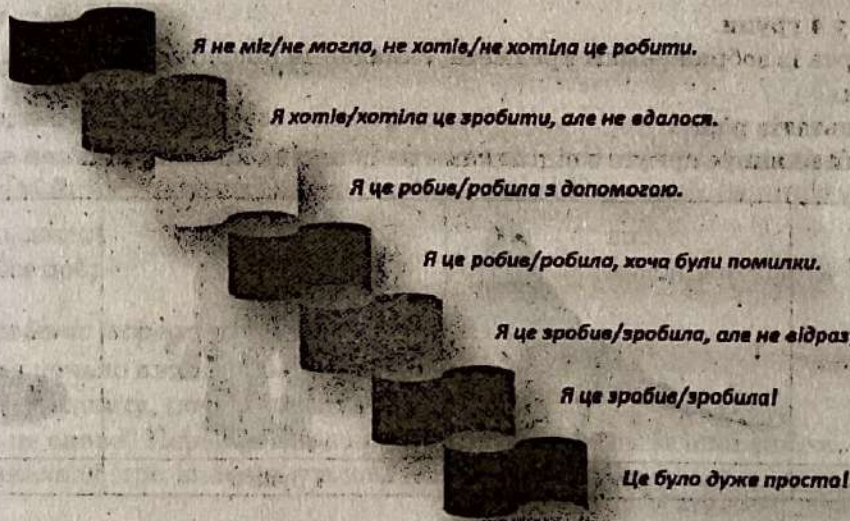
— Отже, навіщо в нашому мовленні слід використовувати слова, що описують або порівнюють предмети?

— Яким було б наше мовлення без цих слів-помічників?

2. Рефлексія

Вправа «Кольоровий водоспад»

Учні оцінюють свою роботу на уроці. Вони розміщують стікери відповідного кольору на промені веселки.

3. Домашнє завдання

С. 48, впр. 7.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 31. УЖИВАННЯ ФОРМУЛ МОВЛЕННЕВОГО ЕТИКЕТУ (ввічливих слів). РОЗІГРУВАННЯ ДІАЛОГУ ЗА ПОДАНИМИ ЗАПИТАННЯМИ (інтерв'ю)

Мета: збагатити та активізувати словниковий запас учнів; формувати комунікативну компетентність, мовленнєву культуру школярів; розвивати діалогічне мовлення, пам'ять, мислення; виховувати ввічливість, повагу до старших і однолітків.

Обладнання: конверти із завданням, малюнки мавпеняти та скриньки, цеглинки конструктора зі словами ввічливості, картки зі словами ввічливості, таблиці на «стіну слів», ромашки для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування

Вправа «Тепло душі»

— Поверніть руки долонями одне до одного. Відчуйте тепло, що посилає вам ваш товариш. Це тепло його серця, його душі, яке зігріє вас під час уроку.

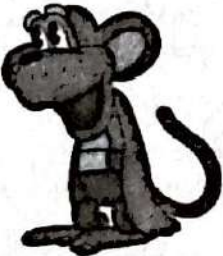
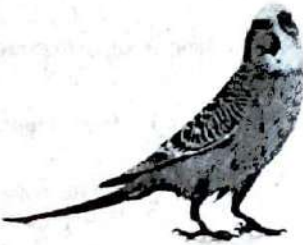
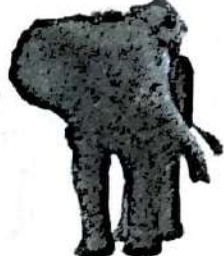
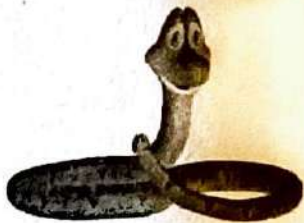
2. Робота в групах. Вправа «Розшифруй та прочитай»

— З якими словами ми ознайомилися попереднього уроку? (Зі словами, що описують предмети.)

— Пропоную почати наш урок зі змагання. Ви об'єднаєтеся в групи та зашифруєте для учасників іншої групи предмет, зображений у конверті.

(Учні отримують конверт із зображенням предмета, складають шифрування. За сигналом учителя конверт із шифруванням передають до сусідньої групи за годинниковою стрілкою. Учасники групи читають запис та записують відгадку на окремому аркуші. Таким чином вправу проводять по колу, доки група знову не отримає конверт зі своїм шифруванням. Кожна група має відгадати 3 слова.)

- Об'єднання учнів у 4 групи.
  - Отримання конверта із зображенням предмета, складання шифрування.
  - Виконання завдань.
  - Презентація результатів робіт.
- Представник групи вивішує аркуш з відгадками на дошці та коментує їх.

			
Група 1	Група 2	Група 3	Група 4

3. Перевірка домашнього завдання. Вправа «Хто більше?»

— Удома ви добирали порівняння до слів «кавун», «листя», «роса». Пропоную дізнатися, до якого слова ви дібрали найбільше різних порівнянь, заповнивши стовпчики.

КАВУН

ЛИСТЯ

РОСА

...

...

...

...

...

...

(Учні називають слова-порівняння та записують на дошці у відповідний стовпчик, потім підраховують та роблять висновок.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 49–50)

1) Виконання вправи 1.

• Читання тексту вчителем (або підготовленим учнем).

• Бесіда.

— Про кого йдеться в тексті?

— Яким воно було?

2) Виконання вправи 2. Робота в групах. Вправа «Інтерв'ю».

• Об'єднання у 6 груп.

У кожній групі обирають «кореспондента», решта — «респонденти». «Кореспондент» бере інтерв'ю в учасників групи за питаннями, запропонованими у вправі 2.

• Виконання завдання.

— Друзі, пропоную зібрати для мавпеняти «Скриньку порад» про те, як йому можна виправити ситуацію.

• Презентація робіт учнів.

2. Робота в групах. Гра «Збери вежу»

Учні об'єднуються у 3 групи. Кожна група має цеглинки конструктора із записаними на них словами ввічливості. З усіх цеглинок група має побудувати вежу лише з тих слів, що стосуються певної теми.

• Об'єднання в групи.

• Отримання цеглинки «Вітання», «Вибачення» або «Прощання».

• Робота в групах (побудова вежі).

• Презентація результатів роботи групи.

Орієнтовні слова для цеглинок: «На все добре!», «Доброго ранку!», «Вибачте!», «Доброго дня!», «На добраніч!», «Пробачте!», «Будьте здорові!», «Радий вас бачити!», «Дозвольте потурбувати!», «До побачення!», «Щасливої дороги!», «Добрий вечір!», «Здрастуйте!», «Приємно зустрітись!», «Перепрошую!», «Хай вам щастить!», «Мої вам вітання!».

Фізкультхвилинка

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 4. Гра «Встанови відповідність».

— Наше знайоме мавпенятко намагається вживати ввічливі слова. Але воно ще не вміє влучно добирати їх. Допоможіть йому дібрати з дошки слова до кожної ситуації. Запишіть ці слова у зошит.

будь ласка
на все добре

дякую
вітаю

вибач
щасливої дороги

2) Словникова робота (вправи 5–6).

— Отже, мавпеня почало вживати ввічливі слова.

— Як його, на вашу думку, почали називати? (Ввічливим.)

— А що означає це слово? Перевірте правильність своїх думок за словником.

— Родзинка дізналася про значення слова «спасибі». А хто з вас знає про походження цього слова?

— Прочитайте інформацію Родзинки із Інтернету та порівняйте зі своїм варіантом.

3) Розміщення слів «ввічливість» та «спасибі» на «стіні слів».

ввічливість

спасибі

— Доберіть до слова *спасибі* близьке за значенням слово. (Дякую.)

— А чи знаєте ви, що 11 січня щороку святкують Всесвітній день слова *дякую*?

— Складіть з ним речення. Запишіть його.

4) Виконання вправи 7. Гра «Говори правильно».

— Прочитайте, як правильно говорити.

5) Виконання вправи 9. Робота в парах. Прийом «Лови помилку».

— Мавпеняті дуже сподобалось слово *дякую*. Воно всім його казало. Але інколи вживало це слово з помилкою.

— Попрацюйте в парах та «зловіть» помилки у висловлюванні мавпенятка.

6) Самостійна робота (вправа 10).

- Запишіть речення мавпеняти правильно.
- Побудуйте звукову схему слова *дякую*.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Ввічливо чи неввічливо?»

— Якщо ввічлива людина повинна робити те, що я називаю, плескайте в долоні, а якщо ні — тупотіть ногами.

- Прибери мерщій в кімнаті,
Й чистим, вмитим за сніданком
Привітайся до матусі:
— Рідна, з добрим ранком!

- Потім радісним, привітним
Поспішай до трав, до квітів.
А щоб день пройшов не марно —
З усіма поведься гарно.

- У дівчаток гарні кіски,
Але надто вже малі.
А щоб більші виростали,
Ми їх тягнем до землі?

- Без запрошення йди в гості,
Не вітайся там ні з ким.
І нізащо слів «Будь ласка!»
І «Пробачте!» не кажи!

- Не вмивайтеся ніколи
І не мийте навіть рук.

Непотрібне це заняття,
Не варте стільки мук.

- Друг в біді не лишить,
Щирим словом втішить,
Отакий він незрадливий,
Справжній друг!

- Галасуй, пици, гукай,
Коли хтось відпочиває.

- Роби комусь зло,
Якщо цього ніхто не бачить.

- Усміхнися сонечку:

«Здрастуй, золоте».

Усміхнися квіточці —

Хай вона цвіте!

Усміхнися дощику:

«Лийся, мов з відра».

Друзям усміхнися,
Побажай добра.

2. Бесіда

— Про які слова ми згадували сьогодні на уроці?

— Як ще називають ввічливі слова?

— Що означає бути ввічливим?

— Чому люди повинні бути ввічливими?

3. Рефлексія

Вправа «Ромашка»

Перед кожним учнем на парті — велика і маленька

квіточка (*ромашки*).

— Оберіть собі таку квітку, що відповідатиме вашій активності на уроці, вашій старанності та уважності. А тепер домалюйте квіточці ротик, підніміть і покажіть мені:

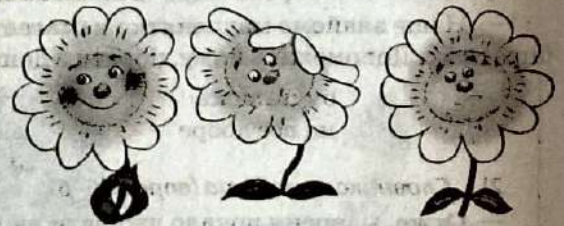
посмішка — сподобався урок;

куточка ротика вниз — не сподобався урок;

пряма лінія — не визначився.

4. Домашнє завдання

С. 50, впр. 8.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 32. ВПРАВЛЯННЯ У ВИКОРИСТАННІ СЛІВ РІЗНИХ ЛЕКСИЧНИХ ГРУП. СКЛАДАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ РЕЧЕНЬ ВИРАЖАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ МОВИ

Мета: вправляти учнів у використанні слів різних лексичних груп; учити розподіляти слова на тематичні групи; розвивати мовлення учнів, допитливість, уміння аналізувати та класифікувати; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати позитивне ставлення навчання.

Обладнання: листочки для емоційного налаштування; літери для вправи «Розсипанка»; схема для створення «Асоціативного куща»; картки «Чарівний олівець»; цеглинки конструктора для гри «Розсели овочі»; м'яч; стікери та зображення дерева для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Дерево успіху»

Перед уроком учням пропонують обрати листочок певного кольору.

— Пропоную «одягнути» наше «дерево». Ті, хто обрав: зелені листки, буде успішним на уроці; жовті листки — активним; оранжеві листки — буде гарно спілкуватися на уроці. Яким буде «дерево успіху» — залежить від вас.

— Перед початком нашої плідної роботи ми скажемо одне одному:

Щоб нам разом працювати,
Треба всім таке сказати:
— Я уважний і серйозний,
Хоч іще малого зросту.
Зараз з силами зберусь,
Я нічого не боюсь,
Впевнений, кмітливий я,
Хочу здобути нові знання.

2. Вправа «Розсипанка»

— Зберіть з розсипаних літер слово.

ВілтчиСвівЬ

— Яку людину називають увічливою?

3. Вправа «Асоціативний кущ»

— З чим асоціює слово «ввічливість»?

4. Метод «ПРЕС»

— Чи потрібно людям бути чемними, ввічливими? Поділіться своїми міркуваннями за алгоритмом:

Я вважаю, що...

Тому що...

Наприклад, ...

Отже, ...

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Чарівний олівець». Робота в групах

- Об'єднання в групи.
- Виконання завдань.

Завдання: закреслити зайві слова.

- Презентація результатів роботи груп за алгоритмом.

— Які слова зайві?

— За якою ознакою об'єднані слова?

I група. Зима, субота, літо, осінь, ніч, весна, прохолода, джерело.

II група. Зима, понеділок, середа, вівторок, четвер, година, п'ятниця, субота.

III група. Мавпа, троянда, ведмідь, лисиця, весна, заєць, леопард, жирафа.

IV група. Волошка, троянда, дуб, нарцис, конвалія, лев, жоржина.

V група. Береза, сніг, пролісок, осика, яблуня, клен, весна, тополя.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися об'єднувати слова за певною ознакою, складати та поширювати речення виражальними засобами мови.

3. Читання вірша вчителем

— Послухайте вірш Галини Левицької. Про кого в ньому йдеться?

Йде по місту листоноша,
У руках — важлива ноша:
І листівки, і листи...
Треба вчасно рознести
І газети, і журнали,
Щоб раділи та читали.
Листоношу ждуть, як свято,
Всі дорослі та малята...

— Що розносить листоноша?

— Друзі, нам теж сьогодні листоноша приніс листа. Родзинка ще не повернулася з мандрівки островом. Вона надіслала нам чудові фотографії.

Фізкультхвилинка

4. Робота за підручником (с. 51-52)

Виконання вправи 1. Робота за малюнками

— Перегляньте світлини, що зробила Родзинка. Запишіть назви зображених предметів.
Папороть, пальми, ліани.

5. Вправа «Незакінчене речення»

— Послухайте речення та закінчіть його одним з трьох записаних вами слів.

- Вічнозелена, деревна рослина жарких країн з високим негіллястим стовбуром і пишною кроною великого перистого або віялоподібного листа називається...
- Витка кущова або деревна рослина, поширена переважно в тропічних і субтропічних лісах, називається...
- Безквіткова трав'яниста рослина з великим, дуже розсіченим листям, що росте в тінистих сирих місцях, називається...

— Як назвати всі ці предмети одним словом? (*Рослини.*)

6. Продовження роботи за підручником

1) Самостійна робота (вправа 3).

— Складіть речення про одну із зображених рослин та запишіть його. (*Презентація роботи — за бажанням.*)

2) Виконання вправ 4-5. Робота в парах. Складання речень за поданим початком.

— Прочитайте, що сказала Читалочка.

— А чи знаєте ви рослини рідного краю?

— Попрацюйте в парах. Допишіть речення. Поставте наголос у словах. (Учні вибірково зачитують доповнені речення.)

Пальчикова гімнастика

Вітер тихо клен качає,

(Пальчики розчепрені та тягнуться вгору.)

Вправо, вліво нахиляє:

(Качати долоньками праворуч-ліворуч.)

Раз — нахил і два — нахил,

(Схиляти ліворуч-праворуч долоньки низько-низько.)

Зашумів гущавиною клен.

(Поворухити пальчиками.)

3) Виконання вправи 6.

— Запишіть назви овочів, що любить Щебетунчик. Як ви вважаєте, чи можна сказати, що улюблені овочі Щебетунчика українські?

4) Виконання вправи 7. «Щоденні 5». Читання з другом.

— Прочитайте розмову Родзинки та Щебетунчика.

— Отже, про що Щебетунчик дізнався від Родзинки?

7. Вправа «Розсели овочі». Робота в парах

Завдання: поєднати цеглинку з назвою рослини та країни.

картопля

Індія

Південна

Греція

капуста

огірки

Америка

помідори

8. Продовження роботи за підручником

Виконання вправи 10

— Запишіть чотири назви фруктів. З одним із цих слів складіть і запишіть речення.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «М'ячик»

М'яч рухається з рук у руки по колу, доки діти промовляють слова: «М'ячику, м'ячику, ти котись! Біля мене зупинись». Дитина, у якої зупиняється м'яч, називає будь-яку тему, на яку можна дібрати слова. (Наприклад: транспорт, імена, тварини, овочі тощо.) М'яч продовжує рухатися по колу. Діти, до яких він потрапляє, мають назвати п'ять слів на цю тему.

2. Бесіда

— Що ми вчилися робити на уроці?

— Які теми об'єднували слова протягом уроку?

3. Рефлексія

Вправа «Дерево»

— Якщо урок був цікавим, сподобався — прикріпити свій стікер на кроні дерева, якщо було нецікаво — внизу біля коріння.

4. Домашнє завдання

С. 52, впр. 9.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 33. ДОПОВНЕННЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ СЛІВ. ПОБУДОВА РОЗГОРНУТОЇ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ. ЧИТАННЯ ДІАЛОГУ ЗА РОЛЯМИ

Мета: закріплювати вміння учнів доповнювати тематичні групи слів; розвивати мовлення учнів, вміння будувати розгорнуті відповіді на запитання; удосконалювати навички читання діалогу за ролями; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати почуття прекрасного та дбайливе ставлення до природи.

Обладнання: картки для роботи в групах, плакат зі словом «квітка», цеглинки конструктора із записаними буквами, стікери та скриньки для рефлексії.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Вправа «Ми — сонечко»

Погляньте у віконечко
Чомусь сховалось сонечко?
А ми засвіtimo сонечко,
Таке велике сонечко!
Таке веселе сонечко!
Я — сонечко!
Ми — сонечка!
Ми — світимося всі!

(Показують на вікно.),

(Знижують плечима.)

(Показують на себе.)

(Руки в сторони.)

(Посміхаються одне одному.)

(Показують на себе.)

(Беруться всі за руки.)

(Посміхаються.)

2. Каліграфічна хвилинка

Кк кК кк

— З останніх букв поданих слів утворіть нове слово. Запишіть його.

Мак, острів, чорнобривці, ряс, діти.

(Квіти.)

— Поділіть це слово на склади. Роз'єднайте слова та запишіть речення.

Квіти — це краса нашого життя.

3. Робота в групах. Вправа «Заповни квітку»

Учасники групи отримують квітку, на частині пелюсток якої написано слова — назви предметів об'єднаних певною темою. Учнім необхідно з'ясувати тему, якою об'єднані подані слова, записати її на серединці квітки та доповнити тематичну групу своїми словами.

Група 1	Пальто, шапка, сукня, ...
Група 2	Глечик, склянка, каструля, ...
Група 3	Чоботи, тапки, валянки, ...
Група 4	Підручник, зошит, лінійка, ...

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми уроку. Вправа «Кола по воді»

— Сьогодні протягом уроку ми будемо говорити про квіти. Поміркуйте, що можна про них сказати.

К — красива,

В — весняна, велика, ...

І — іскриста, індійська, ...

Т — тендітна, тонка, ...

К — колюча, кругла, ...

А — ароматна, африканська...

2. Робота за підручником (с. 52–53)

1) Виконання вправи 1.

- Розгляньте світлини, що зробила Читалочка на острові.
- Прочитайте інформацію про кожну квітку. Які квіти сфотографувала Читалочка?
- Яку квітку має лотос?
- Яка рослина має на верхівці віночок красивих квітів?

2) Робота в парах. Читання діалогу за ролями (вправи 2–3).

- Отже, яка квітка сподобалася Читалочці? А Родзинці?
- Складіть про це два речення та запишіть їх.

Фізкультхвилинка

Руки в сторону та вгору —
На носочки підніміться.
Підніміть голівку вгору
Й на долоньки подивіться.
Руки в сторони розводим,
Опускаєм плавно вниз,
Присідати ми почнемо,
Добре ноги розігнемо.
Раз присіли — руки прямо.
Встали. Знову все так само.
Вправу дружно почали.
Нахил вліво — раз, два, три!
Повертаємося вправно,
Все виконуємо гарно.
Вліво, вправо повернулись.
Ось розминці вже й кінець.
Хто ж старався — молодець!

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 4. «Щоденні 5». Читання для друга.

- Прочитайте для друга, що знайшла Читалочка.
- Про які квіти в ньому йдеться?

2) Виконання вправи 5. Гра «Пошуковці».

- Відшукайте в тексті речення, у якому є назва квітів. Випишіть його у зошит.
- Підкресліть цю назву.
- Чому чорнобривці сіяли на городі?
- З яких слів, на вашу думку, утворилося це слово?

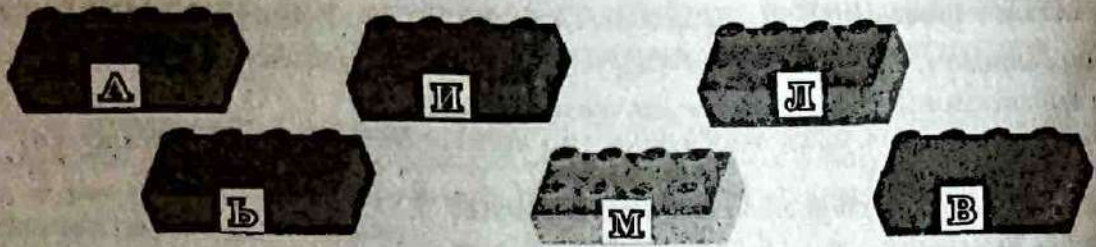
Довідкове бюро. Інформація для вчителя

Жила колись в одному селі сім'я. Звичайні, трудящі люди. Сталася в них радісна подія — народилася трійня, троє синів-соколів. Такі в них були карі очі, як мед гречаний, такі чорні брови, такі схожі між собою, що рідні, не змовляючись назвали їх Чорнобривцями, хоч кожен мав своє ім'я! Коли підросли, то виявилось, що і таланти у них однакові та різні водночас: один був золотар, другий — гончар-керамік, третій — різьбяр деревини-кістки-рога. На всю країну стали славні хлопці, звідусюди приїздили до них подивитись на їхню майстерність, придбати бодай одну річ, що кому до вподоби. Трапилось так, що село, де жили хлопці, на якийсь час потрапило в поле дій безкінечних війн, які вели між собою люди. Одного дня ввірвався до села ворожий загін, до грабежу-розбою взялися. Розгребли все, що було в майстерні, та полонили майстрів. Як не благали, як не просили — ніщо не допомогло: повезли хлопців на чужину. Там і загинули брати. А на їхній могилі вирости дивовижні квіти.

Побачили їх батьки і водночас мовили: «Чорнобривці!». Полюбили ті квіти в Україні, рідко біля якої хати їх немає.

3) Робота в парах. Гра «Хто швидше?».

Завдання: скласти з цеглинок конструктора назву улюбленої квітки Родзинки.

4) Виконання вправи 7. «Щоденні 5». Читання для себе.

- Прочитайте текст про улюблені квіти Родзинки.
- Якого кольору можуть бути мальви?

5) Виконання вправи 8. Самостійна робота.

- Доповніть речення словами — назвами кольорів мальв.
- Запишіть утворені речення самостійно.

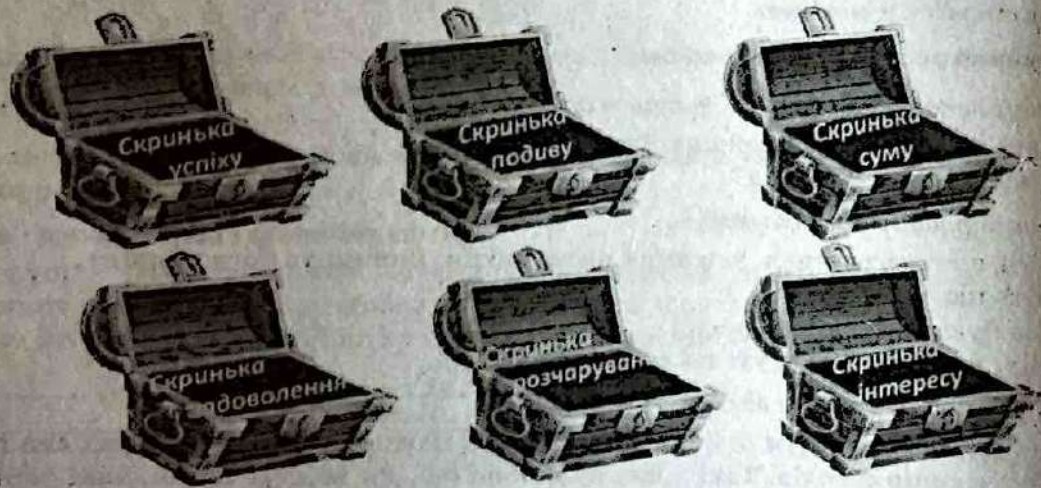
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Якою темою були об'єднані слова на нашому уроці?
- Які назви квітів звучали протягом уроку?
- Яка ваша улюблена квітка?
- Як потрібно ставитися до квітів?
- Які квіти краще дарувати рідним та друзям? Чому?

2. Рефлексія «Обери скриньку»

Наприкінці уроку діти прикріплюють прищипку на зображення відповідної скриньки залежно від свого враження від уроку.

3. Домашнє завдання

С. 53, впр. 6.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 34. ДОБИРАННЯ СЛІВ ПЕВНОЇ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ. ПОШУК У ТЕКСТАХ ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Мета: учити добирати слова певної тематичної групи слів та знаходити у тексті потрібну інформацію; розвивати мовлення учнів, пошукову діяльність, логічне та аналітичне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати дбайливе ставлення до речей.

Обладнання: клубок ниток, анаграма, конверти із завданням для роботи в групах, малюнки із зображенням конструктора та кубика Рубіка, цеглинки, картки з текстами.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, інформаційна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Вправа «Вітання»

Учні торкаються по черзі однойменних пальців рук свого сусіда, починаючи з великих, і кажуть:

Бажаю (*стикаються великими пальцями*);

Успіху (*стикаються вказівними пальцями*);

Великого (*стикаються середніми пальцями*);

У всьому (*стикаються безіменними пальцями*);

І всюди (*стикаються мізинцями*).

Вітаю! (*Дотик всією долонею*).

2. Вправа «Прочитай анаграму»

ШГКІРАІ

— Яким звуком починається це слово? Він голосний чи приголосний?

— Які ще голосні звуки є в цьому слові?

— Поділіть на склади слово *іграшки*.

3. Каліграфічна хвилинка

І і і і і г р а а ш ш к к и і г р а ш к и і г р а ш к и

Моя улюблена іграшка — ...

— Доповніть речення та запишіть його.

4. Вправа «Павутинка»

— Створіть «павутинку» до слова *іграшки*.

Учні утворюють коло, передають клубок з нитками, називаючи улюблену іграшку.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Допоможи друзям». Робота в групах

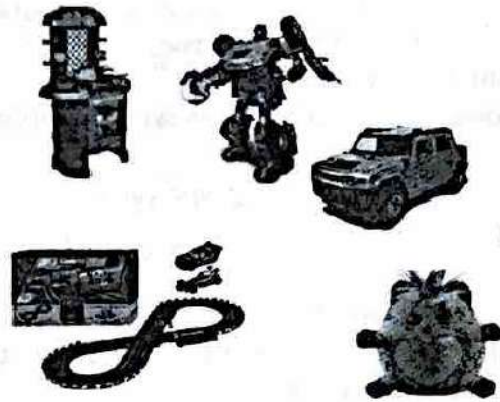
1) Об'єднання у 4 групи.

2) Отримання завдань.

3) Діяльність у групах.

Завдання:

- розглянути малюнки;
- визначити спільну тему;
- розподілити предмети між Марійкою та Сергійком;
- записати слова в зошит (*дівчата — назви предметів Марійки, хлопці — Сергійка*);
- доповнити групу слів 2–3 власними словами.

2. Вправа «Продовж ланцюжок». Робота в парах

- Марійка дуже любить готувати борщ на своїй іграшковій кухні. А Сергійкові подобається грати різними будівельними машинками.
- Попрацюйте в парі та складіть «ланцюжки» слів для Сергійка та Марійки.
- Запишіть ланцюжки слів у зошит.

Сергійко
Марійка

«Будівництво»: цегла, фундамент, ...
«Борщ»: томат, капуста, ...

Фізкультхвилинка

Хлопчики й дівчатка!
Колони підрівняйте
Й розминку-веселинку
Зі мною починайте.
Раз — підняти руки вгору,
Два нагнутися додолу.
Три, чотири — прямо стати.
Будем знову починати.
Руки в боки, руки так,
Руки вгору, як вітряк.
Вище руки підведіть
І голівки потрясіть.
Нахил вліво — раз, два, три
Нахил вправо — раз, два, три.
Нахилились, розігнулись.
Навкруг себе повернулись.
Раз присядьте,
Два присядьте
І за парти тихо сядьте.

3. Робота з текстом

1) Читання тексту.

— Є іграшки, якими люблять гратися однаково і хлопці, і дівчата. Про одну з таких іграшок ми знаємося з тексту. Прочитайте його.

Кубик Рубіка — це механічна головоломка, яку винайшов угорський скульптор. Спочатку іграшка називалася «Магічний куб». Якщо всі продані кубики вишукувати в ряд, то вони простягнуться від Північного до Південного полюсу Землі.

2) **Бесіда.**

- Про яку іграшку йдеться в тексті?
- Випишіть речення, в якому є інша назва цієї іграшки.
- Підкресліть речення, в якому йдеться про автора головоломки.

4. **Вправа «Прочитай та відгадай». «Щоденні 5». Читання для друга**

1) **Читання тексту.**

- Прочитайте одне одному текст та відгадайте, про яку іграшку в ньому йдеться.

Це серія іграшок, що являє собою конструктор на основі кольорових блоків, коліс, фігурок людей, тварин, птахів та інших деталей, за допомогою яких можна скласти будь-які речі. Назва цієї іграшки утворилася від фрази «добре грати».

2) **Бесіда.**

- Про яку іграшку йдеться в тексті? (*Конструктор.*)
- Яке походження назви цієї іграшки? Спишіть це речення.

3) **Робота з цеглинками конструктора.**

- Скориставшись цеглинками, змодельте свою улюблену іграшку або іграшку своєї мрії!

III. **ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА**

1. **Бесіда**

- Якою спільною темою були об'єднані сьогодні наші завдання на уроці? (*Іграшки.*)
- Що нового ви дізналися про іграшки?
- Як потрібно грати іграшками? Що слід зробити після того, як гра закінчилася?

2. **Рефлексія**

Вправа «Мікрофон»

На уроці я:

- дізнався(лася)...
- зрозумів(ла)...
- навчився(лася)...
- найбільший мій успіх — це...
- найбільші труднощі я відчув(ла)...
- я не вмів(ла), а тепер умію...
- наступного уроку я хочу...

3. **Домашнє завдання**

Скласти та записати 3 речення про свою улюблену іграшку. Доповнити роботу малюнком (за бажанням).

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 36. ВИБІР ІЗ ТЕКСТУ ВІДОМОЇ І НЕВІДОМОЇ ІНФОРМАЦІЇ. ЗАПИСУВАННЯ РОЗПОВІДІ З ВИКОРИСТАННЯМ ДОПОМІЖНИХ МАТЕРІАЛІВ (слів, малюнків)

Мета: учити учнів вибирати із тексту відому та невідому інформацію; удосконалювати вміння записувати розповідь з використанням допоміжних матеріалів; розвивати мовлення учнів, увагу, вміння аналізувати прочитане; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до природи.

Обладнання: картки для вправи «Почуй і покажи», кольорові олівці, цеглинки конструктора, малюнки для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Сонечко»

Учні пропонують зібрати свою позитивну енергію в долонях. Для цього слід терти долоні одна об одну протягом хвилини, відчуваючи потік позитивної енергії. Потім різко розвести перед собою на відстані 1–2 см і відчувати між ними енергетичний струм. Із цього струму «зліпити» уявний «сніжок-сонечко» і кинути другу, з яким хотіли б поділитися гарним настроєм і позитивними емоціями, радістю, добротою, щирістю.

2. Вправа «Шифрувальник»

— Закресліть літеру «Б» та прочитайте слово.

БББРБББАБББВББВВБББВБЛВББББИВББББВБКБББВ

(Равлик.)

— Поділіть слово на склади. Визначте наголос.

— У кого равлик є вдома? Як ви за ним доглядаєте?

3. Каліграфічна хвилинка

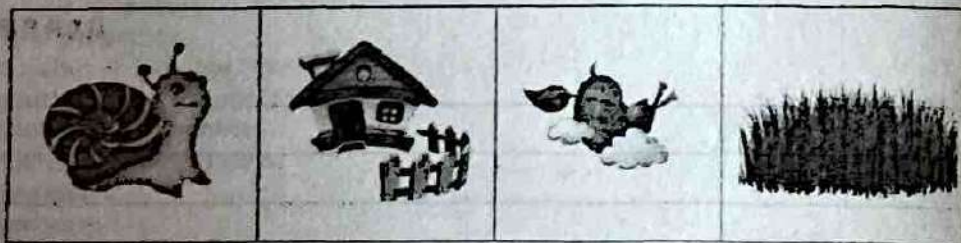
Rr Rr Rr ra av vl li ik равлик

Равлик — найповільніша тварина на землі.

— Підкресліть слово, що починається та закінчується приголосним звуком.

4. Вправа «Почуй та покажи»

Вправа виконується індивідуально. Кожен учень на парті має картки — малюнки із зображеннями равлика, хатинки, пташки, трави. Учитель читає вірш. Під час другого повільного читання учні ілюструють вірш, піднімаючи вгору малюнок відповідно до змісту.

1) Слухання вірша

— Послухайте вірш Наталі Забіли. Про кого в ньому йдеться? (Учитель виразно читає вірш.)

РАВЛИК

Лізе, лізе равлик по моріжку,
виставляє равлик довгі різки.
А на спині в равлика хатинка.
Заболить у тебе, равлик, спинка!
Ні, не важко равлику, не важко,

бо легка хатинка-черепашка.
Та зате, як поруч небезпека,
равлику додому недалеко:
в черепашку зразу може влізти —
і вже пташці равлика не а'їсти!

2) *Бесіда.*

- По чому ліз равлик? (По моріжку.)
- Що означає це слово?

Інформація для вчителя:

Моріжок — пішло від слова «моріг», що означає «густа молода трава».

3) «Малювання» вірша.

- Приготуйтеся проілюструвати вірш, піднімаючи вчасно необхідний малюнок.
- Запишіть слова — назви малюнків у зошит. Поділіть їх для переносу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. «Щоденні 5». Читання для себе

1) *Читання тексту.*

- Прочитайте самостійно текст та дізнайтеся, про кого він.

Як тільки подивитися на равлика, одразу побачиш мушлю. Це його будиночок. Мушля завжди захищає тіло равлика. Він без свого будиночка гуляти не виходить. Мушля тверда, холодна і гладенька. Небезпекою для равликів є холод, сильна спека та пташки.

2) *Виконання завдання.*

- Про кого йдеться в цьому тексті?
- Який заголовок можна дібрати до тексту? Запишіть його.
- Що є небезпекою для равликів?
- А чи може, на вашу думку, людина становити небезпеку для цих тварин? Яку?
- Як необхідно ставитися до живих істот? Чому?

2. Вправа «Я це знаю»

- Підкресліть кольоровим олівцем відому вам інформацію в тексті.
- Що нового ви дізналися з цього тексту?
- Випишіть речення, у якому міститься нова для вас інформація.

Фізкультхвилинка

Трава низенька-низенька,
Дерева високі-високі,
Вітер дерева колише, гайдає,

Птахи летять, відлітають,
А діти тихенько за парти сідають.

3. Вправа «Довідкове бюро». Робота в групах

Група отримує вежу, побудовану з цеглинок конструктора. На кожній цеглинці прикріплені речення, що становлять зв'язний текст.

Завдання: розподілити цеглинки на дві вежі так, щоб речення на I вежі містили відому інформацію, а на II вежі — невідому.

1) *Об'єднання в групи.*

2) *Отримання та виконання завдань в групах.*

3) *Презентація результатів роботи групи (зачитування речень із II вежі).*

	Равлики народжуються одразу з мушлею.
	Вони — вологолюбні тварини.
	Харчуються равлики виключно рослинами.
	Ця тваринка, заховавшись до мушлі, виділяє багато слизу, який на повітрі твердіє і закриває вхід до мушлі.
	Колір мушлі залежить від виду равлика та того, чим він харчується.
	За один день равлик може проповзти лише 50–60 см.

4) *Диктант.*

Два речення (на вибір учителя) учні записують під диктування.

Пальчикова гімнастика

Тицяє ріжками равлик —

Замкнена в саду хвіртка.

Відчини скоріше хвіртку,

Пропусти додому равлика.

(Великий палець правої руки притримує середній і безіменний; вказівний і мізинець — прями.)

(Тицяє «ріжками» в долоню лівої руки)

(Ліва рука «відкриває» хвіртку.)

(Права рука «проповзає».)

4. Робота в групах. Записування розповіді з використанням допоміжних матеріалів (слів, малюнків)

1) Слухання вірша.

— Послухайте віршик. Про що переживав равлик?

РАВЛИКОВА ХАТКА

Зажурилось равлення:

— Я расту й расту щодня,

Стану більшим на біду

Й завтра в хатку не ввійду!

Та спокійно ніч пройшла —

Хатка також підросла...

2) Робота в групах.

- Об'єднання в групи.

- Отримання та виконання завдань у групах.

— Попрацюйте в групах. Використовуючи малюнки та слова, запишіть розповідь про равлика та його хатку.

(Матеріали для запису розповіді учитель добирає на власний розсуд.)

- Презентація результатів роботи групи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Сенкан». Робота в парах

— Складіть сенкан про равлика.

2. Рефлексія «Яблуночка»

— Равлики полюбляють яблучка. Розташуйте яблучко на яблуночці, що відповідає вашому настрою наприкінці уроку.

3. Домашнє завдання

Відшукати (з інформаційних джерел) та вписати 3 речення-цікавинки про равлика.

нічого
не зрозумів

було важко

все вийшло

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 37. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАЙВОГО ПРЕДМЕТА В ПЕВНІЙ ТЕМАТИЧНІЙ ГРУПІ.

ПІДПISУВАННЯ СВІТЛИН.

СКЛАДАННЯ ОПISУ ПРЕДМЕТА ТА ВІДГАДУВАННЯ ЙОГО НАЗВИ

Мета: закріплювати вміння учнів визначати зайвий предмет у певній тематичній групі, складати опис предмета та відгадувати його назву; розвивати аналітичне мислення, спостережливість, зв'язне мовлення; формувати комунікативну компетентність, компетентність спілкування рідною мовою; виховувати взаємоповагу, уміння працювати в команді.

Обладнання: формула успіху, малюнок щуки, вежа з цеглинок конструктора зі словами, картки із завданнями для роботи в групах, світлини, будиночок — схема опису.

Тип уроку: урок закріплення вивчених знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Формула успіху»

— Розшифруйте записану формулу уроку.

$$(U + O) \cdot (B + C) \cdot P = Z$$

U — увага

O — організованість

B — взаємодопомога

C — спілкування

P — робота

Z — знання

— Саме ці якості нам будуть потрібні на уроці.

2. Робота над загадкою

- Щука клацнула зубами —
- Поховались карасі.
- Я ж дружити хочу з вами,

Де ви ділися усі?».

«Твою дружбу, шуко, знаєм,
І тому мерщій тікаєм».

— Про кого цей вірш?

— Чому карасі тікають від неї?

— Поділіть слово «щука» на склади. Який склад наголошений?

— Скільки букв у цьому слові? А звуків? Чому так?

3. Каліграфічна хвилинка

Щц Щц Щц щу ук ка щука

Щука — хижа риба.

4. Вправа «Кола по воді»

Учні добирають по одному слову, що починаються на букви слова «щука».

А потім складають з ними речення.

Щ — щавель — На грядці виріс щавель.

У — узвар — Мамин узвар був смачним.

К — крокодил — Крокодил має гострі зуби.

А — апельсин — В апельсині багато солодкого соку.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Вилучи зайве». Робота в групах.

Завдання: з вежі вилучити цеглинку із зайвим словом.

- об'єднання учнів у 4 групи;
- виконання завдання в групах;
- презентація результатів роботи груп.

Група	Набір 1	Набір 2
Група 1	Весна, осінь, ніч, зима, літо.	Крокодил, гепард, слон, лев, пантера.
Група 2	Ручка, зошит, сукня, підручник, лінійка.	Понеділок, вівторок, середа, зима, четвер.
Група 3	Стіл, шафа, диван, черевик, крісло, ліжко.	Марійка, Наталя, Іринка, Петрик, Яринка.
Група 4	Глечик, шафа, склянка, каструля, чашка.	Лікар, продавець, трактор, учитель, пекар.

— Запишіть слова, що залишилися на вежі. Поділіть їх для переносу.

Пальчикова гімнастика

(«Голова риби» — початок долоні, «хвостик» — пальчики, «верхній плавець» — великий палець)
Долоня й пальці розслаблені, вони гнучко звиваються.)

Краснопірки та йоржі,
і колючі окуні
так і грають в глибині.

2. Вправа «Клякса». Робота в групах

— А чи знаєте ви, що слова можуть об'єднуватися у групи за кольором?

— Попрацюйте разом та складіть групу слів того кольору, якого буде відгадка у вашому конверті.

Завдання 1. Учні утворюють групу слів та записують їх на картці. Після презентації слів своєї групи, за сигналом учителя, учні міняються конвертами за годинниковою стрілкою.

Завдання 2. На отриманій картці треба «зробити кляксу», тобто дописати слово, що не підходить тиме за кольором до цієї групи.

Наприклад: білий сніг, біла вата, біле молоко... + червоне яблуко.

Група	Завдання
Група 1	На куці живе не сам — є у нього братики. Добрий у томати нам, у борщі, салатика... (Помідор.)
Група 2	Біла скатертина всю землю вкрила. (Сніг.)
Група 3	В сукні зеленій стою цілий рік: Сонечко світить, чи падає сніг. (Ялинка.)
Група 4	Запах, колір — все відмінне, Посміхнешся неодмінно. Як серединку кусати, Скривить так, що й не впізнати. (Лимон.)

Фізкультхвилинка

Один, два — дерева,
Три, чотири — в лісі звірі,
П'ять, шість — пада лист,
Сім, вісім — птахи в лісі,
Дев'ять, десять — це сунічки
Підняли червоні личка.

3. Підписування світлин. Робота в групах

— Розшифруйте слово — і дізнаєтеся, хто буде зображений на вашій світлинці.

I група — орполявадлапмлавлевоптлдж

II група — лпаавипатаслоньдваоавапаааа

III група — опдлвцдждведмідьлльмавьд

IV група — апвадібваьвбілкапдливадліжа

— Доберіть назву до світлини. Запишіть слова, що стосуються цієї світлини. Складіть усно кілька речень.

4. Вправа «Загадай та опиши». Робота в групах

1) Бесіда.

— Чи любите ви відгадувати загадки? А загадувати їх?
— А чи намагалися коли-небудь самі складати загадки? Якщо ні — пропоную спробувати просто зараз!
Тема всіх відгадок — «Природа». Отже, ви можете загадати будь-який предмет, пов'язаний з природою.

Щоб скласти вдалу загадку, необхідно описати цей предмет. Дайте відповідь на кожне запитання — і матимете чудову загадку.

- На яке запитання відповідає?
- Якого кольору?
- Якого розміру?
- Якої форми?
- Де живе, росте?
- На що схожий?

2) Робота в групах.

- Виконання роботи в групах (складання загадки).
- Презентація результатів роботи груп.
- Представник групи загадує загадку учням класу.

Учні записують опис предмета за схемою.

Назва предмета — має ... колір, ... форму. Він (вона) ... розміру. Схожий на ...

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Чим можна об'єднувати слова у групи? (*Спільною темою, кольором.*)
- Як називаються такі групи слів? (*Тематичні.*)
- Якою темою об'єднані слова *січень, травень, лютий, серпень*?

2. Рефлексія «Скажи одним реченням»

- Було цікаво...
- Було важко...
- Мене здивувало...

3. Домашнє завдання

Скласти опис предмета на тему «Іграшки» (3–4 речення).

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 38. ДОБИРАННЯ РОДОВОЇ НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ ДО ВИДОВИХ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА МАЛЮНКОМ. ВИКОНАННЯ ДІЙ ЗА ІНСТРУКЦІЄЮ

Мета: учити учнів добирати родову назву предметів до видових, складати розповідь за малюнком, виконувати дії за інструкцією; розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, аналітичне та синтетичне мислення; формувати комунікативну компетентність, компетентність спілкування рідною мовою та соціальну компетентність; виховувати дружнє ставлення до оточуючих.

Обладнання: анаграми, картки із завданнями, картки зі словами для роботи в групах, малюнок, цеглинки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування. Вправа «Самоналаштування»

— Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:

— Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я — особистість творча.

Я бажаю однокласникам успіхів на уроці.

2. Вправа «Анаграма».

— Прочитайте анаграми.

ОЛШКАВОВ (волошка)

ТНАЯДОР (троянда)

ЖРНАИОЖ (жоржина)

ОРМШАКА (ромашка)

— Як назвати ці предмети одним словом? (Квіти.)

3. Каліграфічна хвилинка

Вв Тт Жж Рр во лош ка тро ян да жор жи на ро маш ка

4. Вправа «Добери ознаку».

Листя — ..., ..., ...

Дерево — ..., ..., ...

Дощ — ..., ..., ...

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Назви одним словом»

Калина, малина, ліщина — це ...

Помідор, огірок, капуста — це ...

Ялина, верба, дуб — це ...

Курка, гуска, індик — це ...

— Запишіть групи слів. У словах першого рядка визначте наголос. У словах другого рядка підкресліть голосні звуки. Слова третього рядка поділіть для переносу.

2. Вправа «Розсели та підпиши»

— Розподіліть слова у дві групи та підпишіть їх.

Ластівки, шпаки, горобці, синиці, снігурі, щиглі, дятли.

— Якою темою об'єднані всі слова? (Птахи.)

— На які групи можна розподілити назви цих птахів? (Перелітні та осілі.)

3. Вправа «Згрупуй слова». Робота в групах

1) Об'єднання учнів у групи.

2) Виконання завдання в групах (скласти можливі групи слів зі слів записаних на картках та дібрати до них назву).

3) Презентація роботи груп.

Карась
тополя
акула
маслюк
мухомор

береза
щука
пенал
кит
бліда поганка

портфель
олівець
опеньок
підберезник
альбом

Можливі відповіді груп:

Карась, щука, акула, кит — мешкають у воді.

Щука, акула — риби-хижаки.

Маслюк, підберезник, опеньок — їстівні гриби.

Мухомор, біла поганка — отруйні гриби.

Пенал, олівець, альбом — шкільне приладдя.

Фізкультхвилинка

4. Складання розповіді за малюнком

— Кого ви бачите на малюнку?

— Дайте імена хлопчикові та дівчинці.

— Що роблять діти? Де грають діти? Чим?

— Хто спостерігає за дітьми?

— Що трапилося під час гри?

— Як поводить ся хлопчик? А дівчинка?

— Хто, на вашу думку, поступиться іграшкою?

— Як би ви вчинили на їх місці?

— Складіть розповідь за цим малюнком, відповідаючи на питання (питання на дошці).

5. Робота в парах. Вправа «Спина до спини, або Розуміємо одне одного» (відпрацювання дій за інструкцією друга)

Умови гри:

- 1) Діти сидять або стоять спиною до спини, тримаючи у руках 3 однакові цеглинки.
- 2) Одна дитина (Дитина 1) будує якусь фігуру, а потім пояснює товаришу (Дитина 2), як йому збудувати таку саму фігуру.
- 3) Дитина 2 будує свою фігуру, не ставлячи питань і не дивлячись на фігуру товариша (Дитини 1).
- 4) Діти в парі порівнюють свої фігури й обговорюють, як тривало будівництво.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— З якими групами слів працювали сьогодні на уроці? (Тематичними.)

— Чому їх так називають?

— Як треба ставитися до друзів?

2. Рефлексія

— Оцініть свою роботу на уроці.

- Зелена картка — працював активно, старанно, творчо, без помилок.
- Жовта картка — працював і старався, іноді припускався незначних помилок.
- Червона картка — працював нижче своїх можливостей, був не уважний.

3. Домашнє завдання

Створити групу слів на тему «Квіти». З двома словами скласти речення.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ДОСЛІДЖУЮ ІМЕННИКИ

УРОК 39. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СЛОВА — НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ. РОЗРІЗНЕННЯ НЕЖИВИХ І ЖИВИХ ПРЕДМЕТІВ. СКЛАДАННЯ РЕЧЕНЬ, РОЗПОВІДІ ЗА МАЛЮНКОМ

Мета: дати учням уявлення про слова — назви предметів; учити розрізняти неживі та живі предмети; удосконалити вміння складати речення за малюнком; розвивати культуру мовлення учнів, увагу, пізнавальну активність; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, здоров'язбережувальну компетентність; виховувати відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Обладнання: заготовка для «Асоціативного куща», слова на картках, шаблон для опорної схеми, картки для змагання, картки для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Слухання вірша

— Послухайте вірш Надії Красоткіної. Про що в ньому йдеться?

Сон тихенько йде до хати,
Нам у вічі заглядає.
Ніч надворі — треба спати
І боротись сил немає.

Загорілись в небі зорі,
Тихо місяць покотився.
Затихає хвиля в морі,
А мені вже й сон приснився.

3. Каліграфічна хвилинка

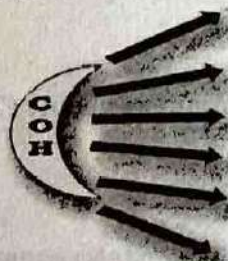
Сс Сс Сс со он сон

— Складіть речення зі слів, що будуть починатися буквами слова «сон».

(Наприклад: Сонечко оглянуло небо. Софійка обернулася назад. Сергійко опустил ногу.)

— Запишіть одне зі складених речень у зошиті.

4. Складання «Асоціативного куща» до теми «Сон». Робота в парах

(Ліжко, простирadlo, подушка, ковдра, відпочинок...)

— Запишіть ці слова. Поділіть їх для переносу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми уроку

— Друзі, пригадайте, які запитання ви ставили, коли були маленькими і бачили незнайомі предмети? (Хто це? Що це?)

— Сьогодні на уроці ми будемо досліджувати такі слова.

2. Робота за підручником (с. 54–55)

1) Виконання вправи 1. Робота в групах.

- **Бесіда за малюнком.**
- Що настає після вечора? (Ніч.)
- Так, уночі люди відпочивають. Ось і наші друзі Читалочка та Щебетунчик заснули. Їм снилися дивні сни.

— Розгляньте малюнок. Назвіть предмети, що наснилися дітям.
 — Попрацюйте в групі. Розташуйте слова у два стовпчики: хто наснився Читалочці та що наснилося Щебетунчику.

- Об'єднання в групи.
  - Отримання конвертів зі словами.
  - Виконання завдання.
  - Презентація результатів роботи груп.
- Картки зі словами розташовують на дошці у два стовпчики.
 Слова в конверті: курка, літка, книжка, кішка, лисиця, телефон, лікар, яблуко.
- **Гра «Дослідники».**
  - У якому стовпчику слова називають людей і тварин?
  - На яке питання відповідають ці слова?
  - Прочитайте слова, що називають інші предмети.
  - На яке питання вони відповідають?
  - Дівчатка, запишіть назви предметів, що наснилися Читалочці (*перший стовпчик*), а хлопчики — Щебетунчику (*другий стовпчик*).

2) Вправа «Закінчи речення».

- Назви людей і тварин відповідають на питання...
- Назви всіх інших предметів відповідають на питання...

3) Робота за правилом (с. 54).

Фізкультхвилинка

Працювали ви старанно.
 Читали, писали охайно.
 Стомилися очки і рученята.
 Спочиньте трохи, мої малята!
 Сонце спить, небо спить,
 (Очі заплющені.)

Навіть вітер не шумить.
 Рано-вранці сонце встало
 (Розплющують очі й піднімають голови.)
 І проміння всім послало.
 (Піднімаються на носки, руки підносять угору, розводять у сторони.)

3. Продовження роботи за підручником

- 1) **Бесіда за малюнком. Складання речень (вправи 2, 4).**
  - Розгляньте малюнок. Кому наснився сон?
  - Що наснилося Родзинці? Чи може таке статися в житті? Чому?
  - Чи можна здогадатися за малюнком, чим полюбляють займатися Родзинка, Читалочка та Щебетунчик? (Спорт.) Чому ви так вирішили?
  - Складіть речення про те, чим займаються діти вві сні Родзинки.

Учні складають речення та записують їх з коментуванням.
- 2) **Розподільне письмо. Самостійна робота (вправа 3).**
  - Запишіть у два стовпчики назви предметів, що бачила вві сні Родзинка.
- 3) **Гра «Прочитай та запитай». «Щоденні 5». Читання для друга (вправа 6).**
  - Прочитайте для друга колискову, що співала мама Читалочці.
  - Як ви будете читати колискову, з якою інтонацією? Чому?
  - Поставте питання до виділених слів.
- 4) **Вправа «Встанови відповідність» (вправа 7).**
  - Читалочка записала, де спали тварини. Прочитайте ці слова. На які питання вони відповідають?
  - Складіть опорну схему про те, хто з колискової де спить, поєднавши стрілочками відповідні малюнки.

5) **Складання речень за опорною схемою та зразком (вправа 8).**

Звірі сплять у...

— Запишіть ці речення. Підкресліть у них слова, що відповідають на питання *хто?*

6) **Вправа «Цікавинка від Гаджика» (вправа 9).**

— **Попрацюйте самостійно.** Прочитайте цікаву інформацію про сон, що знайшов в Інтернеті Гаджик.

— Скільки потрібно спати на добу дітям?

— Кому достатньо поспати 8 годин на добу?

— Скільки днів людина може прожити без сну? А без їжі?

— На що, на вашу думку, впливає сон? Чому недосипати — шкідливо для здоров'я?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Інтерв'ю». Робота в парах

Учні беруть інтерв'ю одне в одного, дізнаючись про сні.

2. Гра-змагання «Хто більше?». Робота в групах

1) **Об'єднання в 4 групи.**

2) **Виконання завдання.**

За певний час учасники групи мають написати якнайбільше слів, що відповідають на питання, зазначене на картці (*хто? або що?*). За сигналом учителя діяльність у групах припиняється, підраховують результати.

3. Бесіда

— На які питання відповідають слова — назви людей та тварин?

— На яке питання відповідають слова — назви всіх інших предметів?

4. Рефлексія

Вправа «Палець»

— Якщо наприкінці уроку у вас позитивна оцінка емоційного стану — направте великий палець вгору, якщо погана — вниз.

5. Домашнє завдання

С. 54, запам'ятати правило; с. 55, впр. 10.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 40. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТЕРМІНОМ «ІМЕННИКИ». РОЗРІЗНЕННЯ ІМЕННИКІВ, ЯКІ ВІДПОВІДАЮТЬ НА ПИТАННЯ *хто?* І *що?*. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА МАЛЮНКОМ

Мета: ознайомити учнів з терміном «іменники»; учити розрізняти іменники, які відповідають на питання *хто?* і *що?*; удосконалювати вміння складати розповідь за малюнком; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух, уміння класифікувати; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати вміння працювати у колективі.

Обладнання: картки зі словами, червоні та зелені кружечки, еталон для самоперевірки, таблиці для звуко-буквеного аналізу слова, картки з малюнками, табличка зі словниковим словом, м'яч, картки для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: уявна подорож.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування

Усім, усім добрий день!
Геть з дороги, наша лінь!

Хай не заважає працювати
Гарним хлопцям та дівчатам.

2. Гра «Лото»

Завдання: закрити на картці червоним кружечком ті іменники, що відповідають на питання *хто?*, а зеленим — що відповідають на питання *що?*.

Кожному учневі роздаються картки і кружечки. За сигналом розпочинають закривати іменники, що відповідають на питання *хто?* червоним кружечком, а зеленим — іменники, що відповідають на питання *що?*. Переможцем вважається той, хто правильно виконав завдання.

яблуко	кит	огірок	корабель	дівчинка
равлик	глобус	риба	метелик	дощ
машина	крокодил	акваріум	капітан	камінь

Самоперевірка за кольоровим еталоном.

3. Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

- Широною — широко,
Глибиною — глибоко,
День і ніч об берег б'ється.
Із нього вода не п'ється,
А тому що не смачна —
І солонна, і гірка. (Океан.)

Оо Оо Оо ок ке еа ан океан

Всесвітній день океанів щорічно відзначається 8 червня.

4. Звуко-буквений аналіз слова. Робота в парах

Завдання: заповнити звукову таблицю.

Слово: ОКЕАН.			
Голосний, ненаголошений	Голосний, наголошений	Приголосний, твердий, дзвінкий	Приголосний, твердий, глухий

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 56–57)

1) Виконання вправи 1. Робота за малюнком.

— Друзі, сьогодні на уроці я запрошую вас у дивовижний світ океану... А почнемо ми нашу подорож разом з Щебетунчиком, Гаджиком, Родзинкою та Читалочкою з каюти капітана. Що ми бачимо у цій каюті?

2) Виконання вправи 2. Гра «Назви та розташуй».

— Назвіть предмети, що розглядають діти, та розташуйте їх окремо: ті, що розглядають дівчатка та ті, що розглядають хлопчики.

- Запишіть слова у два стовпчики.
- На яке питання відповідають назви предметів, що розглядають хлопчики?
- Поставте питання до назв предметів, що розглядають дівчатка.

3) Виконання вправи 3. Гра «Про що дізнався Гаджик?».

- Прочитайте у підручнику про що дізнався Гаджик.
- Які слова називаються іменниками?
- Чому, на вашу думку, вони дістали таку назву?

4) Робота в парах. Вправа «Прочитай та повтори».

Учні в парі по черзі читають та намагаються повторити правило.

Фізкультхвилинка

— На нашому кораблі оголошується відпочинок!

Від зеленого причалу
Відштовхнувся теплохід.
Задній хід — передній хід,
Ось завівсь мотор як слід.

Раптом хвиля підхопила,
Вліво — вправо нахилила.
І поплив вперед по морю
Наш маленький теплохід.

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 4. Гра «Хто? чи Що?».

— Діти, капітан звернувся до нашої команди із проханням навести порядок на кораблі. Для цього потрібно розташувати всі предмети на свої місця.

Учитель демонструє картку із малюнком, учні мають разом поставити питання до назви цього малюнка *хто?* чи *що?*. Учитель розміщує картку зі словом на дошці під відповідним питанням.

Потім учні самостійно записують слова з дошки у два стовпчики.

Хто?	Що?
дівчина	акваріум
папуга	вікно
мавпа	стіл

2) Виконання вправи 5. Гра «Приємне чаювання».

— Друзі, капітан дуже вдячний вам за допомогу і запрошує на чаювання.

Вправу виконують у форматі гри «Пінг-понг». Команда дівчаток називає предмет, що використав капітан, пригощаючи друзів чаєм, а команда хлопчиків «відбиває» питанням, яке можна поставити до цього слова.

Наприклад: чайник — *що?*, цукерки — *що?* ...

Вправа для очей

3) **Робота з текстом. «Щоденні 5». Читання для себе (вправа 6).**

- Капітан хоче розповісти вам цікаву історію.
- Прочитайте напівголосно розповідь капітана та доберіть влучний заголовок.
- Про кого йдеться у розповіді?

4) **Словникова робота.**

боцман

- Кого називають боцманом?
- Які обов'язки в нього?

5) **Бесіда за змістом тексту.**

- У яку погоду відбувалася історія?
- Навіщо боцман вийшов на палубу?
- З чого він поливав палубу?
- Чому боцман знепритомнів?
- Хто врятував моряка? Як?

6) **Списування з граматичним завданням. Виконання вправи 7.**

- Спишіть виділені речення. Підкресліть іменники та поставте до них запитання.

7) **Виконання вправи 8. Робота в групах. Гра «Головоломка від боцмана».**

- Об'єднання в 4 групи.
- Отримання картки зі словом (*чайка, мишка, білка, корова*).
- Виконання завдання: замінити одну букву, щоб слово відповідало на питання *що?* та скласти з ним речення.
- Презентація робіт учнів.
(Речення, складені групами, записуються з коментуванням під диктування.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. **Бесіда**

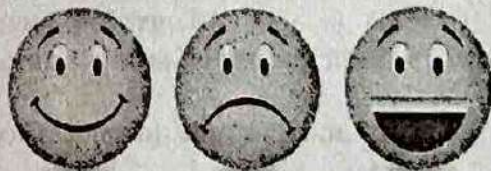
- Ми повертаємося з подорожі океаном. Пригадаймо, про що ми дізналися.
- Що називається іменниками?
- На які питання відповідають іменники?
- Які іменники відповідають на питання *хто?*, на питання *що?*

2. **Гра «Спіймай іменник»**

Учитель кидає м'яч та називає слово. Якщо назване слово — іменник, учень має зловити м'яч, якщо ні — відкинути.

3. **Рефлексія**

- Оберіть смайлик, що відповідає вашому настрою наприкінці уроку.

4. **Домашнє завдання**

- С. 56, повторити правило; с. 57, впр. 9.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 41. ЗНАХОДЖЕННЯ ІМЕННИКІВ У РЕЧЕННІ І ТЕКСТІ. РОЗІГРУВАННЯ ДІАЛОГУ. ЗАПИСУВАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ПОДАНИМИ ЗАПИТАННЯМИ

Мета: учити учнів знаходити іменники у реченні та тексті; розвивати виразне мовлення під час діалогу; удосконалювати вміння записувати відповіді на запитання; розвивати мовлення учнів, критичне та логічне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до людей різних професій.

Обладнання: картки для вправи «Шифрувальник», слова для вправи «Зміни слово», мішечки з предметами, матеріал для гри «Понюхай та впізнай», потяг вражень, смайлики.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку.
Книжку, зошит, ручку, олівці.
Приготувались? Молодці!

2. Вправа «Шифрувальник»

— Складіть слово з перших складів поданих слів.

ПРОЛІСОК ФЕСТИВАЛЬ СІНО ЯЗИК

(Професія.)

— Які професії ви знаєте? Які професії мають ваші батьки?

— Чи є, на вашу думку, професії, не важливі у світі?

3. Каліграфічна хвилинка

Пп Пп Пп пр ро оф фе ес сі ія професія

Мені подобається професія ...

4. Вправа «Зміни слово»

— Прочитайте слова першого стовпчика. На яке питання вони відповідають? (Хто?)

— Змініть їх так, щоб вони відповідали на питання що?

Будівельник — будівництво

Перукар — ...

Програміст — ...

Фермер — ...

Землероб — ...

Робототехнік — ...

Двірник — ...

Телефоніст — ...

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 58–59)

1) «Щоденні 5». Читання з другом (вправа 1).

2) Виконання вправи 2. Гра «Питання від Гаджика».

— Між ким відбулася розмова?

— Хто з друзів хоче працювати на кораблі?

— Про що друзі вирішили запитати в капітана?

3) Читання «ланцюжком». Виконання вправи 3.

- Хто веде корабель по курсу?
- За що відповідає боцман?
- Хто виконує всю роботу на кораблі?
- Чим займається кок?

4) Виконання вправи 4. Списування з граматичним завданням.

- Спишіть речення. Підкресліть іменники, які відповідають на питання *хто?*

Фізкультхвилинка

Станьмо, діти, чітко в ряд.
Вирушаємо у сад.
Руки вгору піднімаєм.
Назбираємо багато,
Яблук, грушок і сливок,
Щоб узимку ласувати.
Ширше діти, треба стати,
Будем дрова ми рубати.
Раз — підняли руки вгору,
Два змахнули всі додолу.
І рубаємо завзято,
Хай тепло приходить в хату.
Руки на пояс ставимо усі.
Будем стрибати, мов горобці.
Скік вперед і скік назад.
Крильця вниз всі опустили,
І на місці походили.

2. Робота в групах. Вправа «Відгадай професію»

- 1) Об'єднання в групи.
- 2) Отримання мішечків із предметами.
- 3) Виконання завдання.
- 4) Презентація результатів роботи групи.

Представник групи записує речення на дошці, решта учнів — у зошитах.

Кожна група отримує мішечок, у якому лежать певні предмети.

Наприклад: ножиці + розчіска, іграшковий мікрофон + дудочка, іграшковий посуд тощо.

Учасники групи мають відгадати за предметами у мішечку професію та скласти про неї речення.

3. Гра «Понюхай та впізнай»

До дошки запрошують учнів за бажанням.

— А чи знаєте ви, діти, що деякі професії можна вгадати просто за запахом?

— Пропоную вам спробувати це зробити.

Учитель пропонує із зав'язаними очима понюхати предмет та відгадати професію людини, яка б могла мати такий запах.

Наприклад: свіжий хліб, кава (*барісто*), ваніль, ліки, ...

4. Продовження роботи за підручником

- 1) Виконання вправи 7. Читання за особами.

— Читалочка теж вважає, що професії «пахнуть». Прочитайте, як вона міркує.

— А чи можна відгадати за запахом професії ваших батьків?

Пальчикова гімнастика

Це дідусь,
А це бабуся,
Це татусь,
А це матуся,

А малюк, звичайно, я —
Ось і вся моя сім'я.

(По черзі згинати пальчики до долоньки, а зі словами «Ось і вся моя сім'я» другою рукою охоплювати весь кулачок.)

2) Виконання вправи 8. Вибіркове списування.

- Випишіть імена хлопчиків і назви професії їхніх мам.
- На які питання відповідають ці слова?

3) Виконання вправи 9. Вправа «Пофантазуй та розкажи».

- Пофантазуйте та уявіть, чим можуть пахнути такі професії.
- Доберіть по два іменники до кожного малюнка. Запишіть їх. Поставте до них питання.

4) Виконання вправи 12. Самостійна робота.

- Запишіть відповідь на запитання Читалочки.
- Підкресліть у записаних реченнях іменники. Поставте до них питання.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Рух по колу»

Учні утворюють два кола — зовнішнє та внутрішнє. Повертаються обличчям одне до одного, утворюючи пару. За сигналом учителя учні внутрішнього кола беруть інтерв'ю у партнера про те, яка професія йому подобається. Гра триває до першого обертання, потім кола міняються місцями.

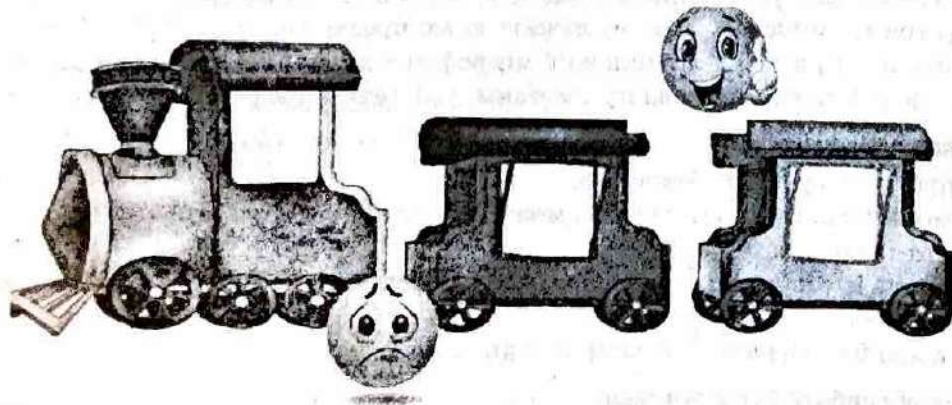
2. Бесіда

- Про що говорили сьогодні на уроці? (Про професії.)
- Що потрібно робити, на вашу думку, аби правильно обрати професію?
- Які люди стають справжніми професіоналами?
- Чи знаєте ви таких людей?

3. Рефлексія

Вправа «Потяг вражень»

На дошці — потяг з вагончиками, що символізують етапи уроку. У дітей є по два смайлики (веселий і сумний). Кожен повинен розподілити їх по вагончиках, зазначивши, що сподобалося і не сподобалось.

5. Домашнє завдання

С. 59, впр. 11.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 43. НАПИСАННЯ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ ІМЕН, ПО БАТЬКОВІ І ПРИЗВИЩ ЛЮДЕЙ. ПОШИРЕННЯ ПОДАНИХ РЕЧЕНЬ

Мета: ознайомити учнів з правилами вживання великої букви; удосконалювати вміння поширювати подані речення; розвивати зв'язне мовлення учнів, зорову пам'ять, логічне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до своєї сім'ї.

Обладнання: загадки, заготовки для слів-відгадок, слово «сім'я» на плакаті, сигнальні фішки, картки з приказками, заготовки для вправи «Моя сім'я», пазли, контури дітей для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування

Доброго ранку!
Доброго дня!
Хай плещуть долоньки,
Тушають ніжки,
Працюють голівки
Та сяють усмішки.
Доброго ранку!
Доброго дня!
Бажаєте ви, бажаю вам я!

2. Робота в групах. Вправа «Відгадай загадку»

1) Об'єднання в 6 груп.

2) Отримання завдання.

3) Виконання завдання.

Учні отримують конверт із загадками. За відведений час необхідно відгадати загадки та записати відгадки на окремих аркушах.

Група 1

- Ніжна, лагідна і мила,
На цей світ нас народила.
Я до неї пригорнуся,
Це ріднесенька... (матуся).

Група 2

- Хто усіх нас захищає,
Матінці допомагає?
З ним нічого не боюсь,
Здогадались? Це... (татусь).

Група 3

- Ще рідня у мене є!
Всім питання задає,
І верглява, й невеличка,
Моя люба це... (сестричка)!

Група 4

- З ним ніколи не сварюся,
Іграшками поділюся.
Буду з ним дружити, грати.
Познайомтесь, це мій... (братик).

Група 5

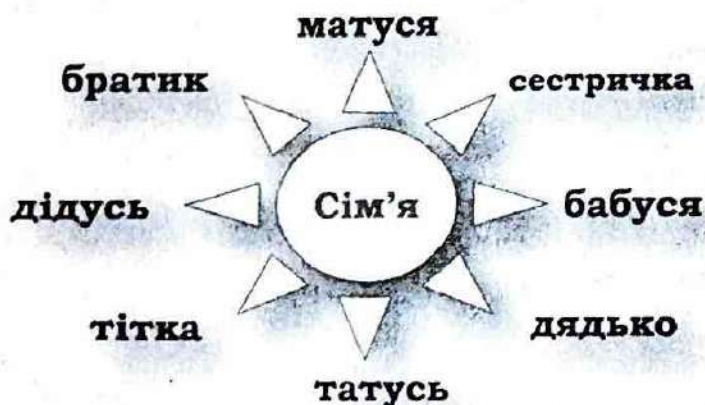
- Ще голубонька рідненька —
Добра, мила і старенька.
Я ніколи не журюся,
Бо у мене є... (бабуся).

Група 6

- Сивий, мудрий і поважний.
Заклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
Бо зі мною мій... (дідусь)

4) Презентація робіт учнів.

За сигналом учителя представники груп виходять до дошки з картками-словами, озвучують їх та розміщують по колу.

5) Бесіда.

- Яким словом можна об'єднати всі ваші відгадки? (Сім'я.)
- Як ще можна сказати? (Родина.)
- Як слід ставитися до своєї сім'ї? Чому?
- Чи можна визначити, хто в сім'ї найважливіший? Чому?
- Чим ви можете бути корисним своїй сім'ї?

3. Каліграфічна хвилинка

С с сі ім м'я сім'я

Без сім'ї нема щастя на землі.

4. Вправа «Бумеранг»

- Про сім'ю складено багато приказок. Пропоную вам пограти в гру «Бумеранг».
- Послухайте початок приказки та прочитайте з картки її кінцівку.

Матеріал для вчителя

Найдорожчий клад, ...

Які мама й татко, ...

Людина без сім'ї —

Батька з матір'ю поважати — ...

Дерево тримається корінням, а...

Картка для учнів

... як у родині лад.

... таке й дитятко.

... що дерево без плодів.

... горя не знати.

... людина сім'єю.

Учні записують під диктування останню приказку, підкреслюють іменники, добирають до них підтаня.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 60–61)

1) Виконання вправи 1. Читання «ланцюжком».

- Доберіть заголовки до тексту.

2) Виконання вправи 2. Вибіркове списування.

— Випишіть з тексту виділені слова.

3) Вправа «Дослідники».

— Що називають виписані слова?

— З якої букви вони написані?

— Чому, на вашу думку, ці слова написані з великої букви?

4) Робота над правилом. Прийом «Навчаючи — вчуся» (с. 60).

Учні в малих групах розповідають правило, що запам'ятали.

Фізкультхвилинка

Плів павутинку павучок —
І заболів йому бочок.
Встанем разом на хвилинку
Й проведем фізкультхвилинку.
Руки вгору, руки вниз.

Вліво, вправо повернись.
Сіли — встали, сіли — встали,
Кошенята заплигали.
У долоньки заплескали
І за парти посідали.

2. Словникова робота

— Капітан назвав свою команду *сім'єю*.

— Дізнаймося зі словничка, що означає це слово.

— Чому, на вашу думку, він так вважає?

3. Продовження роботи за підручником

Виконання вправи 4. Гра «Інтерв'ю». Робота в малих групах

— Поспілкуйтеся в групі, розкажіть одне одному, яка у вас сім'я.

4. Вправа «Моя сім'я»

— Друзі, Читалочка пропонує вам записати інформацію про себе й свою родину, розфарбувати та розмістити її у нашому класі, щоб ми могли більше дізнатися одне про одного.

Мене звать...

Моє прізвище...

Мою маму звати...

А тата — ...

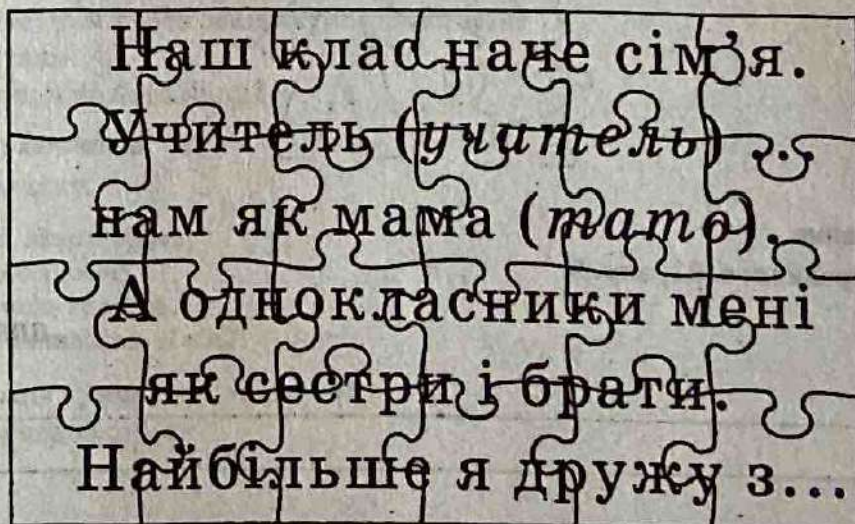
У мене є дідусь... і бабуся...

А ще брат... і сестра...

Наша сім'я...

5. Вправа «Збери пазл». Робота в парах

Завдання: зібрати пазл, прочитати текст, доповнивши його. Ім'я найкращого друга учні називають одне одному по черзі.

— А чи можете ви назвати свій клас сім'єю? Чому?

6. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 8. Списування. Самостійна робота

— Спишіть виділені в тексті речення, вставляючи ім'я і по батькові своєї вчительки та ім'я найкращого друга або подруги.

Вправа для очей

Очима швидко обертаймо,
Та головою не хитаймо.
Ліворуч — раз, два, три, чотири.
Праворуч — стільки ж повторили.
По колу очі обертаймо,
І все навколо розглядаймо.
Раз коло, два і три, чотири.
Щільніше очі ми закрили.
На п'ять і шість їх потримали,
По колу знов пообертали.

2) Виконання вправи 10. Гра «Мовна загадка».

— Діти, допоможіть Щебетунчику розібратися у завданні.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Ледачий диктант»

Учитель демонструє картку з написаними словами або словосполученнями. Якщо запис правильний — учні мають підняти зелену фішку, якщо з помилкою — червону.

однокласник Антон

Хлопчик Тимко

дядько Трохим

Сестра Софія

Онук Сашко

тато Роман

однокласник Антон

бабуся Галя

2. Бесіда

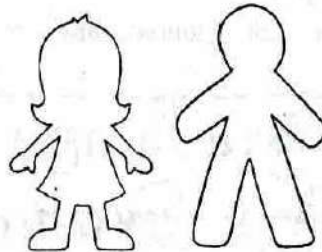
— Про що ми говорили сьогодні на уроці? (Про сім'ю.)

— Які слова ми пишемо з великої літери?

— Як називається група людей, що складається з близьких родичів, які живуть разом?

3. Рефлексія «Домалюй настрої»

Слід домалювати фігурці настрої, який учень (учениця) має наприкінці уроку, та прикріпити на дошці.

4. Домашнє завдання

С. 60, повторити правило; с. 61, впр. 9.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 44. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПОХОДЖЕННЯМ ДЕЯКИХ ЖІНОЧИХ І ЧОЛОВІЧИХ ІМЕН ТА ПРИЗВИЩ. ПОШИРЕННЯ ПОДАНИХ РЕЧЕНЬ

Мета: ознайомити учнів з походженням деяких жіночих і чоловічих імен та прізвищ; удосконалювати вміння поширювати речення; розвивати мовлення учнів, критичне та образне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до рідної мови.

Обладнання: картки для вправ «Антивірус», «Встанови відповідність», цеглинки конструктора.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішити —
Кличе в подорож дзвінок.

Сьогодні в нас урок звичайний,
Та вчить багато нас чому.
Хай буде він для нас повчальний!
За це подякуєм йому!

2. Вправа «Антивірус». Робота в парах

— Друзі, допоможіть, будь ласка! Я приготувала для вас цікаву історію. Але вірус у моєму комп'ютері зіпсував її. «Вилікуйте» слова, щоб можна було прочитати історію.

Це було в четвертому класі. Всі схилились над зошитами. Учитель дав задачі для самостійного розв'язування. Діти уважно працювали ...італік сидів на останній парті. Він уже закінчував розв'язувати задачу, як раптом на парту впала записка.

«Це знову, мабуть, від ...етрика, — подумав ...італік. — Знову просить ковзани. Що ж я йому всякчас даватиму свої ковзани?»

— ...ване ...етровичу, — сказав ...італік, — мені хтось записку кинув... Хіба ж можна на уроці записки писати?

— Записки на уроці писати не можна, — сказав ...ван ...етрович. — Але якщо вже тобі хтось написав, то розповідати про неї вчителю — недобре, ...італіку. Записка — це таємниця, яка мусить бути відома тільки тобі та твоєму товаришеві. А ти розголошуєш цю таємницю. Візьми записку, заховай, на перерві прочитаєш...

— Які букви ви вставили? Чому?

— Які іменники пишуться з великої літери?

— Як ви вважаєте, чим могла закінчитися ця історія?

— Як учинив Віталік?

— Як би ви вчинили на його місці?

3. Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

• Де б не був, воно зі мною,
Я ношу його з собою.
Знаю, що мене гукають,
Коли його називають. (Ім'я.)

— Навіщо, на вашу думку, людям імена?

— Які імена вам подобаються?

І ім'я ім'я

Моє ім'я ...

— Яка орфограма в цьому слові?

— Чи можна його перенести? Чому?

4. Вправа «Володар імені». Робота в групах

1) Об'єднання в 5 груп.

2) Виконання завдання.

Учні мають створити ім'я для своєї групи, що буде складатися з частин імен усіх учасників групи та придумати риси характеру для володаря цього імені.

3) Презентація результатів роботи групи.

— Ви, мабуть, чули, що кожне ім'я має своє значення та накладає відбиток на риси характеру людини? Отже, пропоную вам створити ім'я своєї групи та придумати, яким є володар цього імені.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 62–63)

Виконання вправи 1

— А чи знаєте ви значення своїх імен?

— Прочитайте вірш від Читалочки — та дізнаєтеся про значення деяких імен дівчаток.

2. Вправа «Встанови відповідність». Робота в парах

— Поєднайте стрілочками імена дівчаток та їх значення.

Галина

Валентина

Наталія

Марина

Зоя

Катерина

Софія

Клара

міцна

життя

чиста

спокійна

премудра

морська

ясна

рідна

— Яке ім'я в цьому вірші вас найбільше зацікавило? Чому?

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 3. Гра «Коректор».

— Прочитайте текст. Що вас здивувало в ньому?

— Запишіть речення, замінивши виділені слова відповідними іменами дівчаток.

— Прочитайте, що утворилося. Чи став текст більш зрозумілим? Чому?

Фізкультхвилинка

Заніміла наша спинка
І затерпила кулачки.
Знов у нас фізкультхвилинка,
Наші любі діточки.
Позгинали вправні пальці
В кулачок і з кулачка.
А тепер, немов у танці,
Затанцюєм гопачка.
І ось так поставим руки
До плечей — і розведем,
Колові ми зробим рухи
І на парти покладем.

2) Виконання вправи 4.

— Щебетунчик вирішив, що несправедливо буде дізнатися лише про імена дівчаток, тому знайшов інформацію про імена хлопців.

— Прочитайте вірш.

3) Вправа «Мікрофон» (вправа 5). ЗВ РИНАВНУХ АПНВАРЬ РИНАВНУХУОТСАБ ЗА ПОБУ

— Чи є серед імен, що згадуються у вірші, такі, які мають члени вашої родини? ІМЕН ТАБ ОУ

4. Вправа «Правда чи ні?»

— Дізнаймося, чи запам'ятали ви значення імен хлопчиків. Запрошую пограти в гру «Так чи ні?» ІМЕН ТАБ ОУ

Якщо я називатиму правильне значення імені, піднімайте зелену цеглинку, якщо ні — червону.

Костя — постійний. (Так.)

Кирило — мужній. (Ні.)

Сашко — господар. (Ні.)

Степан — вінок. (Так.)

Гришко — бадьорий. (Так.)

Петрик — захисник. (Ні.)

Андрій — хоробрий. (Так.)

Максим — найбільший. (Так.)

Олексій — камінь. (Ні.)

5. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 6. Самостійна робота.

— Запишіть речення, замінивши виділені слова відповідними іменами хлопців.

— Прочитайте, що утворилося. Хто дружить з Андрієм? А з ким подружився найбільший?

2) Виконання вправи 7. Гра «Поміркуй та відгадай».

— Наші друзі теж вирішили пояснити значення своїх імен. А чи зможете ви здогадатися, де чие ім'я?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Хто більше?». Робота в групах

1) Об'єднання в 4 групи.

2) Виконання завдання (придумати якнайбільше імен на букву «в»).

3) Презентація результатів роботи груп, підбиття підсумків.

2. Бесіда

— Про що говорили на уроці? (Про значення імен.)

— А як необхідно ставитися до свого імені? А до чужого?

— Чому не можна давати прізвиська?

3. Рефлексія

Вправа «Світлофор»

Учням пропонують обрати з трьох цеглинок та підняти вгору ту, що відповідає умові. Якщо матеріал уроку зрозумів(ла) — зелену цеглинку, залишилися питання — жовту, не зрозумів(ла) — червону.

4. Домашнє завдання

С. 63, впр. 11 (лише ім'я).

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 45. ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛА ВЖИВАННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ В ІМЕНАХ, ПО БАТЬКОВІ І ПРИЗВИЩАХ ЛЮДЕЙ. ЗНАХОДЖЕННЯ В ТЕКСТІ ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ. ЗАПИСУВАННЯ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

Мета: закріплювати знання правила написання імен, по батькові, прізвищ людей з великої літери; збагачувати лексичний запас учнів; розвивати увагу, логічне мислення дітей, спостережливість, пізнавальний інтерес; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати повагу до видатних людей України.

Обладнання: ребуси, слайдова презентація про відомих українців, картки для вправи «Чарівні перетворення», репродукція картини Аркадія Пластова «Онук малює», картки для самостійної роботи.

Тип уроку: урок закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування

Вушка, прислухайтесь!
Очки, придивляйтесь!
Носику, глибше дихай!
Ротику, посміхнись!
Спинки, розправляйтесь!
Ручки, піднімайтесь!
Нумо до роботи
Дружно всі взялись!

2. Відгадування ребусів

- Відгадайте зашифровані імена та запишіть їх.
- З якої літери ви будете писати імена? Чому?

- Побудуйте звукові моделі до цих слів.

3. Перевірка домашнього завдання

- Що ви дізналися про значення свого імені?

4. Каліграфічна хвилинка

- Розшифруйте слово, закресливши всі букви «К».

КККПКККККРКККККІЗКККККВІКЩКККККККК

Пн пр рі із зв ви ищ ще прізвище
Моє прізвище...

- Як записали своє прізвище? Чому?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 63)

1) Виконання вправи 8.

— Минулого уроку від Читалочки та Щebetунчика ми дізналися про значення імен. А ось Родзинка виявилася найдопитливішою та з'ясувала, що значення мають не лише імена людей, але й прізвища.

— Прочитайте її повідомлення. (Учні читають вірш у спосіб «бджілки».)

2) Вправа «Інтерв'ю» (вправа 9).

— Які прізвища з цього вірша вам доводилося чути?

— Кому вони належать?

3) Вправа «Допиши речення» (вправа 10).

— Продовжте речення словами з вірша та запишіть їх.

— А чи відоме вам походження вашого прізвища?

2. «Зірковий» диктант.

На слайді презентації учитель демонструє портрети відомих дітям людей (артистів, президента країни, директора школи, тощо). Учні мають записати їхні імена та прізвища, підкреслити велику букву в записаних словах.

Фізкультхвилинка

— Якщо я називатиму ім'я — піднесіть руки вгору, якщо почуєте по батькові — присядьте, а прізвище — підстрибніть.

Орієнтовні слова: Ковальчук, Васильович, Іван, Шевченко, Петро, Валентинівна, Власюк, Катерина, Олегівна, Володимир, Тетянка, Вікторівна, Петрович, Роман, Іванова.

3. Вправа «Чарівні перетворення». Робота в групах

1) Об'єднання в 6 груп.

2) Отримання та виконання завдань у групах.

3) Презентація результатів роботи груп.

Завдання: прочитати речення; перетворити назви квітів на імена людей.

Група 1	Листя грициків навесні додають у салати.
Група 2	Любка дволиста має дивовижний аромат.
Група 3	У народі цикорій називається Петрів батіг.
Група 4	Васильок або базилік відомий як лікарська рослина.
Група 5	Тимофіївка використовується на зелений корм, сіно.
Група 6	Квіточка маргаритки вважається символом любові, доброти і сердечності.

4. Стратегія «Входження в картину»

— Розгляньте репродукцію картини. Кого ви бачите на ній?

— Що робить хлопчик?

— Чим він малює? Чому ви так вирішили?

— Що хлопчик використовує як палітру?

— Що стоїть на столі? Чи впізнали ви ці квіти?

— У яку пору року на вашу думку відбувається ця подія?

— Який настрій у хлопчика?

— Як би ви назвали цю картину?

— Це картина «Онук малює», яку написав художник Аркадій Пластов. Насправді, цей хлопчик у дорослому житті теж став художником, як і його дід.

— Дайте ім'я хлопчикові та складіть речення за цієї картиною. Запишіть його.

Гімнастика для очей

Очі щільно ми закрили —
Це один, два, три, чотири.
Потім ширше розкриваєм,
Вдалині щось роглядаєм.
І поки ми розглядали
До шести порахували.
Щоб очі наші відпочили,
Робим це разів чотири

5. Самостійна робота

— Прочитайте речення. Дайте письмові відповіді на запитання. Підкресліть слова, написані з великої літери.

Серед українців є багато видатних та великих учених. Чи знаєш ти, що винахідником гелікоптеру є київський авіаконструктор Ігор Сікорський? А ось Сергій Корольов був одним із засновників космонавтики. Вперше накласти гіпсову пов'язку запропонував Микола Пирогов. Мало хто знає, що прообраз компакт-диска винайшов український студент В'ячеслав Петров. Українці — талановита нація. Цей перелік винаходів цьому доказ.

Запитання:

1. Хто винайшов гелікоптер?
2. Напишіть ім'я вченого, який уперше застосував гіпсову пов'язку.
3. Що винайшов В'ячеслав Петров?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Я — тобі, ти — мені»

Учитель називає ім'я, діти — відповідне прізвище, що походить від названого імені.

Василь — Василенко, Петро — Петренко, Іван — Іваненко, Кузьма — Кузьменко, Микола — Миколаїв...

2. Бесіда

- Які іменники пишуться з великої букви?
- Чому українцям є ким пишатися?

3. Рефлексія

Вправа «Стань у позу»

- Якщо вам усе вдалося, підведіть руки вгору.
- Якщо у вас були складнощі — поставте руки в боки.
- Якщо у вас нічого не вийшло, опустіть руки.

4. Домашнє завдання

Знайти інформацію та записати 3 речення про славетних українських музикантів.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 46. НАПИСАННЯ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ КЛИЧОК ТВАРИН. ПОШИРЕННЯ ПОДАНИХ РЕЧЕНЬ. СКЛАДАННЯ І ЗАПISУВАННЯ РЕЧЕНЬ ЗА ЗАПИТАННЯМИ

Мета: учити розрізняти назву тварини та кличку, писати клички тварин з великої букви; удосконалювати вміння поширювати та складати речення; розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, уміння працювати в парі та групі; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати дбайливе ставлення до свійських тварин.

Обладнання: скринька із дзеркальцем, зашифрований запис, картки для вправи «Займи своє місце», конверти із завданнями для груп, картки з фігурками кошенят та малюнок будиночка для рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Найрозумніша дитина класу»

На початку уроку вчитель пропонує дітям утворити коло.

— У мене в руках є чарівна скринька. Якщо в неї подивитися, то можна побачити найрозумнішу дитину нашого класу. Хто з вас хоче побачити її, може зазирнути, але поки що не розповідайте іншим, кого ви там побачили.

Учні по черзі зазирають у скриньку.

— Кого ви побачили? Себе, адже на дні скриньки лежить дзеркало. Тому що кожна дитина у нашому класі розумна та творча.

2. Перевірка домашнього завдання

— Про яких видатних українських музикантів вам удалося знайти інформацію? (Учні за бажанням читають записані вдома речення.)

3. Вправа «Вилучи зайве»

— Вилучіть із запису імена та прочитайте словосполучення.

СВІЮЛЕГІСЬКІ

ТВАРИНИ

4. Каліграфічна хвилинка

Сс Тт свій ські свійські тва ри ни тварини

— Яких тварин називають свійськими? Як їх ще можна назвати?

— Яких свійських тварин ви знаєте? Запишіть їхні назви.

— Чи є у вас удома свійські тварини? Які саме? Як ви доглядаєте їх?

Корова, курка, вівця, собака, коза, свиня.

— Підкресліть трискладові слова. Визначте наголос у записаних словах.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 64–65)

Виконання вправи 1. Гра «Прочитай та пригадай»

— Прочитайте уривок з улюбленої казки Читалочки. Розгляньте ілюстрацію.

— Як називається ця казка? Хто її автор?

— Назвіть героїв цієї казки. Як звали діда? А бабу? З якої літери написані імена діда, баби та дочечки?

2. Гра «Займи своє місце»

До дошки запрошують 6 учнів. Вони отримують картки зі словами: *собачка, киця, мишка, Хвінка, Варварка, Сіроманка*. За сигналом учителя діти мають обрати та зайняти місце біля записів: «Назви тварин», «Клички тварин». Після перевірки правильності розміщення учнів картки прикріплюють на дошці під відповідним записом.

Назви тварин	Клички тварин
собачка	Хвінка
киця	Варварка
мишка	Сіроманка

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 2. Розподільне списування.

- Запишіть слова у два стовпчики, як на дошці.
- З якої букви написано назви тварин?
- З якої букви написано клички тварин?
- Який висновок за цими спостереженнями ви можете зробити? (Клички тварин пишемо з великої букви.)

Фізкультхвилинка

2) Виконання вправи 3. Читання тексту «ланцюжком».

- Пропоную прочитати уривок з улюбленої книжки Щebetунчика.
- Кому відома ця книжка? Як вона називається?
- Про яких тваринок ідеться у казці? Як їх звали?
- Якими були їжачок та зайчик?

3) Вправа «Доповни речення» (вправа 4).

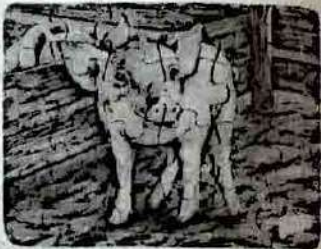

- Доповніть речення назвами і кличками тварин з прочитаного уривка.
- Запишіть доповнене речення.

4. Вправа «Відгадай, склади та назви». Робота в групах

- 1) Об'єднання учнів у 5 груп.
- 2) Отримання конвертів із завданням.
- 3) Виконання завдань у групах.
- 4) Презентація груп (речення про тварин учні записують у зошит).

Завдання:

- 1) Відгадати загадку.
- 2) Перевірити правильність відгадки, склавши пазл.
- 3) Дібрати кличку до тварини.
- 4) Скласти про неї речення.

Група 1	Хоч нічого не згубила — Увесь час чогось шука, Все довкола перерила. Угадайте, хто така?	
Група 2	Хто пасеться на лужочку Товстобокій, наче бочка? Любить сіном ласувати, Молочко дає малятам. — Будьте, му-му-му, здорові І подякуйте...	

Група 3	Ходить птаха по подвір'ю: Гребінець, бородка, шп'я. А якщо сіда в гніздечко — Нам несе вона яечко.	
Група 4	Має вуса й пишний хвіст І негарну звичку: Спершу добре він поїсть, Після — вмие личко.	
Група 5	І ввечері, і зранку Вартую я на ганку. І кусаю, і гарчу — В дім чужих не пропущу.	

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Впіймай велику букву»

— Я називатиму слова, ви уважно слухайте та плескайте в долоні, якщо почуєте слово, що потрібно писати з великої літери.

Орієнтовні слова: Мавпа, кіт, Сірко, собака, Гавчик, Рекс, вівця, Мурчик, заєць, їжак, Вуханчик, Пухнастик.

2. Бесіда

- Про що дізналися сьогодні на уроці?
- Як пишуться назви тварин? А клички?

3. Рефлексія

— Оберіть тваринку, що відповідає вашому настрою наприкінці уроку, та прикріпіть її біля будиночка.

4. Домашнє завдання

С. 64, запам'ятати правило; с. 65, впр. 7

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 47. ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛА ПРО НАПИСАННЯ КЛИЧОК ТВАРИН З ВЕЛИКОЇ БУКВИ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА КОМІКСАМИ

Мета: удосконалювати в учнів навички написання з великої букви кличок тварин; розвивати мовлення учнів, уміння аналізувати та порівнювати; збагачувати словниковий запас школярів; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати інтерес до читання казок.

Обладнання: парасолька, аудіофайли з фоновою музикою та з голосами тварин, відеофрагменти казок, малюнок галявини, малюнки тварин, ілюстрації до казок, комікси, картки на встановлення відповідності, картки для гри, малюнки поросят для рефлексії.

Тип уроку: урок закріплення вивчених знань.

Форма проведення: уявна подорож до Країни казок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування

2. Робота над загадкою

- Ця дивна країна
Довкола — чудесна,
І все там чарівне,
Скрізь — диво-краса.

Подумайте, друзі,
Промовте, будь ласка,
Яка це країна?
Згадали? Це ж... (казка)!

Звучить казкова музика.

— Сьогодні на уроці я запрошую вас до казки. Але будьте уважними: наприкінці уроку ви маєте пригадати всіх, з ким зустрінемося у цій дивовижній країні.

3. Каліграфічна хвилинка

— Щоб не заблукати, пропоную прокласти стежку до Країни казок.

К к к а а з з к к а казка

4. Гра «Впізнай тварину»

— А ось і перші мешканці казкової країни. Чи впізнаєте ви їх?

(Учні слухають голоси тварин (поросся, кози, kota, собаки), записують їхні назви, добирають клички.)

— У яких казках зустрічаються ці тварини?

(Учитель демонструє фрагменти казок з названими тваринами.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 65)

Виконання вправи 5. Гра «Розпізнай та назви»

— Отож, рухаймося далі. Друзі, подивіться, ми вийшли на галявину, але вона зовсім порожня. Куди подівалися всі мешканці?

— Родзинка підказує, що вони злякалися. Їх треба покликати.

— Але як же ми їх покличемо, коли у них нема кличок? Що робити? (Придумати клички для цих тварин.)

— Отже, увага! Перший герой.

- Сірий, хижий, алий — це... (вовк). Яку кличку має вовк у казках? (Сірко.)

На галявині з'являється зображення вовка.

- Руденька, вертлява, з пишним хвостом — це... (лисичка). Як звали лисичку у казці? (Аліса, Се стричка.)

На галявині з'являється зображення лисички.

- Гривастий і прудкий, як вітер — це... (кінь). Яке ім'я мав кінь у казках? (Сивка Бурка, Булат, Юлій.)

На галявині з'являється зображення коня.

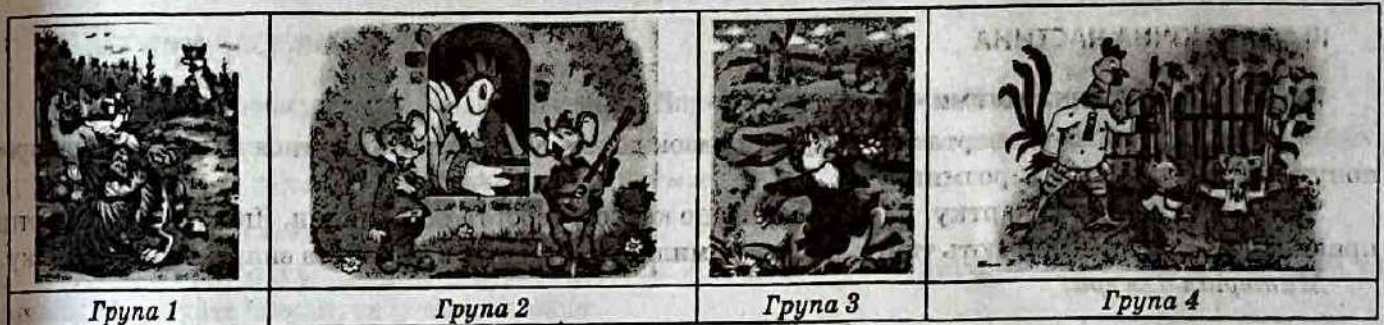
— Запишіть назви тварин, яких ми зустріли, та їхні клички. Які слова ви написали з великої літери? Чому? Підкресліть слова, що записали з великої літери.

Фізкультхвилинка

2. Робота в групах. Вправа «Склади казку»

Завдання: скласти казку за ілюстрацією, надавши імена або клички героям цієї казки.

- Об'єднання в 5 груп.
- Отримання конвертів з ілюстраціями.
- Виконання завдання в групі.
- Презентація результатів роботи груп.

(Після кожної презентації учні з коментуванням записують одне речення за ілюстрацією.)

Пальчикова гімнастика

3. Вправа «Встанови відповідність». Самостійна робота

— Друзі, нам надійшов лист. Казкові тварини просять про допомогу. Справа в тому, що над лісом пролетіла якась чарівна хмара. І всі тварини лісу забули свої клички. Нагадайте їм, як їх звати.

Учні встановлюють на картках відповідність та записують у зошит назву тварини та відповідну кличку.

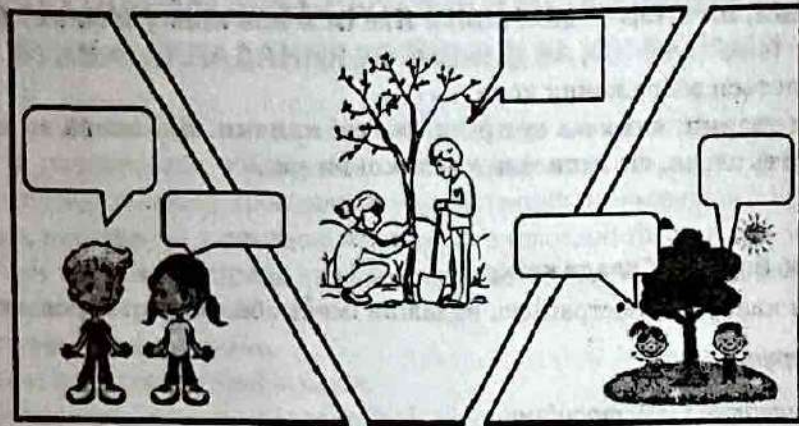
- Як записали клички тварин? Чому?
- Які ще слова пишуться з великої літери?

Коза	Сіроманка
Лис	Бурмило
Мишка	Микита
Киця	Ніф-Ніф
Порося	Дереза
Ведмідь	Варварка

4. Складання розповіді за коміксами

1) Бесіда.

- Чи відомо вам таке слово — комікс? Що воно означає?
- Так, комікс — це послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, що створюють певну зв'язну розповідь.
- Сьогодні на уроці ми спробуємо створити комікс за малюнком.
- Розгляньте малюнок. Хто герої коміксу?
- Дайте дітям імена.
- Що вирішили зробити діти?
- Чим закінчилася ця історія?
- Поміркуйте та підпишіть кожну частину малюнка. Розфарбуйте середню частину коміксу.

- 2) Складання коміксу в парах.
- 3) Презентація робіт (за бажанням).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Голосування ногами»

— Друзі, настав час повернутися з Країни казок до класу. Щоб підготуватися до повернення, пропоную вам невеличку гру-розминку.

Учитель демонструє картку, на якій записано казкові герої та їхні клички. Якщо запис на картці правильний — учні зберігають тишу, якщо з помилкою — тупотять ногами та виправляють помилку.

Матеріал для гри:

порося П'ятачок

Ведмідь балу

пантера багіра

віслик Іа

півник Голосисте горлечко

курочка ряба

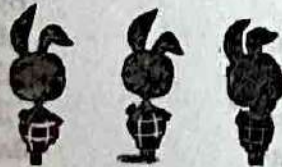
— Про які казки нагадали нам ці герої?

2. Бесіда

- Де ми побували сьогодні на уроці?
- Чи запам'ятали ви всіх, з ким зустрічалися в Країні казок?
- Як пишуться клички тварин?

3. Рефлексія

— Чи впізнали ви це поросятко? Оберіть поросятко, яке відповідає вашому настрою наприкінці нашої мандрівки, та піднесіть вгору.

4. Домашнє завдання

С. 64, повторити правило; с. 65, впр. 8

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 48. НАПИСАННЯ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВ МІСТ І СІЛ. ЗНАХОДЖЕННЯ В ТЕКСТІ НОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ. ПЕРЕТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ (перенесення інформації з тексту на карту)

Мета: ознайомити учнів з правилом написання назв міст і сіл з великої літери; закріплювати знання вивчених випадків уживання великої літери; розвивати мовлення учнів, уміння встановлювати відповідність; формувати компетентність спілкування рідною мовою, комунікативну, громадянську компетентності; формувати навички роботи в групі; виховувати любов до своєї Вітчизни.

Обладнання: слайдова презентація (вправа «Сходинки»), картки з прислів'ями, зображення України та Києва (фото або слайд), карта України, карти-розмальовки (на кожну дитину), картки для вправи «Прочитай та розсели», цеглинки конструктора з назвами міст, м'яч.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, громадянська, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Так, як мама обіймає»

Глибоко вдихнути носом, руки розвести в різні сторони, затримати подих на три секунди, видихнути, обійняти себе так міцно, як тільки мама обіймає.

2. Вправа «Схованки»

— Діти, я приготувала для вас цікаві віршики. Але деякі букви вирішили пограти в схованки та зникли. Спробуйте повернути їх на своє місце.

Наш ...оркотик не гуляє,
Ниточки снує-мотає.
Як змотає на клубок,
Зшиє ...алі фаргушок.

Є в нас дівчинка ...аринка,
Зовсім крихітна дитинка.

І сестричка ...алочка,
...алочка-стрибалочка.

Котик ...омчик йде по хаті,
Він збудить не хоче ...аті.
Тихо в ліжку заглядає,
Біля ніжок спаття лягає.

- Які букви ви вставили? Чому великі?
- Які ще слова пишуться з великої літери?

3. Вправа «Задом наперед»

— Прочитайте записане слово задом наперед. Що у вас утворилося?

АНИЦЬВІКЪТАБ

— Що таке Батьківщина? Як її ще можна назвати?

4. Каліграфічна хвилинка

*Бб Ба ат ть кі ів ви щи ин на Батьківщина
Неповторна і єдина наша Батьківщина.*

5. Вправа «Склади прислів'я». Робота в групах

- 1) Об'єднання в 6 груп.
- 2) Виконання завдання («зібрати» зі слів прислів'я).
- 3) Презентація роботи групи: прочитати прислів'я та пояснити його значення.

Група 1	Батьківщина — мати, умій за неї постояти.
Група 2	Людина без Батьківщини, як соловей без пісні.
Група 3	Люблять Батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що своя.
Група 4	На чужій стороні Батьківщина вдвічі миліша.
Група 5	Немає в світі краще Батьківщини нашої.
Група 6	Багато різних країн, а Батьківщина одна.

- Як народ здавна ставився до своєї Вітчизни?
- Навіщо потрібно любити та захищати свою Батьківщину?

6. Повідомлення теми уроку

- Як називається наша Батьківщина? (Україна.)
- А яка столиця України? (Місто Київ.)
- Наш розумничок Гаджик дізнався, як утворилася назва цього чудового міста.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота за підручником (с. 65–66)

1) Виконання вправи 1.

- Читання тексту.
  - Прочитайте інформацію від Гаджика.
- Бесіда.
  - На честь кого назвали місто Київ?
  - На березі якої річки розташувалася наша столиця?
  - Яке місто збудував князь Данило Галицький? На честь кого він назвав це місто?
  - Про що ще ви дізналися з цієї вправи?
- Робота за картою України.
  - Подивіться на карту нашої Батьківщини.
  - У кожного з вас на партах є карта-розмальовка. На лінії під картою запишіть назву нашої держави. З якої букви будемо писати?
    - Як ми вже сказали, серце нашої держави її столиця — місто Київ. (Учитель показує розташування міста Києва на карті.)
    - Перенесіть назву столиці нашої Батьківщини на власну карту. З якої букви будемо писати назву міста? (Підказка — кружечок та лінія.)

2) Вибіркове списування (вправа 2).

- Випишіть виділені слова з тексту про міста і села.
- З якої букви написані виділені слова? Що вони називають?
- Який висновок ви можете зробити?

3) Вправа «Навчаючи вчуся». Робота над правилом.

Учні працюють в парі. Читають та розповідають правило на с. 65.

Фізкультхвилинка

Шумить вітер, шумить ліс.
 Тихо лісом ходить лис.
 Заховався зайчик в кущ.
 Із куща піднявся хрущ.
 Не хитайте ви куща,
 Не лякайте-но хруща.
 Хай росте угору ліс,
 Не чіпа хай зайця лис.
 Тільки вітер: «Шу-шу-шу!».
 Сядьте тихо, вас прошу.

2. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 3. Гра «Прочитай та розсели».

- Прочитайте текст від Родзінки. Про що в ньому йдеться? (Читання «ланцюжком».)
- Поедняйте ім'я та прізвище людини та місце їхнього народження або проживання.

Тарас Шевченко	Колодяжне
Катерина Білокур	Моринці
Леся Українка	Богданівка

2) Виконання вправи 4.

- Розгляньте ілюстрацію до тексту. Хто, на вашу думку, із зазначених у тексті людей створив цю картину?
- Чому ви так вирішили?

Пальчикова гімнастика

На дверях замок висить,
 Хто б зміг його відкрити?
 Ми замочком стучимо,
 Ми замочок крутимо,
 Ми замочок вертимо.
 Ми в замочок подивилися
 І відкрили! (Ручки розчепити.)

3) Виконання вправи 5. Списування з граматичним завданням.

- Спишіть виділену частину тексту, вибираючи з дужок необхідну думку.
- У яких словах ви обрали маленьку букву?
- Які слова ви написали з великої букви? Чому? Підкресліть слова, написані з великої букви.

4) Гра «Чарівний ланцюжок». Робота в групах (вправа 7).

- Родзинка з Щebetунчиком грали в міста. Прочитайте, які умови цієї гри.
- Спробуйте утворити «ланцюжок» із цеглинок з назвами міст.

Луцьк

Вишгород

Львів

Одеса

Дніпро

Ковель

Луцьк Ковель Львів Вишгород Дніпро Одеса

- Запишіть цей «ланцюжок» у зошит.
- Підкресліть букви, що позначають м'які приголосні звуки.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Я знаю...»

Учитель кидає м'ячик. Учень, який його отримав, говорить: «Я знаю три назви міст».

2. Бесіда

- Як пишуться назви міст та сіл?
- Які ще слова пишуться з великої букви?
- Як називається місто (село), в якому ми живемо?

3. Рефлексія

Вправа «Сінквейн»

Учням пропонується скласти сінквейн з назвою міста (села), де вони мешкають.

4. Домашнє завдання

С. 66, запам'ятати правило; впр. 6.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 50. НАПИСАННЯ З ВЕЛИКОЇ БУКВИ НАЗВ ГІР, РІЧОК, ОЗЕР, ОСТРОВІВ, МОРІВ, ЗНАХОДЖЕННЯ В ТЕКСТІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ. СКЛАДАННЯ ТЕКСТУ ДЛЯ РЕКЛАМИ

Мета: ознайомити учнів з випадками вживання великої букви у назвах гір, річок, озер, островів, морів; удосконалювати вміння знаходити відповіді на запитання; розвивати мовлення, спостережливість, пильність; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; сприяти вихованню любові до рідного краю.

Обладнання: картки для гри «Хто більше?», вправи «Зашифроване слово», кубик, цеглинки конструктора із характерною формою морів, картки для групування, смайлики та зображення гори.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: уявна подорож Україною.

Освітні галузі: мовно-літературна, громадянська, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу. Емоційне налаштування. Вправа «Девіз творчих та винахідливих»

Дітям пропонується перед початком роботи промовити такі слова:

Видумуй, пробуй, твори!
Розум, фантазію прояви!
Активним і уважним будь,
І про кмітливість не забудь!

2. Гра «Хто більше?». Робота в групах

Завдання: за відведений час пригадати та записати якомога більше слів у кожний стовпчик.

Імена людей	Прізвища людей	Клички тварин	Назви міст і сіл

- 1) Об'єднання у 6 груп.
- 2) Виконання завдання в групах.
- 3) Презентація результатів роботи груп.
- 4) Підбиття підсумків гри.

3. Розумова гімнастика

— Спробуйте відгадати назви міст за підказками.

Жито і мир (*Житомир*)

Ів Микола (*Миколаїв*)

Іван Франко (*Івано-Франківськ*)

Яке місто повзає? (*Ужгород*)

4. Вправа «Знайди слово». Робота в парах

Ж	Й	О	Щ
Г	Ф	З	Р
О	Р	Е	М
Р	І	Р	О
И	Ч	А	Р
Ч	К	Д	Я
І	И	Ь	Ч

5. Каліграфічна хвилинка

Оо Рр Гг Мм го ор ри річ чк ки оз зе ер ра мо ор ря

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми та мети уроку

- Друзі, чи любите ви подорожувати?
- Які місця ви вже встигли побачити під час подорожі? А де б ще хотіли побувати у майбутньому?

— Чудово, тож запрошую вас сьогодні в увяну подорож «Мандруємо Україною».

2. Робота за підручником (с. 67–68)

1) Виконання вправи 1.

- А почнемо ми з розповіді, що підготувала для вас Родзинка.
- Прочитайте розповідь. Назвіть виділені слова. З якої букви вони написані? Чому?

2) Вибіркове списування. Виконання вправи 2.

- Знайдіть у тексті речення — відповіді на запитання Родзинки.
- Запишіть їх. Підкресліть назви гір і озера.

Фізкультхвилинка

Дзень-дзелень, дзень-дзелень,
Працювали цілий день.
А тепер спочинем трішки,
Розімнемо ручки й ніжки.
Руки вгору, руки вниз,
На всі боки повернись.

У долоньки поплескали
І руками помахали.
Ніжками затупотіли,
Потім дружно всі присіли.
Встали хутко, посміхнулись
І до праці повернулись.

3. Робота над загадкою

- Серед села корито
Водою налито,
Біля нього вербичка пухнаста

І калина гілляста
І малеча, і дорослі
Часто йдуть до нього в гості. (Озеро.)

4. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправи 3. Читання тексту «Обличчям до обличчя».

(Учні повертаються обличчям одне до одного й у парі читають напівголосно по одному реченню.)

- Про яке озеро розповів Гаджик?

2) Вправа «Кубування».

- Зважаючи на інформацію від Гаджика, опишіть озеро Світязь.
- Яке озеро Світязь? (Глибоке, з прозорою та м'якою водою.)
- Де воно розташоване? (На Волині біля міста Шацьк.)
- З чим його можна порівняти?
- Що нагадує вам це озеро?

3) Виконання вправи 4. Гра «Записна книжка».

— Пропоную записати до записної книжки важливу інформацію про озеро Світязь, щоб принагідно поділитися нею з друзями.

Учні виписують виділене речення, обираючи правильні букви.

- У яких словах обрали велику букву? Чому? Підкресліть ці слова.

4) Виконання вправи 5. Вправа «Зашифроване повідомлення».

— Ми продовжуємо мандрувати Україною. Що будемо досліджувати далі, дізнаєтеся, якщо закінчите речення.

Непосидливій водичці любо плинути у...

- Так, це річка. А які річки України ви знаєте?
- На яких річках бували?

— Друзі, а чим це так здивований Щебетунчик? Він надіслав нам повідомлення. Прочитаймо його — і все дізнаємося.

— Але повідомлення зашифроване!!! Хто зможе прочитати його?

(Учні фронтально читають текст.)

— Чим був здивований Щебетунчик? (Назвою річок.)

— Запишіть ці назви. З якої літери ви будете писати ці слова?

Вправа для очей

Раз, два —
Рівно голова!
Три, чотири, п'ять —
Нумо очі закривати!
Шість, сім —
Розкривають очки всі!

На вісім знов позакривали,
Міцненько так їх потримали
Та й все спочатку розпочали,
П'ять разів отак зробили,
За роботу знову сіли.

5) Виконання вправи 6. Гра «Збери вежу». Робота в групах.

• Об'єднання у групи по 4 учні.

• Розподіл обов'язків у групі.

Двоє учнів читають по черзі текст вправи, двоє — збирають вежі.

• Презентація результатів роботи в групах.

Представники груп зачитують опис Чорного та Азовського морів зі складеної вежі.

Чорне море: велике, глибоке, чистий лазурний колір, багато гальки.

Азовське море: найменше, має піщане дно, вода сіро-зелена, сіро-блакитна.

6) Виконання вправи 7. Коментоване письмо.

— Запишіть відповіді на запитання. З якої літери ви напишете назви морів?

5. Вправа «Гронування»

— Протягом останніх уроків ми знайомилися з випадками вживання великої літери у словах. А чи знаєте ви, як маленька буква стала великою?

— Тоді послухайте казку...

Жила собі маленька буква. Її ніхто не хотів помічати: часто пропускали, недописували.

— Чому мене не помічають, чому часто пропускають учні? — скаржилася вона дядькові Алфавіту.

— Ти маленька, тому й не помічають, — поважно відповів старий.

І надумала тоді буква свої справи налагодити: «Спробую-но я із середини речення переміститися на початок».

І сталося диво. Почали всі поважати букву, писати її великою. Сподобалось це букві. І наважилась вона дати назву містам, селам, вулицям, річкам, морям та озерам, горам та долинам, прилаштувалась до імені, по батькові, стала на перше місце в прізвищах і навіть у кличках тварин. Запишалася буква, розтовстіла, виросла. І тепер усі слова, що починаються з неї, пишуться з великої літери.

— Пропоную підбити підсумок. Коли пишеться велика літера у словах?

Учні відповідають, а вчитель паралельно ілюструє їхні відповіді на дошці.

6. Складання тексту для реклами. Робота в групах

1) Повідомлення вчителя.

— Друзі, наша подорож добігла кінця. Чи сподобалося вам мандрувати Україною? А чи хотіли б ви запропонувати подорож своїм друзям та рідним?

— Що необхідно зробити, аби зацікавити людину чим-небудь: цікавим фільмом або новим зручним портфелем, чи неймовірною подорожжю, наприклад, до озера Світязь? (Слід розповісти про це, зробити рекламу.)

— Отже, і я пропоную вам зараз придумати рекламу мандрівки одним з куточків України.

2) Об'єднання в 5 груп.

3) Отримання конвертів з матеріалами: назва об'єкта реклами та допоміжний матеріал (основні відомості про об'єкт, що можуть бути використані в рекламі).

4) Презентація робіт груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Істинне — хибне»

Учитель читає твердження. Якщо воно істинне — учні піднімають зелену цеглинку, якщо хибне — червону.

- Перше слово в реченні пишеться з маленької букви.
- Деякі імена та прізвища пишуться з великої букви.
- Назви міст і сіл пишуться з великої букви.
- Клички тварин завжди пишуться з великої букви.
- Слова *Дніпро*, *Десна* пишуться з маленької букви.
- У словосполученні «гори Карпати» слово *гори* пишеться з маленької букви, слово *Карпати* — з великої.

2. Бесіда

— Пригадаймо, де ми побували сьогодні протягом уроку.

— Про які ще випадки вживання великої букви дізналися під час мандрівки?

3. Вправа «Інтерв'ю». Робота в малих групах

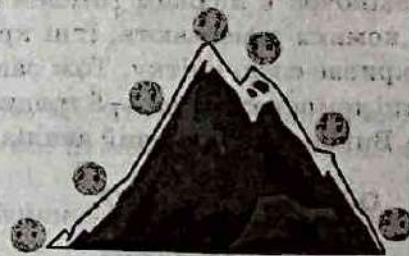
— Розпитайте своїх однокласників про відомі місця України.

4. Рефлексія «Висока гора»

— Розташуйте на горі свій смайлик відповідно до рівня ваших досягнень на уроці.

5. Домашнє завдання

С. 68, впр. 10, 11 (усно).

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 51. РОЗПІЗНАВАННЯ ІМЕННИКІВ, ЯКІ ОЗНАЧАЮТЬ ОДИН ПРЕДМЕТ І БАГАТО ПРЕДМЕТІВ. СКЛАДАННЯ РОЗПОВІДІ ЗА КОМІКСАМИ

Мета: учити учнів розпізнавати іменники, які означають один предмет і багато предметів, змінювати іменники за зразком «один — багато»; розвивати інтерес до мовних явищ, зв'язне мовлення; закріплювати вміння складати розповідь за серією малюнків; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати взаємоповагу під час роботи в групах та парах.

Обладнання: картки України, картки для самостійної роботи, предметні картинки, написаний текст вірша з пропущеними словами, картки для вправи «Займи позицію», аркуші для гри «Я — тобі, ти — мені».

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Вправа «Помандруй та відшукай». Робота в групах

Завдання: відшукати на карті України задані географічні об'єкти (назви річок, озер, морів, міст).

3. Самостійна робота

Завдання: закреслити зайву букву.

$\frac{П}{П}$ ес $\frac{С}{С}$ ірко, $\frac{П}{П}$ оетеса $\frac{Л}{Л}$ еся $\frac{У}{У}$ країнка, $\frac{М}{М}$ істо $\frac{П}{П}$ рип'ять, $\frac{Р}{Р}$ іка $\frac{Д}{Д}$ ністер, $\frac{Л}{Л}$ ікар $\frac{П}{П}$ етренко, $\frac{В}{В}$ асиль $\frac{М}{М}$ іко-
лайович, $\frac{В}{В}$ улиця $\frac{П}{П}$ ідгірська, $\frac{П}{П}$ апуга $\frac{Р}{Р}$ омчик, $\frac{С}{С}$ естра $\frac{Г}{Г}$ алінка, $\frac{С}{С}$ ело $\frac{О}{О}$ зерне, $\frac{А}{А}$ зовське $\frac{М}{М}$ оре.

4. Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

- На тонких бринять стеблинках
Між травинок і пеньочків
Сині-сині, зветься дзвіночок,
Лісові квітки... (дзвіночки).

Дд дз зв ві ін но оч чк ки дзвіночки

Дзвіночок рятує комах від негоди.

Хвилинка-цікавинка

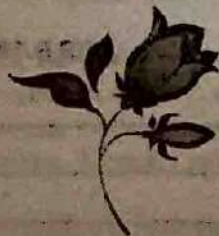
Дзвіночок є лісовим готелем для багатьох комах. Уночі, коли в лісі стає прохолодно і випадає роса, комахи замерзають, їхні крильця намокають. Ось тут і стає їм у пригоді дзвіночок, що на ніч не закриває свою квітку. Тож заповзають і залітають туди всі, хто хоче переночувати в теплі. Адже у квітці температура на 4–5 градусів вища, ніж зовні. Рятує комах дзвіночок і вдень — від негоди.

— Виконайте звуковий аналіз слова *дзвіночок*. Скільки в ньому букв? А звуків? Чому?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Проблемна ситуація

— Назвіть предмети, зображені на малюнках.

— Ці слова згадуються у вірші Андрія Гагіна «Дзвіночки». Спробуйте повернути ці слова на місце.

Дзвеніли _____ і літо гудло;
Летіли _____ по небу лиш білі.
Красу дарували, бриніли в лісочку
Чаруючі _____, синенькі _____.

Учні вставляють слова: *дзвіночок, хмарка, квітка, дзвіночок.*

— Чи сподобався вам вірш? Що в ньому не так? Чому він видається дивним?

— Що варто зробити? (Змінити слова.) Як само?

— Прочитаймо, що вийшло.

Дзвеніли дзвіночки і літо гудло;
Летіли хмаринки по небу лиш білі.

Красу дарували, бриніли в лісочку
Чаруючі квіти, синенькі дзвіночки.

— Дослідіть, що змінилося.

Дзвіночок — дзвіночки

Хмарка — хмарки

Квітка — квіти

— Скільки предметів називають слова першого стовпчика? (Один.) А другого? (Багато.)

— Що називають ці слова? (Предмет.) На яке питання вони відповідають? (Що?)

— Тож як вони називаються? (Іменники.) Скільки предметів можуть називати предмети? (Один та багато.)

2. Робота за підручником (с. 69–70)

1) Виконання вправ 1, 2.

— Як ви рахуетесь, коли збираєтеся у щось пограти? (Лічилкою.)

— Прочитайте, яку лічилку знає Родзинка.

— Назвіть виділені слова. Скільки предметів вони означають: один чи багато?

Фізкультхвилинка

2) Виконання вправи 3. Гра «Бумеранг».

Завдання: змінити назване вчителем слово так, щоб воно означало багато предметів.

Пушинка — пушинки

Перо — пера

Трамвай — трамваї...

— Запишіть слова парами.

3) Виконання вправи 4. Гра «Прочитай і полічи».

— Гаджик теж знає лічилочку. Спробуймо прочитати її рахуючи.

— Що висіло на ялинці?

4) Виконання вправи 5. Гра «Займи позицію».

У кутках класу прикріплено таблички: «один», «багато», «один», «багато». Учні мають картки із зображенням предметів з лічилки: зірка, горішки, цукерки, яблучко, шоколадки. За сигналом учителя діти мають зайняти позицію біля однієї з табличок.

— Назвіть слова, з якими зібралися біля таблички «один». (Учитель записує ці слова на дошці у перший стовпчик.)

— Назвіть слова, з якими зібралися біля таблички «багато». (Учитель записує ці слова на дошці у другий стовпчик.)

— Займіть свої місця та запишіть слова з дошки.

5) Виконання вправи 6. Звуковий аналіз слова.

— Про що була лічилочка Гаджика? (Про ялинку.) Коли прикрашають ялинку?

— Поділіть це слово на склади. Який склад наголошений?

— Скільки в цьому слові букв? А звуків? Чому?

— Назвіть голосні звуки, приголосні.

6) Виконання вправи 8. Читання «обличчям до обличчя». Робота в парах.

- Читалочка вирішила не відставати від друзів. Вона пропонує нам свою лічилку.
- Прочитайте її одне для одного — і дізнаєтеся чим займаються тварини на ганку із самого ранку.

7) Виконання вправи 9. Гра «Один, два, три».

Учні першого ряду називають виділене слово у вправі, учні другого — ставлять до нього питання, учні третього — визначають, скільки предметів воно називає: один чи багато.

- Кури — *хто?* — багато.
- Скільки предметів називають всі слова у цій лічилочці? (*Багато.*)

8) Творче списування. Виконання вправи 10.

- Спишіть цю лічилку, змінивши слова так, щоб вони називали один предмет.
- Прочитайте, що у вас утворилося.

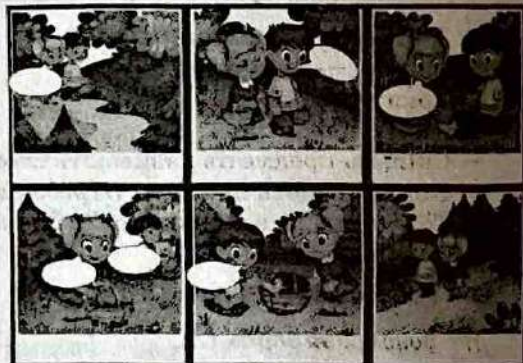
3. Складання розповіді за коміксами

1) *Бесіда.*

- Про кого створено комікс?
- Дайте дітям імена.
- Що вирішили зробити діти?
- Чим закінчилася ця історія?
- Поміркуйте та підпишіть кожну частину малюнка.

2) *Робота в парах. Виконання завдання.*

3) *Презентація робіт (за бажанням).*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Я тобі, ти — мені». Робота в групах

Учні об'єднуються у 6 груп. За відведений час учасники кожної групи добирають 5 іменників на зазначену тему, що означають один предмет, та записують їх на аркуші. За сигналом учителя представник групи за годинниковою стрілкою має передати іншій групі за годинниковою стрілкою. Група, отримавши завдання, має змінити кожне слово так, щоб воно називало багато предметів. Грають в одне коло.

Орієнтовні теми: «Школа», «Овочі», «Тварини», «Фрукти», «Одяг», «Іграшки».

2. *Бесіда*

- Скільки предметів можуть називати іменники?
- А чи помітили ви, що змінюється у словах, у разі зміни кількості предметів, що вони називають? (*Змінюється кінцівка слова.*)

3. *Рефлексія «Що було б, якщо...»*

- Що було б, якщо всі іменники могли називати лише один предмет?

4. *Домашнє завдання*

С. 69, впр. 7.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 52. ЗМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ ЗА ЧИСЛАМИ (один — багато). РОЗІГРУВАННЯ ДІАЛОГУ. ПОШУК У ТЕКСТІ ПОТРІБНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Мета: закріплювати вміння учнів змінювати іменники за числами; удосконалювати навички пошуку потрібної інформації у тексті; розвивати мовлення учнів, виразне читання, логічне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати інтерес до традицій інших народів.

Обладнання: кола для рефлексії.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

І знову дзвоник кличе в клас,
Знання нові чекають нас.
Ми дуже любимо рідну мову,
Її мелодію чудову,
Тож починаємо урок,
Нехай знання ідуть вам впрок.

2. Гра «Знайди порушника»

Учитель називає ряд слів, ужитих в однині. Серед названих слів лунають слова, вжиті в множині. Якщо звучить слово-порушник, учні мають підняти вгору червону цеглинку.

Подарунки, іграшка, ялинка, шишка, прикраси, привітання, листівка, ліхтарики, торт, смаколики, вогні, маскарад, феєрверк.

— Якою темою можна об'єднати всі ці слова? (*Свято.*)

3. Каліграфічна хвилинка

*Сс св в я т то свято
Свято, святковий, святкувати.*

4. Звуковий аналіз слова *свято*

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи здогадалися ви, про що ми сьогодні говоритимемо на уроці?

— А ось про яке свято йтиметься, ви дізнаєтеся, коли прочитаете розмову Читалочки та Щебетунчика.

2. Робота за підручником (с. 70–71)

1) Виконання вправи 1.

Двоє учнів, що добре читають, розігрують діалог Читалочки та Щебетунчика.

— Чи здогадалися ви, про яке свято говорили друзі?

2) Виконання вправи 2.

— Прочитайте правило, дізнайтеся, як пишуться назви свят.

— Запишіть назву свята, про яке розповідала Читалочка.

Вправа для очей

Раз, два, три!
Очі догорі!
На чотири, п'ять і шість
Треба міцно їх стулить.
Знову очі догорі,
Рахуємо: раз, два, три!

3) Виконання вправи 3. Гра «Хто швидше?». Робота в парах.

Учні працюють у парах:

1-й варіант — записує 5 іменників у стовпчик «один»,

2-й варіант — добирає 5 іменників у стовпчик «багато».

Потім обмінюються словами та записують другий стовпчик.

Фізкультхвилинка

Лісові мешканці запрошують вас відпочити.

Один, два, три, чотири — ми у гай ходили,
Зайчика зустріли.

Зайчик прудко так стрибає,

Пташка весело літає,

Швидко лис десь пробіжить,

Їжачок в кущах сидить.

Раз, два, три — йшли качата до води,

На «чотири» — дружно сіли,

Лапками затріпотіли.

На «п'ять» — дружно встали,

І назад почеберяли.

Ми на ганку спозаранку,

Робимо зарядку.

Похитали головою,

«Раз» — притупнули ногою,

Руки вгору, руки вниз.

«Два» — присіли, піднялись.

Гарно всі ми відпочили,

Й до роботи приступили.

Піднесли всі руки-раз!

На носках стоїть весь клас.

Два! — присіли, знову встали.

Головою похитали.

Нахил вправо, нахил вліво,

Повторили знову вміло.

«Раз, два» — всі пірнають,

«Три, чотири» — виринають,

«П'ять, шість» — на воді,

Кріпнуть крильця молоді.

«Сім, вісім» — повторили,

І за парти тихо сіли.

4) Виконання вправи 4. Гра «А чи знаєш ти?». Робота в групах.

• Об'єднання в 3 групи.

• Виконання завдання в групах.

Кожен учасник групи читає по черзі інформацію.

Учні списують її собі в зошит та підкреслюють іменники, що означають багато предметів.

• Презентація результатів робіт груп. Представник групи розповідає про новорічні звичаї певної країни та називає іменники, що підкреслили.

Хвилинка-цікавинка

— А ось іще які новорічні звичаї існують у світі. (Читає вчитель або підготовлені учні.)

Португальці з кожним ударом годинника з'їдають по виноградні та загадують бажання. У греків є цікава прикмета: опівночі господар виходить у двір аби розбити об стіну плід граната — якщо зерна розлетяться, сім'я матиме багато щастя. Норвезькі діти отримують подарунки від... кози: їй готують спеціальні ласощі, аби та обміняла їх на гостинці. Цікаво, що новий рік у японців починається не опівночі, а на світанку.

3. Вправа «Інтерв'ю»

— А які традиції має український народ щодо святкування Нового року?

— Які звичаї у вашій родині?

Інформація для вчителя

Характерною рисою новорічного святкування в Україні було щедрування — обхід хат із побажаннями щастя та здоров'я членам сім'ї та розвитку господарства. Цей обряд супроводжувався «щедруваннями» у віршах чи піснях.

Ось одне із традиційних новорічних привітань: «Сію, сію, посіваю, з Новим роком вітаю! На щастя, на здоров'я, на Новий рік! Щоб краще родило як уторік. Жито, пшениця, горох, сочевиця! Коноплі до стелі, а льон по коліна! Щоб хрещена голівка не боліла!».

4. Виконання вправи 7. Вправа «Добери пару». Самостійна робота

- Прочитайте слова, що тримає Родзинка.
- Поставте до них питання. Скільки предметів вони називають?
- Допоможіть Родзинці змінити слова так, щоб вони означали один предмет.
- Запишіть утворені пари слів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Гра «Впіймай слово»

Учитель читає вірш. Коли діти чують іменник, що означає один предмет, вони плескають у долоні, якщо багато — тупають ногою.

Танцювали зайчики у гайку,
На сніжку біленькому, на сніжку.
Вибивали лапками гопака,
Хоч мела хурделиця,
Ще й яка.
Гарно побігайчики
Стриб та скік —
Зустрічали зайчики
Новий Рік.

2. Бесіда

- Що означають іменники?
- Скільки предметів можуть означати іменники?
- Про який новий випадок уживання великої літери дізналися сьогодні на уроці?

3. Рефлексія

- Зафарбуйте ту частину кола, з надписом на якій ви погоджуєтесь.
- Було легко та цікаво.
- Було складно, але цікаво.
- Було важко та нецікаво.

4. Домашнє завдання

С. 71, впр. 6; запам'ятати правило.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 53. ПОВТОРЕННЯ, ЗАКРІПЛЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО ІМЕННИК. ПІДПISУВАННЯ СВІТЛИН

Мета: систематизувати та узагальнити знання учнів про іменник як частину мови; удосконалювати вміння розрізняти іменники за числами, назвами істоти чи неістоти, правило вживання великої букви; розвивати мовлення учнів, увагу, вміння висловлювати власні думки, логічне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати шанобливе ставлення до традицій свого народу.

Обладнання: тести, репродукція картини Наталії Закревської-Анікіної, картки з текстом для вправи «Антивірус», картки з віршем для вибіркового списування, ілюстрації для роботи в групах, куб, гномики та ялинка.

Тип уроку: урок закріплення знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Добрий день! В добрий час!
Рада, діти, бачить вас!
Ви почули всі дзвінок?
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався —
На перерві постарався.
Зараз сядуть всі дівчатка,
А за ними і хлоп'ятка.

2. Тестування

1. Назви людей і тварин відповідають на питання:

- хто?;
- що?.

2. Слова, які відповідають на питання *хто?* або *що?*:

- виражають ознаки предметів;
- є назвами предметів.

3. Познач слова, що є назвами предметів.

- Лікар, веселий, заєць, зимувати;
- вчитель, сонце, річка, дятел.

4. Познач групу слів, які відповідають на питання *що?*.

- Вікно, сонце, квітка, сон, весна;
- архітектор, банкір, лисиця.

5. Імена пишуться з:

- великої букви;
- малої букви.

6. Запиши по батькові хлопчика, батько якого має ім'я Петро.

- Максимович;
- Петрович.

7. Назви міст, сіл, річок пишуться:

- з великої букви;
- з нового рядка.

8. З великої букви пишуться:

- назви рослин;
- клички тварин.

3. Гра «Зимові іменники». Робота в групах

Завдання: за 3 хв пригадати та записати якомога більше іменників на тему «Зима».

4. Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

- Маленька коробочка,
Кругленьке віконечко,
Пташка вилітає.
А що потім буває? (Фотографія.)

— Як ще можна назвати фотографію? (Світлина.)

С с в і т л и н а

Світлина, фотографія, зображення.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Стратегія «Входження в картину»

- Розгляньте репродукцію картини. Кого ви бачите на ній?
- Що роблять діти?
- Якій події присвячено це дійство дітей?
- Кого вони вітають? Чи радо, на вашу думку, приймає гостей господаря? Чому ви так вирішили?
- Кого зображує одна дитина?
- Навіщо хлопчик тримає мішок?
- Який настрій у дітей? Чому ви так вважаєте?
- Чи ходили ви колядувати? Як це було?
- Як би ви назвали цю картину?
- Це картина «Вертеп», яку написала художниця Наталія Закревська-Анікіна.

Пальчикова гімнастика

В літню спеку віяло
Вітерцем повіяло.

З нами вітерець погрався
І у віяло сховався.

(З'єднати прями пальці рук. Розслабити руки від ліктя, перетворивши їх на велике віяло, що обвіває обличчя вітерцем.)

2. Вправа «Антивірус»

— Діти, Гаджик вирішив не зупинятися на святкуванні Нового року і сьогодні приготував вам інформацію про те, як святкують Різдво у інших країнах.

Але мені здається, що у нашого друга проблеми. У нього завівся вірус, тому деякі букви просто зникли з повідомлення. Будь ласка, виправте ситуацію та дізнайтеся про цікаві факти святкування Різдва.

В ...встралії святкують ...іздво на пляжі. Святковий пудінг з 13 складових готують на це свято у ...еликій Британії. Ялинка і різдвяний вертеп також популярні в ...ексиці. У ...ранці найкращим подарунком під ялинку є шоколад. А ось в ...спанії для неслухняних дітей на ...іздво залишають «вугілля» (це спеціальне, їстівне «вугілля» з цукру).

- Які букви ви «повернули» у слова — назви країн? Чому?
- Випишіть два речення з інформації Гаджика, що вас найбільше здивували.

3. Вправа «Шифрувальники»

— Відшукайте у двох рядках букв назву наступного зимового свята.

ОРПЛВПИАСВЯТИЙРВДПЛВПДЛВДПЛЛС
ОЛРПДЮДАЛАІМІКОЛАЙЛПОВОЖДВДДИ

- Як ви запишете назву цього свята? Чому обидва слова необхідно писати з великої літери?
- Чи бачили ви колись Святого Миколая? А хотіли б його зустріти?

4. Вибіркове списування

— Один хлопчик теж дуже хоче побачити Святого Миколая. Прочитайте про це вірш та выпишіть з нього іменники у два стовпчики: ті, що називають один предмет, та ті, що називають багато предметів.

ЩЕ НІХТО ЙОГО НЕ БАЧИВ

Ще ніхто його не бачив,
Та у ліжечка дитячі
Він кладе під подушки
Подарунки і книжки.

Хочу я побачить чудо
І сьогодні спати не буду.
Довго-довго я не спав:
Все чекав, чекав, чекав...

Починаю вже дрімати...
Миколай зайшов в кімнату,
Він схилився наді мною
І лоскоче бородою.

Щось тихесенько шепоче.
Хочу я відкрити очі,
Та не можу, мабуть, сплю.
Миколая я люблю!

Віра Паронова

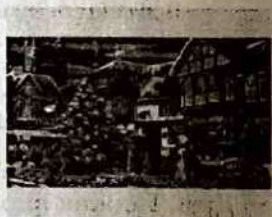
Фізкультхвилинка

Зупинись навчання час.
Фізкультпауза у нас.
Руки, наче крила в птаха,
Що летить, не знає страху.
Вгору — вниз їх підіймаю
І доверху підлітаю.
А тепер — метелик я,

Рух дає мені життя.
До плечей згорну я руки,
Колові зроблю я руки.
А голівкою покрутим —
Небезпек не має бути.
Якщо поруч небезпека, —
Геть втікаємо далеко.

5. Вправа «Роздивись та відшукай». Робота в групах

- 1) Об'єднання учнів у 4 групи.
- 2) Виконання завдання в групах (відшукати на ілюстрації предмети та записати їх назви у два стовпчики: «хто?», «що?»).
- 3) Презентація результатів робіт груп.

			
Група 1	Група 2	Група 3	Група 4

6. Підписування світлин. Робота в групах

- 1) Об'єднання учнів у 4 групи.
  - 2) Виконання завдання в групах.
  - 3) Презентація результатів робіт груп.
- Відгадайте загадку та дізнайтеся, що буде зображено на вашій світлинці.

Група 1

В неї гарні, пишні віти,
І колючок не злічити...
Не байдужа до прикрас,
На свята спішить до нас.

Група 2

Він в дім привносить подарунки,
На склі малює візерунки,
Річки заковує у лід,
Як зветься цей казковий дід?

Група 3

В гості до нас приходять,
Хороводи водять,
Новий рік зустрічає,
Діду допомагає.
Тонка фігурка —
Онучка ...

Група 4

Біля ялинки зібралися,
Дружно за руки взялися,
Скільки радості несе
Новорічний ...

— Доберіть назву до світлини. Запишіть слова, що стосуються цієї світлини. Складіть усно кілька речень.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Стратегія «Кубування»

Кубик у мене не простий,
Кубик, діти, чарівний.
Він доріжку прокладає,
Знання ваші перевіряє.

— Увага! Аналізуємо завдання «Чарівного кубика».

- Слова, про які ми говорили на останніх уроках. (Іменники.)
- Що вони означають? (Предмет.)
- На які питання відповідають? (Хто? що?)
- Скільки предметів можуть означати?
- Приклади іменників.

2. Бесіда

- Про які свята сьогодні йшлося на уроці?
- Які зимові свята ми не пригадали? (Свято Василя та Маланки.)
- За що ви любите зимові свята?

3. Рефлексія «Прикрасимо ялинку»

- Прикрасьте нашу ялинку гномиком, що відповідає вашому настрою наприкінці нашого уроку.

4. Домашнє завдання

Виписати 3 речення про свято Василя та Маланки.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 54. ЗАСТОСУВАННЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

Мета: вчити учнів застосовувати на практиці набуті знання та вміння з теми «Іменник»; розвивати в учнів пізнавальний інтерес, критичне мислення, пам'ять; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати дружнє ставлення до однокласників, взаємодопомогу.

Обладнання: картки з текстами, таблички «Хто швидше?»; світлини з малюнками; цеглинки конструктора зі словами; картки для рефлексії.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Емоційне налаштування

Дзвоник дзвенить, не стихає,
Школярів усіх скликає:
Гей, до класу поспішайте,
На місця свої сідайте.

2. Вправа «Збери слово»

— Зберіть слово з перших складів поданих слів.

Капуста, нікуди, кубельце, лижа. (Канікули.)

— Яке слово в рядку зайве? (Нікуди.) Чому? (Воно не іменник.)

3. Каліграфічна хвилинка

Кк Кк Кк ка ан ні ік ку ул ли
Канікули — чудова пора!

4. Звуко-буквений аналіз слова

— Скільки складів у слові «канікули»? Який склад наголошений?

— Скільки в слові букв? А звуків?

— Назвіть голосні звуки. Назвіть тверді приголосні, м'які приголосні.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми уроку

— Чи любите ви канікули? Чому це чудова пора?

— Наші друзі (Читалочка, Щебетунчик та Родзинка) теж дуже чекають на канікули. Але виявляється, їм спочатку потрібно виконати завдання. Допоможемо?

2. Перше завдання

— Щебетунчик отримав завдання: виписати з тексту іменники. Які слова йому необхідно виписати?

Темні грозові хмари закривають небо. Бушує море. На його берег налітають хвилі. Вітер виє і голосить. Скоро буря.

— Назвіть іменники, що виписали.

— Як ви відрізнали іменники від інших слів у тексті?

Вправа для очей

Очі швидко обертаєм,
Головою не хитаєм.
Вліво раз, два, три, чотири.
Вправо стільки ж повторили.
По колу очі обертаєм

І все навколо розглядаєм.
 Раз коло, два і три, чотири.
 Щільніше очі ми закрили.
 На п'ять і шість їх потримали
 І потім знову закружляли.

3. Друге завдання. Гра «Хто швидше?»

— Читалочка хоче позмагатися хто швидше зуміє дібрати іменники. Заповніть табличку, вписавши потрібні слова.

Хто?	Що?

— Хто виконав завдання — підводить руку. (Оголошують перших трьох переможців.)

4. Третє завдання «Один чи багато?»

— Родзинка почала виконувати завдання, але зовсім заплуталася. Допишіть слова, що пропустила дівчинка.

ОДИН	БАГАТО
пенал	...
ручка	...
...	олівці
лінійка	зошити
	...

Фізкультхвилинка

Рано-вранці крокодили
 На зарядку всі ходили.
 А за ними вирушали
 Тигри, леви і шакали.
 Поспішали кенгуру,
 Несли в торбах дітвору.
 Антилопи і горили
 Теж зарядку там робили.
 Слон поволі, наче робот,
 Раз і два, і три й чотири —
 Присідали крокодили.
 Лиш ледачі бегемоти
 Не вилазили з болота.

5. Четверте завдання

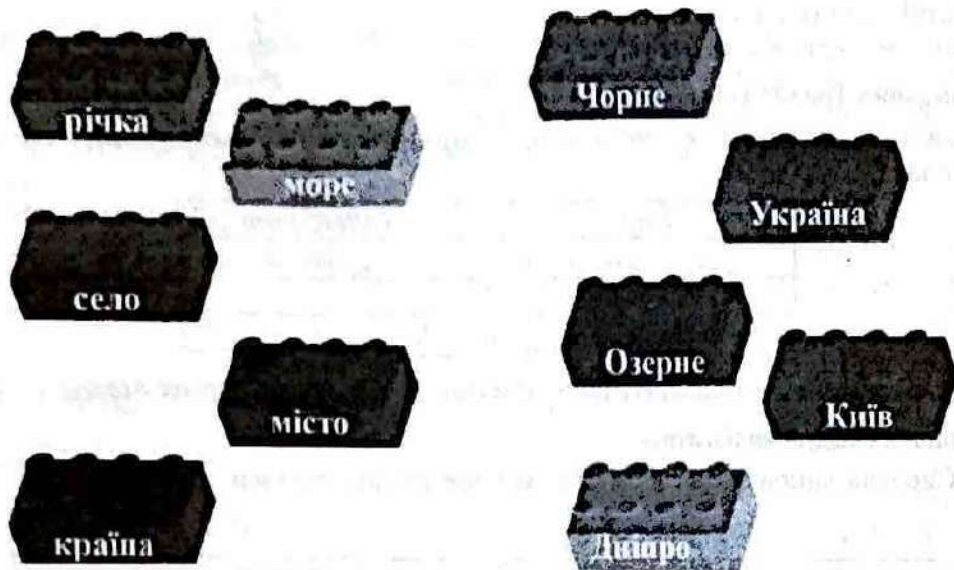
— Розгляньте світлини. Запишіть назви зображених предметів та поставте до них питання.

— Чим цікаві ці слова?

6. П'яте завдання «Знайди пару». Робота в групах

— З'єднайте пари з відповідних цеглинок конструктора.

- 1) Об'єднання учнів у 5 груп.
- 2) Виконання завдання (для кожної групи слова на цеглинках мають бути різними).
- 3) Презентація робіт груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Стратегія «Фантастичні гіпотези»

— Діти, ви допомогли нашим друзям впоратися із завданнями про іменник. Чи важко вам було?
— Спробуйте на хвилинку уявити, що іменники зникли з нашого мовлення. Як ви гадаєте, що б тоді сталося?

— Отже, навіщо потрібні іменники в нашому мовленні?

2. Рефлексія

— Наші друзі вдячні вам за допомогу і з радістю ідуть на канікули. А з яким настроєм ви завершуєте наш урок? Оберіть потрібну позначку.

- Мені було цікаво та легко працювати на уроці.
- Було цікаво, але не все зрозуміло.
- Було сумно та нецікаво.

3. Домашнє завдання

Повторити правила про іменник.

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

УРОК 56. УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА І СЕМЕСТР

Мета: узагальнити та систематизувати знання учнів з вивчених тем; удосконалювати навички роботи в групах; розвивати пізнавальний інтерес, зв'язне мовлення, аналітичне мислення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську компетентності; виховувати турботливе ставлення до природи.

Обладнання: цеглинки конструктора з буквами, картки із завданнями для груп, ілюстрації — світлини, аудіо-файл зі звуками дикої природи, плакат для рефлексії, кольорові стікери.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань.

Форма проведення: уявна мандрівка.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку.

- На доріжці розігнався,
В небо, наче птах, піднявся.

Через море швидко лине
В інші землі та країни. (Літак.)

— На вулиці зима, холодно та морозно... А я запрошую вас помандрувати літаком у теплі краї, туди де сонечко, квіти та тепло!

— Пригадаймо, як поводитись серед природи. Про що не слід забувати?

— Кінцева мета нашої подорожі — скарби мови. Сподіваюся, що цікаві випробування, що зустрінуться на шляху, допоможуть вам стати розумнішими, тоді жодні хмари незнання не зупинять вас на шляху до мрій.

— Але спочатку — розминка!

3. Розминка «Впіймай іменник»

— Плесніть у долоні, коли почуєте іменник.

КОТРА ГОДИНА?

Вчора був я іменинник,
Старший став на цілий рік
І ношу тепер годинник,
Як дорослий чоловік.
Він у мене на руці
Блискотить на ремінці.
Він на справжній зовсім схожий,

Тільки покати не може.
Я на ньому сам стрілки
Переводжу залюбки.
Подивлюсь — котра година?
І побачу: час іде.
А з годинником людина
Не запізниться ніде.

Наталя Забіла

— Що подарували хлопчику? (Годинник.)

— Що називає це слово? (Предмет.)

— На яке питання відповідає? (Що?)

— Скільки предметів називає? (Один.) Змініть це слово так, щоб воно означало багато предметів.

4. Каліграфічна хвилинка

— Прокладімо маршрут нашого польоту. Запишіть каліграфічно букви та склади.

Гг Гг Гг го од ди ил нн ни ик годинник

Годинник — це прилад для вимірювання проміжків часу.

— Підкресліть у цьому реченні іменники.

5. Об'єднання учнів у групи

— Щоб мандрувати було зручно, слід розподілити обов'язки. А для цього об'єднаймося у групи.

(Учні класу об'єднуються у 4 групи.)

6. Реєстрація в журналі польотів

- Перед початком польоту необхідно зареєструватися у журналі польотів. На спеціальному аркуші запишіть прізвище та ім'я кожного члена своєї групи.
- Як пишуться імена та прізвища людей?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Перша зупинка

— Перша зупинка зустрічає нас пірамідами. Як ви вважаєте, куди ми потрапили? (*Сзупет.*) Але піраміди не звичайні. На кожній піраміді записано літеру. Наш літак зможе злетіти, лише якщо відшукаєте це слово та виконаєте його звуко-буквений аналіз.

Учасники групи складають слово із записаних на цеглинках конструктора букв, записують це слово в зошит та виконують його аналіз.

- 1) Виконання завдання в групах.
- 2) Презентація результатів роботи груп.

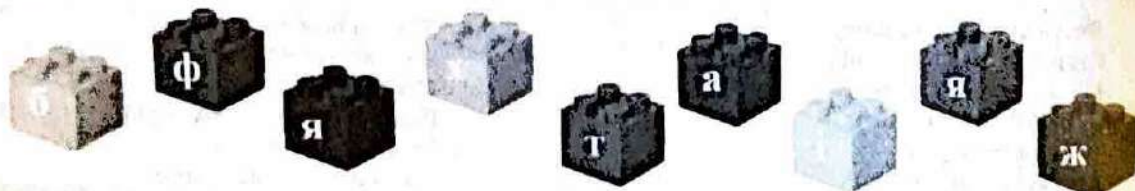
I група

II група

III група

IV група

— Завдання виконано! Рушаймо далі!

2. Друга зупинка. Робота в групах

— Друзі, ми приземлилися майже біля океану. На березі місцеві мешканці залишили нам повідомлення. Але хвилі океану зіпсували його. Нумо спробуємо виправити становище. Щоб упоратися швидше, ми поділимо це повідомлення на частини. Кожна група опрацює своє речення, тоді ми дізнаємося, що хотіли повідомити нам місцеві мешканці.

Група 1	Міль...ни років тому острів ...адагаскар був частиною єдиної землі Гондвани.
Група 2	Перші люди потрапили на острів вс...го 2000 років тому.
Група 3	Найбільшим хижаком Мадагаскару є фо...а.
Група 4	Ґрунт на ...адагаскарі червоного кол...ру.

(Учні працюють у групах, вставляючи на картці пропущені літери. Під час презентації результатів роботи у групах, речення з коментуванням записують усі учні класу. Після роботи — презентація.)

Фізкультхвилинка

3. Третя зупинка

1) Пояснення вчителя.

— Жодна мандрівка не обходиться без світлин. Розгляньте уважно світлину, що отримала ваша група. Підпишіть її. Складіть коротку розповідь про те, що на ній зображено.

— Випишіть слова — назви предметів, зображених на світлині. Розбийте їх для переносу.

2) Виконання завдання в групах.

3) Презентація результатів роботи груп.

			
Група 1	Група 2	Група 3	Група 4

Вправи для очей

4. Четверта зупинка

1) Пояснення вчителя.

— Що це за звуки? (Аудіофайл зі звуками дикої природи.)

— Друзі, я дізналася, що це дикі тварини втекли із зоопарку. Повернути їх назад можна, лише розташувавши їхні назви за алфавітом.

— Швидше до роботи!

Група 1	Носоріг, крокодил, дикобраз, буйвол, антилопа.
Група 2	Слон, лев, пауга, гепард, бегемот.
Група 3	Страус, леопард, жирафа, гієна, бабуїн.
Група 4	Фламінго, шакал, зебра, горила, бородавочник.

2) Виконання завдання в групах.

3) Презентація результатів роботи груп.

5. П'ята зупинка

1) Пояснення вчителя.

— Ми готові повернутися додому. Але з літаком сталася невеличка поламка. Щоб її ліквідувати, необхідно розподілити слова-іменники за питаннями *хто?* та *що?*

(Учні читають у групах вірші, виписують іменники у два стовпчики, розподіляючи їх за питаннями.)

Група 1

Їжачок-хитрячок
Гострі голки має,
На них яблука, гриби
Швидко натикає,
Їжачата з нетерпінням
Його всі чекають,
Своїй мамі-їжачисі
Вдома допомагають.

Група 2

Спить метелик біланець,
Спить зелений стрибунець.
Спить ромашка і кульбабка,
Під листком заснула жабка.
А маленький світлячок
Не лягає на бочок:

- 2) Виконання завдання в групах.
- 3) Презентація результатів роботи груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення вчителя

— Ось ми і наблизилися до кінцевої мети нашої мандрівки, повертаємося до класу. Подивіться, а ось і лист чекає на нас. Нумо дізнаємося, що в ньому.

Якщо ви читаете ці рядки, то витримали всі випробування під час мандрівки. Ви сьогодні показали, як добре знаєте вивчений за цей час матеріал. Мовний скарб, який ви шукали, — це ваші набуті знання з української мови. Не зупиняйтеся на пляху до нових знань. Учіться, багато читайте, шукайте відповіді на складні питання, не бійтеся припускати помилок. Попереду на вас чекає величезний світ знань.

2. Рефлексія

Вправа «Драбинка успіху»

Учні пропонують на нижній сходинці розташувати людину: в якій руки вниз — у мене нічого не вийшло; на середній сходинці — людину руками в боки — у мене були складнощі; на верхній сходинці — людину із руками в сторони — мені все вдалося.

— Дякую за роботу!

Він засвічує ліхтарик
І читає собі букварик.

Група 3

Йшла лисичка до сестрички
І згубила рукавички.
Мишенятко їх знайшло
Та й додому принесло.
Вдома мама дуже вміло
Теплу шубку з них пошила.

Група 4

Просить мишка у ялинки:
— Дай мені свої хвоїнки,
Дай гостреньких колючок,
Буду я, мов їжачок.
Як зустріне кіт мене —
Геть від страху дремене!

ДЛЯ ВЛАСНИХ ЗАПИСІВ

ДО ШКОЛИ, ДО КНИГИ, ДО ДРУЗІВ ДУША ПОРИВАЄТЬСЯ ЗНОВ!

УРОК 1. ВСТУП. ВАЛЕНТИН БИЧКО «ЛІТО, ДО ПОБАЧЕННЯ!».

СТВОРЮЄМО УСНИЙ ЖУРНАЛ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити із новим підручником, системою умовних позначок, навчити орієнтуватися в ньому; актуалізувати знання про структурні елементи книги; навчати учнів виразно читати вірші, інтонувати речення, аналізувати прочитане; розвивати навички говоріння і слухання, уміння висловлювати свої думки, культуру мовлення; формувати бажання читати книжки, здобувати знання;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: дотримувати послідовності виконання роботи під керівництвом учителя; вміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної: вміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - інформаційної: вміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: люстерка для тренінгу, картки із зображенням смайликів для рефлексії, малюнки, фотографії із зображенням літніх краєвидів, дитячих розваг улітку.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Встаньте, діти, всі рівненько,
Посміхніться всі гарненько.
Посміхніться ви до мене,

Посміхніться самі до себе.
Привітаємось: «Добрий день!»

2. Вправа «Уміє управляти своїм настроєм»

— Візьміть люстерка, і, дивлячись у них на свої обличчя, відтворіть свій настрій.

Хтось радісний, а хтось здивований, а дехто, можливо, засмучений. Для того щоб настрої у всіх діточок став гарним, веселим, що слід зробити?

Усміхніться всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям, —

І тоді обов'язково
День для вас веселим буде.

— Посміхніться собі у люстерко. Я дуже рада бачити вас всіх усміхненими і веселими, у гарному настрої.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Ознайомлення з підручником

1) Розглядання-читання підручника.

— Сьогодні ми розпочинаємо навчання за новим підручником. Розгляньте його. Як він називається? Де можна прочитати його назву?

— Хто його написав для вас?

2) **Аудіювання звертання автора «Любі дівчатка і хлопчики!» (с. 3) (читає вчитель із зупинками для виконання завдань «Познайомся з підручником!»).**

- Розгляньте уважно обкладинку підручника. Кого зобразив на ній художник?
- Чим зайняті діти? На чому вони знаходяться? Що ще ми бачимо на обкладинці?
- Як гадаєте, чому художник зобразив дітей на килимку над містом?
- Із чого починається книжка?
- Щоб зручніше було орієнтуватися у підручнику, автори створили цілу систему позначок-підказок. Розгорніть с. 2, ознайомтеся з ними. Що вони означають?
- Погортайте сторінки підручника. Що привернуло вашу увагу?
- Чим закінчується книжка?
- Наприкінці розміщено зміст. У ньому записано назви всіх творів, що ми будемо читати, їхніх авторів, а також сторінки, де розміщено ці твори. Твори розміщено за розділами. Назви розділів і підрозділів позначено різними кольорами. Прочитайте, які розділи будемо вивчати. Як гадаєте, про що йтиметься в них?

3) **Розглядання малюнка (с. 3), бесіда за його змістом.**

- Хто зображений на малюнку?
- Що роблять діти? Хто крокує поряд з ними?
- Яке побажання висловлює підручник, а разом із ним — і його автор?

Фізкультхвилинка

- Тож час вирушати в дорогу, але спочатку виконаймо невеличку розминку.

Раз-два — час вставати!
Будемо відпочивати!
Три-чотири — присідаймо,

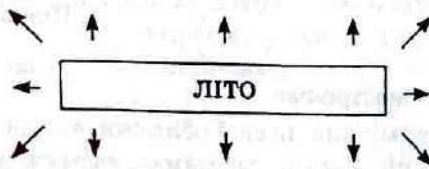
Швидко втому проганяймо!
П'ять-шість — засміялись,
Вправно всі понахилились!

2. **Робота над твором Валентина Бичка «Літо, до побачення!»**

1) **Дотекстова діяльність.**

Вправа «Асоціативний куц»

- Ми розпочинаємо працювати з першим розділом. Розгорніть с. 4. Прочитайте, як він називається.
- Як гадаєте, чому будуть присвячені твори, уміщені у цьому розділі?
- Так, ми будемо читати твори про школу, школярів, але сьогодні ще згадаємо літо, яке тільки-но промайнуло.
- Які асоціації, спогади виникають у вас, коли ви чуєте слово *літо*?

Розглядання й обговорення малюнків, фотографій із зображенням літніх розваг дітей, літніх краєвидів.

Робота в парах

- Пригадайте і розкажіть одне одному, що цікавого побачили, почули влітку, чого навчилися, які книжки прочитали.

2) **Первинне сприймання змісту твору.**

Виразне читання вірша Валентина Бичка «Літо, до побачення!» вчителем або заздалегідь підготовленим учнем.

3) **Перевірка первинного сприймання змісту твору.**

- Який настрій створює вірш?
- Чи було щось незрозумілим?

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Бджілки» (напівоголосне читання вірша учнями)

Бесіда за змістом твору з елементами вибіркового читання

- За що діти вдячні літу? Доведіть словами твору.
- Як ви розумієте вислів *ліс зеленокрилий*? З яких двох слів утворилося слово *зеленокрилий*? Як гадаєте, про що йдеться? Що в лісі нагадує зелені крильця? (*Листочки.*)
- Де побували діти? Що вони побачили?
- З яким почуттям діти згадують літо?
- Які слова вказують на те, що діти дуже вдячні літечку?
- А з яким почуттям школярі вітають школу?
- Які слова підказують, що діти скучили за школою і дуже їй раді?

Робота з ілюстраціями (с. 4)

- Розгляньте ілюстрації. Що вони нагадують?
- Що сподобалось діткам із літніх канікул, що запам'яталося?
- Які кольори обрали автори малюнків, щоб показати радість, захоплення?
- Чому саме ці, на вашу думку?

Виразне читання вірша вголос окремими учнями

Фізкультхвилинка для очей

Очі щільно ми закрили —
Це один, два, три, чотири.
Потім ширше розкриваєм,
Вдалині щось розглядаєм.
І поки ми розглядали,
До шести порахували.
Щоб очі наші відпочили,
Робим це разів чотири.

3. Створюємо усний журнал

Вправа «Незакінчене речення» (за початком речень, поданих на с. 5)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Умії управляти своїм настроєм»

- На початку уроку ми визначали свій настрій. Погляньте у люстерко на себе і відтворіть свій настрій наприкінці уроку.
- Яким він є зараз?
- Чи задоволені ви своєю роботою на уроці? Підійміть смайлик, що свідчить про ваше враження від уроку.

2. Домашнє завдання

Скринька очікувань (с. 5)

- Напишіть удома свої побажання, очікування від уроків читання.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 2. МИКОЛА СИНГАЇВСЬКИЙ «ДО ШКОЛИ». НУЗЕТ УМЕРОВ «НАШ КЛАС»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із творами Миколи Сингаївського та Нузета Умерова, присвяченими школі; формувати вміння висловлювати оцінні судження; удосконалювати навички свідомого, виразного читання; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; виховувати культуру мовленнєвого спілкування;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі;
  - інформаційної:** уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - комунікативної:** уміння висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - інформаційної:** уміння здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: малюнки для вправи «Прогноз настрою», макет «Скриньки очікувань», картки для розміщення на стіні слів.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Дзвоник пролунав веселий,
Дружно всіх він кличе в клас.
Цікаві дії на уроці
Пропоную я для вас.
Ставайте струнко, схаменіться,

Одне одному всміхніться.
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку.
Приготовано? (Кивок головою.)
Починаємо урок.

2. Вправа «Прогноз настрою»

— Якщо у вас на душі похмуро (*малюнок хмарки з дощем*), згадайте, що після дощу часто буває веселка.

— Якщо ви роздратовані, заспокойтесь, адже від ваших блискавок можуть постраждати інші (*малюнок хмарки і блискавки*). Все буде добре.

— Якщо сьогодні у вас на душі сонячно (*малюнок сонечка*), ви зумієте своїм теплом зігріти своїх друзів.

Починаємо працювати у гарному теплому настрої!

3. Перевірка домашнього завдання

Зачитування й обговорення сподівань та очікувань від уроків читання, складання записок у «скриньку очікувань».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Робота над загадками.

- На уроках, в книжці, в школі
Почерпнеш ти їх доволі.

І назавжди у житті
Стануть друзями тобі. (Знання.)

• Букви всі від — А до Я, —
Як одна міцна сім'я.
Варто всіх у цій родині
Знати грамотній дитині. (Абетка.)

• Є чарівник у школі в нас,
Ану впізнайте, хто він!
Озветься — тиша йде у клас,
Озветься ще раз — гомін.
Щоб не спізнитись на урок
Нам голос подає... (дзвінок).

• Виводить букви і слова
Усім потрібна штучка.

— Що об'єднує ці слова? Де ми можемо зустріти ці всі речі?

2) Вправа «Асоціативний куц».

— З чим асоціює слово *школа*?

— Для багатьох з вас школа є дійсно рідною. Ви тут проводите багато часу, навчаєтесь, зустрічаєтесь із друзями.

2. Робота над твором Миколи Сингаївського «До школи»

1) Дотекстова діяльність.

Робота з ілюстраціями (с. 6)

— Розгляньте фотоілюстрації. Хто на них зображений?

— Де знаходяться діти? У який день, на вашу думку, відбуваються події? Чому ви зробили такий висновок?

— Що це за день? Яке свято відзначають цього дня? Що вам відомо про це свято?

(Інформація для вчителя. День знань — одне з головних свят навчального року. В Україні день 1 вересня з давніх-давен — не просто початок осені. З цього дня починається офіційний навчальний рік у всіх закладах освіти.)

Чому новий навчальний рік починається саме в перший день осені?

З XV століття новий рік починався 1 вересня. Усі школи в ті часи були церковними, тому за парти учні сідали саме з церковного нового року. За іншою версією, найважливіші сільськогосподарські роботи закінчувалися саме з настанням календарної осені, тому відпускати на навчання дітей без особливої шкоди для сім'ї можна було саме в цей час.

До речі, в Іспанії початок нового навчального року досі залежить від строків збирання врожаю — і в кожній провінції країни ця дата своя.

В інших країнах немає єдиної для всіх дати. Наприклад, у Німеччині та Франції навчальний рік починається в період із серпня до кінця вересня, в Італії — 1 жовтня, в Японії — 1 квітня, у Грузії — 20 вересня. В Австралії, на протилежному боці земної кулі, починають навчатися в лютому, тобто, за їхнім календарем, — наприкінці літа.)

— Який вираз обличчя у школярів? Як вважаєте, який у них настрій? Чому?

Робота із заголовком. Вправа «Передбачення»

— Прочитайте назву вірша Миколи Сингаївського.

— Як гадаєте, про що йтиметься у творі, зважаючи на заголовок та фотоілюстрації? Обґрунтуйте свою думку.

2) Первинне сприймання змісту твору.

Виразне читання вірша вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи сподобався вам вірш? Що здивувало? Вразило?
- Що залишилося незрозумілим?
- Яким настроєм сповнений вірш? Чи збігається він з вашим настроєм, коли ви йдете до школи?

Словникова робота. Розміщення слів на стіні слів

Нива — ділянка або смуга землі, на якій ростуть хлібні культури, або яка призначена для їхнього вирощування; поле.

Багрець — густо-червоний, пурпуровий колір.

Гронця, грона — скупчення плодів або квітів на одній гілці; китиця.

Вправа «На одному подиху»

- Прочитайте слова у стовпчиках на одному подиху зверху вниз; знизу вгору.

сонячно	хмаринки	достигли
довкола	школярі	променіє
сьогодні	врожаями	поривається
відколи	багрець	дозріли
щодня	вересень	летить
блакить	гронця	ведуть

- Прочитайте слова, схожі за значенням. (*Достигли, дозріли.*)
- Знайдіть і прочитайте слова, у яких є буква, що позначає два звуки.
- Знайдіть і прочитайте слова, у яких два склади.

Фізкультхвилинка

Працювати перестали
І тепер всі дружньо встали.
Будемо відпочивати,
Нумо, вправу починати!
Руки вгору, руки вниз
І легесенько пригнись.

Покрутились, повертілись,
На хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз — присіли, другий — встали.
Всі за парти посідали.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Читання в парах

Вправа «Ти — мені, я — тобі»: напівголосне читання вірша учнями по чергово по одному реченню чи по одній строфі.

Бесіда за змістом твору з елементами вибіркового читання

- Який настрій передано у творі? Щоб точніше висловити свої почуття, звертайтеся до Словничка настроїв і почуттів, вміщеного наприкінці підручника.
- Які картини постають у вашій уяві, коли ви читаете чи слухаете вірш?
- Прочитайте слова, що повторюються у вірші. Як гадаєте, чи є між ними якийсь зв'язок? Як вони взаємопов'язані? (*Книга, школа — ніби узагальнювальний образ світла знань. Недарма існує прислів'я «Знання — сонце, книга — віконце».*)
- Як ви розумієте значення виразу *багрець променіє з дібров?*
- Коли ми можемо спостерігати таке явище?
- Наведіть ще приклади з тексту, що підтверджують вашу думку.

Виразне читання вірша вголос окремими учнями

Робота з прислів'ям (с. 7)

- Прочитайте прислів'я. Як ви його розумієте? Чому той, хто багато читає, той багато знає?
- Чи можна сказати, що це прислів'я має спільне з прочитаним віршем Миколи Сингаївського?

Фізкультхвилинка для очей

3. Робота над твором Нузета Умерова «Наш клас» (с. 7)

1) Виразне читання вірша заздалегідь підготовленим учнем.

— Ми прочитали вірш Миколи Сингаївського «До школи», а тепер завітаймо до класу, у який нас запрошує кримсько-татарський поет Нузет Умеров.

2) Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

— Чи сподобався вам вірш? Що-небудь здивувало, захопило?

— Який настрій цього твору?

— Чи були якісь незрозумілі, незнайомі слова?

3) Вправа «Дощик».

Діти читають хором:

«накрапає дощ» (тихо);

«дощ пускається сильніше» (голосніше);

«злива» (голосно);

«дощ слабшає» (тихіше);

«дощ припинився» (читання припиняється).

4) Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом тексту

— Як діти звертаються до свого класу? Про що це свідчить?

— Знайдіть і прочитайте вислови, які доводять, що діти скучили за своїм класом.

— Чи можна зробити передбачення, які діти навчаються у цьому класі? Які слова і вирази це доводять?

— Чи схожий цей клас за характером на ваш?

5) Вправа «Крісло автора».

— А що ви б розповіли про свій клас?

6) Виразне читання вірша учнями.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Складання сенкану «Школа» або «Клас» (за вибором)

Сенкан — це вірш, що складається з п'яти рядків.

1. Перший рядок — тема (іменник).

2. Другий — опис теми (два прикметники).

3. Третій — називає дію, пов'язану з темою, складається з трьох дієслів.

4. Четвертий рядок — фраза, переважно з 4-х слів, висловлює ставлення до теми, почуття.

5. Останній рядок — одне слово — синонім до слова (теми), ніби висновок вірша.

Наприклад:

1. Школа.

2. Рідна, любя.

3. Навчає, виховує, об'єднує.

4. Школа — моя друга домівка.

5. Життя.

1. Клас.

2. Дружний, веселий.

3. Підтримує, допомагає, об'єднує.

4. Клас — мої чудові друзі.

5. Найкращий.

2. Домашнє завдання

— Виразно прочитайте батькам вірші, що ми опрацювали на уроці.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 3. МАРІЯ ХОРОСНИЦЬКА «ДОБРА ПОРАДА». ТЕТЯНА ЦИДЗИНА «ОЧІ, ВУХА МАЮ...». ЛІДІЯ ПОВХ «В ІДАЛЬНІ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із творами Марії Хоросницької, Тетяни Цидзіної та Лідії Повх; формувати вміння виділяти головну думку прочитаного, висловлювати оцінні судження, розігрувати за ролями прочитаний твір; удосконалювати навички свідомого, виразного читання; розвивати зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; виховувати культуру спілкування;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі;
  - інформаційної:** уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: опорні слова для методу «Прес», малюнок лабіринту для роботи з прислів'ям.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Вправа «Самоналаштування»

— Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:

Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я — особистість творча.

Я бажаю однокласникам успіхів на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Розчитування за складовими таблицями.

	а	я	у	ю	е	є	і	ї	
Н	на ан	ня ян	ну ун	ню юн	не ен	не ен	ні ін	їн	Н
Л	ла ал	ля ял	лу ул	лю юл	ле ел	ле ел	лі іл	їл	Л
С	са ас	ся яс	су ус	сю юс	се ес	се ес	сі іс	їс	С
Р	ра ар	ря яр	ру ур	рю юр	ре ер	ре ер	рі ір	їр	Р
Т	та ат	тя ят	ту ут	тю ют	те ет	те ет	ті їт	їт	Т
Д	да ад	дя яд	ду уд	дю юд	де ед	де ед	ді ід	їд	Д

	а	я	у	ю	е	є	і	ї	
З	за аз	зя яз	зу уз	зю юз	зе ез	зе ез	зі із	їз	З
Ц	ца ац	ця яц	цу уц	цю юц	це ец	це ец	ці іц	їц	Ц
ДЗ	дза адз	дзя ядз	дзу удз	дзю юдз	дзе едз	дзе едз	дзі ідз	їдз	ДЗ

— Прочитайте склади, у яких:

- голосний перед приголосним (*закриті склади*);
- голосний після приголосних (*відкриті склади*);
- приголосні м'які;
- приголосні тверді.

2) *Робота над чистомовкою.*

Ець-ець-ець — подув сильний вітерець.
Аї-аї-аї — облітає листя в гаї.

Го-го-го — ми збираємо його.
Ас-ас-ас — принесемо його в клас.

2. *Робота над творами М. Хоросницької «Добра порада» та Т. Цидзіної «Очі, вуха маю...» (с. 8)*

1) *Дотекстова діяльність.*

Вступне слово

— Як ви гадаєте, навіщо можна принести листя до класу? Що можна з ним робити? (*Прикрасити клас, для уроків праці — виконувати поробки, аплікації, полічити їх на уроках математики, помилуватися, намалювати — на уроках образотворчої діяльності тощо.*)

— Тобто, ми можемо використати листя для навчання. А що означає добре вчитися?

Робота із заголовком. Вправа «Передбачення»

- Прочитайте назву вірша Марії Хоросницької.
- Як гадаєте, про що йтиметься у творі з такою назвою?

2) *Первинне сприймання змісту твору.*

Виразне читання вчителем вірша.

3) *Перевірка первинного сприймання змісту твору.*

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи справдилися ваші передбачення? Що здивувало? Вразило?
- Що залишилося незрозумілим?

Словникова робота

Пояснення значення незрозумілих слів, якщо такі зустрілися.

4) *Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.*

Вправа «Бджілка»: напівголосне самостійне читання вірша.

Бесіда за змістом твору

- Добре вчитися — чи означає це проводити весь час за книжками і зошитами, забути про веселі ігри і цікаві книжки, про своїх друзів?
- Що слід робити, аби встигати і час весело й цікаво проводити, і гарно вчитися?
- Як ви розумієте вислів *час цінити*?
- Прочитайте виділене речення. Як ви вважаєте, чому автор підручника виділив це речення? Що він хотів сказати?

Виразне читання вірша учнями

5) *Вправа «Метод прес».*

- Поміркуйте і розкажіть, кому, на вашу думку, вдається самостійно управляти своїм часом. У своїх висловлюваннях дотримуйте такої послідовності.
Спочатку висловіть свою думку: «Я вважаю...».

Потім поясніть причину такої точки зору: «Тому що...».

Наведіть приклади на підтримку своєї позиції: «... Наприклад...».

Узагальніть, підбийте підсумок сказаному, сформулюйте висновок: «Отже...», «Таким чином...».

6) Вправа «Рибки».

Самостійне мовчазне читання учнями вірша Т. Цидзіної «Очі, вуха маю...».

7) Перевірка сприймання змісту твору.

- До чого закликає нас авторка вірша?
- До чого потрібно прагнути?

8) Виразне читання вголос вірша учнями.

Фізкультхвилинка

Важко зайчику стояти,
Треба трішки пострибати:
Скік-скік-скік-скік.
Важко зайчику сидіти,
Треба трошки відпочити:
Скік-скік-скік-скік.
Зайчик прудко так стрибає,
Пташка весело літає.
Нахил вправо, нахил вліво —
Можна братися за діло.

3. Робота над твором Лідії Повх «В їдальні» (с. 8–9).

1) Підготовка учнів до сприймання змісту тексту.

Робота з ілюстрацією (с. 9)

- Розгляньте малюнок. Хто на ньому зображений?
- Що роблять діти?
- Де, на вашу думку, відбуваються події?

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне зразкове читання вірша вчителем

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи сподобався вам вірш? Що здалося незвичним?
- Що залишилося незрозумілим?

Словникова робота

- Пояснення значення незрозумілих слів, якщо такі були.
- Читання пірамідок слів.

ЧЕР	*	ГУ
КОШ	*	ТУЄ
ВАТРУ	*	ШКА
ВТОМИ	*	ЛАСЬ

СТО	*	ЯТЬ
СКІЛЬ	*	КИ
СПИНИ	*	ЛАСЬ
ВІДМІН	*	НИК

4) Робота в парі.

Читання учнями вірша «Обличчям до обличчя»: діти читають одне одному вірш, повернувшись обличчям до партнера.

5) Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом прочитаного з елементами вибіркового читання

- Хто є дійовими персонажами вірша?

- Де вони зустрілися?
- Що цікавило дівчаток?
- Чому продавць не відповідала на запитання дівчат?
- Знайдіть і прочитайте речення, що пояснює причину цього.
- Як Гліб допоміг дівчаткам? Прочитайте.

Фізкультхвилинка для очей

Не працювати є причина —

Очам даємо відпочинок!

Мерщій рівнесьенько сідаймо.

Очима кліпать починаймо.

Навіщо кліпать? Така зарядка —

Вже краще бачать оченятка!

6) Підготовка до читання за особами.

- Нумо розіграємо ситуацію, описану у вірші. Скільки має бути ролей? У підручнику є підказка.
- Подумайте, з якою інтонацією слід читати репліки (слова) кожного персонажа.
- Потренуйтеся у парах читати слова дівчаток і продавця. Слова автора прочитайте парюю.

7) Читання вірша за особами.

4. Робота з прислів'ями

— Ми щодня спілкуємося одне з одним, отже, повинні дотримувати певних правил — правил мовленнєвого етикету. Український народ навіть відобразив деякі з правил у прислів'ях. Відновіть прислів'я, прочитайте його і поясніть.

н	ь	р	о	з	п
і	в	и	м	с	а
м	а	→	л	л	л
а	к	с	а	о	и
к	і	м	о	в	ш.

(Ласкавим словом і камінь розпалиш.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Продовж речення»

- Ми читали вірші...
- Я навчився (навчилася)...

2. Домашнє завдання

- Виразно прочитайте батькам вірші, опрацьовані на уроці.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 4. ХИТРОЦІ НЕ ЛЮБЛЯТЬ СОВІСТІ.

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ «ЯК НАТАЛКА В ЛИСИЦІ ХИТРИНКУ КУПИЛА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити дітей із казкою В. Сухомлинського; навчати розуміти прочитаний текст, визначати частини тексту (*зачин, основну частину, кінцівку*), головну думку; формувати вміння висловлювати власні думки, відшукувати в тексті аргументи, переказувати зміст близько до тексту; розвивати вміння аналізувати, правильно оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати зв'язне мовлення учнів; розширювати їхній світогляд; виховувати почуття відповідальності;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати, моделювати, прогнозувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження;
  - комунікативної:** володіти позитивними навичками спілкування, уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі, будуючи відповідним чином свої висловлювання;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - соціальної/громадянської:** уміти працювати в парі, групі, з усіма в колективі;
  - загальнокультурної:** дотримувати норм мовленнєвої культури, правил поведінки на уроці;

Обладнання: портрет Василя Сухомлинського, збірки його творів, малюнки лисички, книжки або малюнки обкладинок книжок з казками про лисицю.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ось дзвінок сигнал подав —
До роботи час настав.

Тож і ми часу не гаймо,
А урок свій починаймо.

2. Психологічна настанова на урок

— Усміхніться одне одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того щоб працювати на уроці гарно і виконати всі завдання, будьте старанними, активними та уважними.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Артикуляційні вправи.

Дихальна гімнастика

- ✓ Задуть свічку;
- ✓ здути пушинку;
- ✓ погудіти, наче пароплав;
- ✓ зобразити свист вітру.

Робота над скоромовкою

Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят.

Промовлення напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко.

Вправа «Не спіткнись»

— Прочитай уважно і знайди слово, що відрізняється однією літерою.

син	горох	після
син	горох	пісня
син	порох	після
сир	горох	після

2) Робота над загадкою. Актуалізація опорних фонових знань.

- Пишним хвостом славиться,
Хитрункою називається. (Лисиця.)

- За якими ознаками впізнали, що це лисичка?
- Що вам ще відомо про лисичку? (Запис на дошці пригаданих відомостей.)
- Чи читали ви казки, де головним персонажем є лисиця? Що це за казки? (Розглядання книжок чи малюнків обкладинок.)
- Якою буває лисичка у народних казках? Якими рисами її наділяє народ?

3) Повідомлення теми та завдань уроку.

- Сьогодні ми не дарма пригадали лисичку. Вона буде одним з персонажів твору Василя Сухомлинського, який ми будемо сьогодні читати.

2. Робота над текстом казки В. Сухомлинського «Як Наталка в Лисиці хитринку купила»

1) Підготовка учнів до сприймання змісту тексту.

Робота із заголовком

- Прочитайте заголовок. Як ви гадаєте, що таке хитринка? (Хитрощі.)
- Поміркуйте, чи можна купити хитринку?
- Як вважаєте, про що йтиметься в тексті?

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне читання казки вчителем (с. 10–11).

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи сподобалася вам казка? Що вас вразило?
- Чи справдилися ваші передбачення щодо можливих подій?

Словникова робота

- Пояснення значення незрозумілих слів чи висловів.
Крам — товар.
- Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає.

ряд

крам

базар

совість

хитринка

пищить

комір

продає

ковзани

злякалась

почервоніла

жалібно

пухнастий

дерев'яна

хитрощі

соромно

скаржиться

скривилася

- Знайдіть і прочитайте слова, що складаються з одного складу; з двох складів.

- Знайдіть і прочитайте слова, у яких є буква, що позначає два звуки.

Фізкультхвилинка

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

- Читання казки «ланцюжком».
- Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом тексту з елементами вибіркового читання.

- Коли відбувалися описані події?
- Хто прийшов на базар? Що вона продавала?
- Як ви гадаєте, чому саме Лисичка продавала хитринки?
- Хто йшов повз базар? Що побачила дівчинка?
- Який вигляд мала хитринка? Прочитайте.
- Яку хитрість використала Наталочка вдома, аби не готувати уроки?
- Як мама розкрила хитрощі доньки?

- Що вирішила зробити дівчинка, коли було розкрито її хитрощі?
- Чому Наталочка хотіла повернути хитринку?
- Чи вдалося їй це зробити? Чому?
- Чого злякалася хитринка?
- Знайдіть і прочитайте розмову Наталочки та мами.
- У чийх словах передано головну думку твору? Прочитайте їх.
- Поміркуйте, як потрібно ставитися до своїх обов'язків.

Вправа «Дослідники»

- Виберіть з тексту ознаки до слів.

Рушничок (який?) ... (білий).

Комір (який?) ... (пухнастий).

Дівчинка (яка?) ... (маленька, дерев'яна).

Вправа «Розвідники»

- Виберіть і прочитайте речення в лапках; речення, надруковані жирним шрифтом; речення, у яких зустрічається тире.

- Робота над будовою тексту.

- Зверніть увагу: текст поділено на частини. Який заголовок, або назва тексту?

- Навіщо автор дає тексту заголовок?

- Прочитайте частину, яка називається *зачин*. Про що в ньому йдеться?

- Прочитайте кінцівку. Що міститься у цій частині? (*Висновок, головна думка.*)

- Яка частина тексту найбільша? Саме в ній описуються події твору.

- Робота в парах. Читання казки. Вправа «Вовк та заєць».

Фізкультхвилинка для очей

- Робота в групах. Складання переказу казки за пазлами (с. 11).

- Розгляньте малюнки. Перекажіть за ними казку. Чим розпочиналася казка? Що було потім?

Чим вона закінчилася?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексивний аналіз змісту прочитаного

1) Хвилинка-цікавинка.

— Чи знаєте ви, чому лиса назвали лисом? Виявляється, це слово походить з давньослов'янської мови, де воно позначало жовтуватий і рудий колір. А саме такий колір хутра у цієї тварини. Тобто свою назву лис отримав за колір свого хутра.

2) Вправа «Мікрофон».

- З яким твором сьогодні ознайомились?

- Хто його автор?

- Хто є персонажами казки?

- Чого навчає нас ця казка?

- Як потрібно боротися з лінощами?

- Про яку людину говорять *хитрий, як лис*?

2. Домашнє завдання

- Перекажіть удома батькам чи бабусі з дідусем, чи меншим братику або сестричці казку за пазлами (с. 11).

- Принесіть на наступний урок старі кольорові журнали, листівки, розмальовки тощо для створення колажу.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 5. МЕДІАВІКОНЦЕ: ЧИТАЮ, СЛУХАЮ, БАЧУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити із поняттями інформація, медіа- і значенням похідних від цього слова термінів; дати уявлення про засоби масової інформації та комунікації, про роль інформації в житті людини; розвивати навички говоріння і слухання, уміння висловлювати свої думки, культуру мовлення;
  - **формування ключових компетентностей:**
    - уміння вчитися: дотримувати послідовності виконання роботи під керівництвом учителя; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
    - комунікативної: уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
    - інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
    - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
    - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці;
    - соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.
- Обладнання:** плакат із девізом уроку, картки із зображенням органів чуття, малюнки із зображенням африканських тамтамів, козацьких вогнищ, сигналів моряків, поштових голубів, трембіти, старі журнали, листівки, розмальовки тощо для створення колажу, слова для стіни слів; картки-світлофори для рефлексії.
- Тип уроку:** урок набуття нових знань.
- Освітні галузі:** мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку.
Книжку, зошит, ручку, олівці.
Приготувались? Молодці!
Все у нас уже на місці,
Залишилось тільки сісти!

2. Психологічна настанова на урок

— Усміхніться одне одному, подумки побажайте успіхів. Для того щоб наш урок був успішним, нехай він пройде під девізом (*запис на дошці чи плакаті читають хором*).

Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитися, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно і плідно працювати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вступна бесіда

- Пригадайте, коли ви вранці йшли до школи, що ви спостерігали, про що дізналися?
- Дорогою до школи ви за висотою сонця на небі дізналися про пору доби, за кольором листочків на деревах — про пору року, за станом неба визначили погоду; той, хто йшов повз шкільну їдальню, за запахом визначив, що буде на сніданок. Звідусіль ми отримуємо якісь повідомлення, або інформацію.
- Як ви вважаєте, що таке інформація?

2. Словникова робота

1) З'ясування лексичного значення слова.

Інформація. Це слово походить від латинського *informatio*, яке має кілька значень:

- 1) роз'яснення, виклад фактів, подій;
- 2) представлення, поняття;
- 3) ознайомлення, просвіта.

Тобто, інформація — це відомості знання про навколишній світ, які ми здобуваємо з різних джерел.

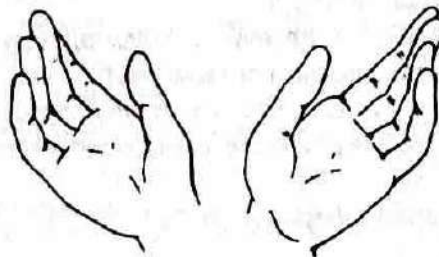
2) Розміщення картки зі словом на стіні слів.

3. Встановлення відповідності

— Поедняйте зображення органів чуття з інформацією, що ми сприймаємо ними.

Наприклад:

колір іграшки
смак лимона
голос соловейка
запах конвалії
тепло долоньки

4. Гра «Інформація навкруги»

— Кожен предмет чи явище несуть нам певну інформацію. Я показуватиму зображення органів чуття, а ви називайте предмет чи явище, з якого можна «зчитати» найбільше інформації цим органом.

Малюнки: ніс, вуха, язик, очі, шкіра (рука).

Фізкультхвилинка

5. Робота за ілюстрацією підручника (с. 12)

- Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено? Де зібралися діти?
- Пригадайте, навіщо ми збираємося в ранкове коло.
- А звідки ще до вас надходить інформація? Доповніть відповіді дітей.
- Усе, що існує навколо нас, несе певну інформацію. Але людині тільки цієї інформації замало, тому вона створює її ще й сама. Для того щоб передавати і поширювати цю інформацію, потрібні різноманітні засоби. Їх називають *медіа*. (Розміщення картки зі словом на стіні слів.)

6. Робота в групах. Гра «Утвори слова»

— Прочитайте слова і скажіть, за допомогою яких двох слів вони утворені. Заповніть таблицю за зразком.

медіапродукт	медіа + продукт
медіаграмотність	
медіавіконце	

— Спробуймо пояснити значення цих слів.

Інформація для вчителя. Медіапродукт — це результат діяльності, продукт, отриманий у результаті діяльності з медіазасобами. Медіаграмотність — це сукупність знань, умінь і навичок, що дають змогу людині аналізувати і критично оцінювати створювані повідомлення.

— У підручнику цей урок називається «Медіавіконце». Як ви гадаєте, чому? (Працюючи на цих уроках ми, ніби у віконечко, зазирнемо у світ медіа, будемо вчитися аналізувати, критично осмислювати інформацію, використовувати її, створювати власні медіапродукти.)

7. Робота за ілюстрацією підручника (с. 13)

— Розгляньте зображення різних засобів передавання інформації. Які вам ще відомі? Доповніть.

Цікаво знати!

Як у давнину люди передавали інформацію? Наприклад, африканські племена — за допомогою шкіряних барабанів — тамтамів.

Наші славетні предки, українські козаки, запалювали вогнища на сторожових курганах. Так вони сповіщали людей про наближення ворога.

Моряки передавали інформацію світловими сигналами ліхтаря. Пізніше почали використовувати сигнальні прапорці та азбуку Морзе.

Там, де людині важко проїхати чи пройти, відправляли спеціально привченого голуба-поштаря з листом.

Український музичний інструмент трембіта споконвіку була єдиним засобом зв'язку чабана з селом: за її звуками люди дізнавалися про місцеперебування ватага з отарою. Трембіта сповіщала про народження в сім'ї дитини. Поклик цього інструмента запрошує людей на весілля. Трембіта плакала, коли проводжали людину в останню путь. І лише з розвитком сучасних засобів масової інформації вона стала суто музичним інструментом.

Фізкультхвилинка для очей

8. Практична робота в групах. Створення павутинки «Медіа» у техніці колажу (за схемою на с. 13 підручника)

Представлення результатів роботи груп.

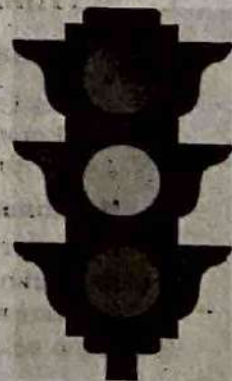
III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Вправа «Незакінчене речення»

- Сьогодні на уроці я дізнався(лася)...
- На цьому уроці я зміг(змогла)...

2. Рефлексія

- Підійміть зелений сигнал світлофора, якщо вам усе сподобалось і все вийшло;
- жовтий — якщо постали питання; червоний — якщо вам було важко, незрозуміло.
- Дякую за роботу!

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 6. ЮРІЙ ЯРМИШ «ЗАЙЧИК І ВОВЧИК»

ета:

формування предметних компетентностей: ознайомити дітей із казкою Ю. Ярмиша; навчати розуміти прочитаний текст, визначати частини тексту (*зачин, основну частину, кінцівку*), визначати головну думку; формувати вміння висловлювати власні думки, відшукувати в тексті аргументи, розігрувати за ролями казку; розвивати вміння аналізувати, правильно оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати зв'язне мовлення учнів; розширювати їхній світогляд;

формування ключових компетентностей:

уміння вчитися: сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати, моделювати, прогнозувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження;

комунікативної: володіти позитивними навичками спілкування, уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі, будуючи відповідним чином свої висловлювання;

інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;

соціальної/громадянської: уміти працювати в парі, з усіма в колективі;

загальнокультурної: дотримувати норм мовленнєвої культури, правил поведінки на уроці.

ладнання: малюнки зайця і вовка, цеглинка конструктора, картки зі словами (*для вправи «Блискавка»*), таблиця зміни настроїв персонажів, маски або наголівники із зображенням персонажів — Вовчика і Зайчика, плакати «Зайчик», «Вовчик», «Не знаю» (*для вправи «Займи позицію»*).

уроку: урок набуття нових знань.

вітні галузі: мовно-літературна, природнича, здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ось і дзвоник пролунав,
Для навчання час настав.
Дітки, станьте всі рівненько.

Настрій на урок взяли,
Працювати почали.

2. Психологічна настанова на урок «Самоналаштування»

— Покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:

Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я — особистість творча.

Я бажаю всім успіхів на уроці.

I. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

а) Артикуляційні вправи.

вправа «Подивись і повтори»

Витягнути губи трубочкою;

зімкнути губи;

показати губами букву *О*;

облизати губи;

зробити язичком рухи маятника.

робота над скоромовкою

Зайчик зяблика зустрів:
Зебру ажер! Зміюку з'їв!

Зяблик зойкнув: — Значить, заєць
Задавака і зухвалець!

тання напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко.

Вправа «Не спіткнись»

— Прочитай уважно і знайди слово, що відрізняється однією літерою.

пень	ліс	далі
пень	ліс	далі
день	ніс	далі
пень	ліс	долі

2) Робота над загадками. Актуалізація опорних фонових знань.

- В полі, лісі — навкруги
Скрізь у мене вороги.
Часом лізу я у шкоду,
Їм капусту на городах,
Моркву, ріпу, буряки.
Відгадайте — хто такий? (Заєць.)
- Засвітились серед ночі
В темній хащі жовті очі.
Наче лісу грізний дух —
Гострі ікла, сірий смух.
Полювати йде хижак.
На весь ліс наводить жах. (Вовк.)

- За якими ознаками впізнали, що це зайчик чи вовк?
- Пригадайте, що вам відомо про цих тварин.
- Які стосунки між вовками та зайцями у природі?
- Як гадаєте, хто з них розумніший? Чому так вважаєте?

3) Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні ми ознайомимось з твором Юрія Ярмиша, персонажами якого будуть ці тварини.

2. Робота над текстом казки Ю. Ярмиша «Зайчик і Вовчик»

1) Етап підготовки учнів до сприймання змісту тексту

Робота із заголовком (с. 14)

- Прочитайте заголовок. Про що може йтися у цьому творі?
- Чому автор саме так називає персонажів, а не вовк і заєць?
- Як вважаєте, про що це може свідчити?

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне читання казки вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи сподобалася вам казка? Що вас вразило? Чи, можливо, здивувало?
- Чи справдилися ваші передбачення щодо можливих подій?

Перевірка фактичного сприймання тексту. Тестування

За допомогою цеглинок конструктора учні сигналізують, яку відповідь обрали: Вовчик — цеглинка синього кольору, Зайчик — цеглинка жовтого кольору.

- Хто сидів на галявині за комп'ютером? Вовчик чи Зайчик?
- Хто вираховував, де зайців більше? Вовчик чи Зайчик?
- Хто вираховував, де вовків менше? Вовчик чи Зайчик?
- Хто виявився кмітливішим? Вовчик чи Зайчик?

Словникова робота

- Пояснення значення незрозумілих слів чи висловів.

Читання тлумачення слів *знітився*, *прискалив око*, *спантеличено* у підручнику (с. 14).

- Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає.

натискає	хоробрості	довідався
вираховую	прискалив	поцікавився
найбільше	подивився	промовив
набравшись	зібрався	найменше

- Знайдіть і прочитайте слова, у яких є буква, що позначає два звуки.
- Знайдіть і прочитайте слова, протилежні за значенням.

- Вправа «Блискавка».

Миттєве сприйняття слів: *око, якось, родина, екран, у лісі, кнопки, Вовчик, Зайчик, спробуй, нашоу.*

Фізкультхвилинка

Очей своїх із Зайчика
 Вовчик не зводить,
 Направо, наліво
 Очицями водить.
 А Зайчик стрибає,
 А Зайчик гуляє,
 Про хитрого Вовка
 Нічого не знає!

Раз! Два! Всі присіли,
 Потім вгору підлетіли.
 Три! Чотири! Нахилились,
 Із струмочка гарно вмились.
 П'ять! Шість! Всі веселі
 Крутимось на каруселі.
 Сім! Вісім! Діти милі
 Ніжками затупотіли.
 Дев'ять! Десять! Відпочили
 І за парти тихо сіли.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

- Читання казки «ланцюжком».
- Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом тексту

- Де відбувалися описані події?
- Хто зустрівся на галявині? Що там робив Вовчик?
- Яку інформацію він шукав у комп'ютері?
- Як гадаєте, навіщо йому була потрібна ця інформація?
- З яким проханням звернувся Зайчик до Вовчика?
- Яку інформацію шукав Зайчик?
- Навіщо йому була потрібна ця інформація?

Робота в парах. Спостереження за зміною настрою персонажів

— Перечитайте ще раз казку і простежте, як змінювався настрій персонажів. У тексті олівцем позначте речення, що підтверджують вашу думку.

Під час перевірки учні заповнюють таблицю на дошці. Зачитують речення з тексту, що підтверджують їхню думку.

		
Зачин		
Основна частина		
Кінцівка		

— Як ви вважаєте, чому почуття персонажів змінювалися?
• Вибіркове читання. Вправа «Розвідники».

— Виберіть і прочитайте речення: зі знаком оклику; зі знаком питання; речення, у яких зустрічається тире.

• Робота в парах. Читання казки, підготовка до гри-драматизації.

• Гра-драматизація «Зайчик і Вовчик».

— Які персонажі діють у творі? Які ролі будемо виконувати?

Фізкультхвилинка для очей

Подивіться ліворуч, потім — праворуч, вгору і вниз, не повертаючи голови.

Зробіть колові рухи очними яблуками зліва направо та справа наліво.

Потім ці самі рухи проробіть із заплющеними очима.

• Вправа «Займи позицію» (у класі — три плакати: «Зайчик», «Вовчик», «Не знаю»).

— Як ви гадаєте, хто переміг у цій ситуації — Вовчик чи Зайчик?

Станьте біля плаката, який ви обрали. Обґрунтуйте свою позицію. Доберіть з тексту вислови, що підтверджують вашу думку.

— Чи не змінив хто-небудь з вас своєї думки? Якщо змінили, перейдіть, до того плаката, що виражає вашу думку. Поясніть причини свого переходу.

— Як ви вважаєте, які аргументи були найбільш переконливими з різних точок зору?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексивний аналіз змісту прочитаного

1) Вправа «Мікрофон».

— З яким твором сьогодні ознайомились?

— Хто його автор?

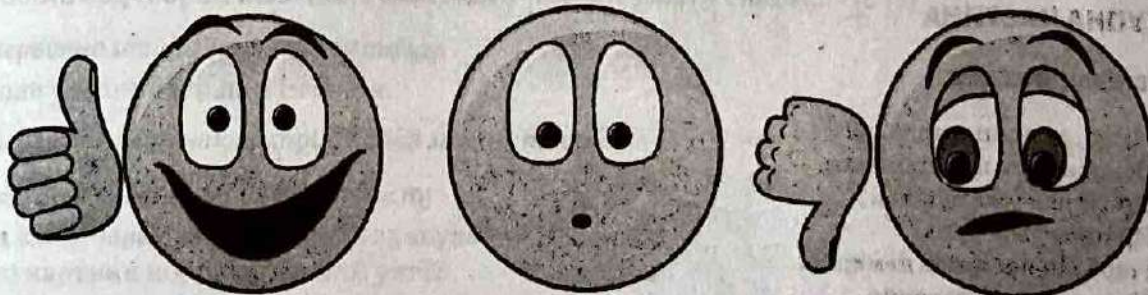
— Хто є персонажами казки?

2) Вправа «Крісло автора».

— Як би ви інакше назвали казку і чому саме так?

2. Самооцінювання

— Оцініть свою роботу на уроці відповідним смайликом.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 8. МИЛУВАННЯ ПРИРОДОЮ.
МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ «МИ ЗБИРАЛИ З СИНОМ...».
ДМИТРО ПАВЛИЧКО «НЕБЕСА ПРОЗОРІ...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із творами Максима Рильського та Дмитра Павличка; формувати навички правильного виразного читання віршованого тексту; актуалізувати знання про осінь у природі; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту прочитаних віршів; навчити бачити красу природи восени; розвивати образне мислення, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; виховувати культуру мовленнєвого спілкування;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в групі;
  - інформаційної:** уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - комунікативної:** уміння висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: репродукції картин осінньої природи, аудіозапис (наприклад, уривок з твору А. Вівальді «Осінь»), малюнки смайликів для вправи «Створюю настрої», репродукція картини С. Шишка «Осінь. Голосієво», картка для розміщення на стіні слів.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Форма проведення: уявна мандрівка у природу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
І щоб він пройшов немарно,
Попрацюємо старанно.

2. Вправа «Створюю настрої»

— З яким настроєм ви прийшли на урок? (Учні демонструють картки із зображенням смайликів, що відображають їхній емоційний настрій, за бажанням обгрунтовують свій вибір.)

— Сьогодні ми здійснимо уявну мандрівку в природу. Візьмемо з собою гарний настрій, захоплення, інтерес, радість, тоді наш урок буде цікавим, піднесеним, корисним. Отже, вирушаймо в дорогу!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Артикуляційні вправи.

Розчитування за таблицею для читання

— Прочитайте на одному подиху слова кожного стовпчика.

РАК	РІК	ЗУБ	СИР
КІТ	НІЧ	МОХ	ДІМ
МИР	СОН	СОМ	ДАХ
КИТ	РІЧ	ДУБ	ПІЧ

— Знайдіть і прочитайте пари слів, що різняться лише однією буквою.

Робота над чистомовкою

Ла-ла-ла, ла-ла-ла — осінь золота прийшла.

Че-че-че, че-че-че — сонце любе не пече.

Се-се-се, се-се-се — сяє барвами усе.

Ту-ту-ту, ту-ту-ту — любим осінь золоту.

2) Вправа «Кожній букві — своє місце».

— Назви подані літери, поміркуй. Перестав їх так, щоб утворилося знайоме тобі слово.

шігур (груші)

якаблу (яблука)

вилис (сливи)

кочдоса (садочок)

3) Актуалізація опорних фонових знань.

— Діти, заплющте оченята і послухайте музику. (Звучить аудіозапис.)

— Що ви уявляєте? До яких почуттів вас спонукає музика?

— Які з поданих ілюстрацій можна пов'язати з цією музикою? Чому ви так вважаєте?

— А тепер погляньте за вікно. Чи схожа наша осінь на ту, що ви побачили дорогою до школи? Які ознаки осені ви побачили?

4) Гра «Крокуй і думай!».

Потрібно зробити 5 кроків, на кожен крок називаючи по одній ознаці осені.

5) Слово вчителя.

— Осінь панує у природі: в саду, парку, в лісі, в полі. І кожен її бачить і сприймає по-своєму, кожен по-своєму створює образ осені. Композитори — звуками, художники — фарбами і пензлями, письменники і поети — словами. Сьогодні ми це будемо спостерігати.

2. Робота над твором Максима Рильського «Ми збирали з сином...» (с. 15)

1) Первинне сприймання змісту твору.

Виразне читання вірша вчителем.

2) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Чи сподобався вам вірш? Що здивувало? Вразило?

— Які картини постали у вашій уяві?

Словникова робота

— Що залишилося незрозумілим?

— Знайдіть у підручнику і прочитайте тлумачення слова *багрянні* (с. 15).

— Складіть своє речення з цим словом.

Фізкультхвилинка

Раз-два — час вставати!

Будемо відпочивати!

Три-чотири — присідаймо,

Швидко втому проганяймо!

П'ять-шість — засміялись,

Вправно всі понахилились!

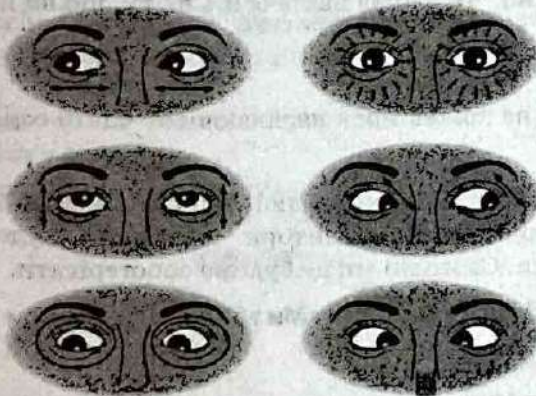
3) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

• Вправа «Рибки»: мовчазне читання вірша учнями.

- **Бесіда за змістом твору з елементами вибіркового читання.**
  - Хто є персонажами вірша?
  - Від імені кого ведеться розповідь?
  - Де були батько і син? Чим вони займалися?
  - На що здивилися батько з сином? Чим вони милувалися?
  - Прочитайте виділені вислови. Поміркуйте, що вони означають.
  - Розгляньте фотоілюстрації на с. 16. Якими побачив хмаринки фотограф?
  - Які пісні почули батько з сином? Хто їх співав?
  - Як гадаєте, коли осінь може співати весняні пісні?
  - Які почуття, настрої передає поет у вірші?
- **Вправи на розвиток швидкості читання.**
  - Доберіть дії, які виконують хмаринка (*тане*), вітер (*колише*), хмари (*пливли*), осінь (*співала*), батько із сином (*збирали, дивились*).
  - Знайдіть рими до слів *каштани* (*тане*); *синь* (*павутинь*); *дубові* (*синкові*); *вишині* (*пісні*).
- 4) **Виразне читання вірша вголос окремими учнями.**
  - Прочитайте вірш замріяно, мелодійно, передаючи його настрої.

Фізкультхвилинка для очей

Очі щоб відпочивали,
Дивимось ми вліво — вправо.
Потім блимаєм очима.
І знову ними вправо — вліво.

3. Робота за картиною Сергія Шишка «Осінь. Голосієво» (с. 16)

1) Стратегія «Входження в картину».

- Розгляньте репродукцію картини. Що на ній зображено?
- Яка це пора року? Чому так вважаєте? Яких кольорів більше?
- Що зобразив художник на передньому плані? На задньому?
- Якби ви раптом опинилися у цій картині, до чого б у першу чергу ви наблизилися? Чому?

2) Робота в групах.

— Об'єднайтеся у групи. Уявіть, що ви опинилися на цій галявині біля берізок. Дослідіть картину відповідно до свого завдання.

I група «Гострий зір». Опишіть усе, що ви побачили навколо.

II група «Гострий слух». Опишіть усе, що ви почули навколо.

III група «Гострий нюх». Опишіть запахи, аромати, які ви відчули.

IV група «Точний дотик». Опишіть, до чого ви доторкнулися і що відчули при цьому.

3) Презентація роботи груп.

4) Підсумок.

- Який настрої створює ця картина?
- Яку назву ви б їй дали?

— Цю картину створив видатний український художник Сергій Федорович Шишко. Прочитайте її назву.

— Голосієво — це район Києва. Картина ввійшла до серії картин «Київська сюїта», яку Сергій Шишко створював понад 40 років. До неї ввійшло понад 100 картин і етюдів.

4. Робота над твором Дмитра Павличка «Небеса прозорі...» (с. 17)

— А от яке враження і настрої у творі іншого поета — Дмитра Павличка?

1) *Вправа «Бджілки»: напівоголосне читання вірша учнями.*

2) *Перевірка первинного сприйняття змісту твору.*

— Чи сподобався вам вірш? Що-небудь здивувало, захопило?

— Який настрої цього твору? Яким вам здався вірш — сумним чи веселим? Чому?

3) *Словникова робота. Розміщення слів на стіні слів.*

Явір — дерево родини кленових з великим п'ятилопатеvim листям; білий клен (іноді цим словом називають осокір та деякі інші тополі).

4) *Вправа «Дощик».*

Діти читають хором.

«накрапає дощ» (тихо);

«дощ припускає сильніше» (голосніше);

«злива» (голосно);

«дощ слабшає» (тихіше);

«дощ припинився» (читання припиняється).

5) *Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.*

Бесіда за змістом тексту

— Який день описує поет? Ранню чи пізню осінь змальовано? Обґрунтуйте свою відповідь.

— Якими порівняннями передано красу осіннього дня? Як ви їх можете пояснити?

6) *Виразне читання вірша учнями.*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. *Рефлексія. Складання сенкану «Осінь»*

2. *Вправа «Мікрофон»*

— Чим створюють образи художники?

— Чим створюють образи композитори?

— Чим створюють образи поети, письменники?

— Що б вибрали ви для створення свого образу осені?

3. *Домашнє завдання*

— Виразно прочитайте батькам вірші, опрацьовані на уроці.

До вірша, що найбільше сподобався, створіть свою ілюстрацію.

За бажанням вивчіть вірш Дмитра Павличка напам'ять.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 9. ВЕСЕЛЕ СЛОВО. ГРИЦЬКО БОЙКО «ХВАСТУНЕЦЬ». ГРИГОРІЙ ФАЛЬКОВИЧ «ЧЕСНИЙ КІТ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із творами Грицька Бойка та Григорія Фальковича; формувати уявлення про емоційний характер описаних у вірші картин (*веселий*); формувати вміння визначати настрій персонажів вірша за словами в тексті та малюнком; удосконалювати читацькі вміння; навчати відчувати образність художнього слова; розвивати образну уяву, мислення, спостережливість, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; спонукати до читання літературних творів; виховувати любов до художнього слова;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: портрети Грицька Бойка та Григорія Фальковича, видання їхніх творів для дітей, відеозапис твору Григорія Фальковича (<https://youtu.be/hhj-nZ4kIpc>), плакати для вправи «Займи позицію».

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Дзень-дзелень, дзень-дзелень!
Починаймо новий день.
Сядьте рівно, посміхніться,
До сусіда поверніться.
Спинку гарно порівняйте
І урок розпочинайте.

2. Вправа «Спіймай настрій»

— Посміхніться одне одному, «зніміть» посмішку зі свого обличчя та «киньте» своєму сусідові. «Спіймайте» посмішку, «прикрасьте» нею своє обличчя. Починаємо працювати у гарному настрої.

Будемо:

Уважні,
Розумні,
Організовані,
Кмітливі.

Щоб урок пройшов цікаво,
Всі берімося до справи!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) **Артикуляційні вправи. Звуконаслідувальна вправа «Хто як розмовляє?».**

— Доповніть закінчення рядочків звуками, що видають зазначені тварини.

Гуси стали гел'отати,
По-гусячому кричати: ... (га-га-га).

Копенята замурчали: ... (мур-мур-мур).
Горобці зацвірінчали: ... (цвінь-цвірінь).
Кони заіржали: ... (і-го-го).
Жабенята кумкали: ... (ква-ква-ква).
Каченята крякали: ... (кря-кря-кря).
Солов'ї висвистували: ... (ф'ю-ф'ю-ф'ю).

2) Вправа «Добери риму». Робота над чистомовкою.

Да-да-да, да-да-да —
Стоїть в глечичку... (вода).
Ди-ди-ди, ди-ди-ди —
Дай напитися... (води).
Ем-ем-ем, ем-ем-ем —
В школу рано ми... (ідем).
Ель-ель-ель, ель-ель-ель —
Несемо в руді... (портфель).
Ець-ець-ець, ець-ець-ець —
Хто працює — ... (молодець).

3) Робота над анаграмами.

— Прочитайте анаграму.

СЕВЕЛЕ ЛОСВО

- Як ви розумієте цей вислів?
- Яке слово можна назвати веселим?
- Сьогодні ми ознайомимося з такими творами, що змушують посміхатися.

2. Робота над твором Грицька Бойка «Хвастунець» (с. 17)

1) Розповідь учителя про Грицька Бойка.

— Народився Григорій Пилипович 5 вересня 1923 року в селі Оленівка на Донеччині в сім'ї службовця. Після закінчення сільської семирічки навчався в Оленівській рудниковій школі, розташованій досить далеко.

Після закінчення школи Грицько Бойко пішов на фронт захищати Батьківщину від навали фашистів. Служив рядовим кулеметного взводу, а потім офіцером-зв'язківцем. Удостоєний бойових урядових нагород.

Початком своєї літературної діяльності Грицько Бойко вважав 1950 рік, коли вийшла друком його перша збірка віршів. Адресована вона була дорослим, а вже наступного року було надруковано збірку його поезій для дітей.

Відтоді поет не зраджував наймолодшим читачам, повністю віддавав їм тепло свого серця і свій непересічний талант. Грицька Бойка справедливо можна назвати неперевершеним майстром сміху в поезії для дітей. Він, як ніхто інший, умів не просто розважати молодших читачів, а й з теплим, добрим гумором дотепно й незлобливо показати найрізноманітніші вади дитячого характеру. Вереда, замазура, хвалько, брехун, ледар, базіка, невіглас, недотепа, боягуз, підлабузник, задавака, ябеда, роззява, симулянт — ось «знамениті» персонажі його чудових віршів та поем.

На слова поета створено понад 400 пісень. За його життя лише в Україні вийшло понад п'ятдесят книжок.

Робота із заголовком. Вправа «Передбачення»

- Прочитайте назву вірша Грицька Бойка.
- Як гадаєте, про що йтиметься у творі, зважаючи на заголовок? Кого називають хвастунцем?

2) Первинне сприймання змісту твору.

Виразне читання вірша вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи сподобався вам вірш? Що здивувало? Вразило?
- Якого настрою він спонукав?

4) Словникова робота.

- Пояснення значення незнайомих слів, якщо такі зустрілися.
- Читання пірамідок слів.

СТАВ		
ТО	*	ЛЯ
МЕР	*	ЩІЙ
ХВА	*	ЛЬКО
ЯЩІР	*	КА

ЯЗИК		
СЛО	*	ВО
ТРИШ	*	КИ
СПІТК	*	НУВСЯ
НА ДО	*	РОЗІ

- Яке зі слів є близьким за значенням до слова *швидко*?
- Чому одне зі слів написано з великої букви?
- Яке слово складається з одного складу?
- Назвіть слова, у яких звуків більше, ніж букв.

5) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

- Читання в парах.
Вправа «Ти — мені, я — тобі»: напівголосне читання вірша учнями почергово по одному реченню.
- Бесіда за змістом твору.
  - Хто є дійовими персонажами твору? Куди вони йшли?
  - Хто почав хвастатись і чим саме?
  - Кого зустріли хлопчики дорогою?
  - Якою була реакція Толі на появу ящірки?
  - Що сталося з хлопчиком?
  - Коли говорять *прикусити язика*? Що це може означати? (*Прикусити язика — в переносному значенні означає різко, раптово замовкнути, утримуватися від висловлювання. Очевидно, цей вислів походить від чисто фізіологічних причин, коли прикушений зубами язик відгукується сильним болем людини, так, що говорити навіть неможливо. Якщо хтось розбалакався не в міру, то йому радять прикусити язика, тобто замовкнути.*)
  - Чи зустрічалися вам у житті люди, подібні до Толика? Як ви до них ставитеся?
- Гра «Добери риму».
  - Знайдіть і прочитайте пари рим з тексту.
- Робота над прислів'ям.
  - Прочитайте прислів'я. Як ви його розумієте?
  - Чи може це прислів'я стосуватися прочитаного твору? Як саме? Поясніть свою думку.
- Виразне читання вірша вголос окремими учнями.
  - Під час читання добирайте відповідну інтонацію до кожної строфи.

Фізкультхвилинка

Кіт збирався до роботи,
Та завадили турботи:
Треба висушить хвоста,
Накрутити вуса,
Почесати живота
І помити писок.
Цілий день такі турботи,
Що не встигнеш до роботи!

3. Робота над віршем Григорія Фальковича «Чесний кіт» (с. 18)

1) Розповідь учителя з елементами бесіди.

- Хто був героєм фізкультхвилинки?
- Які справи завадили коту попрацювати?
- Про схожого kota написав вірш сучасний український поет, перекладач Григорій Фалькович. Його твори регулярно публікують у підручниках, дитячих журналах «Пізнайко», «Маленька фея».

«Маленький розумник» тощо, виходять окремими збірками. У збірці «Про котів та про собак» і було надруковано вірш «Чесний кіт».

— На вашу думку, про що може йтися у цьому вірші?

2) *Слухання-перегляд відеозапису вірша «Чесний кіт» (<https://youtu.be/hhj-nZ4kIpc>).*

3) *Перевірка первинного сприйняття змісту твору.*

— Чи сподобався вам вірш? Що-небудь здивувало, захопило?

— До якого настрою спонукав вірш? Чому?

4) *Вправа «Диктор».*

Один учень читає текст уголос, решта пошепки читають разом із ним, копіюючи темп і швидкість читання.

5) *Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.*

Бесіда за змістом тексту. Робота в парах. Прийом «Взаємні запитання»

Діти ставлять одне одному взаємні запитання за змістом прочитаного і відповідають на них.

Вправа «Знайди риму»

— Знайдіть і прочитайте рими до слів *прямо (мама), ходив (див), гуляти (спати)*.

— А де заховалась рима до слова *літа? (Кота.)*

Фізкультхвилинка для очей

Очі щоб відпочивали,

Дивимось ми вліво — вправо.

Потім блимаєм очима.

І знову ними вправо — вліво.

6) *Виразне читання вірша окремими учнями.*

7) *Вправа «Займи позицію» (у класі — три плакати «Достатньо», «Недостатньо», «Не знаю»).*

— Як ви гадаєте, чи достатньо в житті, як котика, навчитися тільки спати, їсти, пити та гуляти?

— Станьте біля плаката, що ви обрали. Обґрунтуйте свою позицію.

— Чи не змінив хто-небудь з вас своєї думки? Якщо змінили, перейдіть до того плаката, який виражає вашу думку. Поясніть причини свого переходу.

— Як вважаєте, які аргументи були найбільш переконливими з різних точок зору?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Незакінчене речення»

• Мені запам'яталося...

• Мені сподобалося (не сподобалося)...

• У мене виникло бажання...

2. Домашнє завдання

— Виразно прочитайте батькам вірші, опрацьовані на уроці.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 10. ДОБРЕ ТОГО ВЧИТИ, ХТО ХОЧЕ ВСЕ ЗНАТИ. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «ДРІЗД І ГОЛУБ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання дітей про казку як усну народну творчість; навчати правильно висловлювати свої думки, визначати головну думку твору, давати характеристику дійових осіб; формувати вміння виразно читати казку за особами, відтворювати зміст прочитаного; удосконалювати навички діалогічного мовлення; збагачувати життєвий досвід дітей; розвивати увагу, пам'ять; виховувати відповідальність, уміння доводити справу до кінця, прислухатися до слухних порад;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах даного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** вміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** вміти співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Обладнання: малюнки дрозда, голуба, малюнки чи фото гнізда дрозда, аудіозапис голосів дрозда та голуба, картки з прислів'ями для роботи в парах.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Психологічна настанова на урок

— І нехай девізом нашого уроку будуть слова:

Ніколи не говори: «Я — не знаю», а завжди кажи «Я навчуся».

— Кожен із вас, промовте:

Я — хочу знати.

Я — вмію.

Я — думаю.

Я — знаю.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Артикуляційні вправи.

Розчитування за складовою таблицею

— Відшукайте та прочитайте:

стовпчик із голосним [o], [y];

рядок із приголосним [г], [р];

відкриті склади, закриті склади.

Робота над скоромовкою

Галасливі гави й галки

В гусенят взяли скакалки.

Гусенята їм гелгочуть,

Що й вони скакати хочуть.

2) Вправа на розвиток швидкості сприймання.

— Виберіть одне слово, що найбільше відповідає першому слову, прочитайте його.

Ліс (люди, рибалка, канікули, дерева, літо).

Риба (жало, вовна, дзьоб, лапи, луска).

Ведмідь (лев, звір, ліс, мед, зима).

Птах (небо, квіти, крила, ніс, луска).

3) Актуалізація опорних фонових знань.

Робота над загадками

- Вони бувають сизі, білі,
Воркують, в парку проживають.
Вважають їх птахами миру,
На щастя в небо випускають.
І линуть в сині голубій
Птахи чудові — ... (голуби). (Демонстрування малюнка.)
- Із родини горобиних,
Невеличкий він на зріст,
Їсть комах, і їсть малину,
Пташка ця — співочий... (дрізд). (Демонстрування малюнка.)

— Що ви знаєте про цих птахів? Де і як вони живуть? Чим живляться?

Слухання аудіозапису голосів дрозда і голуба

— У яких стосунках вони знаходяться в природі: чи полюють один на одного, чи навпаки дружно співають, чи не зважають один на одного?

4) Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні ми ознайомимось із українською народною казкою. Як ви вже здогадалися, героями цієї казки будуть дрізд і голуб.

2. Робота над текстом казки «Дрізд і голуби»

1) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Кероване читання

- Виразне читання казки вчителем до слів «Знаю, знаю...» (с. 18).
  - Як, на вашу думку, відреагує дрізд?
  - Як далі можуть відбуватися події? Якою може бути кінцівка казки?
- Дочитування казки вчителем до кінця.
  - 2) Перевірка емоційного сприймання змісту.
    - Чи сподобалася казка? Що вас здивувало? Вразило?
    - Чи справдилися ваші передбачення щодо можливого розвитку подій? Що вам підказало про це?
  - 3) Словникова робота.
    - Пояснення значення незрозумілих слів.
      - Мостити — будувати, споруджувати, облаштовувати, звивати (гніздо).
      - Погодився — давати згоду, бути згодним з ким-, чим-небудь.
      - Вуркоче — видає несильні переливчасті звуки низького тембру; переливчасті звуки, які видають голуби.
      - Розгнівався — роздратувався; розсердився.
    - Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає.

якось	його
гніздо	мостити
декілька	погодився
вуркоче	лишилося
назавжди	розгнівався

Фізкультхвилинка

4) Поглиблений смисловий й структурний аналіз тексту.

Вправа «Рибки»: мовчазне читання казки учнями

Бесіда за змістом прочитаного твору

— Хто є героями (персонажами) цієї казки?

- З яким проханням звернувся голуб до дрозда?
- Чи навчився голуб гніздо мостити? Чому?
- Яким залишилося його гніздо?
- Чому дрізд образився на голуба?
- Як він виявив свій гнів?
- Порадьте голубу, що йому потрібно робити, аби дрізд усе-таки навчив його гніздо мостити.

Вибіркове читання

- Знайдіть і прочитайте речення, з якого зрозуміло, що голуб був дуже нетерплячим.
- Виберіть і прочитайте питальне речення (зі знаком питання).
- Виберіть і прочитайте слова голуба, спробуйте передати його нетерплячість.
- Виберіть і прочитайте слова дрозда, спробуйте передати його гнів.

Читання учнями казки вголос

Вправа «М'ячик»: учень читає речення і передає м'ячик наступному учневі, кому бажає.

Читання казки за особами

- Кому в цій казці ви більше симпатизуєте? Чому?

5) Робота в парах. Робота над прислів'ями.

- Поеднайте частини прислів'їв. Поміркуйте над їх змістом.

- Яке з цих прислів'їв може бути заголовком до прочитаної казки?

Хто багато говорить,
Добре того вчити,
Добре в світі тому жити,

хто працюючий,
той мало творить,
хто хоче все знати.

- Чого навчає нас казка «Дрізд і голуб»?

Фізкультхвилинка для оченят

Не працювати є причина —
Очам даємо відпочинок!
Мерщій рівнесенько сідаймо.
Очима кліпачь починаймо.
Навіщо кліпачь? Така зарядка —
Вже краще бачать оченятка!

6) Вправа «Крісло автора».

- Що б ви змінили у казці? Який варіант розвитку подій створили б ви?
- Придумайте свій варіант кінцівки казки, у якому б голуб навчився мостити гарне гніздо.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Ми ознайомилися з казкою...
- Вона вчить нас...
- Мені сподобалося (не сподобалося)...
- У мене виникло бажання...
- Я порадив би голубу...

2. Домашнє завдання

Розповісти вдома казку батькам.

За бажанням намалювати ілюстрацію до казки.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 11. ПЕРЕВІРЯЮ СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити та систематизувати знання і вміння учнів за вивченим розділом; формувати вміння аналізувати, систематизувати, висловлювати оцінні судження; удосконалювати навички свідомого, виразного читання, брати участь в інсценізації прочитаних творів; розвивати зв'язне мовлення учнів, пам'ять, уяву, пізнавальний інтерес, спостережливість; збагачувати лексичний запас; виховувати культуру мовленнєвого спілкування, пробуджувати любов до читання;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: картки для стіни слів, для вправи «Створи свій настрій»; карта маршруту мандрівки; маски персонажів з попередніх уроків для інсценізації.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-мандрівка.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мистецька.

Хід уроку

1. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Вправа «Створи свій настрій»

— Позначте настрій, з яким ви розпочинаєте урок. Поставте позначку у відповідне віконце в першому стовпчику картки.

— Щоб до кінця уроку ваш настрій став ще кращим, нумо налаштуємося на плідну працю.

Ми починаємо урок, а на уроці ми...

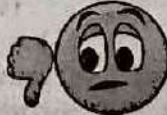
Уважні!

Розумні!

Організовані!

Кмітливі!

Тож починаємо працювати!

	Початок уроку	Кінець уроку
		
		
		

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Артикуляційні вправи.

Вправи на постановку дихання та розвиток артикуляції

- «Понюхати квітку».
- «Здути пушинку з долоні».
- «Слоник»: витягніть губи щільно трубочкою вперед, як на вимову звука [y], і тут же розтягніть у сторони, як на усмішку, не оголюючи зубів.
- «Дмухання на пригорщці»: уявіть, що ви дмухаєте на гарячий чай, подуйте на руку, вимовляючи пошепки «ф-ф-ф-ф».

Вправа «Не зіб'юсь»

ліс	кажан	річка
вліз	кажан	річка
ліс	кажан	річка
ліс	їжак	нічка
ліс	кажан	річка

Робота над скоромовкою

У діброві — дуби,
Під дубами — гриби,
Трава — між грибами,
Хмарки — над дубами.

Читання скоромовки хором — спочатку повільно, потім швидше і, нарешті, дуже швидко.

Читання швидко по рядах; по групах (хлопці, дівчата, тільки учні за першими (другими, третіми...) партами), індивідуально.

2) Вправа «Що зайве?».

— Знайдіть і прочитайте слова, що помилково потрапили до рядка.

Білка: горішки, шишка, огірок, дупло, гриби.

Школа: парта, дзвінок, крейда, море, урок.

Кішка: мишка, молоко, сметана, цукерка, риба.

Їжак: нірка, голки, мед, ліс, мишка.

3) Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні у нас буде не зовсім звичний урок читання. Це буде урок-мандрівка. Хто скаже, що таке мандрівка? (Мандрівка — переміщення за допомогою транспорту або пішки, по місцях, віддалених від постійного місця проживання; подорож.)

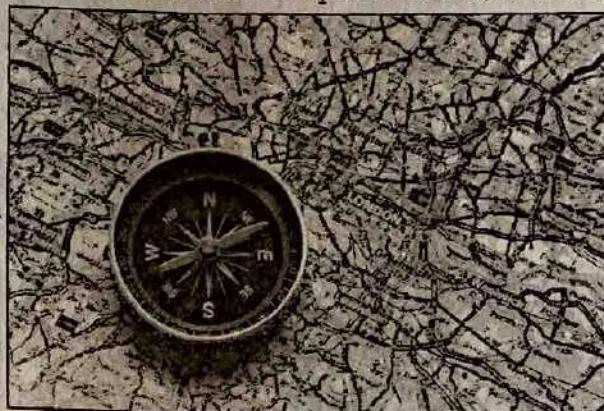
(На стіні слів вивішують табличку зі словами.)

МАНДРІВКА
ПОДОРОЖ

— Хто із вас колись мандрував? Де ви побували? Що відвідали?

— Сьогодні помандруємо сторінками розділу, який вивчали. А щоб ми не заблукали, нам допоможе карта, де прокладено наш маршрут (див. Додаток). Хто може пояснити, що таке маршрут? (Маршрут — задалегідь визначений шлях проходження, їзди тощо.)

МАРШРУТ

2. Мандрівка сторінками розділу

— Ми починаємо мандрівку і ступаємо на Стежку запитань.

1) Стежка запитань. Вправа «Мікрофон».

— Який розділ ми опрацювали?

— Які теми розкривають твори розділу?

— Що означає слово *медіа*?

— Що означає слово *інформація*?

— Звідки ми можемо здобути інформацію?

— Ми відповіли на запитання і підійшли до містка через річку Віршовану. Щоб потрапити на протилежний берег, потрібно пригадати назву та автора прочитаних творів.

2) Місток через річку Віршовану. Вправа «Впізнай вірш і його автора».

✓ «Дозріли калинові гронця, над ними ясніє блакить. До сонця, до сонця, до сонця, як спів, наша мрія летить». (М. Сингаївський «До школи».)

— Чому у вірші повторюються слова *школа, книга, сонце*? Як вони взаємопов'язані?

✓ «З переляку, у тривозі наш хвалько мерщій утік. Та спіткнувся на дорозі й прикусив собі язик». (Грицько Бойко «Хвастунець».)

— Поясніть, коли говорять *прикуси язика*.

✓ «В світі й так чимало див — я по школах не ходив, сам собі навчився спати, їсти, пити і гуляти». (Григорій Фалькович «Чесний кіт».)

— Чому вірш має таку назву?

✓ «Літо, до побачення! І за все спасибі — за поля квітучії, ліс зеленокрилий!». (В. Бичко «Літо, до побачення!».)

— Який настрій передано у цьому вірші? Чому так вважаєте?

✓ «Все встигає той зробити, хто уміє час цінити». (М. Хоросницька «Добра порада».)

— Поясніть, у чому сенс цієї поради.

3) Робота в парах. Вправа «Віднови послідовність».

— За річкою Віршованою гуляє сильний вітер. Він розвіяв усі рядки відомого вам вірша. Розташуйте їх у правильній послідовності. Назвіть автора вірша і назву.

• Небеса прозорі, (1)

• Чує сніг вона. (8)

• Падають, як зорі, (3)

• Мов глибинь ріки. (2)

• А над полем нитка (5)

• З явора листки. (4)

• Зажурилась квітка, (7)

• Дзвонить, як струна. (6). (Дмитро Павличко, «Небеса прозорі».)

— Поясніть вирази *листки, як зорі; зажурилась квітка*.

4) Камінь поетів і читців. Конкурс на краще читання напам'ять вірша (2–3 учні) Дмитра Павличка «Небеса прозорі».

— На цьому великому камені полюбляють улаштовувати поетичні конкурси читці та поети. Помагаймося і ми у кращому читанні напам'ять вірша Дмитра Павличка.

5) Ліс казок.

— І ось ми заходимо у ліс казок. Упізнайте казки за опорними словами.

- Гніздо, дрізд, голуб. («Дрізд і голуб», українська народна казка.)
- Комп'ютер, Зайчик, Вовчик, галявина. («Зайчик і Вовчик», Юрій Ярмиш.)
- Наталка, базар, лисиця, хитринка. («Як Наталка в Лисиці хитринку купила», Василь Сухомлинський.)

— Чого нас навчають ці твори?

6) Галявина відпочинку.

Фізкультхвилинка

Руки вгору піднімаєм,
Потім дружно опускаєм.
І долоньками скоріше
Плещем, плещем веселіше.
Знову руки піднімаєм,
Ну, а потім опускаєм.
Черевичками скоріше
Дружно тупаєм гучніше!

7) Робота в групах. Палац Театральний.

— Продовжуємо рух уперед і потрапляємо до палацу Театрального. Вивчаючи твори розділу, ми інсценізували деякі з них. У групах пригадайте інсценізацію будь-якого твору і розіграйте перед класом.

Презентація робіт груп. Інсценізація твору на вибір.

8) Робота в парах. Гори Міркувань.

— Щоб подолати ці гори, слід установити відповідність між твором та його головною думкою.

Добре того вчити, хто хоче все знати.
Де сила не може, там розум допоможе.
Не люблять хитроці совісті.
Все встигає той зробити, хто уміє час цінити.

«Добра порада»
«Дрізд і голуб»
«Зайчик і Вовчик»
«Як Наталка в лисиці хитринку купила»

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Долина Роздумів і самоаналізу

Вправа «Створи свій настрій»

— От ми і спускаємося в долину Роздумів і самоаналізу. На початку уроку ми позначали свій настрій. Позначте у другому стовпчику ваш настрій наприкінці уроку.

— Якщо ваш настрій поліпшився, ви гарно працювали, то урок пройшов не марно.

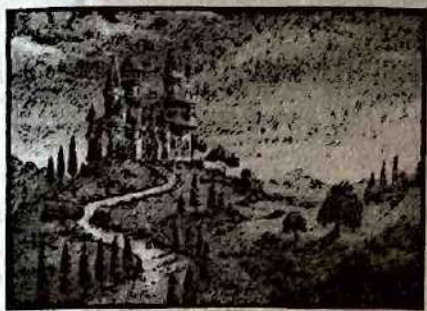
2. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

— Ми здійснили мандрівку сторінками розділу «До школи, до книги, до друзів душа поривається знов!», пригадали опрацьовані твори. Сподіваюся, залишили у вашій душі, ваших думках, вашому серці свій слід. Висловіть свої думки щодо прочитаних творів і завершіть подані речення.

- Мені сподобалося (не сподобалося), як описано...
- Я поділяю (не поділяю) думку про те, ...
- Я хочу більше дізнатися про...
- У мене виникло бажання розповісти друзям, рідним про...

Долина Роздумів

Палац Театральний

Гори Міркувань

Галявина відпочинку

Ліс казок

Вігер

Камінь поетів і читців

Місток через річку
Віршовану

Стежка запитань

Старт

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

ЧИТАЄМО І ПІЗНАЄМО ТАЄМНИЦІ РІДНОЇ МОВИ

УРОК 12. ВСТУП. ОЛЕКСАНДР ПІДСУХА «ОЙ, ЯКА ЧУДОВА УКРАЇНСЬКА МОВА...». ОКСАНА КРОТЮК «ХОДИТЬ СОН»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із багатством, виражальними можливостями української мови, малими жанрами усної народної творчості; формувати навички свідомого, правильного виразного читання; розвивати образне мислення, увагу до написаного і вимовленого слова, зв'язне мовлення учнів; збагачувати мовлення перлинами усної народної творчості, лексичний запас; виховувати любов і повагу до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння *вчитися*: сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної: володіння позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в групі;
  - інформаційної: уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - комунікативної: уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: картки з позначками для вправи «Читання з маркуванням тексту», картки для стіни слів, цеглинки конструктора, аудіо- чи відеозапис колискової пісні (наприклад, однієї з пісень збірки «Тиша. Вечір на дворі.— Колискові пісні для малят» <https://youtu.be/RwVj000fqLA>), малюнок веселки та індивідуальні стікери для вправи «Веселка», картки для розміщення на стіні слів.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Ось дзвінок сигнал подав —
До роботи час настав.
Тож і ми часу не гаймо,
А урок свій починаймо.

2. Вправа «Веселка»

— Сядьте зручно, заплющте оченята й уявіть веселку, як грають, переливаються її кольори, уявіть себе у гарному настрої.

— Сьогодні ми розпочинаємо працювати з новим розділом підручника. Будемо пізнавати таємниці рідної мови.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Дотекстова діяльність

1) Артикуляційні вправи.

Дихальна гімнастика

- ✓ Задуті свічку;
- ✓ здути пухляк;

- ✓ погудіти, наче пароплав;
- ✓ зобразити свист вітру.

Робота над скоромовкою

Летіла лелека, заклекотіла до дельчатень.

Прочитати напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко.

2) Вправа «Не спіткнусь»

— Прочитайте уважно і знайдіть слово, що відрізняється однією літерою.

син	горох	після
син	горох	пісня
син	порох	після
сир	горох	після

2. Робота над вступною статтею до розділу (с. 20)

1) Самостійне здобування інформації учнями. Читання із маркуванням тексту.

— Самостійно прочитайте вступну статтю до розділу. Простим олівцем на полях поставте позначку:

- «+» — якщо ця інформація вам уже була відома;
- «-» — якщо це нова для вас інформація;
- «?» — якщо ця інформація для вас не зрозуміла.

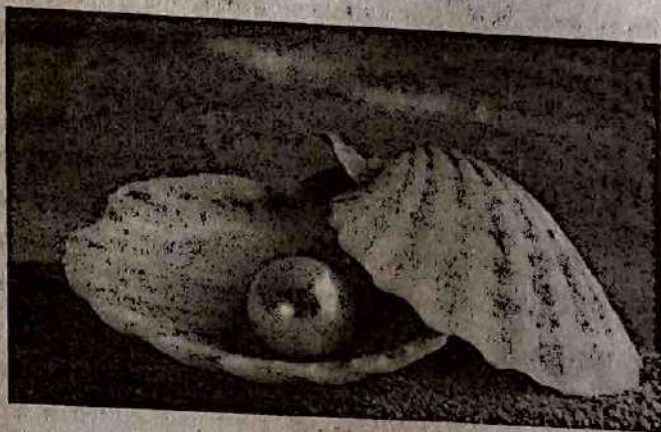
2) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

— Яка інформація була для вас новою?

— Що залишилося незрозумілим?

Словникова робота. Розміщення слова на стіні слів.

Перлина — 1) зернятко кулястої або неправильної форми, що утворюються в черепашках деяких морських та прісноводних моллюсків; використовується як коштовна прикраса; 2) перен. найкращий зразок чого-небудь, найвидатніший мистецький твір і т. ін.

Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту

- Читання статті учнями «ланцюжком».
- Бесіда за змістом твору.
  - Що названо перлинками усної народної творчості?
  - Як ви гадаєте, чому їх так називають?
  - Діти, коліскові, лічилки, мирилки, заклички, загадки, скоромовки, прислів'я належать до малих жанрів усної народної творчості. Їх створив український народ протягом свого існування, своєї історії. А оскільки на той час ще не існувало писемності, то ці твори передавали одне одному із уст в уста, тобто усно. А як ви гадаєте, чому їх називають малими жанрами?
  - Так, дійсно вони невеликі за розміром, тому й отримали таку назву. Нумо уважно розглянемо кожне слово і спробуємо з'ясувати, з якою метою їх створювали.
  - Що відображають твори малих жанрів усної народної творчості? Знайдіть відповідь на це запитання в тексті.
- Робота в групах «Текст під мікроскопом».
  - Дослідіть, від яких слів, імовірно, утворилися назви малих жанрів та з якою метою і де їх краще використовувати.
  - I група: коліскові.
  - II група: лічилки.

- III група: мирилки.
 IV група: заклички.
 V група: загадки.
 VI група: скоромовки.
 Перевірка роботи груп.

Фізкультхвилинка

Рученьки всі розвели,
 підвели їх догори.
 Кулачками потрусили,
 руки знову опустили.
 Опустили і присіли,
 хай рівненькі будуть спini.
 Головою покрутили
 вліво-вправо, повторили.
 А тепер часу не гаймо
 й до роботи поспішаймо.

3. Робота над уривком з вірша Олександра Підсухи «Ой, яка чудова українська мова...» (с. 20)

1) Самостійне читання уривка учнями. Вправа «Рибки».

2) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

- Про що йдеться у прочитаних рядочках твору?
- Чому дивується автор?
- Як ви гадаєте, що поет має на увазі? Висловіть свої припущення.

— От ми і починаємо пізнавати таємниці нашої рідної мови. І першою перлинкою, з якою ми ознайомимося, будуть колискові пісні.

4. Робота над твором Оксани Кротюк «Ходить сон» (с. 21)

1) Актуалізація опорних фонових знань.

- Пригадайте, з якою метою створювали колискові пісні? Кому їх співали?
- Як їх потрібно було співати? Якою повинна бути мелодія?

2) Слухання аудіо- чи відеозапису колискової пісні.

- Що ви можете сказати про темп, настрій цієї пісні?

3) Аудіювання тексту «Ходить сон» (учитель виразно читає твір).

Перевірка первинного сприйняття змісту твору. Вправа «Так чи ні?»

За допомогою цеглинок конструктора учні сигналізують, яку відповідь обрали: «так» — цеглинка зеленого кольору, «ні» — цеглинка червоного кольору.

- Українці — співучий народ. (Так.)
- Співаючи закличку, мама бажає дитині найкращого. (Ні.)
- Мамин голос має цілющу силу. (Так.)
- У давнину колискову пісню вважали оберегом. (Так.)
- У колискових піснях часто співають про лисичку. (Ні.)

Словникова робота. Розміщення слова на стіні слів

Оберіг — предмет, річ, що захищає, оберігає від кого-, чого-небудь небезпечного, шкідливого.

4) Вправа «Дощик».

Діти читають хором:

- «накрапає дощ» (тихо);
- «дощ пускається сильніше» (голосніше);
- «злива» (голосно);
- «дощ слабшає» (тихіше);
- «дощ припинився» (читання припиняється).

Фізкультхвилинка для очей

Один, два, три, чотири.
Оченята щось втомились.
Треба глибоко дихати,
А оченятам по колу бігати.
Швидко-швидко відкрили й закрили.
Оченята відпочили.
Один, два, три, чотири.

5) Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Вибіркове читання

- Для кого і з якою метою співає мама колісанку?
- Чому в колісанках часто співають про кота?
- У чому користь колісанки?

6) Читання тексту учнями.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

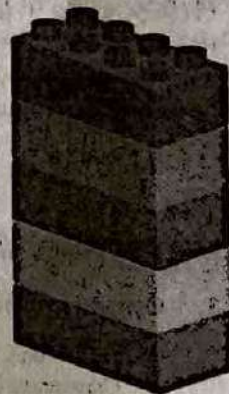
Вправа «Різнобарвна веселка»

- Оцініть свою роботу на уроці та прикріпіть свої стікери на відповідний колір веселки.

Я не міг, не могла це зробити.
Я хотів, хотіла це зробити, але не вдалося.
Я це робив, робила, але з допомогою.
Я це робив, робила, хоча були помилки.
Я це зробив, зробила, але не відразу.
Ура! Я це зробив, зробила!
Для мене це було дуже просто.

2. Домашнє завдання

- Дізнайтеся у батьків, які коліскові вони співали вам у дитинстві.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 13. КОЛИСКОВІ ПІСНІ — ПЕРЛИНИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

«КОТИКУ СІРЕНЬКИЙ», «ХОДИТЬ КОТИК ПО ГОРІ»,

«ОЙ ЛЮЛІ, ЛЮЛІ...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із жанровими особливостями колискової пісні; заохотити до спостереження за звучанням колискових пісень; навчати аналізувати прочитані твори; формувати вміння правильно виразно читати, передаючи голосом пісенний характер твору; розвивати уяву, фантазію учнів; виховувати любов і повагу до народної творчості;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; уміти виразно читати; уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в групі;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, вміти правильно сидіти за партою;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: відеозапис мультфільму «Коліскові світу: українська» (https://youtu.be/dhW7qDd1inY?list=PLrDESOC8Da_tvbt0tVz43Y04HFzStzJwE), аудіо- чи відеозаписи колискових пісень «Котику Сіренький» (у виконанні Н. Мамвієнко, <https://youtu.be/-D9PFdiNDfo>), репродукція ілюстрації Вікторії Ковальчук «Коліскова».

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Дзвенить дзвіночок: «Дзелень! Дзелень!»,
Сміється сонце, прокинувся день.
Кличе дзвіночок: «Вім-бам! Вім-бам!»,
Урок розпочати час школярам.

2. Вправа «Я в тебе вірю»

— Діти, я впевнена, що на сьогоднішньому уроці ви будете дружно, гарно працювати, здобудете ґрунтовні знання. Я у вас вірю!

— Зверніться до своїх сусідів по парті на ім'я, промовляючи: «Я в тебе вірю».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Розчитування за складовою таблицею.

Перший стовпчик — «дощик накрапає»;

другий стовпчик — «дощик припустив»;

третій стовпчик — «злива»;

четвертий стовпчик — «дощик накрапає».

2) Робота над скоромовкою.

Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

2. Розгадування ребуса

— Розгадайте ребус і прочитайте слово.

(Піца – ца + с + (диня без «ди») = пісня.)

3. Вправа «Асоціації»

— З чим асоціюєте слово *пісня*?

(Музика, спів, мелодія, ...)

4. Повідомлення теми та завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Так, пісня — це твір, призначений для співу. Пісні співали як у супроводі музичного інструмента, так і без нього. Минулого уроку ми читали текст про пісеньки, які дитина чує з перших днів свого життя, які є ніби дитячими оберегами. Як називають такі пісні?

— А сьогодні ми ближче ознайомимося із цими пісеньками, навчимося їх читати, а можливо, навіть і співати.

5. Актуалізація опорних фонових знань

— Пригадайте, що це за пісеньки, чим вони відрізняються від інших?

— Кому співають колискові пісні? Навіщо їх виконують?

— Як потрібно співати колискові пісні?

— Які почуття відбиваються у цих піснях?

— Яку тваринку дуже часто згадують у колисанках? Чому?

6. Робота над уривком з колискової пісні «Котику сіренький» (с. 21)

1) Вправа «Бджілки»: напівголосне читання пісні учнями.

2) Перевірка емоційного сприймання змісту.

— Чи сподобався вам вірш? До якого настрою він спонукає?

— Можливо, щось здивувало чи вразило?

3) Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом прочитаного

— Хто є головним персонажем пісні?

— З яким проханням звертаються до котика?

— Як котик приспить дитинку?

— Знайдіть і прочитайте слова з лагідним, пестливим значенням.

— Послухайте, як виконує повну версію цієї пісні відома співачка Ніна Матвієнко.

Слухання аудіо- чи перегляд відеозапису пісні «Котику сіренький»

— Чи сподобалась вам пісня?

— Яка її мелодія? темп?

— Яким голосом співають пісню? Які слова вживають?

— Що означають слова «а-а-ааа» у пісні? Коли їх промовляють?

Виразне читання вірша учнями

— Прочитайте коліскову пісню лагідно, ніжно, наспівно. А, можливо, хтось її заспіває?

Фізкультхвилинка

Встати струнко всім без руху
І мою команду слухай.
Руки вгору піднімаємо
І повільно опускаємо.
Стали дружно присідати,
Щоб ногам роботу дати.
Хто втомився присідати,
Може вже відпочивати.

7. Поглиблений смисловий і структурний аналіз текстів

1) Опрацювання пісні «Ходить котик по горі» (с. 21).

Робота в парах. Читання «Обличчям до обличчя»

Бесіда за змістом пісні

- Хто є дійовим персонажем у цій пісні?
- Як гадаєте, чому саме котик?
- Що він носить дітям?
- Кому котик приносить сон?
- Як гадаєте, чи можна змінити ім'я дитини в пісні?

Виразне читання пісні учнями

2) Опрацювання пісні «Ой люлі, ой люлі...» (с. 22).

Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання пісні учнями

Бесіда за змістом пісні

- Які птахи згадуються у пісні? Чому саме вони?
- Які звуки видають ці птахи?
- Знайдіть і прочитайте, який вигляд мали голуби.
- Чому радіють гулі?
- Які слова пісні заколисують дитину?

Виразне читання коліскової пісні вголос

Фізкультхвилинка для оченят

Потрібно очі нам здорові,
Щоб споглядати світ чудовий!
Подивились вправо, вліво,
Вгору, вниз, собі на ніс!
Знову вправо, знову вліво
І покліпали очима!

8. Робота за картиною Вікторії Ковальчук «Коліскова» (с. 22)

1) Стратегія «Входження в картину».

- Розгляньте репродукцію картини. Кого зображено в центрі картини?
- Що вона робить? Як матуся присипляє дитинку?
- Який птах у неї за спиною? Яка квіточка в руках?
- З яким почуттям співає матуся?
- Чи здогадалися ви, чому тут зображено букви «А-а-а-а»?
- Де, на вашу думку, відбуваються події?
- Як ви гадаєте, чому, немовби і в кімнаті, але замість стін зображено навколишній світ?
- Кого ще намалювала художниця? Хто охороняє сон дитинки? Чому саме вони?
- Які кольори переважають у картині? Який настрій вони створюють?
- Яка мелодія могла б супроводжувати зображене у картині?

2) Робота в групах.

— Об'єднайтеся у групи. Уявіть, що ви опинилися у цій картині в образі одного з персонажів. Які відчуття у вас виникали б? Що ви відчували би? Дослідіть картину відповідно до свого завдання.

I група. Опишіть свої відчуття, якби ви опинилися в образі котика.

II група. Опишіть свої відчуття, якби ви опинилися в образі матері.

III група. Опишіть свої відчуття, якби ви опинилися в образі дитинки.

IV група. Опишіть свої відчуття, якби ви опинилися в образі пташки.

3) Презентація роботи груп.

4) Підсумок.

— Який настрій створює ця картина?

— Яку назву ви б їй дали?

— Цю картину створила видатна українська художниця, ілюстраторка дитячих книжок Вікторія Ковальчук. Як бачите, вона назвала свою картину «Колискова».

9. Перегляд і обговорення мультфільму «Колискові світу: українська»

— Чи сподобався мультфільм?

— Хто впізнав голос виконавиці колискової пісні?

— До яких почуттів, настрою спонукає незрівнянний спів Ніни Матвієнко?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія. Вправа «Мікрофон»

— Які пісні ми читали на уроці?

— Що є спільним для всіх колискових пісень? (*Легідна, спокійна мелодія, нестливі слова тощо.*)

2. Домашнє завдання

Навчитися виразно читати або співати колискові пісні (с. 21–23), за бажанням вивчити одну з пісенок напам'ять.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 15. ДИТЯЧІ ЗАКЛИЧКИ. «ІДИ, ІДИ, ДОЩИКУ», «ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про усну народну творчість; ознайомити їх з особливостями побудови, промовляння пісні-заклички; сформувати уявлення про виникнення пісень-закличок; навчати аналізувати прочитані твори; формувати вміння правильно виразно читати, передаючи голосом пісенний характер твору; розвивати уяву, фантазію учнів; виховувати любов і повагу до народної творчості;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; уміти виразно читати; уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, вміти правильно сидіти за партою;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: відеозапис пісні «Вийди, вийди, сонечко» (<https://youtu.be/GX-AE07bDe4>), аудіозапис пісні «Іди, іди, дощику», картки із текстом заклички для роботи в парах.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Дзвоник пролунав веселий,
Дружно всіх він кличе в клас.
Цікаві дії на уроці
Пропоную я для вас.
Станьте струнко, схаменіться,
Одне одному всміхніться.
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку.
Приготовано? (Кивок головою.)
Починаємо урок.

2. Вправа «Світлофор»

— Оберіть, будь ласка, сигнал світлофора, що відповідає вашому настрою. Якщо ви хвилюєтеся або нервуєте, обирайте червоний колір — колір тривоги. Якщо ви спокійні, — жовтий. Якщо ви готові до роботи, маєте гарний настрій, то ваш колір — зелений.

— Сподіваюся, наприкінці уроку у всіх «засвітиться» зелений сигнал.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправа «Подивись і повтори».

- ✓ Витягнути губи «трубочкою»;
- ✓ зімкнути губи;
- ✓ показати губами букву «О»;
- ✓ облизати губи;
- ✓ зробити язичком рухи маятника.

2) Робота над скоромовкою.

У лузі журавлик
Щипав собі щавлик.
Купить йому горщик,
Він зварить вам борщик.

— Прочитайте скоромовку напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко (дівчатка, хлопчики, по рядах).

3) Вправа «Не спіткнись».

— Прочитайте уважно і знайдіть слово, що відрізняється від решти у стовпчику.

горщик	дощик	цебром
горщик	борщик	цебром
борщик	дощик	цебром
горщик	дощик	відром

3. Актуалізація опорних фонових знань

— З якими пісеньками ми ознайомились минулого уроку?

— Кому і навіщо призначалися ці пісні?

— Послухайте ось таку пісеньку:

Павлику-равлику,
Вистав свої ріжки,
Тобі два, мені два,
Поділимось обидва.

— Чи можна вважати, що це колискова пісенька? Обґрунтуйте свою думку.

— До кого звертаються у цій пісеньці? Що просять зробити?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Це пісня-закличка. Сьогодні ми ознайомимось із цими піснями: дізнаємось, що це за пісні, чим вони відрізняються від інших жанрів пісень, навіщо призначені, які персонажі в них зустрічаються.

5. Актуалізація опорних знань

— Чому ці пісеньки назвали закличками? Від якого слова походить слово *закличка*?

— Доберіть слова, близькі за значенням слова.

6. Доповнення вчителя

— Давні люди вірили у магічну силу слова, в те, що можна задобрити сонце, дощ, вітер, тому зверталися до природних явищ, до тварин, рослин із проханнями вплинути на погоду, докїлля чи саму людину. Люди закликали сили природи, рослини чи тварин допомогти, у відповідь часто щось обіцяли. Так виникли заклички.

7. Робота над закличкою «Іди, іди, дощику» (с. 23)

1) Первинне сприймання учнями змісту тексту (першого, с. 23).

Слухання виразного читання вчителем заклички «Іди, іди, дощику»

Бесіда

— Який настрій у заклички? Що здивувало? Що вразило?

— До кого звертаються? З яким проханням?

— Що було незрозумілого?

2) Словникова робота.

Глумачення значення слів дітьми (якщо можуть пояснити) або вчителем.

Цebro — велика дерев'яна посудина з дужкою, призначена для носіння і зберігання води та іншої рідини; велике відро.

Дійниця — спеціальний посуд, у який доять молоко.

Пашниця — поле, у якому росте жито, пшениця, інші злакові рослини.

3) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Повторне напівоголосне читання учнями заклички

Спостереження за побудовою заклички

— Прочитайте перший рядок заклички. Чим вона починається? (Кличуть дощик і звертаються до нього.)

— Перечитайте наступні два рядки. Про що йдеться в них? (Обіцянка.)

— Дочитайте закличку до кінця. Коли пролився дощик?

— Хто помітив, на які дві частини умовно можна поділити закличку? (На заклик та обіцянку за доброти.)

— Для багатьох закличок характерна саме така будова.

Вибіркове читання

— Прочитайте ту частину, де є звертання; заклик.

— Прочитайте речення, у яких звучить обіцянка.

— Доведіть словами тексту, що дощик припустив.

Гра «Розвідники»

— Установіть відповідність між предметами, явищами і діями, що вони виконували.

Вітер	полився
Дуб	розбився
Горщик	ізнявся
Дощик	захитався

— Доведіть свій вибір словами тексту.

4) Виразне читання дітьми заклички «Іди, іди, дощику».

— Прочитайте закличку «Іди, іди, дощику» весело, чітко промовляючи кожне слово, наспівно.

Фізкультхвилинка

А тепер у нас розминка,
А тепер фізкультхвилинка.
Встали рівно біля парт,
Починаємо наш старт.
Ось зігнули так ручата
Й полетіли, мов качата.
Ніжками затупотіли,
Потім разом всі присіли.
До сонечка потяглися

І у боки так взялися.
Вправо разом нахилились,
Вліво, щоб не помилились.
Руки вниз ми опустили
Й трохи ними потрусили.
Шпю трішки розім'яли
І за парти посідали.
А тепер мерцій до справ,
Кожен вченим з нас щоб став.

5) Самостійне ознайомлення із закличкою «Іди, іди, дощику» (с. 24).

Вправа «Рибки»

Бесіда за змістом

— До кого звертаються у цій закличці?

— З яким проханням? Що обіцяють виконати?

Виразне читання заклички вголос окремими учнями

Фізкультхвилинка для оченят

Сплять маленькі совенята.
Раз! — розкрили оченята.
Подивилися навколо.
Потім вгору і додолу.
Оченята — блим, блим, блим!

Відпочити треба їм!
Вправо, вліво оченята
Повертали совенята.
Совенята будуть спати,
А ми будемо читати.

8. Робота над змістом заклички «Вийди, вийди, сонечко» (с. 24)

1) Слухання запису заклички «Вийди, вийди сонечко».

2) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

- Який настрій заклички?
- До кого звертаються діти?
- З яким проханням?

3) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Бджілка»: напівголосне читання учнями

Аналіз твору з елементами вибіркового читання

- Кого закликають діти?
- Що просять виконати?
- Як ви гадаєте, коли могли співати таку закличку?

Гра «Рими»

- Поедняйте слова-рими, що зустрілися в закличці.

сонечко	дітоньки
зіллячко	полечко
квітовьки	подвір'ячко
граються	дожидаються

Виразне читання учнями заклички вголос

- Прочитайте закличку «Вийди, вийди, сонечко» весело, наспівно, чітко промовляючи слова; за бажанням можете проспівати.

9. Робота в парах. Гра «Дослідники»

- Прочитайте віршик. Чи можна назвати його закличкою? Доведіть свою думку:

Прийди, весно!
Прийди, красна!
Принеси врожай нам рясний!
Жито, пшеницю і всяку пашницю!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія. Вправа «Незакінчене речення»

- Заклички складали, щоб...
- Персонажами закличок були...
- Мені сподобалося (не сподобалося)...
- У мене виникло бажання...

2. Домашнє завдання

Навчитися виразно читати або співати заклички (с. 23–24), за бажанням вивчити одну з них напам'ять.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 16. ЛІЧИЛКИ. «РАЗ, ДВА, ТРИ, ЧОТИРИ...», «ЇХАВ ЛИС ЧЕРЕЗ ЛІС», «ДЕ СТОЙШ?», «ПОКОТИЛО, ПОКОТИЛО...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про малі літературні жанри; ознайомити їх із лічилками; формувати уявлення про жанрові особливості лічилок; ознайомити з поняттям «ритм»; навчати ритмічно промовляти лічилки, використовувати в іграх, життєвих ситуаціях; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення учнів, зорову та слухову пам'ять, увагу, вміння аналізувати і порівнювати; виховувати любов до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки для вправи «Прогноз настрою», роздруковані аркуші з текстами народних лічилок, малюнки із зображеннями зайчика, їжачка, білочки.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ви почули всі дзвінок?
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався,

На перерві постарався.
Зараз сядуть всі дівчатка,
А за ними всі хлоп'ятка.

2. Вправа «Прогноз настрою»

— Якщо у вас на душі похмуро (малюнок хмарки з дощем), згадайте, що після дощу часто буває веселка.

— Якщо ви роздратовані, заспокойтесь, адже від ваших блискавок можуть постраждати інші (малюнок хмарки і блискавки). Усе буде добре!

— Якщо сьогодні у вас на душі сонячно (малюнок сонечка), ви зумієте своїм теплом зігріти своїх друзів.

— Починаємо працювати у гарному теплому настрої.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправи для очей, губ і язика.

- ✓ Швидко розплющити і заплющити очі;
- ✓ колові обертання очима;
- ✓ поглянути вдалину;
- ✓ намагатися дістати язичком носа і підборіддя;
- ✓ допомогти пір'їнці підлетіти;
- ✓ усміхнутися відкритим і закритим ротом.

2) Робота над скоромовкою.

У стоніжок по сто віжок.
Всі сто милися.
Всі стомилися.

2. Вправа «Хто чи що зайве?»

— Прочитайте уважно й знайдіть зайве слово. Аргументуйте свій вибір.

Вовк, лисиця, тигр, корова, пантера.

Торт, тістечко, цукерки, кекс, картопля.

Оленка, Михайлик, Марійка, Надійка, Світланка.

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Чим ви любляете займатися у вільний час?

— У які ігри вам подобається грати?

— А чи бувало так, що хотіли водити у грі декілька дітей?

— Як ви розв'язували цю проблему?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ближче ознайомимося ще з одним малим жанром (*видом*) усної народної творчості — лічилками, дізнаємося про їхні особливості.

5. Пояснення вчителя з елементами бесіди

— З'ясуємо, що таке лічилка. Поміркуйте, від якого слова утворилося слово *лічилка*, що воно означає.

— Назвіть слова, близькі до нього за значенням.

— Так, від слова *лічити*, тобто *рахувати*. Отже, навіщо були створені лічилки?

— Саме тому в основі багатьох лічилок є лічба. Їх промовляють в особливому ритмі, що допомагає рахувати учасників гри.

6. Робота над народними лічилками (роздавальний матеріал)

Тексти народних лічилок

1. Котилася / торба

З великого / горба,

А в тій / торбі

Хліб- / паляниця.

Кому / доведеться —

Той буде / жмуриться.

2. Бігли / коні / під мос / тами

з золо / тими / копи / тами.

Дзень, / брязь / — вийшов / князь.

3. Раз, два, три, чотири, п'ять —

Вийшов зайчик погулять.

Як нам бути, що робити?

Треба зайчика зловити.

Будем знову рахувати:

Раз, два, три, чотири, п'ять.

1) Читання вчителем першої лічилки відповідно до партитури тексту.

— Хто помітив, чи цей текст я прочитала як вірш чи інакше?

— У чому полягала ця особливість?

— На скільки частин поділено кожен рядок? Як це допомагає рахувати?

2) Ознайомлення учнів з поняттям «ритм».

— Я прочитала лічилку в особливому ритмі. Що таке ритм у вірші? Наприклад, наше серце б'ється в певному ритмі, годинник відлічує секунди. А у вірші ритм задає чергування наголосів у словах і пауз. Зверніть увагу на запис лічилки, що я вам прочитала. Вертикальні лінії позначають паузи. Наголошені певний склад слів або частин слів між паузами.

3) Читання першої лічилки учнями.

• Разом з учителем, відстукуючи ритм;

• по рядах, відстукуючи ритм;

• окремими учнями.

4) Опрацювання другої лічилки (у тій самій послідовності).

5) Робота в парах над третьою лічилкою.

— Розставте знаки наголосу, паузи у лічилці.

— Потренуйтеся розповідати цю лічилку.

— Розкажіть лічилку для звіряток. (На дошці — малюнки зайця, їжака, білочки.)

— З кого потрібно почати рахунок, щоб гру вів зайчик? білочка? їжачок?

Фізкультхвилинка

7. Робота над лічилками за підручником (с. 24–25)

1) Опрацювання лічилок «Раз, два, три, чотири» та «Іхав лис через лис», «Покотило, покотило...»

Опрацювання текстів лічилок

- Прочитайте лічилки. Чи здогадалися, як їх потрібно завершити, яке слово додати?
- Розставте знаки наголосу, паузи у лічилці.
- Потренуйтеся розповідати лічилку, дотримуючи ритму.

Практичне застосування лічилок. Створення ігрової ситуації

- Для яких ігор можна використовувати лічилки?
- Діти нашого класу зібралися пограти у гру. (Обрати по 5–6 учнів на кожну лічилку.)
- Допоможіть обрати ведучого. Розкажіть лічилку.

Фізкультхвилинка для оцелят

Кажуть очі, що втомились,
Довго в книжечку дивились.
Я очам допоможу,
Вліво, вправо поводжу,
Потім проведу по колу —
Будуть очі всі здорові!

2) Опрацювання лічилки «Де стоїш?»

Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання тексту учнями

Бесіда за змістом

- У якій формі подано цю лічилку? (У формі діалогу.)
- Між ким відбувається діалог? (Ведучий і гравці.)
- У яких іграх можна застосовувати цю лічилку? (Коли слід наздоганяти, ловити.) Які слова підтверджують? Прочитайте.

Читання і розповідання лічилки

- Розставте знаки наголосу, паузи у лічилці.
- Потренуйтеся розповідати цю лічилку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Я дізнався(лася) на уроці...
- Мені сподобалося...
- Мене здивувало...
- Я навчився(лася)...

2. Домашнє завдання

- Вивчіть напам'ять одну з лічилок, застосовуйте її, коли потрібно розв'язати якусь ситуацію у грі.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 17. МИРИЛКИ. «ЧЕРЕЗ ТИН ВИШНЯ ПОХИЛИЛАСЯ», «МИР МИРОМ...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про малі літературні жанри; ознайомити їх з мирилками та їхнім призначенням; формувати вміння правильно виразно читати, інсценізувати, передаючи голосом характер твору, використовувати їх у життєвих ситуаціях; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати уяву, фантазію, образне мислення учнів; виховувати любов та шанобливе ставлення до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено;
  - комунікативної: уміння висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; уміння виразно читати; уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі;
  - інформаційної: уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язберезувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміння правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: роздруковані аркуші з текстами мирилок, малюнок кошика, маленькі аркуші для вправи.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язберезувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Організаційний момент. Створення позитивного настрою

Ось і дзвоник пролунав,
Для навчання час настав.
Добре те, що сонце світить!
Добре те, що віє вітер!
Добре те, що цей ось ліс
Разом з нами ріс і ріс!
Добре те, що в нашій річці

Синя — не брудна вода!
І мене матуся рідна
Після школи зустріча!
Добре гратися надворі!
Добре вчитися у школі!
Добре плавати в ставку!
Добре те, що я живу!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Фонетична зарядка.

- Як стукають колеса потягу? (*Чух-чух-чух!*)
- Як їде потяг? (*Тудух-тудух, тудух-тудух!*)
- Як свистить паровоз? (*Ту-ту!*)
- Як він випускає пару? (*Ш-ш-ш-ш-ш!*)

2) Робота над скоромовкою.

На город заліз гарбуз, у землі засів, загруз.
Налетіла враз гроза й намочила гарбуза.

— Прочитайте скоромовку напівголосно у помірному темпі; швидко; дуже швидко. (*Дівчата, хлопці, по рядах, по групах.*)

2. Вправа «Не зіб'юсь!»

Хворостом
хворостом
хвостом
хворостом

грядках
чобітках
грядках
чобітках

дріжджі
дріжджі
дріжджі
діжі

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Пригадайте, з якими малими жанрами усної народної творчості ознайомились на минулих уроках?

— З якою метою створювали колискові пісні?

— Коли співали заклички?

— Де використовували лічилки?

— Але, на жаль, діти іноді сваряться в іграх. Тоді на допомогу їм приходять твори такого жанру, як мирилки. Що означає слово *мирилка*?

— Від якого слова, на вашу думку, утворилася ця назва? Які ще слова могли утворитися від слова *мир*? (*Мирний, миритися, помиритися, примирення, перемир'я.*)

— Чи доводилося вам у житті використовувати мирилки?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ближче ознайомимося з творами цього жанру усної народної творчості, дізнаємося про їхні особливості.

5. Пояснення вчителя

— Мирилки — коротенькі та простенькі за змістом і формою твори, але вони дуже важливі, бо допомагають діткам помиритися, позбутися напруженості, спричиненої конфліктами, сварками, які, якщо чесно, виникають без поважних причин.

Якщо поглянути на історію виникнення мирилок, то вони є своєрідним обрядом «укладання мирної угоди», як це робили дорослі. Не випадково у мирилках згадуються пироги з сиром, які від давна вважалися ритуальною їжею, і могли готуватися на святкову трапезу на честь укладання договору між двома сторонами. Також в основі мирилок може бути християнська традиція перепрошувати перед сповіддю у рідних та близьких чи тих, кого раніше образив, обманув чи просто скривдив.

6. Робота над текстами мирилок у підручнику (с. 25–26) та у роздавальних матеріалах

Тексти мирилок (роздавальний матеріал)

1. Ти не плач, не плач, не плач
І скоріш мені пробач,
І на мене ти не сердься,
Бо у тебе добре серце.
Будемо завжди дружити
І ніколи не сваритись!

2. Винний я, і винний ти.
Так була у нас завжди.
Тож обое уклонились
І швиденько помирились.

3. Мирись, мирись, мирись
І більше не сварись
Не дивися так сердито,
Дуже хочу я дружити.
Ось мізинчик, мізинець,
Сварки нашої кінець!

Фізкультхвилинка

Хлопчики й дівчатка,
Зробимо зарядку.
Руки в боки, вгору, вниз,
Раз, два, три — не помились!
У долоні хлоп-хлоп
І ногами топ-топ.
Ми годинник зробим так:
Тік-так, тік-так.
Тихо сіли на стільці,
Я скажу вам: «Молодці!»

1) Вправа «Бджілки»: напівголосне читання мирилок учнями.

— З якою інтонацією слід промовляти мирилки, аби тебе почули і повірили?

2) Бесіда з елементами вибіркового читання.

— Які слова свідчать про бажання дітей помиритись? Наведіть приклади з усіх прочитаних мирилок.

— Хто винен у сварці? У яких мирилках є про це згадка? Які слова це підтверджують?

— Які пропозиції щодо примирення висувають персонажі мирилок? Наведіть приклади.

3) Робота в парах.

— Оберіть мирилку, що вам сподобалась. Підготуйтеся до її інсценування. Розіграйте ситуацію за планом.

- Підійдіть до товариша, з яким нібито посварилися.
- Широ посміхніться.
- Простягніть одне одному руку.
- Промовте мирилку, зчепившись мізинцями.

4) Інсценізація мирилок.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Психологічна вправа «Сміттєвий кошик»

— На аркушах паперу, що лежать у вас на партах, напишіть негативну рису, яка провокує вас на сварки, і покладіть у кошик. Хоч ми і знаємо мирилки, але краще, якщо нам їх навіть не потрібно буде застосовувати. Виведемо цей кошик, щоб ці риси нам не заважали жити в мирі та злагоді.

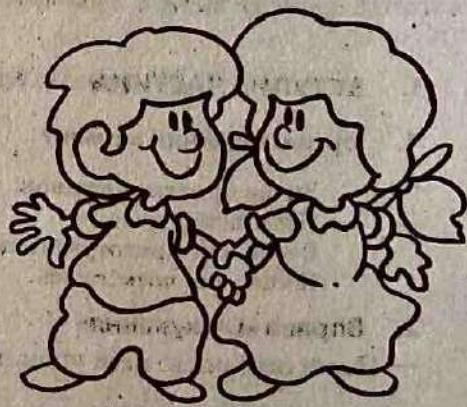
2. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Я дізнався(лася) на уроці...
- Мені сподобалося...
- Мене здивувало...
- Я навчився(лася)...

3. Домашнє завдання

— Вивчіть мирилку напам'ять (або з поданих у підручнику, або дізнайтеся від рідних, знайомих інші) та застосовуйте її за потреби.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 18. ЗАГАДКИ.

ДМИТРО БІЛОУС «ЗАГАДКИ ПРО РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із жанровими особливостями загадки (зокрема, ознаки загаданого предмета перенесені на інший предмет, про який ідеться в тексті загадки); навчати визначати в тексті загадки слова, якими передано ознаки загаданого предмета, під час читання виділяти їх силою голосу; навчити відгадувати загадки, виділяти в них головне; формувати вміння правильно читати загадки, складати їх за аналогією; збагачувати лексичний запас учнів; розвивати образне мислення, увагу, кмітливість, зв'язне мовлення учнів; виховувати любов до рідного слова;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; приймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати результати своєї діяльності, переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; спілкуватися під час виконання групових завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, вміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, налагоджувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки відгадок (птахи, дятел, півень, їжак), картки із завданнями для груп, аркуші й олівці для малювання відгадок.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Знову пролунав дзвінок,
Починаємо урок.
Всі ви вже приготувались,
На перерві посміялись.

Подаруйте посмішку собі,
Одне одному й мені.
Я подарую посмішку вам.
Радість допоможе у роботі нам.

2. Вправа «Очікування»

— Яким ви бачите наш урок після такої настанови?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Гра «Впіймай на гачок».

— Плесніть у долоньки, коли почуєте слово, що відрізняється від інших за звучанням.

Кізка — кізка — кізка — кізка — кішка — кізка...

Нозі — нозі — ножі — нозі — нозі...

Лизати — лизати — лизати — лежати...

Казка — казка — казка — каска — казка...

2) Робота над скоромовкою.

Ліз лис
Лисим лісом,
Ніс хвіст
Низом-низом.

Хвіст об терен
Обдер.
В лісі кажуть тепер:
«Ліз лис...»

— Чи можна сказати, що ця скоромовка безкінечна? Чому?

2. Вправа «Не зіб'юсь!»

Хворостом	грядках	дріжджі
хворостом	чобітках	дріжджі
хвостом	грядках	дріжджі
хворостом	чобітках	діжі

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Відгадайте, про що йдеться.

- Голуба хустина, жовтий клубок;
По хустині качається, людям усміхається. (*Небо і сонце.*)

— Чи було прямо сказано, що це небо і сонце?

— Які слова допомогли вам відгадати?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми попрацюємо із новим і водночас знайомим вам жанром — загадками. З ними ви знайомі з раннього дитинства. Але сьогодні ми ознайомимося із особливостями загадки, навчимося не тільки їх розгадувати, але й складати.

5. Пояснення вчителя

— Поміркуйте, що означає слово *загадка*. Від яких слів утворилося?

— Це слово дійсно походить від слова *гадати* — думати. Спочатку загадки призначалися для дорослих, адже потрібно було вміти помічати, аналізувати, зіставляти ознаки, бути спостережливим і кмітливим, аби розгадати її. Пригадайте: у казках героїв часто випробовують, пропонуючи відгадати загадки. Згодом загадки втратили свою роль перевірки на мудрість і почали використовуватися як один із видів розваг, що розвиває мислення, спостережливість, допитливість, вміння порівнювати.

Загадки бувають трьох видів: загадка-запитання (*Що сходить без насіння?*); загадка-вірш (*Дуже довгі ноги маю, ледве їх переставляю. Сам високий я на зріст. Замість носа в мене хвіст.*); загадка-оповідання.

6. Самостійне здобування інформації учнями (підручник, с. 26, оранжевий прямокутник)

- Про що розповідає загадка? У чому її особливість?
- Чи містяться у загадці слова-підказки для відгадки?
- Що спонукає побачити загадка у предметі, явищі чи істоті?

7. Робота над загадками (с. 26)

Аналіз загадок

Кожну загадку аналізують за планом:

- читання загадки;
- аналіз: які слова допоможуть відгадати;
- відгадування загадки;
- виразне читання загадки (*таємничий помірний тон*);
- пошук відгадки на малюнках (*малюнки-відгадки (птахи, дятел, півень, їжак) вивішені на дощі*).

Фізкультхвилинка

Руки в сторони та вгору

На носочки піднялись.

Підніми голівку вгору —

Й на долоньки подивись.

Присідати ми почнемо,

Добре ноги розімнемо.

Раз — присіли, руки прямо.

Встали — знову все так само.

Повертаємося вправо,

Все виконуємо гарно.

Вліво-вправо повернулись

І сусіду усміхнулись.

8. Робота над загадками Дмитра Білоуса (с. 27)

Проводять аналогічно.

Фізкультхвилинка для оченят

Потрібні очі нам здорові,
Щоб споглядати світ чудовий!
Подивились вправо, вліво,
Вгору, вниз, собі на нісі!
Знову вправо, знову вліво
І покліпали очима!

9. Творча робота в групах

I група. Відгадайте загадки. Із двох загадок складіть і запишіть одну. Загадайте її учням класу. Намалюйте відгадку.

1. Вдень у небі гуляє, а ввечері на землю сідає.
2. Червоний клубочок по голубій хустині качається.

II група. Складіть загадки, переставивши слова місцями. Відгадайте загадки і поясніть свою відповідь. Намалюйте відгадки. Загадайте їх учням класу.

1. держака, У легкого, важка, така, голова.
2. Два, а посередині, кільця, два, цвяшок, кінця.

III група. Придумайте і запишіть загадку. Використайте такі порівняння: крейда — білий зайчик, дошка — чорне поле, пише — скаче. Загадайте її учням класу. Намалюйте відгадку.

IV група. Складіть загадку за малюнком і опорними словами. Загадайте її учням класу. Намалюйте відгадку.

Малюнок котика.

Опорні слова: маленький, тихенько, полює.

V група. Прочитайте речення. Перетворіть його на загадку. Загадайте її учням класу. Намалюйте відгадку.

Гриб голови не має, а шапочку носить.

Звіт груп про виконану роботу. Малюнки-відгадки вивішують на дошку.

— Доведіть, що ми склали загадки.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Я дізнався(лася)...
- Загадка — це...
- Я навчився(лася)...
- Мені сподобалося (не сподобалося)...
- У мене виникло бажання...

2. Домашнє завдання

— Доберіть для своїх однокласників загадки про явища природи.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 19. СКОРОМОВКИ. ГРИЦЬКО БОЙКО «ВАРЕНИКИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про скоромовки, їхні характерні особливості; формувати вміння промовляти скоромовки, визначати звуки чи групи звуків, що повторюються в словах скоромовки; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати зорову та слухову пам'ять, увагу, допитливість; виховувати любов до рідного слова;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; приймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати результати своєї діяльності, переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної: уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання групових завдань;
  - інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки слів, значення яких пояснюється, конверти із завданнями для груп, таблиця із фізкультурхвилинкою для оценок.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Очікування»

— Я очікую, що на цьому уроці ви будете активно і творчо працювати, уважно слухати, точно і зрозуміло висловлювати свої думки. А чого очікуєте від уроку ви?

— Бажаю, щоб наші сподівання здійснилися і гарний настрій супроводжував нас увесь урок.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальна гімнастика.

- ✓ Погудіти, наче пароплав;
- ✓ зобразити свист вітру;
- ✓ продзижчати, наче жук;
- ✓ зобразити шум лісу.

2) Робота над чистомовкою.

Ко-ко-ко, ко-ко-ко — вип'єм тепле молоко.

Ок-ок-ок, ок-ок-ок — на піску малий жучок.

Ки-ки-ки, ки-ки-ки — смішні гуляють малюки.

Ик-ик-ик, ик-ик-ик — на листку сидить равлик.

2. Вправа «Не зіб'юсь»

Пік

пiк

пiк

кiп

Прокіп

окріп

Прокіп

Прокіп

полювали

полювали

пильували

полювали

3. Актуалізація опорних фонетичних знань

— Послухайте, що я зараз вимовлю.

Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

— Що я промовила? (*Скоромовку*.) Спробуймо разом сказати!

— Чи важко було говорити?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ближче ознайомимося ще з одним жанром — скоромовками. Будемо вчитися їх промовляти, дізнаємося про їхні особливості, дослідимо різновиди скоромовок.

5. Пояснення вчителя

— Поміркуйте, з яких частин складається слово *скоромовка*.

— Це слово дійсно складається з частин *скоро* і *мовити*, тобто швидко вимовляти. Скоромовки вчать правильно, чітко вимовляти окремі важкі звуки. Іноді скоромовки називають спотиканками. Як гадаєте, чому?

6. Самостійне здобування інформації учнями (*підручник, с. 27, оранжевий прямокутник*)

— Що таке скоромовка?

— Поміркуйте, чому скоромовки називають ще *швидкомовками* та *чистомовками*? Як утворилися ці слова?

— Як гадаєте, чому на початку уроку ми часто працюємо зі скоромовками?

— Сьогодні ми теж і потренуємося вимовляти скоромовки, і пограємо. Робота над скоромовкою виникла як жанр (*вид*) усної народної творчості. Походить вона із сивої давнини. Тому в ній часто зустрічаються слова, що ми сьогодні не використовуємо у мовленні.

— Нумо ознайомимося із пам'яткою, як навчитися читати скоромовки (*с. 29, оранжевий прямокутник*).

— Чи потрібно відразу намагатися швидко вимовляти скоромовку? Чому?

— З чого слід починати роботу над скоромовкою?

— Чому спочатку необхідно навчитися повільно читати скоромовку?

7. Колективна робота над скоромовками в підручнику

Тлумачення значення окремих слів

Кілочок — паличка, загострена з одного кінця.

Морока — тут: клопіт, зайва турбота, неспокій.

Кожну скоромовку опрацьовують за планом:

- читання скоромовки повільно, помірно, швидко;
- спостереження за повторами в словах однакових чи близьких за звучанням букв або групи букв;
- конкурс на краще читання скоромовки.

— Яку скоромовку було вимовити найскладніше? Чому?

— Які слова у скоромовках важко було вимовляти швидко?

Фізкультхвилинка

8. Робота над текстом скоромовки Грицька Бойка

1) Вступне слово вчителя.

— Скоромовки, які ми вчилися вимовляти, створив народ, тому такі скоромовки є народними. Але скоромовки можуть мати й автора. Такі скоромовки називають літературними, або авторськими. Грицько Бойко пропонує нам свою скоромовку.

2) Вправа «Бджілки»: напівголосне читання скоромовки учнями.

3) Бесіда за прочитаним текстом.

— Про кого йдеться у скоромовці? Чим займався Валерик?

— Поясніть, що таке варениці. (*Виготовлений для вареників, розкачаний як коржик шматочок тіста, що іноді варять і без начинки.*)

— Чому у Валерика вареники перетворилися на варениці?

— Які звуки найчастіше повторюються у скоромовці?

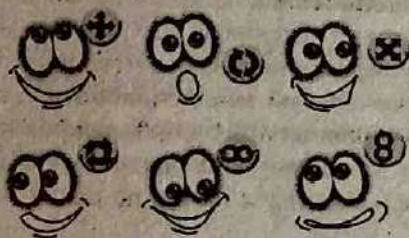
— Які слова вимовити непросто у скоромовці?

— У чому складність вимови слів у цій скоромовці? (*Вимова складів «ле-», «ре-»*).

4) Читання скоромовки повільно, швидко, дуже швидко.

Фізкультхвилинка для очей

Учні виконують рухи очима за таблицею.

9. Творча робота в групах

Кожна група отримує конверт із завданнями (завдання спільні, мовний матеріал у кожній групі — свій).

Завдання: складіть скоромовки з поданих слів; навчіться їх читати у групі; оберіть найкращого скоромовця, який презентує роботу групи.

I група

1. Пильно, поле, полювали, перепелів, пильнували.
2. Черепашенят, у чотирьох, четверо, черепашок.

II група

3. Ковпак, не, та, шито, по-ковпаківському.
4. Борщ, перчина, переперчила, червона.

III група

1. Босий, сіно, росить, хлопець, ноги, косить, роса, босі.
2. Перед, летів, перед перепелицею, перепел, перепеленятами.

IV група

1. Заклекотіла, летіла, до, лелека, лелеченят.
2. На, Лука, річці, рака, спіймав, в рукави.

10. Гра «Зіпсований телефон»

Учитель промовляє пошепки на вушко дитині першої парті скоромовку. Та передає її далі по ряду. Останній у ряду говорить уголос те, що до нього дійшло.

Скоромовки для гри

- Орел на горі — перо на орлі.
- На носі у пса сидить оса.
- Листок з липи прилип до Пилипа.
- Ігор на горі стеріг горіх.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Я дізнався(лася)...
- Скоромовка — це вислів, що навмисне складений з...
- Я навчився(лася)...
- Мені сподобалося (не сподобалося)...
- У мене виникло бажання...

2. Домашнє завдання

— Вивчіть напам'ять одну зі скоромовок, за бажанням зробіть ілюстрацію до неї.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 20. В'ЯЗКА НАРОДНИХ ПРИСЛІВ'ІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з малими формами усної народної творчості — прислів'ями; формувати уявлення про них як про перлини усної народної творчості, у яких відображено народну мудрість як джерело вираження нашого мовлення; ознайомити зі структурою прислів'їв; навчити розкривати і розуміти їхній повчальний зміст, сприймати узагальнено-метафоричний образ; формувати вміння вибирати інтонацію промовляння прислів'їв залежно від ситуації; поповнити словниковий запас учнів; розвивати мовленнєві вміння і навички; спонукати учнів бажання запам'ятовувати прислів'я, використовувати їх у своєму мовленні; виховувати любов до рідного слова, працелюбність, повагу до людей праці;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено; приймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати результати своєї діяльності, переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; спілкуватися під час виконання групових завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, налагоджувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: плакат із «лабіринтом» з висловом, картки із прислів'ями для роботи в групах.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Шкільний дзвінок уже лунає,
Дзвоник школярів скликає.
І активно працює весь клас,
Бо роботи багато у нас.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Усмішка»

— Якщо посміхнутися перехожому, він посміхнеться у відповідь.
Якщо посміхнутися небу і сонечку — розійдуться хмарки.
Якщо посміхнутися Всесвіту — трапиться щось чудове.
Нумо посміхнемося одне одному, — і урок промайне захопливо і пізнавально.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Фонетична зарядка.

- ✓ Дмухніть на кульбабку.
- ✓ Як кумкає жабка?
- ✓ Як гелгочуть гуси?
- ✓ Як пищить комар?
- ✓ Як шипить лебідь?

2) Гра «Впіймай слово!».

— Якщо почуєте слово, відмінне від інших, сплесніть у долоні.
Кора — кора — кора — кора — кора — гора — кора — кора.

Зуб — зуб — суп — зуб — зуб — зуб — зуб — зуб.
Злива — злива — злива — злива — слива — злива — злива — злива.

3) Робота над скоромовкою.

Пильно поле пильнували, перепелів полювали.

- Прочитайте повільно, правильно і чітко вимовляючи слова; швидше; дуже швидко.
- Вимову якого звука тренує ця скоромовка?

2. Актуалізація опорних фонових знань. Мотивація навчальної діяльності

- Пройдіть лабіринтом і прочитайте народну мудрість.

к	у	з	у	й
ж	ч	о	м	а
и	и	р	у	р
н	т	—	н	и
К	а	й	а	б

(Книжку читай — розуму набирай.)

- Як ви розумієте цей вислів?

3. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимося із мудрими повчальними народними висловами, дізнаємося про новий вид (жанр) народної творчості — прислів'я.

4. Пояснення вчителя

— З давніх-давен народ складав пісні, загадки, казки, легенди, у яких утілював свій життєвий досвід і передавав майбутнім поколінням. Але справжньою перлиною народної мудрості стали прислів'я та приказки. У повчальних дотепних висловах народ влучно і коротко розкрив різноманітні явища у житті людей і природи.

5. Самостійне здобування інформації учнями (с. 28, оранжевий прямокутник)

- Що таке прислів'я?
- На що схожі прислів'я? (На правила життя.)
- Ми часто чуємо поряд слова прислів'я і приказки. Чим відрізняється прислів'я від приказки? Чи це одне й те саме? Прислів'я має чітко виражений повчальний зміст, а приказка — ні. Вона ніби тільки натякає на цей повчальний зміст. Наприклад, прислів'я *В чужому оці порошок бачить, а в своєму й сучка не добачає*, і приказка *У своєму оці й сучка не добачає*.

6. Робота над прислів'ями (с. 28)

1) Читання та аналіз прислів'їв та приказок за планом.

- Читання прислів'я чи приказки.
- З'ясування змісту.
- Від чого застерігає чи що схвалює прислів'я або приказка?
- У якій ситуації можуть бути використані прислів'я чи приказки?

2) Вибіркове читання.

- З-поміж поданих прислів'їв виберіть і прочитайте ті, у яких народ схвалює працелюбність.
- У якому прислів'ї передано ставлення до нещирих учинків?
- У якому прислів'ї йдеться про силу вимовленого слова?

Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій уклоніться
За щасливий день вчорашній.
Всі до сонця потягніться,

Вліво, вправо нахиліться,
Веретенцем покрутіться.
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

3) Інтонавання прислів'їв.

— Я запропоную вам ситуації. Доберіть до них прислів'я і прочитайте його з відповідною інтонацією.

- Батькам подобається, що ти їм допомагаєш, не сидиш без діла.
- Лисичка просить Колобка сісти їй на носика і ще раз проспівати пісеньку, бо вона погано чує.
- Подружка образилась, що ти її дражнив.
- Сестричка чомусь дуже засмучена. Ти підійшов і сказав, щоб вона не сумувала, що все буде добре. Вона посміхнулася.

4) Аналіз структури прислів'їв.

— Зі скількох речень складаються прислів'я?

— Ці повчальні вислови складаються лише з одного речення, їх легко запам'ятати. Ба більше, часто зустрічаються рими, що полегшують запам'ятовування. Знайдіть і зачитайте парами слова, що римуються.

— Чи є у прислів'ях слова, що мають протилежне значення? Зачитайте пари таких слів.

— Як гадаєте, навіщо використовували такі пари слів?

— Ці особливості будови прислів'їв та приказок і роблять їх дотепними, влучними, яскравими, що легко запам'ятати.

Фізкультхвилинка для оченят

7. Робота в групах. Вправа «Доповніть прислів'я»

— Доповніть прислів'я. Поміркуйте, що передає зміст кожного прислів'я. Опишіть ситуацію, де воно може бути використане.

Посієш вчасно —

а старих не забувай.

Поспішиш —

там розум допоможе.

Нових друзів май,

вродить ясно.

Де сила не візьме,

людей насмішиш.

Перевірка виконання (кожна група презентує одне прислів'я на вибір).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Мікрофон»

— Назвіть прислів'я, що вам запам'яталися.

— Чому говорять, що прислів'я вчить, як на світі жити?

— Чи траплялась вам у житті пригода, про яку можна було б розповісти одним із прочитаних на уроці прислів'їв?

2. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять прислів'я.

Або (ускладнене): вибрати з-поміж опрацьованих на уроці прислів'я і скласти оповідання, основну думку якого можна ним передати.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 22. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «КІТ І ПЕС»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання дітей про казку як усну народну творчість; навчати правильно висловлювати свої думки, визначати головну думку твору; формувати вміння виразно читати казку за особами, інсценізувати її, відтворюючи зміст прочитаного; удосконалювати навички діалогічного мовлення; збагачувати життєвий досвід дітей; розвивати увагу, пам'ять; мотивувати необхідність жити у суспільстві за певними моральними законами; виховувати працелюбність, доброту, порядність та дружні стосунки між всіма людьми; засуджувати ледарство, безділля, боротися із цими рисами у повсякденному житті;

- **формування ключових компетентностей:**

уміння вчитися: уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, контролювати й оцінювати результати своєї діяльності; переключатися з одного виду роботи на інший;

комунікативної: уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;

інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;

здоров'язбережувальної: уміти правильно сидіти за партою;

соціальної/громадянської: уміти співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;

загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки kota, пса, маски для інсценізації, запис мультфільму «Про всіх на світі» (https://youtu.be/Lh_92IJRdg).

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Психологічне налаштування на урок. Вправа «Утворімо коло»

— Утворімо коло і розітремо свої долоньки. Що відчули?

— Передамо одне одному своє тепло потиском руки. Заплющмо оченятка і пошепки промовляймо

за мною:

- У нас гарний настрій!
- Ми всі готові до уроку!
- Бажаємо собі і друзям успіху!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Розчитування за складовою таблицею.

— Відшукайте та прочитайте:

стовпчик із голосним [о], [у];

рядок із приголосним [г], [р];

відкриті склади, закриті склади.

2) Робота над скоромовкою.

В горішнику горішина

Горішками обвішана.

Оришка й Тимішко

Струшують горішки.

2. Вправа на розвиток швидкості сприймання

— Виберіть одне слово, що найбільше відповідає першому слову, прочитайте його.

Ліс (люди, рибалка, канікули, дерева, літо).

Риба (жало, вовна, дзьоб, лапи, луска).

Ведмідь (лев, звір, ліс, мед, зима).

Птах (небо, квіти, крила, ніс, луска).

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Відгадайте загадки.

- Має вуса й пишний хвіст
І негарну звичку:
Спершу добре він поїсть,
Після — вміє личко. (Кіт.)
(Демонстрування малюнка.)

- Вірний друг у мене є,
Мені лапу подає,
Заглядає щиро в очі,
Мовби щось сказати хоче.
Замість слів лиш чути гав,
Всіх котів порозганяв.
Хто, скажіть, цей розбишака.
Знають всі, що це... (собака).
(Демонстрування малюнка.)

— Що ви знаєте про цих тварин? Де і як живуть? Чим живляться?

— У яких стосунках вони в природі: чи полюють одне на одного, чи не зважають одне на одного?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимось із українською народною казкою. Як ви вже здогадалися, героями цієї казки будуть пес і кіт.

5. Робота над текстом казки «Кіт і пес»

1) Вправа «Передбачення». Робота над заголовком (с. 29).

— Прочитайте заголовок. Як гадаєте, про що йтиметься у казці, якщо вона має таку назву? Які події можуть відбуватися, зважаючи на характери цих тварин?

2) Виразне читання казки вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Чи сподобалася казка? Що вас здивувало? Вразило?

— Чи справдилися передбачення щодо того, про що йтиметься у казці?

4) Словникова робота.

Пояснення значення незрозумілих слів

Гасав — дуже швидко бігав.

Череда — гурт свійських тварин (переважно великої рогатої худоби), які утримуються, пасуться разом.

Клопітне — пов'язане зі щоденними турботами.

Всмак — із задоволенням.

Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає

кіт	пес
було	день
гасав	луками
череда	вечеряв
ввечері	пастухові
засинав	спокійного
побігай	попрацюй

5) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Рибки»: мовчазне читання казки учнями

Бесіда за змістом прочитаного твору

— Хто є героями (персонажами) цієї казки?

— Чим зазвичай займався вдень пес?

— Яким було життя kota? Якими справами займався він?

— Що здивувало kota? Чим він був незадоволений?

— Як ви гадаєте, чому кіт не мав ані спокійного сну, ані смаку до їжі?

- Яку пораду дав йому пес?
- На боці якого персонажа ваші симпатії? Чому?

Вибіркове читання

- Знайдіть і прочитайте речення, у якому описано, як минав день пса.
- Знайдіть і прочитайте речення, у якому описано спосіб життя kota.
- Знайдіть і прочитайте речення, що є прислів'ям.
- Поміркуйте, який зміст передає це прислів'я. Чи може воно виражати головну думку казки?

Фізкультхвилинка

Хто там, хто там вже втомився
І наліво похилився?
Треба всім нам разом встати,
Фізкультпаузу почати.
Руки вгору, руки в боки.

І зроби чотири кроки.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.
І тихесенько сідай,
Працювати починай.

Читання учнями казки вголос. Прийом «Небо — земля»

Робота в парах

Читання за особами з метою підготовки до інсценізації казки.

- Поміркуйте, з якою інтонацією слід читати слова kota, а з якою — слова пса. Підготуйтеся до інсценізації.

Інсценізація казки в масках героїв

Фізкультхвилинка для оченят

Заплющуємо очі — і темрява буде.
Розплющимо очі — і сонечко скрізь.

Очима водитиму вправо і вліво,
Бо очі втомилась, треба їм відпочити.

6. Перегляд та обговорення мультфільму «Про всіх на світі»

- Хто є дійовими особами цього мультфільму?
- Через що почалася вся історія?
- Чого навчає цей мультфільм?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Скринька прислів'їв

— Роз'єднайте слова і прочитайте прислів'я. Поясніть, як ви його розумієте.

БЕЗДІЛАДЕНЬРОКОМСТАЄ.

— Кого з героїв стосується це прислів'я? Поясніть, чому так вважаєте.

2. Рефлексія. Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

- Ми ознайомилися з казкою...
- Вона вчить нас...
- Мені сподобалося (не сподобалося)...
- У мене виникло бажання...
- Я порадив би коту...

3. Домашнє завдання

- Виразно читати казку за особами.
- Намалювати ілюстрацію до казки.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 23. ДОСЛІДЖУЄМО ТЕКСТ. ВАСИЛЬ ЧУХЛІБ «ЧИ ДАЛЕКО ДО ОСЕНІ?». ЗАГАДКА-ДОБАВЛЯНКА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів навички правильного свідомого виразного читання; актуалізувати знання про ознаки осені у природі, підготовку птахів до осінніх змін; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту прочитаного твору, навчити бачити красу природи; розвивати образне мислення, уяву, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати, переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** володіти позитивними навичками спілкування, уміти висловлювати свої думки, налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, в групі;
  - інформаційної:** уміння здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, в групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки лелек; аудіозаписи голосів лелек або відеозапис (наприклад, «Звуки природи. Снів птахів. — Білий лелека», <https://youtu.be/1bOjDTJuXHK>), картки для розміщення на стіні слів, картки з допоміжними словами для вправи «Тонкі» запитання», модель будови тексту у вигляді потягу, роздруковані фрагменти оповідання, ілюстрації до значень слова *ключ*.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав для нас дзвінок —
Починається урок!
Працюватимем старанно,

Щоб почути у кінці,
Що у нашім другім класі
Діти — просто молодці!

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Очікування»

— З яким настроєм ви прийшли на урок? Чого ви очікуєте від нього?

— Нумо створимо формулу нашого уроку.

Урок = У + Р + О + К, де

У — увага

Р — робота

О — організованість

К — креативність.

Саме ці якості нам стануть у пригоді на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) *Розчитування за таблицею для читання.*

— Прочитайте на одному подиху слова кожного стовпчика.

РАК	РІК	ЗУБ	СИР
КІТ	НІЧ	МОХ	ДІМ
МИР	СОН	СОМ	ДАХ
КИТ	РІЧ	ДУБ	ПІЧ

— Знайдіть і прочитайте пари слів, що різняться лише однією буквою.

2) Робота над скоромовкою.

Чорногузик через річку
У червоних черевичках

Чимчикує чимдуж в брід —
Чапля кличе на обід!

- Вимова якого звука тренується у цій скоромовці?
- Що ми знаємо про вимову звука [ч] в українській мові?
- Які птахи згадані у скоромовці?

2. Вправа «Я прикмети називаю. Хто словечко відгадає?»

— За ознаками впізнайте і назвіть предмет.

Висока, білокора, струнка... (береза).

Міцний, розложистий, крилатий, кремезний... (дуб).

Хижий, сірий, страшний... (вовк).

Руда, хитра, пухнаста... (лисиця).

Полохливий, купожвостий, довговухий... (заєць).

3. Актуалізація опорних фонетичних знань

1) Відгадування загадки.

- На даху моєї хати
Оселівся птах цибатий.
Довгий дзьоб і ноги має,
Мишок, жабок полюбає.
Чемних діток іздалека
В кожен дім несе... (лелека).
(Демонстрування малюнка.)

- За якими ознаками впізнали лелеку?
- Що вам ще відомо про цього птаха, його життя в природі, особливості поведінки?
- Як люди ставилися до лелек? Які прикмети, повір'я, пов'язані з лелеками, існують?
- Як ще називають цих птахів? (Чорногуз, бусол, боцун, бузько, гайстер.)

2) Слухання аудіозапису або перегляд відеозапису звуків лелек.

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Гадаю, ви вже здогадалися, хто буде персонажем твору, що ми будемо сьогодні не просто читати. Ми станемо справжніми дослідниками тексту, що створив справжній письменник-природолоб — Василь Чухліб.

5. Робота над текстом оповідання В. Чухліба «Чи далеко до осені?»

1) Вправа «Передбачення».

- Прочитайте назву оповідання (с. 30).
- Висловіть свої припущення, про що може йтися у творі з такою назвою.

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне читання оповідання вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Що здивувало вас в оповіданні? Що вразило? Чому?
- Що справдилося у ваших передбаченнях щодо можливого розвитку подій?

4) Словникова робота.

Самостійне здобування інформації з підручника

— Прочитайте пояснення слова незмигливо на с. 31.

Пояснення значення слова. Розміщення слова на стіні слів

В'яз — листяне дерево.

Встановлення відповідності між словом і його значенням

Дзьобату	з довгими тонкими ногами.
Клекотіти	який має великий дзьоб.
Цибаті	видавати переривчастий звук.

5) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Робота в парах. Вправа «Ти — мені, я — тобі»

Читання тексту учнями по одному реченню.

Вправа «Тонкі» запитання»

— Сформулюйте запитання за змістом твору, використовуючи наведені на дошці (на картках) слова. (Де..? Як..? Хто..? Що робить..?)

Фізкультхвилинка

Раз, два! — Всі пірнають,
Три, чотири! — виринають.
П'ять, шість! — на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім! — що є сили,
Всі до берега приплили.
Дев'ять-десять — розгорнулись,
Обсушилися, потягнулись,
Та розбіглися, хто куди.

(Діти присідають.)

(Підводяться.)

(Виконують рухи руками.)

(Руки на поясі, ходьба на місці.)

(Підіймаються на носочки, витягують руки вгору.)

(Сідають за парти.)

Вибіркове читання

— Знайдіть і прочитайте речення, у якому описано, як лелеки вчили лелеченят літати.

— З яким питанням діти зверталися до лелек? Який жанр усної народної творчості нагадує це звертання? (Закличку.)

— Прочитайте абзац, у якому передано хвилювання дітей за долю лелеченят.

— У яку пору року відбуваються події більшої частини оповідання? Прочитайте речення, яке підтверджує вашу думку. (Влітку. На зеленому човні пропливає літо.) Як ви його розумієте?

— Швидко чи повільно минає літо? Які слова це доводять?

— Прочитайте речення, у яких ідеться про ознаки ранньої осені? Чому в гнізді лелек уже порожньо?

— Чи знайшли ви відповідь на запитання, що міститься у заголовку?

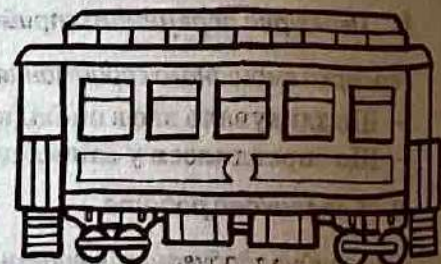
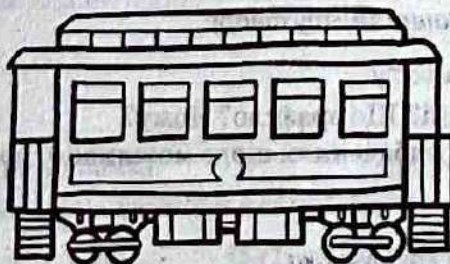
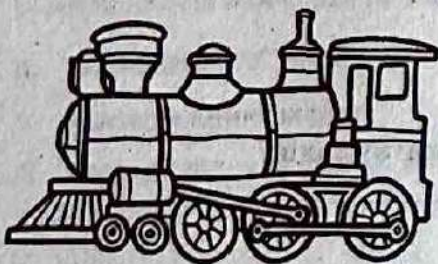
Робота в групах. Вправа «Формуємо потяг»: встановлення відповідності між фрагментами тексту і складом потяга

Текст поділити на декілька фрагментів (залежить від кількості груп учнів: 1 фрагмент (зачин), основна частина розбита на 2–3–4 фрагменти, 1 фрагмент (кінцівка)). Кожна група отримує один фрагмент і з'ясовує його місце в складі потяга.

Зачин

Основна частина

Кінцівка

— Прочитайте ще раз отриману частину оповідання і визначте, до якої частини тексту належить ваш фрагмент: до зачину, основної частини чи кінцівки. Обґрунтуйте свій вибір.

Презентація роботи груп. Фрагменти тексту, які були в групах, прикріплюють на модель потяга.

Робота за ілюстрацією (с. 31)

- Що зобразив художник на малюнку?
- Яку пору року зображено у художника? За якими ознаками це визначили?
- Прочитайте речення, що описують цю ілюстрацію.

Фізкультхвилинка для оченят

Дуже довго ми трудилися,

Наші очки потомилися.

Очі слід нам пожаліти,—

Дати час їм відпочити.

Всі заплющте оченята

Та й лягайте спочивати.

Зараз можна вже вставати

Й оченята відкривати.

Виразне читання оповідання учнями «Ланцюжком»

6. Робота над текстом «Загадка-добавлянка»

Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання

- Яке слово додали у віршику?
- Про який пташиний ключ у небі йдеться? (Демонстрування Ілюстрації з журавлиним ключем у небі.)
- З яким значенням слова *ключ* ви ще знайомі? Придумайте речення, де слово *ключ* має різні значення.

(Деякі значення слова *ключ*:

1. Знаряддя для замикання та відмикання замка, засува та ін.
2. Знаряддя для загвинчування або відгвинчування гайок, болтів і т. ін., для накручування завідних механізмів тощо (*гайковий ключ*).
3. Засіб для розуміння, розгадування когось, чогось, для опанування чогось.
4. Умовна система позначення літер, цифр, на якій заснований спосіб читання якого-небудь шифрованого тексту.
5. Знак на початку потного рядка, за допомогою якого визначають висоту та назву звука (*скриповий ключ; басовий ключ*).
6. Ряд однорідних предметів або живих істот, які рухаються один за одним, утворюючи кут (*журавлиний ключ*).
7. Жердина з гачком, за який зачіплюють відро для набирання води з криниці.
8. Джерело.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Вітер дме»

— Я промовлятиму речення, що починаються словами «Вітер дме, для того, хто...».

Ті з вас, хто може відповісти на висловлювання *так*, підводяться, решта залишаються сидіти на місці.

- Вітер дме для того, хто задоволений сьогоднішньою роботою.
- Вітер дме для того, хто втомився.
- Вітер дме для того, хто працював творчо.
- Вітер дме для того, кому було сумно.

2. Домашнє завдання

— За бажанням ви можете створити власну ілюстрацію до оповідання.

Прочитайте батькам це оповідання (с. 30–31).

Принесіть на наступний урок, крім підручника, свою улюблену книжку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 23. ДОСЛІДЖУЄМО ТЕКСТ. ВАСИЛЬ ЧУХЛІБ «ЧИ ДАЛЕКО ДО ОСЕНІ?». ЗАГАДКА-ДОБАВЛЯНКА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів навички правильного свідомого виразного читання; актуалізувати знання про ознаки осені у природі, підготовку птахів до осінніх змін; формувати емоційно-оцінне ставлення до змісту прочитаного твору, навчити бачити красу природи; розвивати образне мислення, уяву, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати, переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** володіти позитивними навичками спілкування, уміти висловлювати свої думки, налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, в групі;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, в групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки лелек; аудіозаписи голосів лелек або відеозапис (наприклад, «Звуки природи. Спів птахів.— Білий лелека», <https://youtu.be/1bOjDTJuXNk>), картки для розміщення на стіні слів, картки з допоміжними словами для вправи «Тонкі» запитання», модель будови тексту у вигляді потягу, роздруковані фрагменти оповідання, ілюстрації до значень слова *ключ*.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав для нас дзвінок —
Починається урок!
Працюватимем старанно,

Щоб почути у кінці,
Що у нашім другім класі
Діти — просто молодці!

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Очікування»

— З яким настроєм ви прийшли на урок? Чого ви очікуєте від нього?

— Нумо створимо формулу нашого уроку.

Урок = У + Р + О + К, де

У — увага

Р — робота

О — організованість

К — креативність.

Саме ці якості нам стануть у пригоді на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Розчитування за таблицею для читання.

— Прочитайте на одному подиху слова кожного стовпчика.

РАК	РІК	ЗУБ	СИР
КІТ	НІЧ	МОХ	ДІМ
МИР	СОН	СОМ	ДАХ
КИТ	РІЧ	ДУБ	ПІЧ

— Знайдіть і прочитайте пари слів, що різняться лише однією буквою.

2) Робота над скоромовкою.

Чорногузик через річку
У червоних черевичках

Чимчикує чимдуж в брід —
Чапля кличе на обід!

- Вимова якого звука тренується у цій скоромовці?
- Що ми знаємо про вимову звука [ч] в українській мові?
- Які птахи згадані у скоромовці?

2. Вправа «Я прикмети називаю. Хто словечко відгадає?»

— За ознаками впізнайте і назвіть предмет.

Висока, білокора, струнка... (береза).

Міцний, розложистий, крилатий, кремезний... (дуб).

Хижий, сірий, страшний... (вовк).

Руда, хитра, пухнаста... (лисиця).

Полохливий, купохвостий, довговухий... (заєць).

3. Актуалізація опорних фонових знань

1) Відгадування загадки.

- На даху моєї хати
Оселівся птах цибатий.
Довгий дзьоб і ноги має,
Мишок, жабок полюбляє.
Чемних діток іздалека
В кожен дім несе... (лелека).
(Демонстрування малюнка.)

- За якими ознаками впізнали лелеку?
- Що вам ще відомо про цього птаха, його життя в природі, особливості поведінки?
- Як люди ставилися до лелек? Які прикмети, повір'я, пов'язані з лелеками, існують?
- Як ще називають цих птахів? (Чорногуз, бусол, боцюн, бузько, гайстер.)

2) Слухання аудіозапису або перегляд відеозапису звуків лелек.

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Гадаю, ви вже здогадалися, хто буде персонажем твору, що ми будемо сьогодні не просто читати. Ми станемо справжніми дослідниками тексту, що створив справжній письменник-природолюб — Василь Чухліб.

5. Робота над текстом оповідання В. Чухліба «Чи далеко до осені?»

1) Вправа «Передбачення».

- Прочитайте назву оповідання (с. 30).
- Висловіть свої припущення, про що може йтися у творі з такою назвою.

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне читання оповідання вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Що здивувало вас в оповіданні? Що вразило? Чому?
- Що справдилось у ваших передбаченнях щодо можливого розвитку подій?

4) Словникова робота.

Самостійне здобування інформації з підручника

— Прочитайте пояснення слова незмигливо на с. 31.

Пояснення значення слова. Розміщення слова на стіні слів

В'яз — листяне дерево.

Встановлення відповідності між словом і його значенням

Дзьобату	з довгими тонкими ногами.
Клекотіти	який має великий дзьоб.
Цибати	видавати переривчастий звук.

5) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Робота в парах. Вправа «Ти — мені, я — тобі»

Читання тексту учнями по одному реченню.

Вправа «Тонкі» запитання»

— Сформулюйте запитання за змістом твору, використовуючи наведені на дошці (на картках) слова. (Де..? Як..? Хто..? Що робить..?)

Фізкультхвилинка

Раз, два! — Всі пірнають,
Три, чотири! — виринають.
П'ять, шість! — на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім! — що є сили,
Всі до берега приплили.
Дев'ять-десять — розгорнулись,
Обсушилися, потягнулись,
Та розбіглися, хто куди.

(Діти присідають.)

(Підводяться.)

(Виконують рухи руками.)

(Руки на поясі, ходьба на місці.)

(Підіймаються на носочки, витягують руки вгору.)

(Сідають за парти.)

Вибіркове читання

— Знайдіть і прочитайте речення, у якому описано, як лелеки вчили лелеченят літати.

— З яким питанням діти зверталися до лелек? Який жанр усної народної творчості нагадує це звертання? (Закличку.)

— Прочитайте абзац, у якому передано хвилювання дітей за долю лелеченят.

— У яку пору року відбуваються події більшої частини оповідання? Прочитайте речення, яке підтверджує вашу думку. (Влітку. На зеленому човні пропливає літо.) Як ви його розумієте?

— Швидко чи повільно минає літо? Які слова це доводять?

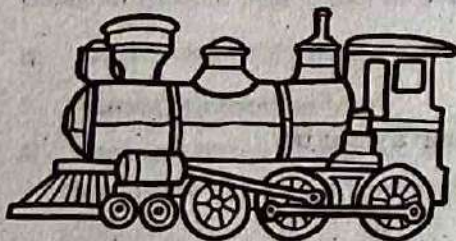
— Прочитайте речення, у яких ідеться про ознаки ранньої осені? Чому в гнізді лелек уже порожньо?

— Чи знайшли ви відповідь на запитання, що міститься у заголовку?

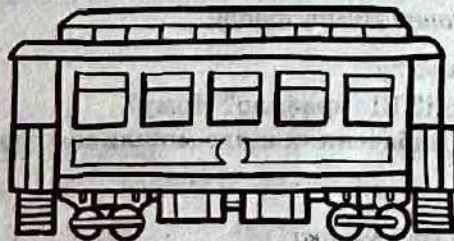
Робота в групах. Вправа «Формуємо потяг»: встановлення відповідності між фрагментами тексту і складом потяга

Текст поділити на декілька фрагментів (залежить від кількості груп учнів: 1 фрагмент (зачин), основна частина розбита на 2-3-4 фрагменти, 1 фрагмент (кінцівка)). Кожна група отримує один фрагмент і з'ясовує його місце в складі потяга.

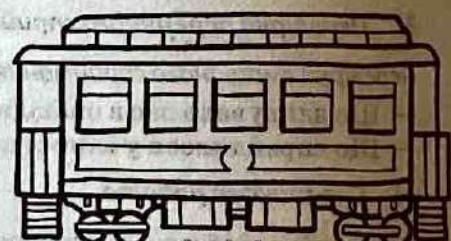
Зачин

Основна частина

Кінцівка

— Прочитайте ще раз отриману частину оповідання і визначте, до якої частини тексту належить ваш фрагмент: до зачину, основної частини чи кінцівки. Обґрунтуйте свій вибір.

Презентація роботи груп. Фрагменти тексту, які були в групах, прикріплюють на модель потяга.

Робота за ілюстрацією (с. 31)

- Що зобразив художник на малюнку?
- Яку пору року зображено у художника? За якими ознаками це визначили?
- Прочитайте речення, що описують цю ілюстрацію.

Фізкультхвилинка для оченят

Дуже довго ми трудилися,
Наші очки потемніли,
Очі слід нам пожаліти,—
Дати час їм відпочити.

Всі заплющте оченята
Та й лягайте спочивати.
Зараз можна вже вставати
Й оченята відкривати.

Виразне читання оповідання учнями «Ланцюжком»

6. Робота над текстом «Загадка-добавлянка»

Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання

- Яке слово додали у віршику?
- Про який пташиний ключ у небі йдеться? (Демонстрування ілюстрації з журавлиним ключем у небі.)
- З яким значенням слова *ключ* ви ще знайомі? Придумайте речення, де слово *ключ* має різні значення.

(Деякі значення слова *ключ*:

1. Знаряддя для замикання та відмикання замка, засува та ін.
2. Знаряддя для загвинчування або відгвинчування гайок, болтів і т. ін., для накручування завідних механізмів тощо (*гайковий ключ*).
3. Засіб для розуміння, розгадування когось, чогось, для опанування чогось.
4. Умовна система позначення літер, цифр, на якій заснований спосіб читання якого-небудь шифрованого тексту.
5. Знак на початку нотного рядка, за допомогою якого визначають висоту та назву звука (*скрипковий ключ; басовий ключ*).
6. Ряд однорідних предметів або живих істот, які рухаються один за одним, утворюючи кут (*журавлиний ключ*).
7. Жердина з гачком, за який зачіплюють відро для набирання води з криниці.
8. Джерело.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Вітер дме»

- Я промовлятиму речення, що починаються словами «Вітер дме, для того, хто...».
- Ті з вас, хто може відповісти на висловлювання *так*, підводяться, решта залишаються сидіти на місці.
- Вітер дме для того, хто задоволений сьогоднішньою роботою.
- Вітер дме для того, хто втомився.
- Вітер дме для того, хто працював творчо.
- Вітер дме для того, кому було сумно.

2. Домашнє завдання

— За бажанням ви можете створити власну ілюстрацію до оповідання.

Прочитайте батькам це оповідання (с. 30–31).

Принесіть на наступний урок, крім підручника, свою улюблену книжку.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 24. МЕДІАВІКОНЦЕ: КНИЖКА. ОЛЕКСАНДР ПАРХОМЕНКО «МОВ КРАПЛИН У ДНІПРІ...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів зі структурою книги; учити в ній орієнтуватися; з'ясувати значення книг у житті людини; розвивати навички говоріння і слухання, уміння висловлювати свої думки, культуру мовлення;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати послідовності виконання роботи під керівництвом учителя; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності.

Обладнання: картки із словами — назвами частин книги, виставка книжок (*бажано різножанрових*) із класної бібліотеки, на парті у кожного учня — улюблена книжка, відеозапис «Цікаві факти про книги» (https://youtu.be/gr_xvq_87o), конверти із завданням для роботи в групах.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Всі мерщій сідайте, діти,
Домовляймося — не шуміти,
На уроці не дрімати,
А старанно працювати.
І щоб не було мороки, —
Всі готові до уроку?
Тож гаразд, часу не гаєм,
Працювати починаєм.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Комплімент»

— Об'єднайтеся у пари, візьміться за руки, усміхніться одне одному. Скажіть своєму партнерові кілька добрих слів, за щось похваліть його. Він, у свою чергу, повинен подякувати і висловити комплімент вам.

— Сподіваюся, ваш настрій чудовий, і ви готові працювати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота над загадкою

- Бачити — не бачить,
Чути — не чує,
Мовчки говорить,
Дуже мудре. (Книжка.)

- За якими ознаками здогадалися, що це книжка?
- Як ви розумієте вислів *мовчки говорить*?
- Яким чином книжка може мудрувати?

2. Повідомлення теми та завдань уроку

- Отже, ви вже здогадалися, про що йтиметься на нашому уроці?
- Сьогодні ми будемо працювати з книжками, дізнаємося, як улаштована книга, з яких елементів складається, хто її створює.

3. Робота над віршем Олександра Пархоменка «Мов краплин у Дніпрі...» (с. 32)

- 1) Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання вірша.
- 2) Перевірка сприймання змісту твору.

— Скільки книг існує на світі?

— Які порівняння використав автор, аби показати величезну кількість книжок на землі?

— Ким для людини є книжки? Як про це говорить автор? Прочитайте.

3) Виразне читання вірша вголос.

4. Вправа «Фантастичні гіпотези»

— Уявіть ситуацію: у світі зовсім немає книжок. Як зміниться життя людини?

5. Робота в групах. Вправа «Утвори прислів'я»

— Із окремих слів утворіть прислів'я та поясніть їхній зміст.

I група. Книгу, розуму, читай, набирай. (Книгу читай — розуму набирай.)

II група. Книга, розуму, а, мала, надала. (Книга мала, а розуму надала.)

III група. Книга —, знань, світ, у, міст. (Книга — міст у світ знань.)

IV група. Хто, читає, той, книгу, має, розум, і. (Хто книгу читає, той і розум має.)

V група. Книгу, знати, читати, усе. (Книгу читати — усе знати.)

Презентація роботи груп.

Фізкультхвилинка

Станьмо, діти, чітко в ряд —

Вирушаємо у сад.

Руки вгору піднімаєм,

Груші, яблука збираєм.

Назбираємо багато,

Щоб узимку дасувати.

Ширше, діти, треба стати,

Будем дрова ми рубати.

Раз — підняти руки вгору,

Два — змахнули всі додолу

І рубаємо завзято:

Хай тепло приходить в хату!

Руки на пояс ставимо всі,

Будем стрибати, мов горобці:

Скік вперед і скік назад.

Крильця вниз всі опустили

І на місці походили.

6. Робота за ілюстраціями підручника (с. 32)

— Розгляньте виставку книжок, зображену у підручнику. З якими з них ви знайомі? З якою книжкою ми зустрічалися? Чи має вона автора?

— Які з поданих книжок мають автора? Де в книжках зазначено прізвище автора?

— Які книжки допомагають вам розуміти?

— Які книжечки читаєте на дозвіллі?

— Чи відрізняються книжки для дорослих від книжок для дітей? Чим?

7. Практична робота. Ознайомлення зі структурою книги

— Хоч книжки для дорослих і для дітей мають свої відмінності, але у них є і багато спільного. Візьміть до рук свою улюблену книжку. Розгляньте її обкладинку. Про що можна дізнатися із неї? (Ім'я та прізвище автора, назву книжки.)

(На дошці вивішують картку зі словом «обкладинка».)

— Зверніть увагу, чим цікавіша та влучніша назва у книжки, тим її хочеться швидше прочитати. Покажіть на книжках з виставки обкладинку та ім'я автора і назву книжки.

— Розгорніть обкладинку. Перед нами — частина книжки, що називається *форзац*. Він з'єднує обкладинку з першою сторінкою, де повторюються відомості про автора і назву книги, — титульним аркушем. Він може бути однокольоровим, а може містити малюнки. Розгляньте форзаци та титульні аркуші власної книжки та підручника. Знайдіть і покажіть на книжці з виставки форзаци і титульні аркуші.

(На дошці вивішують картки зі словами «форзац», «титульний аркуш».)

— А чи цікавою була б дитяча книжка без малюнків?

— Коли ви берете до рук книжку, то обов'язково переглядаєте малюнки. Вони вам допомагають уявити, про що книжечка. Яким словом ще називають малюнки в книжці?

(На дошці вивішують картку зі словом «ілюстрація».)

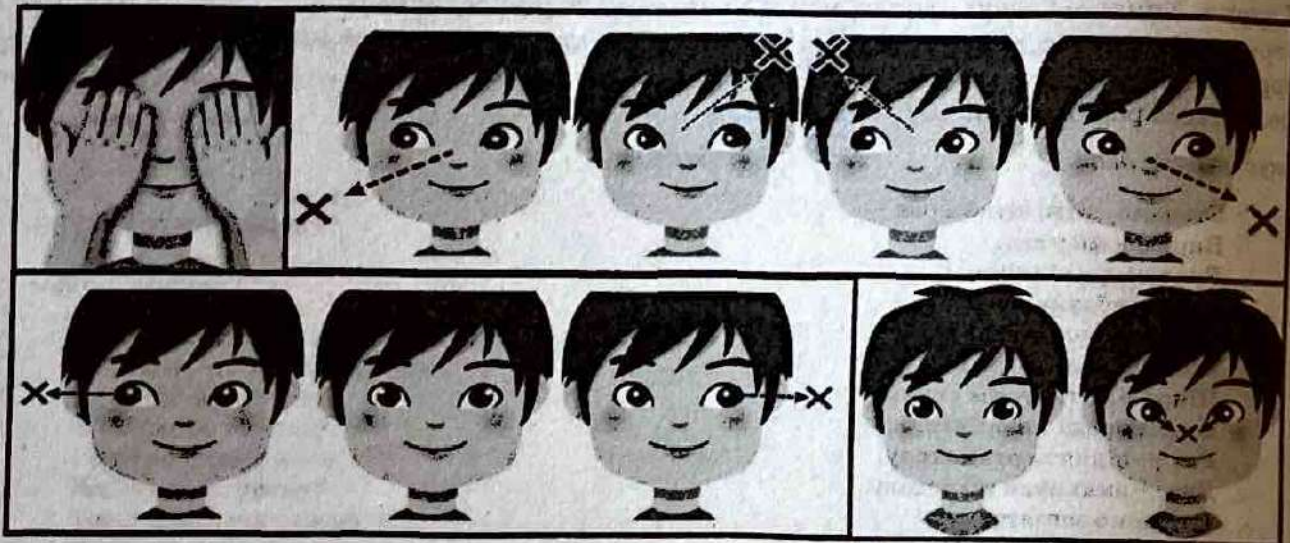
— Крім малюнків словом *ілюстрація* називають фотографії, карти, схеми, таблиці, які доповнюють текст.

— Якщо книжка складається із кількох творів, то для швидкого і зручного пошуку необхідного у книжці є *зміст* — своєрідний путівник книжкою. Він може міститися здебільшого наприкінці книжки, але буває і на початку.

(На дошці вивішують картку зі словом «зміст».)

— Знайдіть у підручнику зміст. Знайдіть і покажіть у книжці з класної бібліотеки зміст.

Фізкультхвилинка для очей

8. Створення реклами своєї улюбленої книжки. Вправа «Незакінчене речення» (підручник, с. 33)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія. Перегляд відеозапису «Цікаві факти про книги»

2. Вправа «Мікрофон»

— Ви прорекламували свою улюблену книжку однокласникам, тому дайте відповідь на такі запитання.

- Яку книжку ти хотів би прочитати?
- Які цікаві факти про книжку тебе здивували?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 25. РІДНА МОВА — НАЧЕ КВІТИ.
НАДІЯ МОВЧАН-КАРПУСЬ «ВАСИЛИНКА».
ВАРВАРА ГРИНЬКО «СІЮ ДИТИНІ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення учнів із багатством, красою і величчю рідної мови; ознайомити з явищем синонімії; удосконалювати навички свідомого, правильного виразного читання; розвивати творче мислення, смислову, образну пам'ять, уміння узагальнювати, зв'язне діалогічне і монологічне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас учнів; виховувати інтерес до художнього слова, любов і повагу до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіти позитивними навичками спілкування; уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в парі;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - соціальної/громадянської:** уміти працювати в парі, з усіма в колективі;
  - загальнокультурної:** дотримувати норм мовленнєвої культури, правил увічливого спілкування, поведінки на уроці.

Обладнання: малюнок-заготовка смайлика (без усмішки), аудіозапис будь-якої дитячої коломийки, плакати для вправи «Займи позицію».

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав для нас дзвінок —
Починається урок!
Працюватимем старанно,

Щоб почути у кінці,
Що у нашій другій класі
Діти — просто молодці!

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Усмішка»

— Візьміться за руки зі своїм сусідом, усміхніться одне одному, побажайте доброго настрою і продуктивної праці. На смайликах, що лежать перед вами, намалюйте усмішку, щоб вона супроводжувала вас увесь день.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальні вправи.

— Швидко і глибоко вдихаємо носиком повітря і спокійно, довго видихаємо, промовляючи звуки [ф], [с], [ш] під лічбу.

2) Робота над скоромовкою.

Серед ночі два кроти
Налякались темноти.

Тож втекли мерщій із двору
У свою глибоку нору.

— Прочитайте хором скоромовку спочатку повільно, чітко вимовляючи всі звуки; швидше; дуже швидко; у групах (хлопці, дівчата, за рядами, партами, ті, хто народився влітку тощо); індивідуально.

2. Гра «Будь уважним!»

— Прочитайте вірш і визначте слова, які називають один і той самий предмет чи явище.

Ой, яка чудова українська мова!
Де ж береться все це, звідкіля і як?
Є в ній ліс, лісочок, пуща, гай, діброва,
Бір, перелісок, чорноліс. Є іще байрак.
І така ж розкішна, і гнучка, як мрія.
Можна «звідкіля» і «звідки», можна і «звідкіль».
Є в ній хурделиця, віхола, завія,
Завірюха, хуртовина, хуга, заметіль.

О. Підсуха

- Який предмет чи явище згадувалися у вірші?
- Якими словами можна замінити слово *ліс*?
- У чому полягає різниця між значенням слів *діброва* і *бір*? Про який ліс кажуть *пуща*, а про який — *перелісок*?

Інформація для вчителя. Ліс — велика ділянка землі, заросла деревами і кущами. Лісочок — зменшено пестлива, лагідна назва лісу. Пуща — великий, густий, дрімучий ліс; хащі. Гай — великий, переважно листяний ліс. Діброва — листяний ліс, у якому переважає дуб. Бір — сосновий або інший хвойний ліс; також мішаний ліс з переважанням сосни. Перелісок — невеликий, рідкий лісок. Чорноліс — листяний ліс. Байрак — ліс у яру, в долині або яр, порослий лісом, чагарником.

- Якими словами названо сильний вітер зі снігом?

3. Повідомлення теми та завдань уроку

— Ви бачите, яка багата, прекрасна українська мова, як одне й те саме явище чи предмет ми можемо назвати чи описати різними словами. Українська мова є рідною мовою для українців, державною мовою в нашій країні. Адже, крім українців, у нашій країні мешкають люди багатьох національностей: білоруси, молдавани, росіяни, кримські татари, болгары, угорці, румуни, поляки, євреї, вірмени, азербайджанці, грузини, греки. Вони вивчають державну мову, але й шанують і зберігають традиції свого народу, знають свою рідну мову. Сьогодні на уроці ми ознайомимося із твором, у якому про це йдеться, а також продовжимо ознайомлення із багатогранністю, багатством нашої рідної мови.

4. Вступне слово вчителя

— Ми ознайомимося із віршем сучасної одеської поетеси, яка пише вірші як для дітей, так і для дорослих, — Надії Мовчан-Карпусь. За збірку «Василинка-Веселинка» (2008), яку склали різножанрові жартівливі твори про дітей, вона отримала премію імені Степана Олійника.

5. Робота над текстом вірша Н. Мовчан-Карпусь «Василинка»

1) Вправа «Передбачення за назвою та ілюстрацією».

- Прочитайте назву вірша. Кого або що можуть так звати?
- Розгляньте фотоілюстрацію (с. 34). Кого бачимо на ній? Що робить дівчинка?
- Прочитайте підпис під ілюстрацією.
- Як гадаєте, про що може йтися у вірші, зважаючи на побачене?

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Виразне читання задалегідь підготованою гарно читаючою ученицею вірша «Василинка».

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Який настрій у цього вірша?
- Що справдилося у ваших передбаченнях щодо можливого змісту?
- Чи залишилось щось незрозумілим?

Словникова робота

• Самостійне здобування інформації з підручника (с. 34).

- Прочитайте оченятами пояснення фрази *аз те обічам*.
- Якою мовою це сказано?
- Перекладіть цю фразу українською.

Пояснення значення слова «коломийка»

Коломийки — коротенькі пісеньки, що можуть складатися з двох рядків і 14 складів. Можуть як супроводжувати танець, так і існувати незалежно від нього.

Прослуховування аудіозапису коломийки.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Бджілки»: самостійне напівголосне читання вірша учнями

Поглиблене усвідомлення фактичної інформації

- **Бесіда за змістом прочитаного вірша.**
  - Від імені кого ведеться розповідь?
  - Як ви зрозуміли, хто така Василинка?
  - З якої родини походить дівчинка? Хто її тато? А хто мама?
  - Скількома мовами розмовляє Василинка?
  - У чому проявляється в родині пошана до рідного слова?
- **Вправа «Пошуковці».**
  - Знайдіть і прочитайте речення, у якому згадано ім'я дівчинки.
  - Знайдіть і прочитайте речення, де зазначено жанр пісеньки.
  - Знайдіть і прочитайте речення, в якому є фраза болгарською мовою.
  - Знайдіть і прочитайте речення, де йдеться про походження батьків дівчинки.
- **Виразне читання вірша учнями.**

Фізкультхвилинка

Прилетіли журавлі,
То великі, то малі,
Сіли вони на люлі,
Та й співають: «Трі-рі-рі».
А лисиця не зіває,
Журавлів вона чекає,
Хоче їх вона спіймати,
Щоб кумою усім стати.

6. Робота над віршем Варвари Гринько «Сю дитині» (с. 34)

1) Виразне читання вірша Варвари Гринько вчителем.

2) Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Чи сподобався вам вірш? Що-небудь здивувало, захопило?
- Який настрій цього твору?
- Чи були якісь незрозумілі, незнайомі слова?

3) Робота в парах. Вправа «Ти — мені, я — тобі».

Один учень читає, інший слухає, аналізує якість читання товариша, допущені помилки, коментує. Потім міняються ролями.

4) Поглиблене усвідомлення фактичної інформації.

Бесіда за змістом прочитаного з елементами вибіркового читання

- Прочитайте назву вірша. Як ви розумієте вислів *сю дитині*..?
- Як гадаєте, від чийого імені розповідь? Хто може виховувати дитину, навчати її? (*Матуся, татко, бабуся, вчитель тощо*.)
- Прочитайте виділені слова. Як ми їх часто називаємо? («*Чарівні слова*», *слова ввічливості*.) Навіщо їх уживають?
- З давніх-давен до цих слів привчали навіть малих дітей. Уміння спілкуватися, делікатно і люб'язно ставитися до людей, які нас оточують, уміння поводитися завжди цінувалися у суспільстві.
- Знайдіть, які слова поетеса називає ніжними (*будь ласка*), удячним (*спасибі*), тремтливим (*вибач*).
- До якого слова вжито епітети (означення) *барвиста, багата, рідна, тепла*? Прочитайте.

- Які порівняння зустрічаються у вірші? Прочитайте їх.
- Поясніть, як ви розумієте ці порівняння.
- До чого закликає Варвара Гринько у вірші?

Виразне читання вірша учнями

- Як ви гадаєте, чи доречними будуть для читання цього вірша швидкий темп та голосне вимовлення слів? Чому? Які слова підкажуть темп і гучність читання?
- А як краще прочитати цей вірш? Поміркуйте разом!

Робота з табличкою звертань (с. 34)

- Вживаючи ввічливі слова, пам'ятайте, що звертатися до оточуючих теж слід правильно. Прочитайте, будь ласка, у рамочці, як лагідно звертатися до рідних. Користуйтеся цими звертаннями у повсякденному житті.

Фізкультхвилинка для очей

Кажуть очі, що втомились,
В книжечку вони дивились.
Я очам допоможу,
Вліво, вправо поводжу,
Потім проведу по колу —
Будуть очі всі здорові!

7. Вправа «Займи позицію» (укладі три плакати: «Одна мова», «Багато мов», «Не знаю»)

- Сьогодні ми читали твори, у яких ідеться про красу і багатство рідної мови. Як ви вважаєте, чи достатньо у сучасному світі знати тільки одну мову, чи слід знати декілька мов? Висловіть свою думку. Станьте біля плаката, що ви обрали. Обґрунтуйте свою позицію.

- Чи не змінив хто-небудь з вас своєї думки? Якщо змінили, перейдіть до того плаката, який виражає вашу думку. Поясніть причини свого переходу.

- Як вважаєте, які аргументи були найбільш переконливими з різних точок зору?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексивний аналіз змісту прочитаного

1) Хвилинка-цікавинка.

- Чи знаєте ви, що наша рідна українська мова входить до трійки найкрасивіших мов у світі? 1934 року на мовному конкурсі, що відбувся у Парижі, її було визнано третьою найбільш красивою мовою в світі (після французької та перської) за такими критеріями, як фонетика, лексика, фразеологія й будова речення. А за мелодійністю українська мова посіла друге місце після італійської.

2) Інтерактивний прийом «Мікрофон».

- Які твори читали на уроці?
- Хто їх написав?
- Що хотіли нам сказати автори цих творів?

2. Домашнє завдання

Навчитися виразно читати вірші. Користуватися у своєму мовленні ввічливими словами.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 26. ДОБРІЙ ЛЮДИНІ І ЧУЖА ХВОРОБА ДО СЕРЦЯ. ЗІРКА МЕНЗАТЮК «ЗОЛОТЕ СЕРЦЕ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з літературною казкою, її автором; розширити знання про особливості структурних компонентів казки (*зачин, основна частина, кінцівка*), навчати їх визначати під час аналізу казки; навчати стежити за логікою описування подій; формувати вміння аналізувати вчинки персонажів твору; звернути увагу на пряме й переносне значення слів; близько до тексту за опорними словами (*словами-маркерами*) переказувати зміст казки; удосконалювати техніку свідомого виразного читання; розвивати мислення, увагу, уявлення, пам'ять; виховувати бажання співчувати іншим людям, допомагати їм, бути добрими і милосердними;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, уміння вчитися: виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Обладнання: малюнки для пояснення значення слів, модель будови тексту у вигляді потяга, частини тексту, картки зі словами-маркерами для переказу, стікери для дискусії.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Стали, діти, всі рівненько,
Посміхнулися гарненько.
Настрій на урок взяли,
Працювати почали.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «До успіху»

— Усміхніться одне одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того щоб упоратися на уроці із завданнями, будьте уважними, старанними, креативними. Тож працюємо під девізом:

Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитися, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно і плідно працювати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальні вправи.

— Уявіть перед собою свічку. Дмухніть на неї легенько, щоб не згасла. А тепер навпаки, сильно, щоб загасити.

— А тепер уявіть перед собою пір'їнку. Дмухніть на неї легенько, щоб навіть не ворухнулась. А тепер — так, щоб вона полетіла.

2) Робота над скоромовкою.

Для ворони Каркарови
Чорний крук купив корону.

І тепер вже Каркарона —
Коронована ворона. (Лєся Вознюк)

— Який звук частіше зустрічався у скоромовці? У чому була складність вимови?

2. Гра «Доповни прислів'я»

— Доповніть прислів'я, прочитайте їх уголос.

- Добре роби — добре й... (буде).
  - Хочеш собі добра, не чини нікому... (зла).
  - Доброго тримайся, поганого... (цурайся).
- Поясніть, як ви розумієте зміст відновлених прислів'їв.

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Пригадайте, якими бувають казки.

— Які казки називають народними?

— А які казки називають літературними, або авторськими?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимося з казкою, що створила українська дитяча письменниця Зірка Мензатюк.

5. Робота над казкою З. Мензатюк «Золоте серце»

1) Робота із заголовком. Вправа «Передбачення».

— Прочитайте назву казки (с. 35). Як ви її розумієте? Що означає «золоте серце»?

— Як гадаєте, про що йтиметься у казці з такою назвою?

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Кероване читання

I частина. Виразне читання вчителем казки до слів «...заплакана жінка».

— Що, на вашу думку, відбудеться далі? Як учинить найменша царівна?

— Чому ви так уважаєте?

II частина. Виразне читання вчителем казки до слів «...малі діти плачуть».

— Що буде робити далі царівна, адже у неї залишилася лише одна монета? Обґрунтуйте вашу думку.

III частина. Виразне читання вчителем казки до слів «...сумну-пресумну».

— Як учинить найменша царівна тепер? Монеток у неї вже немає.

Дочитування казки вчителем до кінця.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Чи сподобалася казка? Що вас здивувало? вразило?

— Чи справдилися ваші очікування щодо змісту казки?

Словникова робота

- Пояснення вчителем або учнями тлумачення слів, демонстрація малюнків.

Персні — кільця з дорогого металу (золота, срібла), часто прикрашені коштовним камінням; каблучка, обручка.

Сукня — жіночий одяг; плаття.

- Читання «дуною» стовпчиків складних слів за вчителем або учнем, який гарно читає.

золоте	середульша	роздивляється	сиріточка
монети	коштовні	засміялася	Золотодар
царівна	найменша	подивитися	ласкаво

— Знайдіть поміж цих слів слово, що утворилося з двох інших слів. (Золотодар.) З яких слів воно утворилося? Чому воно написано з великої букви?

— Виберіть і прочитайте слова, що означають дію.

— Виберіть і прочитайте слова, у яких три склади; слова, у яких чотири склади.

Раз! Два! Час вставати:
 Будемо відпочивати.
 Три! Чотири! Присідаймо,
 Швидко втому проганяймо.
 П'ять! Шість! Засміялись,
 Кілька раз понахилились.
 Зайчик сонячний до нас
 Завітав у вільний час.
 Будем бігати, стрибати,
 Щоб нам зайчика впіймати.
 Прудко зайчик утікає
 І промінчиками грає.
 Сім! Вісім! Час настав
 Повернутись нам до справ.

3) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Читання учнями казки «Ланцюжок»

Аналіз тексту з елементами вибіркового читання

- Хто є дійовими персонажами казки?
- Як витратили свої гроші старші царівни? Доведіть словами казки.
- На що витратила дві монетки молодша царівна?
- Кому вона віддала останню монетку?
- Як царівна вчинила із сиріткою?
- Чому, на вашу думку, це сподобалося сирітці?
- Перед читанням казки ви висловлювали своє розуміння виразу *золоте серце*. Що мали на увазі слуги, говорячи про царівну, що в неї *золоте серце*? З яким вашим поясненням це збігається?
- У яких реченнях слово *золотий* має пряме значення? Прочитайте ці речення.

Робота в групах. Вправа «Формуємо потяг»: установлення відповідності між фрагментами тексту і складом потяга

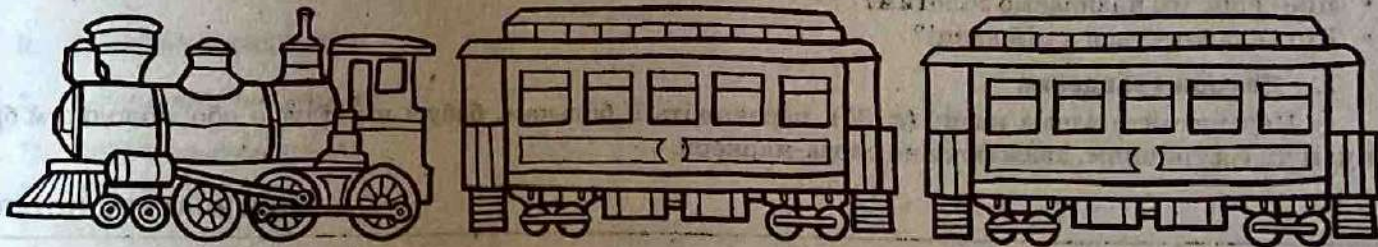
Текст слід поділити на декілька фрагментів (залежить від кількості груп учнів: 1 фрагмент (зачин), основна частина розбита на 2–3–4 фрагменти, 1 фрагмент (кінцівка)). Кожна група отримує один фрагмент і з'ясовує його місце в складі потяга.

— Прочитайте ще раз отриману частину казки і визначте, до якої частини тексту належить ваш фрагмент: до зачину, основної частини чи кінцівки. Обґрунтуйте свій вибір.

Зачин

Основна частина

Кінцівка

Презентація роботи груп. Фрагменти тексту, що були в групах, прикріплюють на модель потяга.

4) Вправа-гра «Так чи ні?»

- Жив собі цар Золотодар і мав він двох дочок. (Ні.)
- А найменша царівна не знала, що вибрати. (Так.)
- То візьміть ці дві монети. (Так.)
- Нате вам монети, купіть ліки, мама й одужає. (Ні.)
- Послав слуг перевірити. (Ні.)
- А в найменшій царівни — золоте серце. (Так.)

5) **Робота в парах.** Вправа «Заєць — вовк».

Один учень читає речення з певною швидкістю, інший читає те саме речення, «доганяючи» за швидкістю першого.

б) **Усне переказування казки з використанням слів-маркерів.**

Жив собі цар...

Покликав він до себе...

Зраділи царівни, мерщій побігли...

Найстарша царівна купила...

Середульша царівна купила...

А найменша царівна...

Назустріч їй заплакана жінка...

Пішла царівна далі, бачить...

Тоді зустріла босу сирітку...

Повернулася царівна...

Послав цар слуг подивитися...

Сказали цареві слуги...

6. **Дискусія з використанням графічного організатора «Шкала ставлень» за питанням «Чи правильно вчинила менша донька, нічого собі не купивши?»**

так

не знаю

ні

— Напишіть своє ім'я на стікері та розмістіть його на шкалі.

— Об'єднайтеся у групи залежно від вашого вибору. Одна група — ті, хто обрав відповідь «так», друга група — ті, хто обрав відповідь «ні». Доберіть по три аргументи на захист своєї позиції. Третя група — «не знаю» — добирає по 2 аргументи на захист кожної з позицій.

Заслуховування аргументів груп.

Кожен учасник групи «Не знаю» робить вибір, до якої з двох інших груп приєднатись, і пояснює, чому цей вибір саме такий.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Інтерактивний прийом «Мікрофон»

- З якою казкою ознайомилися?
- Хто її автор?
- Назвіть героїв цієї казки.
- Яке серце ми називаємо золотим?
- Що ушлявлюється у цій казці?

2. Домашнє завдання

— Перечитайте вдома казку (с. 35), перекажіть її батькам, бабусі чи дідусю або молодшим братикам чи сестричкам, зважаючи на слова-маркери.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 27. МОВНІ ЦІКАВИНКИ. ВАСИЛЬ ПЛАХОТНИКОВ «ПІД ПАРКАНОМ».

ІГОР СІЧОВИК «КІСТКУ ПЕС В ЗУБАХ ТРИМАВ». ТЕТЯНА КОРОЛЬОВА «РАНО-ВРАНЦІ...»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із багатством, виражальними можливостями української мови; зміцнювати інтерес до мовних явищ; ознайомити з творами українських поетів, що розкривають цікаві мовні явища; навчати впізнавати ці явища в творах, самому створювати цікавинки; формувати навички свідомого, правильного читання; поповнити словниковий запас учнів; розвивати увагу, кмітливість; виховувати любов і повагу до рідної мови;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння *вчитися*: переключатися з одного виду роботи на інший; приймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії;
  - комунікативної: уміти висловлювати свої думки; налагоджувати спілкування з партнером під час виконання завдань;
  - інформаційної: уміти здобувати з тексту необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнок такси, роздруковані тексти із мовними цікавинками Ігоря Січовика.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Дзвоник всі почули ви?
До уроку всі готові?
Ну, тоді розпочинаймо
Урок літературного читання!

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Самоналаштування»

— Сядьте зручно, рівненько, покладіть руки на парту, заплющте очі та промовляйте:
Я сьогодні буду добре працювати на уроці.
Я — творча особистість.
Я бажаю всім однокласникам успіхів на сьогоднішньому уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальна гімнастика.

- ✓ Задуть свічку;
- ✓ здути пушинку;
- ✓ погудіти, наче пароплав;
- ✓ зобразити свист вітру;
- ✓ продзиччати, наче жук;
- ✓ зобразити шум лісу;
- ✓ зобразити шум мотору, що працює.

2) Робота над скоромовкою.

У долині жив удав.
Удавав, що він все знав.
Удавав, що все умів.
У траві хвостом вертів.

2. Вправа «У квадраті чарівному прочитай слова»

— Будьте уважними! Прочитайте слова у рядках та стовпчиках.

В	О	В	К
О	Р	Е	Л
В	Е	Н	А
К	Л	А	С

С	Н	І	Г
Н	О	Г	И
І	Г	О	Р
Г	И	Р	І

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Послухайте вірш і скажіть, чому він присвячений.

Велична, щедра і прекрасна мова,

Прозора й чиста, як гірська вода,—

То України мова барвінкова,—

Така багата й вічно молода.

Вона, як ніжна пісня колискова,

Заходить в серце й душу з ранніх літ,

Ця мова, наче пташка світанкова,

Що гордо лине в свій стрімкий політ.

Юлія Косинська «Рідна мова»

— Якими словами характеризує українську мову поетеса?

— Що вам відомо про красу і багатство української мови?

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми продовжимо ознайомлення з багатством, красою і можливостями рідної мови, побачимо, які мовні цікавинки підготували для нас поети Василь Плахотников, Ігор Січовик та Тетяна Корольова.

5. Підготовка учнів до сприймання змісту тексту цікавинок

Досвід прогнозування й антиципації

— Поміркуйте, що означає слово *цікавинка*, від яких слів воно утворилося.

— Це слово дійсно походить від слів *цікавий*, *цікаво*, *цікавитися*. Так українські поети, придивившись до мови, побачили цікаві речі. Ознайомимося із цими цікавинками.

6. Опрацювання змісту вірша Василя Плахотникова «Під парканом» (с. 36)

1) Вправа «Бджілки»: напівголосне читання вірша.

2) Бесіда за змістом прочитаного.

— Кого побачили діти? Як вони вирішили вчинити?

— Прочитайте виділені слова.

— Чим вони схожі і чим відрізняються?

— Які вони за звучанням? А за значенням?

— До речі, таке явище в мові, коли слова звучать однаково, а означають зовсім різне, не мають нічого спільного в значенні, називають *омонімією*, а слова — *омонімами*.

3) Виразне читання вірша учнями.

4) Творче завдання (с. 36).

— Ось ще одна мовна цікавинка. В одних словах можуть ховатися інші. Знайдіть слова, що заховалися. (Смородина — родина, один, мор; відвага — два, вага, від; вітрина — вітри, три; місто — міст, сто; столиця — сто; листок — лист, сто, лис; Нестор — сто; стовп — сто.)

7. Опрацювання цікавинки Ігоря Січовика (с. 36)

1) Вправа «Рибки»: самостійне мовчазне читання вірша.

2) *Бесіда за змістом прочитаного.*

— Прочитайте виділені слова. Що в них спільного і в чому різниця?

3) *Читання цікавинки учнями вголос.*

Фізкультхвилинка

Працювати перестали
І тепер всі дружно встали.
Будемо відпочивати,
Нумо, вправу починати!
Руки вгору, руки вниз
І легесенько пригнись.
Покрутились, повертілись,
На хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали,
Раз — присіли, другий — встали.
Всі за парти посідали.

8. *Опрацювання вірша Тетяни Корольової «Рано-вранці...» (с. 36)*

1) *Виразне читання вірша заздалегідь підготовленим учнем.*

2) *Бесіда за змістом прочитаного.*

— Хто вранці зустрівся у центрі міста?

— Хто така такса? (*Демонстрування малюнка.*)

— Знайдіть і прочитайте пари слів, що пишуться однаково, а означають різне. Поясніть значення слів у кожній парі.

3) *Виразне читання вірша учнями вголос.*

9. *Опрацювання змісту мовних цікавинок Ігоря Січовика (додатковий матеріал)*

1) *Робота в парах.*

Читання запитань. Пошук та обговорення відповідей на запитання.

Зачитування запитань для інших пар. Пояснення відповідей.

Тексти цікавинок

ІГРИ З БУКВАМИ ТА СЛОВАМИ

Відповіді на ці запитання можна знайти у виділених словах.

1. Яку квітку бачив хлопчик, коли лежав у гамаку?
2. Що їв касир під час обідньої перерви?
3. Як називається водойма, де купається влітку Марічка?
4. Який спортивний заклад спорудили на пустирі?
5. Що вилили з цистерни на залізничну колію?
6. Що побачив Карлсон, який спав на даху?
8. Яку страву любить тракторист?
9. Хто налякав королеву в лісі?
10. Що зламав цап об поріг?

2) *Словникова робота.*

Каламбур — комічне використання однакового звучання слів, що мають різне значення.

3) *Вправа «Бджілки»: напівоголосне читання учнями «Каламбурів» від Ігоря Січовика.*

Тексти каламбурів

Їжачиха сиңу шила
Чобітки без голки й шила.

Не ховайсь, Бровко, у буду,
Я тебе сварить не буду.

УРОК 29. ПЕРЕВІРЯЮ СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити і систематизувати знання з вивченого розділу; формувати вміння аналізувати, систематизувати, висловлювати оцінні судження; удосконалювати читацькі вміння; навчати відчувати образність художнього слова; розвивати образну уяву, мислення, спостережливість, творчі здібності, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; спонукати до читання літературних творів, вивчення мовних явищ; виховувати любов до рідної мови, художнього слова;

- **формування ключових компетентностей:**

уміння вчитися: сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;

комунікативної: володіти позитивними навичками спілкування, умінням налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі;

інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;

здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;

загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: картки зі складами і словами на вправу «Блискавка», картки зі словами для стіни слів, макет картин, картки із завданнями.

Тип уроку: урок закріплення знань, формування вмінь та навичок.

Форма проведення: урок-галерея.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку:

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!

Всі приємно посміхніться.

Пролунав уже дзвінок,

Починаємо урок!

Подаруйте посмішку собі,

Одне одному й мені!

Я подарую посмішку вам,

Вона допоможе у роботі всім нам.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Очікування»

— Яким ви бачите наш урок? (Цікавим, веселим, пізнавальним...)

— А зробити його таким можемо ми самі. Тож уперед!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправа «Хоботок» (повторити 3–4 рази).

на «1» — розтягніть губи в усмішку, не оголюючи зубів;

на «2» — витягніть губи щільною трубочкою вперед («хоботок»);

на «3–4–5–6» — рухайте «хоботком» по чергово праворуч, ліворуч, вгору, вниз;

на «7» — знову усмішка;

на «8» — вихідне положення.

2) Вправа «Блискавка».

Ро, ре, ри, ра, ру, рі, кро, кре, кри, кра, кру, крі, кров, крем, крив, краб, кріт.

3) Робота над скоромовкою.

Краб крабові зробив граблі,
Подарував граблі крабові:
— Грабуй граблями гравій, крабі!

— У чому полягає складність вимови цієї скоромовки?

2. Мотивація навчальної діяльності

— Послухайте вірш і скажіть, про що в ньому йдеться, чому він присвячений.

Зі слова починається людина,
Із мови починається мій рід.
Моя ласкава, мамина, єдина —
Щебече соловейком на весь світ.

Ніна Ріу

— Так, у ньому йдеться про рідну мову.

3. Вправа «Асоціації»

— Що асоціюєте зі словом *мова*? (*Мелодійна, рідна, мамина, чарівна...*) Доповніть «тематичну па-вутинку».

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми завершуємо вивчення розділу «Читаємо і пізнаємо таємниці рідної мови», підіб'ємо підсумки своєї роботи, пригадаємо вивчені твори, перевіримо свої досягнення. Але урок у нас буде незвичайний. Ми завітаємо до картинної галереї, створимо залу і наповнимо її власними картинками.

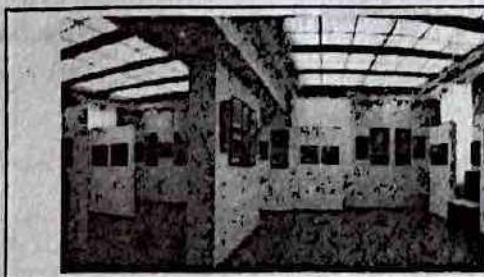
5. Словникова робота

— А що таке *галерея*?

— Узагалі слово *галерея* — багатозначне. Але сьогодні нас цікавить таке значення. Це спеціальне приміщення, художній музей, у якому розміщені для огляду твори мистецтва.

Інформація для вчителя. Галерея — 1) Критий чи відкритий коридор, що з'єднує два або кілька приміщень; також довгий балкон вздовж будинку. 2) Верхні яруси театру, цирку тощо. 3) Довгий вузький підземний хід у військових спорудах, при гірничих роботах. 4) *Переносне значення:* Довгий ряд, низка чогось.

Вивішування картки зі словом на стіну слів.

ГАЛЕРЕЯ

Картинна галерея — приміщення з декількома залами, де зберігають і демонструють картини.

6. Картина перша «Колискові»

1) Вправа «Мікрофон».

— З яким жанром усної народної творчості знайомиться дитина з перших днів свого життя?

— Кому співають колискові?

— Чому в колискових багато пестливих, ласкавих слів?

- Який персонаж дуже часто зустрічається в колискових піснях?
- Чому саме про котика дуже часто співають у колискових?

2) Робота в парах. Вправа «Порушена послідовність».

— Відновіть послідовність рядків пісеньки і прочитайте (або проспівайте) колискову, передаючи її характер.

Котику сіренький, (1)

Котку волохатий, (3)

Котику біленький, (2)

Не ходи по хаті, (4)

Не буди дитяти, (5)

Ой на котка воркота, (8)

Дитя буде спати. (6)

Котик воркотати. (7)

На дитину дрімота... (9)

А-а-а, а-а-а... (10)

Після виконання завдання і перевірки учні вивішують першу картину.

7. Картина друга «Малі жанри усної народної творчості»

— Ми ознайомилися із малими жанрами народної творчості. З якою метою створювали заклички, лічилки, мирилки, скоромовки?

Вікторина «Впізнай жанр твору»

— Послухайте тексти і визначте їхній жанр. Поясніть, за якими ознаками визначили жанр твору.

- Битися — не билися,
трохи посварилися,
потім посміялися,
друзями zostалися. (Мирилка.)
- Виглянь, равляку, до мене
Із хатинки-кам'яниці,
Вистав дві свої антени,
Будем мультики дивитись. (Закличка.)
- Бігли коні під мостами
З золотими копитами.
Даєнь, брязь,
Вийшов з мосту старий князь. (Лічилка.)
- Вовк-вовцюг вівцю волік.
Вовчик вовку — вила в бік.
Як завив же вовк-вовцюг,
Миттю випустив вівцю. (Скоромовка.)

Після виконання завдання учні вивішують другу картину.

Фізкультхвилинка

Ми — беріаки і кленці.
В нас тоненькі стовбурці.
Ми в стрункі стаєм рядки,
Виправляєм гілочки.
Ледь зіп'ялись з корінців,
Дістаємо промінців.

Ми стискаєм їх вогонь
В зелені своїх долонь.
Хилять свіжі вітерці
Вліво — вправо стовбурці!
Ще й верхівки кожен ряд
Нахили вперед — назад.

8. Картина третя «Прислів'я»

— Пригадайте, з якою метою народ складав прислів'я.

1) Робота з підручником (с. 37). Робота в парах.

— Прочитайте частини прислів'їв. Утворіть прислів'я. Поясніть їхній зміст.

2) Робота в групах.

— Прочитайте подані прислів'я. Об'єднайте їх у пари за змістом. Поясніть, як ви розумієте ці прислів'я.

1. Як підеш, так і знайдеш.
2. Спершу слово зваж, а потім — скажи.
3. Де не поклав, там не візьмеш.

4. Краще думати, а потім говорити, аніж говорити, а потім — думати.
5. Не радій чужому горю.
6. Кожній речі — своє місце.
7. Добре роби — добре й буде.
8. Над товаришем не смійся, бо над собою заплачеш.

(Відповіді: 1-7; 2-4; 3-6; 5-8.)

— От ми створили ще одну картину!

9. Картина четверта «Мовні цікавинки»

- Пригадайте, з якими мовними цікавинками ми познайомились.
- Наведіть приклади слів, що звучать однаково, а означають різне.

Робота в групах «Поети»

— Створіть дворядкові віршики-каламбури, використовуючи співзвучні слова.

I група. Коти (тварини) і коти (від «котити» — виконувати дію).

II група. Віз (засіб пересування на чотирьох колесах з кінною або воловою тягою) і віз (минулий час від «возити»).

III група. Гав (від гавка — пташка) і гав (звук, що видає собака).

IV група. Мур (кам'яний паркан) і мур (звук, що видає кішка).

V група. За ніс (частина тіла) і заніс (від «заносити» — виконувати дію).

Презентація роботи груп. Вивішування картини.

Фізкультхвилинка для оченят

Оченята працювали,
Відпочинку ще не мали.
Тож роботу припиняємо
Й оченята закриваємо.
Зараз буду рахувати,
А ви будете моргати.
Раз, два, три чотири, п'ять.
Можна очі відкривать.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

- Перегляньте нашу галерею.
- Скільки картин ми сьогодні там виставили?
- Дивлячись на них, пригадайте, що ми сьогодні повторили і пригадали.

2. Рефлексія

Вправа «Незакінчене речення»

- Мені сподобалось, як красиво і ніжно написано про...
- Хочу краще володіти українською мовою, тому...
- Мене зацікавило, що...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

У КОЖНІЙ КАЗЦІ Є УРОК, МОВ У КВІТОЧЦІ МЕДОК

УРОК 30. ВСТУП. ТЕТЯНА МАЙДАНОВИЧ «ПРИМОВКА ДО КАЗКИ». УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «ВОВК ТА СОБАКА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання дітей про казку як усну народну творчість; розкрити зміст поняття народні казки; розкрити значення казки у житті людини; навчити розпізнавати казки з-поміж інших творів, орієнтуватися в їхніх особливостях; навчати спостерігати за діями персонажів, запам'ятовувати послідовність подій (*сюжет*); учити визначати головну думку казки; формувати вміння виразно читати казку за особами, відтворювати зміст прочитаного; розвивати зв'язне мовлення дітей, мислення, артистичні здібності; збагачувати життєвий досвід дітей; виховувати любов до читання, до казок;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** вміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: виставка збірок народних казок, малюнки із зображенням вовка та собаки, малюнок ланцюга, стікери для дискусії.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Вже дзвінок сигнал нам дав
Працювати час настав!
Щоб урок минув не марно,
Працювати треба гарно.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «До успіху»

— Посміхніться одне одному, побажайте успіхів на цілий день. А для того щоб наш урок був успішним і продуктивним, нам потрібно...

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитися, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Мовна розминка.

— Підготуймо наш язичок до читання!

• Дмухніть на кульбабку.

• Як кумкає жабка?

• Як пищать курчата?

• Як шипить лебідь?

• Як сичить змія?

2) Робота над скоромовкою.

Бук бундючивсь перед дубом,
Тряс над дубом бурим чубом.
Дуб притнув до чуба бука —
Буде букові наука.

2. Вправа «Не розгубись!»

— Прочитайте слова з максимальною швидкістю в порядку зростання номерів.

9	1	7	3	6	5	8	4	2
медок.	У	у	казці	мов	урок.	квіточці	е	кожнів

— Яке речення утворилося? Поясніть, як ви його зрозуміли.

3. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми починаємо вивчати новий розділ. Розгляньте нашу книжкову виставку. Які різноманітні книжки на ній розмістилися! На їхніх обкладинках намальовано різних героїв, у них описано різні пригоди, але всіх їх об'єднує назва. Прочитайте, будь ласка, назву. (*Народні казки.*)

— Як ви гадаєте, чому казки названо народними?

4. Актуалізація опорних фонових знань

1) Вправа «Асоціації».

— Що асоціюєте зі словом *казка*?

2) Бесіда.

— Казка народилася дуже давно. Так давно, що люди ще не вміли писати, тому переказували їх одне одному. Під час переказування ці казки дещо змінювались, ім'я автора забувалося. Пригадайте, як називаються такі твори.

— Мабуть, і ви вперше не прочитали казку, а почули від мами чи бабусі. Пригадайте, як казка прийшла до вас, хто її вам розповів.

Саме казка дала нам перші уроки життя, формувала наше уявлення про добро і зло, правду і не правду, чесність і підступність. Слухаючи перші казки, ми, затамувавши подих, стежили за пригодами героїв.

— А чим вам подобаються казки?

— У казках відбуваються дивовижні події, тварини, рослини, навіть предмети поведуться як люди — розмовляють, співають, переживають, хвилюються... Часто зустрічаються химерні дивні істоти.

3) Читання учнями тексту підручника про народні казки (с. 38).

— Які казки найдавніші?

— Пригадайте, які звірі й птахи є головними героями відомих вам українських народних казок.

— У казках кожен герой має свої риси характеру. Встановіть відповідність між словами.

Вірний,	як вовк.
Голодний,	як їжак.
Хитрий,	як ведмідь.
Колючий,	як заєць.
Боязкий,	як собака.
Вайлуватий,	як лисиця.

4) Читання вірша Т. Майданович «Примовка до казки» учнем, який гарно читає.

— Якого меду в казці закликає пошукати поетеса?

— Знайдіть у змісті підручника цей розділ. Прочитайте назви казок. З яких вони країн?

5. Робота над казкою «Вовк та собака»

1) Вправа «Передбачення за назвою твору».

- Прочитайте назву казки. Хто буде її персонажами?
- Що вам відомо про вовка, про собаку, їхні характери? (Демонстрування малюнків тварин.)
- У яких стосунках вони в реальному житті?
- На вашу думку, які події можуть відбуватися у цій казці?

2) Виразне читання казки вчителем (с. 39).

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Чи сподобалася казка? Чим вона вам сподобалась? Що зацікавило? Що вас здивувало? Вразило?

— Чи справдилися ваші передбачення щодо можливих подій?

Словникова робота

- Пояснення значення слова.

Ланцюг — низка металевих кілець, послідовно з'єднаних одне з одним.

- Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає.

вовк	зустрілись
собака	натраплю
хазяїн	стережу
гладкий	розмовляють
шерсть	прощавай
ланцюг	голодуватиму

— Знайдіть і прочитайте слова, у яких є букви, що завжди позначають два звуки.

— Знайдіть і прочитайте слова, що складаються: з одного складу; трьох складів; двох складів.

— Виберіть і прочитайте слова, що означають назву предмета.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Робота в парах. Читання «Обличчям до обличчя»

Бесіда за змістом прочитаної казки

- Між ким відбувався діалог?
- Яке питання зацікавило собаку?
- Що здивувало пса?
- Як здобував собі їжу собака?
- Що собака запропонував вовкові?
- Чи пристав вовк на пропозицію собаки?
- Чим закінчилася зустріч вовка і собаки?
- Чому, на вашу думку, вовк відмовився йти до хазяїна? Поясніть свою думку.

Вибіркове читання

- Прочитайте пояснення собаки щодо потертої шні.
- Знайдіть і прочитайте з відповідною інтонацією питальні речення.
- Знайдіть і прочитайте з відповідною інтонацією окличні речення.

Фізкультхвилинка

Звірі в лісі проживають
І роботу також мають.
Тож виходять на полянку
І зарядку роблять зранку.
Встали й ми побіля парт.
Встали всі: — Мерщій на старт!
Лапки вгору, лапки вниз,
Землі-матінці вклонись.

УРОК 31. МЕДІАВІКОНЦЕ: МАНДРІВКА ДО БІБЛІОТЕКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із бібліотекою, її відділами, правилами користування бібліотекою; пояснити значення слів: бібліотека, абонемент, читальна зала; формувати вміння самостійно вибирати книгу; розвивати навички говоріння і слухання, уміння висловлювати свої думки, культуру мовлення; виховувати інтерес до читання, розуміння користі читання, любов до книг;
- **формування ключових компетентностей:**
  - **уміння вчитися:** дотримувати послідовності виконання роботи під керівництвом учителя; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - **комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань, зв'язно передавати почуте, побачене, прочитане;
  - **інформаційної:** уміти здобувати з тексту, малюнків, схем, презентацій необхідну інформацію, знаходити конкретні відомості;
  - **здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - **загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці;
  - **соціальної/громадянської:** співпрацювати в групі, планувати взаємодію з учасниками спільної діяльності.

Обладнання: презентація «Бібліотека від А до Я. Віртуальна екскурсія Національною бібліотекою України для дітей» (<https://www.slideshare.net/nbkidskiev/ss-73583750>), картки зі словами — назвами відділів бібліотеки для стіни слів, книжки (бажано різножанрові) із класної бібліотеки, конверти із завданням для роботи в групах, альбомний аркуш, олівці, фломастери для роботи в групах.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Форма проведення: віртуальна екскурсія.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку:
Книжку, зошит, ручку, олішкі.
Приготувались? Молодці!
Все у нас уже на місці,

Залишилось тільки сісти!

Сядьте, дітки, всі гарненько,

Руки покладіть рівненько.

Голову вище підніміть,

Плечі свої розведіть.

Всі на мене подивіться

І приємно посміхніться!

2. Психологічна настанова на урок.

— Американський винахідник Генрі Форд сказав:

Зібратися разом — це початок,

Триматися разом — це прогрес,

Працювати разом — це успіх!

Тож починаємо наш шлях до успіху!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Робота над загадкою

- В нас така країна є:
Все цікаве в ній живе.
Добрі люди там працюють,
Що нас люблять і цінують.
На полицях там у ряд
Гарні книжечки стоять

Для дорослих і малят —
Можна вибрати й почитати. (Бібліотека.)

- Про який будинок ідеться?
- Що таке бібліотека?

2. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми здійснимо віртуальну екскурсію до найбільшої дитячої бібліотеки України, дізнаємося, як улаштована бібліотека, як вона працює, ознайомимося із правилами користування бібліотекою та порадами щодо вибору книжок.

3. Словникова робота. Вивішування картки на стіні слів

— Слово *бібліотека* має грецьке походження. Складається з двох частин: «бібліо» — книга та «тека» — сховище. Тобто бібліотека — це...

Пригадайте, які ще слова мають такі частинки. (*Біблія, бібліотекар, бібліографія...; аудіотека, відеотека, тека (= папка)...*)

БІБЛІОТЕКА

4. Віртуальна екскурсія Національною бібліотекою України для дітей

(*За можливості — за допомогою смартфонів та QR-кодів, якщо немає такої можливості — то за презентацією.*)

— А тепер ми вирушимо на віртуальну екскурсію до найбільшої дитячої бібліотеки України. Переглядаючи її, зверніть увагу на таку інформацію (*питання залишити на дошці, щоб були перед очима у дітей*):

- Де розташована Національна бібліотека України для дітей? (*У Києві.*)
- Скільки років їй виповнилося 2017 року? (*50 років.*)
- Які правила користування бібліотекою існують?

ГРЕЧНІСТЬ ЧИТАЧА

- ✓ Будь увічливим з працівниками та відвідувачами бібліотеки.
- ✓ Дотримуй порядку, не заважай іншим читачам.
- ✓ Пам'ятай: кожна книжка в бібліотеці має своє місце.. Якщо поставити її в інше місце — книжку важко буде знайти.
- ✓ Поводься з книгами акуратно. Бережи їх.
- ✓ Своєчасно повертай книги у бібліотеку. Пам'ятай, що на них чекають інші читачі.
- ✓ Не соромся ставити запитання, що в тебе постають під час відвідування бібліотеки.

Обговорення побаченого. Відповіді на поставлені питання.

- Що у переглянутому вас зацікавило найбільше?
- Які правила користування бібліотекою ви запам'ятали?

5. Вправа «Фантастичні гіпотези»

— Уявіть, що було б, якби відвідувачі бібліотеки не дотримували цих правил?

Фізкультхвилинка

6. Робота за ілюстрацією підручника (с. 40)

Бесіда

- Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено?
- Що роблять діти? Чим займається бібліотекарка?
- Які надписи на малюнку ми бачимо?

- Що зображено у тій частині малюнка, де є напис «Читальна зала»? Що роблять діти?
- Як ви гадаєте, що це за відділ бібліотеки — читальна зала?
- Читальна зала — це відділ бібліотеки, де відвідувачі читають книги, які додому не видають. Це рідкісні книги, довідкові видання, журнали, газети.

— А що означає слово *абонемент*? Можливо, ви з ним уже зустрічались, якщо відвідуєте спортклуб, басейн.

— Це слово прийшло до нас із французької мови. Воно означає «право користування чим-небудь». У бібліотеці абонемент — це відділ, у якому можна взяти книги додому.

— А що це за позначки на кожній полиці з книжками? Як гадаєте, що означають ці букви?

— Навіщо їх використовують?

— У нашій шкільній бібліотеці теж є ці два відділи. А у нашій класній бібліотеці?

— Про що ви любите читати?

7. Робота за схемами в підручнику (с. 41)

— А чи вмієте ви вибирати книжку?

— Як вибрати потрібну книжку? Хто може вам допомогти?

— Якщо ви самостійно вибираєте книгу, на що слід звернути увагу?

8. Практична робота в групах

1) **Вправа «Оберіть книгу».**

— Об'єднайтесь у групи. У класній бібліотеці оберіть книгу на задану тематику. Під час презентації своєї роботи поясніть, на що ви орієнтувалися, вибираючи книгу (зміст, малюнки, автор, назва тощо)

I група. Оберіть книгу українських народних казок.

II група. Оберіть книгу про тварин.

III група. Оберіть оповідання про дітей.

IV група. Оберіть енциклопедію для дітей.

V група. Оберіть вірші про природу.

VI група. Оберіть твори Василя Сухомлинського.

Презентація роботи групи.

2) **Створення листівки про користь читання за зразком (с. 41).**

Презентація роботи групи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Незакінчене речення»

- Бібліотека — це...
- Шкільна бібліотека має два відділи — ...
- Читальна зала — це відділ, де...
- Абонемент — це відділ, де...
- Вибираючи книжку, слід звернути увагу на...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОКИ 32–33. СМІЛИВІСТЬ І КМІТЛИВІСТЬ. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА «ЦАП І БАРАН»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжити ознайомлення дітей з українськими народними казками; удосконалювати вміння виділяти в тексті дійових осіб, давати їм характеристику; формувати вміння свідомо і виразно читати казку за особами, відтворювати зміст прочитаного, інсценізувати уривки твору, вміння висловлювати свою думку; збагачувати життєвий досвід дітей; розвивати увагу, пам'ять, уяву, творчі здібності; виховувати почуття дружби, взаємодопомоги;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** вміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** уміти співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: малюнки цапа та барана, вовків; ілюстрації до казки, аудіоказка (www.youtube.com/watch?v=cV0QVu5F25U), цеглинка конструктора, зображення ромашки зі словами для характеристики героїв на пелюстках, конверти із завданнями для роботи в парах, маски цапа, барана, вовків для інсценізації, мультфільм «Цап і баран» (1994 р., режисер В. Костишева, сценарій: Є. Назаренко) (https://youtu.be/jaZ_GNV0vZY).

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Всі мерщій сідайте, діти,
Домовляймося — не шуміти,
На уроці не дрімати,
А старанно працювати.
І щоб не було мороки, —
Всі готові до уроку?
Тож гаразд, часу не гаєм,
Працювати починаєм.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Ти мені подобаєшся, друже...»

— Поверніться одне до одного парами, посміхніться, потисніть одне одному руку і по черзі скажіть: «Ти мені подобаєшся, друже, тим, що...».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальні вправи.

- Як плаче немовля?
- Як мама колише дитину?
- Як тато забиває цвях?
- Як каже бабуся внукові-замазурі?
- Як сопе дідусь, коли заснув, читаючи газету?

2) Робота над чистомовкою.

Шу-шу-шу, шу-шу-шу — чистомовки я пишу.
Ят-ят-ят, ят-ят-ят — їх пишу для всіх малят.

Ки-ки-ки, ки-ки-ки — всі говорять залюбки.
Ло-ло-ло, ло-ло-ло — щоб чисте мовлення було.

2. Вправа на розвиток уваги до слова «Що зайве?»

— Прочитайте. Які слова після двокрапки випадково потрапили до рядка? Поясніть чому.

Білка: горішки, шишки, гриби, морозиво, цукерки.

Сад: яблуня, смородина, гарбуз, помідор, черешня.

Математика: додавання, наголос, віднімання, число, знак множення.

Природа: сонце, небо, тварини, будинок, рослини.

3. Актуалізація опорних фонових знань

— Відгадайте загадки та впізнайте персонажів української народної казки, яку сьогодні ми будемо читати.

• Походжає по долині
В кучерявій кожущині,
Роги в нього кручені,
Боляче так бувають!
Вперто встав, немов бовван,
У кошарі пан... (баран).
(Демонстрування малюнка.)

• Задавака волохатий,
Ще й рогатий, бородатий.
Він травицю — скуб та хап.
Здогадальсь, хто це? (Цап).
(Демонстрування малюнка.)

• Засвітились серед ночі
В темній хащі жовті очі.
Наче лісу грізний дух —
Гострі ікла, сірий смух.
Полювати йде хижак.
На весь ліс наводить жак. (Вовк).
(Демонстрування малюнка.)

— Що є спільного у барана і цапа? Що їх може об'єднувати?

— Що ви знаєте про вовків?

— У яких стосунках між собою ці тварини в природі?

4. Повідомлення теми та завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Ви вже читали багато казок. Часто тварини, які в них діють, мають певні риси. Ми звикли, що лисичка — хитра, заєць — боягуз, їжачок — розумний. А якими рисами народ часто наділяє барана та цапа? (Упертість.) Вовка? (Злість, жистивість.)

— Ознайомимось сьогодні з українською народною казкою «Цап і баран», подивимось, якими постануть у цій казці цап і баран, вовк, які події там відбуватимуться і чого навчить нас ця казка.

5. Слухання аудіоказки «Цап та баран»

6. Перевірка первинного сприймання змісту твору

1) Перевірка емоційного сприймання змісту.

— Чи сподобалася казка? Чим саме?

— Що вас здивувало? Вразило?

— Чи такими виявилися цап, баран і вовки, як ми сподівалися?

2) Словникова робота.

Пояснення незрозумілих слів і висловів

Самостійне здобування інформації з підручника (с. 44) — читання значення слів: відслід, п'ятами наживати, курінь, прибралась, ворожити, ворожити.

Пояснення значення виразів учителем або учнями

— Поясніть, як ви розумієте такі вислови:
ні сад, ні город за ними не вдержаться (*не будуть рости*);
із двору майнули (*втекли*);
голови збудешся (*загинеш*);
хай вам абищо з вашою компанією (*ану вас*);
вовк роздумавсь (*подумав, поміркував*).

Підготовка до читання складних для вимови слів

- Читання в парах «Ти — мені, я — тобі» слів, поданих перед текстом (с. 42).
Звернути увагу на наголоси.
- Читання «луною» за вчителем.

приятелі	не вдержаться
несміливий	проженімо
куреня	майнули
ворожбит	переночуємо
пилюка	злякалися
ломаку	думати-гадати

- Прочитайте слова «на одному видиху» по стовпчиках. Кому це вдалося?
- Що означають слова першого стовпчика? Яке слово зайве? Чому?
- Що означають слова другого стовпчика?

7. Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту

1) Читання казки учнями «ланцюжком».

2) Бесіда за змістом казки.

- Хто є дійовими персонажами прочитаної казки?
- У яких стосунках були цап та баран?
- Чому їм довелося облишити свого господаря?
- Що знайшли по дорозі цап і баран?
- Кого зустріли тварини під час своєї подорожі?
- Як цап і баран врятувалися від вовків?
- Як вовки хотіли врятуватися?
- Завдяки чому цап і баран перемогли аж трьох вовків?

Фізкультхвилинка

Щоб ніколи не хворіти,
Треба вправи вам робити.
Із-за парт швиденько встали,
Спинки гарно розрівняли,
На носочки піднялись
І до сонця потяглись.
Руки разом опустили
І швидесенько присіли.
Потім встали, руки в боки,
Всі красиво робим кроки
Назад — вперед прогнулись добре.
Не будем мати ми хвороби.

3) Вправа «Вежа». Робота з цеглинками конструктора.

- Оберіть будь-які три цеглинки і побудуйте з них вежу, де нижня цеглинка — це зачин, середня — основна частина, верхня цеглинка — кінцівка.
- Назвіть, які події належать до зачину, які — до основної частини, а які — до кінцівки.

4) Вибіркове читання. Вправа «Голова та хвіст».

- Знайдіть і прочитайте речення, що мають такий початок і кінець.

Цап та баран ... майнули.
Приходять ... варять.
Тут уже ... втікати.
Як почав ... наживати.
Прийшли ... забрались.
Ліг ... врожити.
А цап ... живуть.

5) **Робота в парах. Складання характеристики головних персонажів. Вправа «Ромашка».**

— На пелюстках ромашки записано слова, що можуть характеризувати персонажів казки. Оберіть тільки ті пелюстки, що відповідають характеристиці персонажа. Доберіть приклади з казки, що підтверджують ваш вибір.

Розумний, несміливий, дужий, сміливий, сильний, недужий, кмітливий, нерозумний, жадібний, щедрий.

6) **Робота в парах. Визначення головної думки казки.**

— Складіть прислів'я, поєднавши їхні частини. Поясніть, як ви їх розумієте.

У дружбі —

то найбільший скарб.

Де сила не зможе,

сила

Вірний друг —

там розум допоможе.

— Яке з прислів'їв виражає головну думку казки «Цап та баран»? (Усі три.)

— Чого саме навчає нас ця казка? Що засуджує?

8. **Виразне читання казки за особами**

9. **Підготовка і переказ казки за опорними малюнками (пазлами)**

1) **Вправа «Упіймай помилку».**

— Прочитайте речення, що відображають послідовність подій у казці. Де є помилка?

— Розташуйте речення в правильній послідовності.

Були собі чоловік та жінка, мали вони цапа й барана.

Ідуть та йдуть, аж посеред поля лежить вовча голова.

Цап та баран те почули, хутко з двору майнули.

Приходять, аж до вовки кашу варять.

Баран приніс вовчу голову.

Тут вовки злякалися.

Цап та баран зробили собі куріть та й живуть.

Вовки знайшли цапа та барана на дубі.

— Розгляньте малюнки-пазли на с. 42 та 44 і перевірте, чи правильно ви виконали завдання.

2) **Переказ казки за планом або за малюнками-пазлами (на вибір).**

10. **Робота в групах. Підготовка та інсценізація казки**

— Розіграйте в групах уривки казки, використовуючи інтонацію, міміку, жести.

I група. Сцена, коли чоловік та жінка виганяють цапа і барана (до слів «Ох, бери ти, цапе, бо ти сміливіший»).

II група. Сцена зустрічі з вовками (до слів «Як побіг, так і радий, що втік»).

III група. Сцена під дубом.

Презентація роботи груп. Діти надягають маски й інсценують уривок.

Фізкультхвилинка для оченят

Очі в гору підніміть,

Вліво — вправо поведіть.

УРОК 34. ПРИЧИНА І НАСЛІДОК. БОЛГАРСЬКА НАРОДНА КАЗКА «ВИНОГРАДАР І ЗМІЯ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з болгарською народною казкою; формувати вміння визначати персонажів твору, аналізувати їхні вчинки, давати за вчинками характеристику персонажам; розширити знання про особливості структурних компонентів казки (зачин, основна частина кінцівка), навчати їх визначати під час аналізу казки; навчати складати план до тексту і переказувати текст за складеним планом, стежити за логікою описування подій; формувати навички правильного, виразного і свідомого читання тексту казки; розвивати творче мислення, увагу, уявлення, пам'ять, спостережливість; збагачувати лексичний запас учнів; виховувати потребу дітей у здійсненні добрих учинків, у вияві милосердя, почуття відповідальності за свої дії;
  - **формування ключових компетентностей:**
    - **уміння вчитися:** уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
    - **комунікативної:** уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
    - **інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
    - **здоров'язбережувальної:** уміти правильно сидіти за партою;
    - **соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
    - **загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.
- Обладнання:** зображення смайликів, політична карта світу або Європи, малюнки із зображеннями змії, виноградників, картки зі словами для характеристики персонажів.
- Тип уроку:** урок набуття нових знань.
- Освітні галузі:** мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Стали, діти, всі рівненько,
Посміхнулися гарненько,
Настрій на урок взяли,
Працювати почали.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Спіймай настрої»

- Посміхніться сусідові по парті, «зняміть» посмішку зі свого обличчя та «киньте» своєму сусідові. «Спіймайте» посмішку, «прикрасьте» нею своє обличчя. Посміхніться.
- Оберіть смайлик, що вам подобається і відповідає вашому настрою.
- Я бажаю вам бути старанними, уважними, усміхненими, творчими на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Гімнастика для губ і язичка.

- Прочитайте повільно, протягуючи кожний звук.

І — И — Е — У — О — А

А — Е — О — І — У — И

- Прочитайте склади на одному диханні.

ВІ — ВИ — БЕ — ВУ — ВО — ВА

ВІ — ВИ — ВЕ — ВУ — ВО — ВА

- Прочитайте окремо в парах кожен звук.

Б-П, В-Ф, Д-Т, Ж-Ш, З-С, Г-К, ДЖ-Ч, ДЗ-Ц

2) Робота над скоромовкою.

Лисеня і вовченя
Їли ласощі щодня.
Кожен мав велику ложку,
Горщик порожнів потрошку.

- Як правильно вимовляти звуки, що позначає буква «ща»?
- Вимовте чітко і швидко: [шч].
- Читаючи скоромовку, правильно вимовляйте ці звуки.

2. Вправа «Щоб речення зрозуміти, слова потрібно розділити»

- Роз'єднайте слова і прочитайте вислів.

КАЗКА ВИГАДКА, ТАВНІЙЩОСЬ ПОВЧАЛЬНЕ ЗРОЗУМІЙ.

- Як назвати вислів, що ви прочитали? (Прислів'я.)
- Як ви розумієте зміст цього прислів'я?

3. Повідомлення теми та завдань уроку

— Ми читали українські казки, а сьогодні завітаємо до сонячної країни Болгарії, розташованої на узбережжі Чорного моря. (Демонстрування на карті.) Це країна, з якою межує Україна. Люди, які мешкають у цій країні, — болгари, тому й казка — болгарська народна. Працюючи над нею, ми будемо вчитися складати план, переказувати казку, визначати головних героїв, спостерігати за їхніми вчинками і давати оцінку. Але про кого ж буде ця казка, ви дізнаєтесь, відгадавши загадки.

4. Робота над текстом казки «Виноградар і змія» (с. 45)

1) Підготовка учнів до сприймання змісту тексту.

Робота над загадками. Актуалізація опорних фонових знань

- Мотузка по землі повзе,
Ось язичок, відкритий рот,
Всіх вкусить готова я,
Все тому, що я —... (змія).
- В'ється стрічка невеличка,
Де пісочок, де травичка.
Ви її не зачіпайте,
Стороною оминайте. (Змія.)
(Демонстрування малюнка.)

— Що вам відомо про змії? Чим вони живляться? Що полюбляють? У яких стосунках з людьми? Корисні вони чи шкідливі?

— У деяких народів змії є символом мудрості, а лікарі обрали її символом медицини. В українських казках змія часто є хитрою, підступною твариною. А якою бачать змію болгари, ми дізнаємося, прочитавши казку.

Робота із заголовком

- Прочитайте назву казки (с. 45). Хто ще, крім змії, є персонажем казки?
- Хто такий виноградар? Від якого слова утворилося це слово?
- Як гадаєте, про що йтиметься у творі?

2) Виразне читання казки вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Чи справдилися ваші передбачення щодо того, про що казка?
- Що вас здивувало? Вразило? Що виявилось для вас несподіваним?

Словникова робота

- Пояснення вчителем або учнями значення слів, демонстрування малюнків.
Виноградник — ділянка землі, засаджена виноградом.

Розгнівалась — розсердилась.

Відновити — знову почати перервані стосунки.

Купа — велика гора.

Господар — власник чогось.

Щосили — дуже сильно.

Кухоль — глиняний глечик.

Стати оддалік — стати далі, відійти.

• Читання слів на одному подиху.

щось

бачиш

вкусила

відновитися

дійшов

оддалік

хвостата

надумавши

собі

минуло

каміня

розгнівалась

Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати:

Будемо відпочивати.

Три! Чотири! Присідаймо,

Швидко втому проганяймо.

П'ять! Шість! Засміялись,

Кілька раз поважились.

Зайчик сонячний до нас

Завітав у вільний час.

Будем бігати, стрибати,

Щоб нам зайчика впіймати.

Прудко зайчик утікає

І промінчиками грає.

Сім! Вісім! Час настав

Повернутись нам до справ.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Читання казки учнями «ланцюжком»

Аналіз тексту з елементами вибіркового читання

— Хто є героями казки?

— Де жила змія? Доведіть словами тексту.

— Що виноградар зробив для змії?

— Що у відповідь зробила змія?

— Скільки часу дружили виноградар і змія?

— Кому виноградар розповів про змію? Чому він це зробив? Прочитайте.

— Чому син вирішив не годувати змію, а вбити? Яка риса його характеру виявилася у цьому

вчинку?

— Як змія покарала хлопця?

— Чи зміг батько виправити ту помилку, якої припустився його син?

— Як ви вважаєте, хто вчинив у казці добре, а хто — погано? Доведіть свою думку.

— Якою є змія в болгарській казці?

— До чого народ закликає, а що — засуджує у цій казці?

— Знайдіть і прочитайте речення, що передає головну думку казки. Чи може воно бути прислів'ям?

Робота в парах. Доповнення схеми (с. 46)

— Прокоментуйте свою роботу. Які наслідки мали дії батька та сина? Якими словами ви доповнили схему?

Читання казки за частинами. Робота над складанням плану (добирання заголовків до кожної частини)

— Про що йдеться в першій (другій, третій) частині?

— Який заголовок можна дібрати до неї?

УРОКИ 36–37. ПОЛЬСЬКА НАРОДНА КАЗКА «ОСЕЛЕДЕЦЬ І КАМБАЛА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із польською народною казкою; удосконалювати вміння давати характеристику герою; формувати вміння виразно читати казку, відтворювати зміст прочитаного, вміння висловлювати свою думку; збагачувати життєвий досвід дітей; розвивати увагу, пам'ять, уяву; виховувати чесність, скромність, порядність; засудити пихатість, нахабність;
- **формування ключових компетентностей:**
  - вміння вчитися: вміння висловлювати рефлексивні та оцінні судження, моделювати і прогнозувати в межах певного завдання, вміння вчитися: виконувати завдання за інструкцією; переключатися з одного виду роботи на інший;
  - комунікативної: уміти висловлювати свої думки; спілкуватися під час виконання завдань;
  - інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної: уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в групі, парі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: «шкала настрою», матеріали до гри «Зашифровані слова» (у кожного учня), аудіозапис звуків моря, політична карта світу або Європи, ілюстрації риб (оселедець, лосось, камбала), плакати для дискусії «Займи позицію», картки для роботи в парах.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Шкала настрою»

Дуже поганий настрій

Дуже гарний настрій

— Перед вами — шкала настрою. Оберіть і зробить позначку, що відповідає вашому настрою зараз. Сподіваюся, наприкінці уроку ця позначка у всіх зрушиться праворуч! Аби це сталося, будемо працювати наполегливо, згуртовано, старанно, дружно, уважно, творчо.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальні вправи.

- Як плаче немовля?
- Як мама колише дитину?
- Як тато забуває цвях?
- Як сопе дідусь, коли заснув, читаючи газету?

2) Робота над скоромовкою.

На ринку зранку рибалка кинув рибку Ромі в банку.

З ринку ранком приніс Рома рибку-бранку.

Реготав Рома, як розповіла рибка байку, до наступного ранку.

За Ю. Тереном

- Прочитайте скоромовку спочатку повільно, чітко вимовляючи слова. Чи все було зрозумілим?
- Хто така бранка? (Полонена; та, кого захопили у полон.)
- Що таке байка? (У цьому контексті — вигадка, розповідь про те, чого насправді не було, не може бути.)
- У чому складність вимови цієї скоромовки?

2. Вправа на розвиток уваги до слова «Зашифровані слова»

— Щоб прочитати зашифровані слова, необхідно в кожному горизонтальному рядку закреслити однакові літери.

аммдакрктуштш (*друз*)

амасожжрасе (*море*)

кроккиобоао (*риба*)

своаякттзязвкце (*сонце*)

3. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація опорних фонових знань

1) Слухання аудіозапису «Звуки моря».

— Заплющте оченята, послухайте запис і скажіть, куди ми сьогодні вирушимо.

— Хто з вас бував на морі? Що або кого з мешканців моря ви бачили? Що вам про них відомо?

2) Повідомлення теми та завдань уроку.

— Так, ми вирушимо до моря, а саме — до Балтійського моря, розташованого на півночі Європи, що омиває береги багатьох країн, серед них і береги Польщі. (*Демонстрування на карті.*) Тож сьогодні ми ознайомимося із польською народною казкою, дізнаємося, які дивні події відбувалися в морських глибинах.

4. Робота над текстом казки «Оселедець і камбала»

1) Робота над заголовком.

— Прочитайте назву казки (с. 46). Хто такі оселедець і камбала?

— Де ми могли їх бачити?

— Чим цікаві ці риби? (*Демонстрування малюнків.*)

— Про що може йтися у цій казці?

Інформація для вчителя. Камбала — це риба, які більшість часу проводить на дні моря, лежачи на лівому боці, з двома очима на правому боці. Існує понад 500 видів камбалових. Камбала — єдина риба, помічена на дні Маріанської западини. Тривалість життя рибини становить від 20 до 30 років. Верхня сторона тіла камбали містить особливий пігмент, тому риба може змінювати колір і пристосуватися до будь-якого ґрунту. Покладена на шахову дошку, вона також намагається пристосуватися до фону й утворює на тілі світлі та темні плями. Велика частина камбал лягає на ліву сторону тіла. Однак іноді зустрічаються «перевернуті» особини, що лежать на правому боці.

Оселедець — риба зграєва. Її косяки розтягуються часом на десятки кілометрів (*до 150 км*). Учені стверджують, що такий косяк може налічувати до трьох мільярдів особин. Риба, відірвана від зграї, перебуває у стресовому стані та неминуче гине. Середня тривалість життя оселедця — 10–12 років.

До XV століття оселедець їли тільки жebraки і ченці через те, що риба була несмачною: пахла гірким жиром, але головне — дуже гірчила. А потім стався «оселедецький переворот». Рибалка на прізвище Бейкельс здогадався перед засолюванням видаляти зябра, які були причиною гіркоти. Засолений без зябер оселедець був таким смачним, що став делікатесом. З того часу без цієї риби не обходився жоден королівський стіл Європи. Аби зберегти секрет засолювання, голландці переробляли рибу просто в морі. Тому тривалий час у них не було конкурентів, і ніхто не заважав їм установлювати ціну на цей продукт.

2) Сприймання змісту тексту учнями. «Кероване читання».

— Будемо читати казку частинами. Коли я попрошу зупинитися, будь ласка, припиніть читати, не забігаючи наперед.

Виразне читання вчителем I частини казки

— Який приклад вирішили риби взяти з птахів і звірів?

— За яким критерієм вирішили обирати короля? Що найголовніше для риб?

— Як, на вашу думку, будуть розвиватися події?

Читання «ланцюжком» учнями II частини казки

— Кого обирала представником кожна риб'яча сім'я?

— Хто переміг у змаганнях?

— Чому йому вдалося це зробити?

- Як риби сприйняли перемогу оселедця?
- Переможця оголошено. Чи закінчиться казка? Зверніть увагу на назву казки, де названо персонажів. Які ваші подальші прогнози?

Вправа «Бджілки»: напівголосне читання казки до кінця

- Хто залишився невдоволеним результатом змагань?
- Як камбала поставилася до переможця?
- Чим же закінчується казка? Чи так, як ви очікували?

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

- Що вас здивувало? Вразило?
- Чи зустрілися незнайомі слова?

Словникова робота

- Пояснення незрозумілих слів і висловів, якщо такі зустрілись.
- Підготовка до читання складних для вимови слів. Читання «луною» за вчителем.

оселедці	балтійських	замислилися	найсильнішого
камбала	потрібний	рознеслася	найспритнішого
тріска	змагання	пропхався	найголовніше
лосось	посланці	сподівався	Балтійському
салака	одноголосно	сперечалися	Північному
угрі	голодранець	вишикувались	незадоволеною

- Прочитайте слова «на одному видиху» по стовпчиках. Кому це вдалося?
- Що означають слова першого стовпчика?
- Прочитайте слова, написані з великої букви. Поясніть їхнє написання. Що вони означають?

Фізкультхвилинка

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вибіркове читання

- Знайдіть і прочитайте пояснення, чому риби не хотіли обрати королем лосося.
- Знайдіть і прочитайте, за яким критерієм риби вирішили обрати короля.
- Знайдіть і прочитайте пояснення, чому оселедець виявився найкращим плавцем.
- Знайдіть і прочитайте пояснення, чому спізнилася на змагання камбала.

Дискусія «Займі позицію»

- Поміркуйте над питанням «Чому риби змирилися з перемогою оселедця?». Об'єднайтеся у групи залежно від відповіді, що ви обираєте. Разом доберіть аргументи на захист своєї позиції.

Кожен учасник групи «Я не знаю» робить вибір, до якої з трьох інших груп приєднатись, і пояснює, чому цей вибір саме такий.

4 групи:

Риби не хотіли знову проводити перегони

Риби раділи, що в них є король

Риби дотримували визначеної угоди

Не знаю

Робота в парах. Складання характеристики головного персонажа

- Випишіть з казки слова, що характеризують камбалу та оселедця. Наведіть фрагменти казки, що підтверджують вашу думку.

Оселедець
худий
непримітний
витривалий

Камбала
невдоволена
надута

Під час перевірки один з учнів пари читає вибрану характеристику, а інший учень наводить доказ на підтвердження думки.

Визначення головної думки казки

— Прочитайте прислів'я. Яке з них висловлює основну думку казки?

- Зазнайство з ніг зіб'є, скромність на ноги поставить.
- Скромних скрізь поважають, а хвальків зневажають.
- У воді риби багато — всієї не виловиш.

5) Стисле переказування казки за словами-маркерами.

Одного разу серед риб рознеслася чутка...

Тут наперед пропхався...

Довго сперечалися...

Призначили...

Спочатку всі пливли...

Судді вирішили...

Незадоволеною залишилась...

Дізнавшись, що королем став...

З того часу...

6) Робота в групах. «Шість капелюхів де Боно».

I група. Білий капелюх (інформація). Перегляньте казку, і відшукайте факти, що відповідають дійсності. (Наприклад, міграція лосося, забарвлення камбали тощо.)

II група. Жовтий капелюх (логічний позитив). Що гарного, на вашу думку, відбулось у казці?

III група. Чорний капелюх (критика). Які негативні події відбувалися у казці?

IV група. Червоний капелюх (почуття та інтуїція). Що вам сподобалось у творі? Які емоції, почуття виникали під час читання казки?

V група. Зелений капелюх (креативність, альтернативні рішення). Як би могли розвиватися події казки, якби риби не сприйняли перемогу оселедця?

VI група. Синій капелюх (управління процесом). Які висновки з прочитаного ви зробили? Чого навчає ця казка? Що засуджує?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Шкала настрою»

— На початку уроку ми позначали свій настрій. Урок добігає завершення. Поставте позначку на шкалі іншим кольором.

— Підведіть руки, у кого позначка, хоч трішки, але зрушила праворуч. Дуже рада, що ваш настрій від казки став ще кращим. Дякую за наполегливу, старанну, дружну, творчу роботу!

Інтерактивний прийом «Мікрофон»

- Хто є головним героєм казки?
- Яку проблему розв'язували риби?
- Чого вчить нас ця казка?

2. Домашнє завдання

— Перечитайте казку, розкажіть її батькам чи меншим братикам і сестричкам.

За бажанням створіть ілюстрацію до казки.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 38. ПЕРЕВІРЯЮ СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити і систематизувати знання з вивченого розділу; формувати вміння аналізувати, систематизувати, висловлювати оцінні судження, виділяти головну думку; навчати відчувати образність художнього слова; розвивати образну уяву, мислення, спостережливість, творчі здібності, зв'язне мовлення учнів; збагачувати лексичний запас; спонукати читати; виховувати любов до народної творчості, художнього слова; заохочувати до читання казок;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії; зосереджуватися на виконанні завдань, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної: володіти позитивними навичками спілкування, уміння налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, групі;
  - інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію, знаходити у тексті конкретні відомості;
  - здоров'язбережувальної: розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, дотримувати правильного;
  - загальнокультурної: дотримувати правил поведінки на уроці;
  - соціальної/громадянської: співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності.

Обладнання: малюнки для вправи «Звуконаслідування», музична заставка до передачі «В гостях у казки» (<https://youtu.be/UgOclKaP9Dc>), макет телеекрану з назвами студій, слова на стіну слів; картки із завданнями для роботи в парах і групах.

Тип уроку: урок закріплення знань, формування вмінь та навичок.

Форма проведення: урок-телепередача.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Ось і дзвоник продзвенів
Для маленьких школярів,
Він покликав на урок
У чарівний світ казок!

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Самоналаштування»

— Покладіть руки на парту, заплющте очі та повторюйте:

Я зможу сьогодні добре працювати на уроці.

Я — творча особистість.

Я бажаю успіхів на уроці собі та всім однокласникам.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправа «Звуконаслідування».

— Озвучте малюнки. (Демонстрування малюнків: немовляти (уа-уа-уа), комара (дз-з-з), джмеля (дж-ж-ж), миші (пі-пі-пі), півня (ку-ку-рі-ку), корови (му-у-у), кішки (муррр).)

2) Робота над скоромовкою.

Крокодил до крокодила
Припливав просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

— У чому полягає складність вимови цієї скоромовки?

2. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і завдань уроку

— Послухайте вірш і скажіть, про що в ньому йдеться. Чому він присвячений?

Казок чимало є на світі —
І веселих, і сумних.
Хіба зможемо прожити ми на світі без них?
Казка стукає у двері — привітаємо її.
І щоб нам не говорили, ми впізнаємо її.

— Отже, про що йдеться у вірші?

— Сьогодні ми проведемо незвичний урок, присвячений казкам. Ми узагальнимо й систематизуємо знання з опрацьованого розділу, а для цього завітаємо на телепередачу «В гостях у казки». (Звучить музика заставки до передачі «В гостях у казки».)

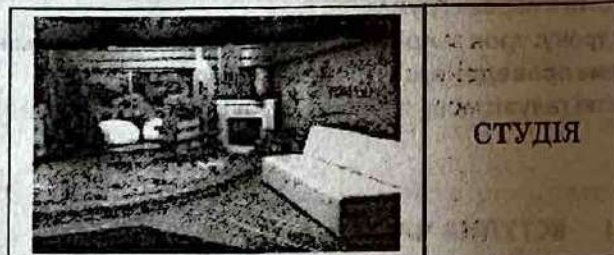
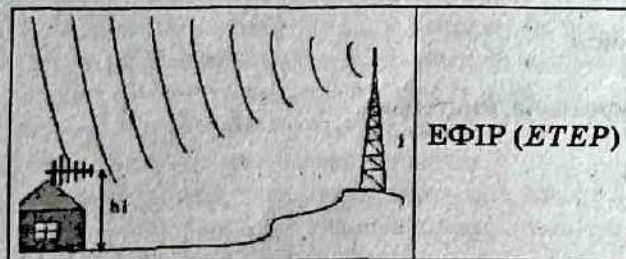
— Добрий день, дорогі діти! В ефірі — телепередача «В гостях у казки» і я, її постійна ведуча, Марина Андріївна. Активними учасниками нашої передачі будуть учні 2-го класу. Зйомки відбуватимуться у різноманітних телевізійних студіях.

3. Словникова робота. Стіна слів

— Що означають слова *ефір* (*етер*) і *студія*?

Ефір (*етер*) — повітряний простір, у якому поширюються радіохвилі.

Студія — в цьому випадку: спеціально обладнане приміщення, з якого ведуться теле- і радіопередачі.

4. Студія «Актуальне інтерв'ю»

— Як називається розділ, що ми вивчали?

— Про який урок ідеться?

— Як називають художній твір, у якому йдеться про вигадані, часто фантастичні події?

— Хто є автором народних казок?

— Яка група казок є найдавнішою?

— Які ознаки казковості мають твори, що ввійшли до цього розділу?

— Де можна взяти почитати книжки?

— Що означає слово *бібліотека*?

— Як вибрати потрібну книжку в бібліотеці? Якщо вибираєш самостійно, на що слід звернути увагу?

5. Студія «Всезнайки»

— Ми переходимо до студії «Всезнайки», де вам пропонують дати відповіді на запитання вікторини «Хто це сказав?» та впізнати за фразою казку і персонаж, якому належать ці слова.

• «Що? Оселедець? Оцей худючий голодранець?» (Камбала, «Оселедець і камбала».)

• «Поки ти бачиш синову могилу, а я свого відбитого хвоста, ми не можемо стати друзями». (Змія, «Виноградар і змія».)

• «Я в хазяїна двір стережу, то хазяїн мене добре годує». (Собака, «Вовк та собака».)

• «Бери, баране, голову, бо ти дужий». (Цап, «Цап і баран».)

• «Нумо знову дружити, як раніше дружили». (Виноградар, «Виноградар і змія».)

• «Краще я голодуватиму, ніж ланцюг на шиї носитиму». (Вовк, «Вовк та собака».)

• «Славна, братці, компанія, і каша гарно кипить, та нічим долить, — піду я по воду». (Вовк, «Цап і баран».)

6. Студія «Розумники і розумниці»

— У цій студії будемо працювати в парах.

1) Робота з картками.

— У картках, що є у вас на партах, встановіть відповідність між персонажами, назвою казки та її головною думкою.

Син, батько, змія	«Вовк та собака»	У дружбі сила.
Лосось, камбала, риби, оселедець	«Цап і баран»	Коли щось робиш, думай і про наслідки
Чоловік, цап, жінка, вовки, баран	«Виноградар і змія»	Свобода дорожча за їжу
Вовк, собака	«Оселедець і камбала»	Скромних скрізь поважають, а хвальків зневажають

2) Робота з підручником (с. 49).

— Установіть відповідність між дійовими особами пригаданих казок та їхніми вчинками.

7. Студія «Спортивна»

Фізкультхвилинка

У країні казочок
Жив веселий Колобок.
Разом з ним усі звірята
Шикувались на зарядку.
Похитали головою,
Раз — притупнули ногою,
Руки вгору піднесли,

Трішки ними потрясли,
Нахилились вліво, вправо,
Та цього іще замало.
Руки вгору, руки вниз,
Раз — присіли, піднялись.
Головою похитали
Й працювати знов почали.

8. Студія «Театр біля мікрофона»

— Пригадайте та за пазлами (підручник, с. 42, 44) розкажіть казку «Цап і баран».

9. Студія «Літературне дослідження»

— У цій студії на нас чекає групова робота. Об'єднайтеся у групи. Кожна група отримує у конверті назву казки. Ви складаєте самі до неї опорні слова, вирази так, щоб інші групи впізнали цю казку.

I група: казка «Вовк та собака».

II група: казка «Цап і баран».

III група: казка «Виноградар і змія».

IV група: казка «Оселедець і камбала».

Презентація роботи груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Студія «Прес-центр». Вправа «Незакінчене речення»

✓ Найбільше мені сподобалась казка про...

✓ Мене здивувало, як...

✓ Вчинки, що мені не подобаються...

✓ Я придумав(ла) б інший заголовок до казки...

— А тепер заплющте оченята. (Знову звучить заставка до передачі «В гостях у казки».)

Пам'ятаймо:

Казка розуму навчає,

Вчить добро в житті творити.

І до чесності навчає...

Тобто вчить, як в світі жити.

Н. Красоткіна

— Тож дружіть із казкою, вивчайте, переказуйте, складайте самі! А я прощаюся з вами, дякую за увагу! До нових зустрічей!

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

ЩОБ У СЕРЦІ ЖИЛА БАТЬКІВЩИНА...

УРОК 39. ВСТУП. МАРІЯ ЧУМАРНА «МАЛЕНЬКА І ВЕЛИКА». УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ «РОДЕ НАШ КРАСНИЙ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із твором про малу батьківщину як складову великої, з твором, що ушляхетлює родинні стосунки; розширити уявлення учнів про сім'ю, родину, її значення для людини; формувати вміння правильно виразно читати, передаючи голосом характер твору; навчати аналізувати прочитані вірші; розвивати уяву, смислову, образну пам'ять, фантазію учнів; збагачувати лексичний запас; виховувати любов до Батьківщини, інтерес до історії свого роду, сім'ї, до сімейних традицій, любов та повагу до отчого дому, родини і сім'ї;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** дотримувати режиму навчальної діяльності, працювати швидко і зосереджено;
  - комунікативної:** уміти висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; уміти виразно читати;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - здоров'язбережувальної:** розпізнавати правильне і неправильне сидіння за партою, уміти правильно сидіти за партою;
  - соціальної/громадянської:** співпрацювати в парі, групі, планувати взаємодію з учасником спільної діяльності; застосувати навички самоорганізації, самодисципліни, володіння собою;
  - загальнокультурної:** дотримувати правил поведінки на уроці.

Обладнання: зображення радісного смайлика, аудіозапис пісні «Ой роде наш красний», малюнок із зображенням могутнього дуба і родовідного дерева, пазли з частинами прислів'їв.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, громадянська, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок —
Нас покликав на урок.
Час його вже розпочати

І старанно працювати,
Щоб сміялось сонечко, успіхам раділо,
До роботи на уроці ми приступимо сміливо.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Смайлик»

— Я бажаю всім гарного настрою і продуктивної роботи. Нехай нас сьогодні супроводжує ось цей радісний смайлик (*прикріплює на дошці*). А тепер усміхніться одне одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того щоб упоратися на уроці із завданнями, будьте старанними і слухачами.

Щоб не просто слухали, а чули.
Щоб не просто дивилися, а бачили.
Щоб не просто відповідали, а міркували.
Дружно й плідно працювали.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Дихальна гімнастика.

- ✓ Задуги свічку;
- ✓ здути пухинку;
- ✓ погудіти, наче пароплав;
- ✓ зобразити свист вітру.

2) Робота над чистомовкою.

— Читаючи чистомовку, доскажіть слово, якого бракує.

Да-да-да, да-да-да — стоїть у глечикю... (вода).

Ди-ди-ди, ди-ди-ди — дай напиться... (води).

Жа-жа-жа, жа-жа-жа — ми знайшли в траві... (вужа).

Жи-жи-жи, жи-жи-жи — ти мені... (допоможи).

2. Вправа «Зі слова — нове слово»

— Переставте букви так, щоб утворилося нове слово.

Село — (осел);

лісок — (сокіл);

курча — (ручка);

старий — (айстри);

кіт — (тік);

марка — (рамка);

гори — (роги).

3. Актуалізація опорних фонових знань. Передбачення

— Ми починаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву (с. 50).

— Що ми називаємо Батьківщиною?

— Що є нашою Батьківщиною?

— Доберіть слова, близькі за значенням до слова *Батьківщина*.

— Як ви вважаєте, чому будуть присвячені твори цього розділу?

— Перевірте свої передбачення, прочитавши текст на с. 50.

— Чи справдилися ваші передбачення?

— Поміркуйте, який смисл закладено у назві розділу? Як ви це розумієте?

4. Практична робота в парах «Вчися працювати з підручником» (за завданнями на с. 50)

5. Повідомлення теми та завдань уроку

— Розділ ми розпочинаємо вивченням вірша Марії Чумарної та народної пісні «Ой роде наш красний», дослідимо, як український народ ставився до своєї країни, рідної сім'ї, рідної домівки, свого роду, як це ставлення відображене у літературних творах.

6. Опрацювання змісту вірша Марії Чумарної «Маленька і велика» (с. 50–51)

1) Вправа «Прогнозування за заголовком».

— Прочитайте назву вірша Марії Чумарної.

— Про кого або про що в ньому може йтися?

2) Слухання виразного читання вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

— Чи сподобався вам вірш? Що вас вразило? Що схвилювало? Здивувало?

— Чи справдилися наші передбачення? Про що сказано у творі «маленька» і «велика»?

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Рибки»: мовчазне читання учнями вірша

Аналіз змісту пісні з елементами вибіркового читання

— Що є маленькою Україною для автора?

— Прочитайте, як про це сказано у творі.

— А що є великою Україною?

— Що утворюють малі родини?

— Прочитайте видлене речення. Як ви його розумієте?

— З яким почуттям потрібно читати цей твір?

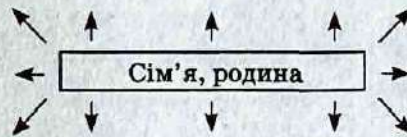
Робота в парах. Читання вірша «Обличчям до обличчя»

Виразне читання вірша учнями

Рученьки всі розвели, підвели їх догори.
Кулачками потрусили, руки знову опустили.
Опустили і присіли, хай рівненькі будуть спини.
Головою покрутили вліво — вправо, повторили.
А тепер часу не гаймо і до пісні поспішаймо.

7. Вправа «Асоціації»

— Що постає у вашій уяві, коли ви чуєте слова *сім'я, родина*?

8. Опрацювання тексту народної пісні «Роде наш красний» (с. 51)

1) Підготовка учнів до сприймання змісту тексту.

Вступне слово вчителя. Робота з малюнками дерева і родовідного дерева

— Слова *рід, родина, рідня* нікого не залишають байдужим, адже тільки при згадці про родину в нас виникає образ найдорожчих нам людей. І тому про родину, рід написано багато віршів, казок, оповідань як авторських, так і народних.

— Погляньте на цей малюнок. Що ви бачите? (*Дуб, дерево.*)

— Так, це сильне, могутнє дерево. А що станеться з цим деревом, якщо в нього відтяти корінь? (*Воно зів'яне, засохне.*)

— Чому таке станеться? Що дає дереву коріння? (*Воду, поживні речовини.*)

— А от погляньте на малюнок цього дерева. Чим воно цікаве? (*Це родовідне дерево.*)

— Так, це родовідне дерево, або дерево роду. Коріння на дереві роду — це є сила роду. І чим більшим є ваш рід, тим міцніше росте дерево і живить свої гілочки та листочки. Ви на цьому дереві — маленькі листочки, гілки — ваші мама і тато, їх сестри і брати, ваші дяді та тьоті. Стовбур — це дідусі та бабусі, а коріння — це наші предки, що жили до нас. Кожна родина має родовідне дерево. Чим більший рід, тим міцнішим росте дерево, а коріння кожного дерева — це пам'ять роду. Якщо ми пам'ятаємо своїх предків, то черпаємо силу для життя. Людина без роду — як листок, відірваний від дерева. Дерево бере сили від землі корінням, а людина живе своїм родом, близькими.

2) Первинне сприймання змісту тексту учнями.

Слухання виразного читання вчителем (мелодійно, наближено до співу).

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Чи сподобалася вам пісня? Чим?

— Що вас вразило? Що схвилювало?

Словникова робота

• Самостійне здобування інформації: *красний, не цураймося (с. 51).*

• Пояснення дітьми (*якщо можуть пояснити*) або вчителем.

Небагацько — небагато, мало.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Бджілка»: напівголосне читання учнями пісні.

Аналіз змісту пісні з елементами вибіркового читання

— Що оспівується у пісні?

— Який куц згадано у пісні?

— Де цвіте калина?

— Що означає *хорошенько*?

— Коли калина може так цвісти? (*Коли про неї дбають, доглядають.*)

— Із чим порівнюється родина?

— А коли родина може хорошененько цвісти? (Коли в родині дбають одне про одного, піклуються, поважають...)

— До кого звертається автор пісні? (До роду: «Ой роде наш красний, роде наш прекрасний».)

— До чого закликає пісня всіх членів роду? (Не цуратися одне одного, дбати одне про одного, турбуватися і допомагати.) Прочитайте, як про це сказано у пісні.

— Якщо ми будемо цього дотримувати, то яким буде коріння нашого роду?

— Які слова виражають головну думку твору? Прочитайте їх.

Вправа «Яка ознака?»

— Відшукайте і прочитайте слова, що вказують на ознаку до слів *калина, рід*.

Вправа «Знайди рими»

— Знайдіть і прочитайте пари співзвучних слів — рими. (Ціте — нас е, красний — прекрасний, калина — родина.)

— Зверніть увагу, завдяки цим співзвучним словам досягається мелодійність цього вірша, який хочеться заспівати. То й послухаємо, як співає цю пісню українська співачка Ніна Матвієнко.

Слухання запису пісні у виконанні Ніни Матвієнко

— Чи сподобалася вам пісня? Прочитаймо вірш із захопленням, мелодійно, наспівно.

Виразне читання пісні «Роде наш красний» учнями

5) Рефлексивний аналіз змісту прочитаного.

Робота в групах. Гра «З'єднай пазли»

— Український народ склав безліч повчальних мудрих висловів про рід, родину. Щоб прочитати такі прислів'я, об'єднайтеся у групи за кольором аркушів-пазлів, що лежать у вас на партах. Із цих пазлів складіть прислів'я і поясніть, як ви їх розумієте.

Шануй батька й няньку, то буде тобі скрізь гладенько.

Не трать ходу до поганого роду.

Як батька покинеш, то й сам загинеш.

До свого роду хоч через воду.

Свого доправляйся, та роду не цурайся.

Презентація роботи груп.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Мікрофон»

- З якими творами сьогодні познайомились?
- Чому важливо, щоб усі члени родини жили у дружбі та злагоді?
- Навіщо потрібно знати інформацію про свій рід?

2. Домашнє завдання

Навчитися виразно читати пісню і вірш (с. 50–51).

За бажанням співати пісню.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 40. НАШ СИМВОЛ І ОБЕРІГ. ВАСИЛЬ СКУРАТІВСЬКИЙ «КАЛИНА»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про калину як символ України й оберіг; навчати визначати пізнавальну інформацію у прочитаному творі; удосконалювати читацькі вміння; розвивати зв'язне мовлення учнів, збагачувати їхній словниковий запас; розширювати світогляд учнів; виховувати любов до рідного краю, до природи, бажання її пізнавати й оберігати; виховувати повагу до національних традицій;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися: сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати, моделювати, прогнозувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; уміти висловлювати рефлексивні та оцінні судження;
  - комунікативної: володіти позитивними навичками спілкування, уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, будуючи відповідним чином свої висловлювання;
  - інформаційної: уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - соціальної/громадянської: уміти працювати в парі з усіма в колективі;
  - загальнокультурної: дотримувати норм мовленнєвої культури, правил поведінки на уроці.

Обладнання: портрети В. Скуратівського, Богдана Хмельницького, аудіозапис козацької пісні «Ой у лузі червона калина», ілюстрації калини, репродукція картини Дмитра Добровольського «Червона калина» (або <https://jml.com.ua/2015-5/vernissage>).

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, громадянська, історична, соціальна і здоров'язбережувальна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Усі сідайте тихо, діти.
Домовляймося — не шуміти,
Руку гарно підіймати,
На уроці не дрімати,
А знання мерщій хапати —

Щоб не було нам мороки,
Всі готові до уроку?
Тож, гаразд. Часу не гаймо
І урок наш починаймо.

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Сонечко»

— Намалюйте сонечко. Яке воно, сонечко?

— А тепер уявіть, що сонечко — це ви. І так як сонечко лагідно зігріває землю, все навколо, так і ви своїми промінчиками посилаєте навколо й одне одному тепло, світло, радість, позитив. У такому приємному настрої починаємо наш урок. Він обов'язково мине дуже продуктивно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправа «Подивись і повтори».

- Витягніть губи трубочкою;
- зімкніть губи;
- покажіть губами букву *О*;
- обличчій губи;
- зробіть язичком рухи маятника.

2) Робота над скоромовкою.

Ранком Лара з Мариною милувались калиною.

— Прочитайте повільно і чітко скоромовку. Вимову яких звуків вона тренує?

Читання скоромовки у різні способи (повільно, швидко; парами, групами, індивідуально).

2. Вправа «Впізнай з першого погляду»

— Швидко впізнайте і прочитайте слова з відсутніми літерами.

шк-л-р

вч-т-ль

хл-б-р-б

ль-тч-к

л-к-р

д-р-кт-р

в-х-в-т-ль

б-д-в-льн-к

г-р-б-ць

ж-р-в-ль

с-р-к-

в-р-н-

ж-йв-р-н-к

с-л-в-й

л-ст-вк-

д-т-л

хв-л-й-

с-к-нд-

г-д-н-

т-жд-нь

м-с-ць

ст-л-тт-

в-вт-р-к

ч-тв-р

3. Відгадування загадок

- І червона, й соковита,
Та гірка вона все літо.
Припече мороз — вона
Стала добра й смачна. (Калина.)
- Хто ж ті ягоди не знає,
Від застуди їх приймає.
На кущах вони висять,
І, як маків цвіт, горять.
Тільки це не є малина.
Що за ягода? (Калина.)

— За якими ознаками здогадалися, що це калина?

(Демонстрування ілюстрацій, бажано зображення калини в різні пори року.)

4. Вправа «Асоціації»

— З чим асоціює слово *калина*?

5. Вправа «Знаємо. Хочемо дізнатися. Дізналися»

— Пригадайте, що ви вже знаєте про калину з уроків, з розповідей дорослих, з книжок чи телепередач, з мережі Інтернет. (Заповнюють 1-й стовпчик таблиці.)

Знаємо	Хочемо дізнатися	Дізналися

6. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимося із твором українського письменника, народознавця Василя Скуратівського, дізнаємося, чому українці так шанують і люблять цю рослину. (Заповнюють 2-й стовпчик таблиці.)

7. Додаткова інформація про Василя Скуратівського (для вчителя)

Скуратівський Василь Тимофійович народився 25 жовтня 1939 року в глухому поліському хуторі Забуда на Житомирщині у родині селян. Батько був знаним на селі столяром, виготовляв діжки, скрині, ліжка, вулики та інше. У родині було п'ятеро дітей, однак вижило двоє: старша сестра Ольга та найменший і єдиний син Василь. Хлопчик з дитинства любив читати. У 13 років вирішив стати письменником, написав першого вірша і надіслав до районної газети. Відповідь не забарилась — порадили більше читати і краще вивчати рідну мову та літературу. Однак хлопець був наполегливим, тому продовжував надсилати до редакції нові свої вірші, байки, замальовки, дописи. З часом їх почали друкувати.

Працював журналістом. З 1970 року з'являються перші статті на народознавчу тематику. 1987 року виходить друком книга «Берегиня», яка витримала не одне видання і зацікавила народознавством у країні. Усього за життя письменника було видано понад 20 книг.

Василь Скуратівський пропагував традиційну культуру, обряди. Ініціював започаткування уроків народознавства у школах, одним із організаторів фестивалів: «Котилася торба» (дитячі ігри), «Кольда» (новорічні та різдвяні традиції), «Берегиня» (міжнародний фестиваль фольклору).

Помер 16 грудня 2005 року. Похований у Києві на міському Берковецькому кладовищі.

8. Робота над текстом В. Скуратівського «Калина»

1) Виразне читання статті вчителем.

2) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту

— Що вас здивувало у творі? Захопило, було несподіваним?

Словникова робота

• Самостійне здобування інформації (с. 52).

— У тексті згадується ім'я Богдана Хмельницького. Хто це такий? (Демонстрування портрета.)

— Що означає слово *символізує*?

• Пояснення значення незрозумілих слів чи висловів.

Символ — умовне позначення якогось предмета, поняття або явища,

Насамкінець — під кінець.

Дбайливо — старанно, пильно.

• Читання слів «луною» за учнем, який гарно читає.

клен	козацької	заморозки
береза	Хмельницького	боротьби
верба	дбайливо	накличете
калина	насамкінець	відходять

— Знайдіть і прочитайте слово з буквою, що завжди позначає два звуки.

— Прочитайте слова, що означають дію предмета; назву рослини.

— Знайдіть і прочитайте слово, що означає власну назву.

Фізкультхвилинка

Зупиніть навчання час!
Фізкультпауза у нас.
Руки, наче крила в птаха,
Що летить, не знає страху.
Вгору — вниз їх підіймаю
І доверху підлітаю.
А тепер — метелик я,

Рух дає мені життя,
До плечей згорну я руки,
Колові зроблю я рухи.
А голівкою покрутим —
Небезпек не має бути.
Якщо поруч небезпека,
Геть втікаємо далеко.

3) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Робота в парах. Читання тексту учнями «Обличчям до обличчя»

Поглиблене усвідомлення фактичної інформації

Бесіда за змістом тексту з елементами вибіркового читання

— Які дерева є символами України?

— Як ви розумієте вислів з давніх-давен? *часи Богдана Хмельницького?*

— Чому українці так дбайливо охороняли й доглядали калину?

— Коли зацвітає калина? Доведіть словами тексту.

— Знайдіть і прочитайте абзац, у якому є прислів'я.

— Які заборони згадуються у тексті? Прочитайте.

— Знайдіть і прочитайте слова, написані з великої букви (крім перших слів у реченні). Що вони означають?

— Яка козацька пісня згадується в тексті? Прочитайте її слова.

4) **Слухання аудіозапису пісні «Червона калина».**

- Послухайте пісню, зверніть увагу на її настрій. (Бадьорий, попри на невеселі слова.)
- У тексті пісні постійно йде паралель калина — Україна: калина похилилася — Україна зажурилася, калину підніmemo — Україну розвеселиmo... Дійсно, калина — символ України.

5) **Робота за репродукцією картини Дмитра Добровольського «Червона калина».**

- Розгляньте картину. Яку пору року зображено? Чому так вважаєте?
- А чи впізнаєте час доби, що відтворив художник? Як гадаєте?
- Яка рослина росте понад тивом?
- Художник не виписав деталей, ми розуміємо: це калина — український оберіг, один із символів нашої Батьківщини.
- А що зображено на другому плані, за кущами?
- Це сучасна хатинка? Що про це свідчить?
- Наші предки саджали калинові кущі на найпочеснішому місці у садибі — перед вікнами, навколо хатини, мов своєрідний оберіг. Калина і справді оберігала господарів, зокрема допомагала їм (та й досі допомагає) долати хвороби.

Фізкультхвилинка для оченят

Дуже довго ми трудилися,
Наші оченятка потемніли.
Очі слід нам пожалити,—
Дати час їм відпочити.

Всі заплющте оченята
Та й лягайте спочивати.
Зараз можна вже вставати
Й оченята відкривати.

6) **Вправа «Грунування».**

- Пригадаймо, які інші символи нашого народу ви знаєте.

(Рослинні: калина, верба, тополя, барвінок; тваринні: лелека, журавель; вишиванка, рушник, вінок, писанка, хліб, біла хата...)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Знаємо. Хочемо дізнатися. Дізналися»

Заповнення 3-го стовпчика «Дізналися».

- На початку уроку ми записали, що дізнаємося, за що українці люблять і поважають калину. Чи виконали ми це завдання? Що ми зафіксуємо у третьому стовпчику нашої таблички?

2. Домашнє завдання

Прочитати текст, знайти і послухати пісні, у яких згадується калина.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 41. НАТАЛКА ПОКЛАД «ПЕТРИКІВСЬКІ ДИВО-КВІТИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з твором української поетеси Наталки Поклад, із гордістю України — петриківським розписом; удосконалювати навички свідомого виразного читання віршованих творів; учити бачити і розуміти мову творів, настрої творів; формувати вміння робити висновки, ділитися своїми враженнями про прочитане; розвивати зв'язне мовлення учнів, образне мислення, творчу уяву, фантазію; збагачувати лексичний запас учнів; виховувати гордість за свою країну, любов до художнього слова, дбайливе, шанобливе ставлення до народних традицій;
- **формування ключових компетентностей:**
  - уміння вчитися:** сприймати мету, яку ставить учитель, відповідно до неї планувати і виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати;
  - комунікативної:** володіти позитивними навичками спілкування, уміти налагоджувати взаємодію під час роботи в парі, будуючи відповідним чином свої висловлювання;
  - інформаційної:** уміти здобувати з підручника необхідну інформацію;
  - соціальної/громадянської:** уміти працювати в парі, з усіма в колективі;
  - загальнокультурної:** дотримувати норм мовленнєвої культури, правил поведінки на уроці.

Обладнання: портрет Наталки Поклад, збірки її творів, ілюстрації-зразки петриківського розпису, мультфільм «Це наше і це твоє. Унікальний петриківський розпис — наш!» (www.youtube.com/watch?v=y5ZBk8ydhmg&list=PL9ggy1tDdPhELd4Jh6k86dbBke9fUTf2F), макет дерева і стікери-листочки для вправи «Дерево вражень», розмальовка в стилі петриківського розпису.

Тип уроку: урок набуття нових знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Добрий день, малята,
Любі хлопчики й дівчата!
З давніх пір і понині
Кажуть всі в Україні:

«Здоровенькі були!».
Привітаймося всі разом:
«Здоровенькі були!».

2. Психологічна настанова на урок. Вправа «Очікування»

— Сьогодні за вікном гарна погода. Ми прийшли на урок бадьорими, веселими. Чого ви очікуєте від цього уроку? Яким він буде для вас?

— Сподіваюся, наші очікування справдяться, тож починаємо працювати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Артикуляційні вправи

1) Вправа на формування чіткої вимови звуків.

— Вимовте подані склади спочатку пошепки, а потім голосно; спочатку повільно, а потім швидко.

чо — що	жа — ша
ча — ща	жо — шо
че — ще	же — ше
чі — щі	жу — шу
чу — шу	жі — ші

2) Робота над чистомовкою.

За-за-за, за-за-за — росте в лісі береза.

Ак-ак-ак, ак-ак-ак — прилетів до мене шпак.

Ичка-ичка, ичка-ичка — а за ним також синичка.

Ик-ик-ик, ик-ик-ик — і сіресенький зайчик.

2. Вправа «Добери слова»

Учитель називає дієслово, а учні повинні дібрати якомога більше слів, яким підходить названа дія (як у прямому, так і в переносному значенні).

Летить — (літак, птах, метелик, хмаринка, джміль...).

Росте — (квітка, дитина, кошенятко, дерево, бажання...).

Пливе — (пароплав, човен, час, хмара, листочок...).

3. Читання пірамідок слів

лиш	до
того	пес
стриб	диво
весело	дворі
кімнаті	комарі
совячний	курчата

4. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимося із твором сучасної української поетеси, педагога, громадської діячки Наталки Поклад, дізнаємося, чим пишуться українці, що стало своєрідною візитівкою України.

5. Довідка про поетесу

Наталія Іванівна Поклад — літературний псевдонім Наталка Поклад — народилася 3 вересня 1951 року в мальовничому селі Маньківка Бершадського району Вінницької області.

Наталія Іванівна згадує: «... Слід сказати, що я виросла на казках, як тільки навчилася читати, казки стали моїм найвірнішим і найнезрадливішим другом — на довгі роки життя...».

Поетеса закінчила Балтське педагогічне училище та філологічний факультет Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Учителювала, працювала у видавництвах, журналах. Вона одна з найтакого процесу. Веде активну літературну й громадську діяльність, проводить зустрічі з юними читачами. Є лауреатом багатьох літературних премій: Євгена Маланюка (1993), Михайла Коцюбинського (1999), «Благовіст» (2000), Марусі Бек (2002, США), Наталі Забіли (2010).

Літературні критики цілком справедливо називають її *Берегинєю української лірики*. І це дійсно так. Її чарівна поезія не тільки привертає до себе увагу, вона просто огортає теплим і світлим позитивом, якого так бракує сучасності.

«Слово до слова — і творимо світ, веселий, добрий, світлий, у якому всім затишно і гарно. А хіба може бути інакше в тому чарівному світі дитинства, де живуть вірші й казки, оповідання і загадки й відкривають таємниці одна за одною. А ще у цьому світі вчать захоплюватися красою природи та людей, бути мудрими та мужніми...» (Наталка Поклад)

(Демонстрування портрета та книжок поетеси.)

6. Робота над текстом вірша Наталки Поклад «Петриківські диво-квіти»

1) Вправа «Прогнозування за заголовком та ілюстраціями».

— Прочитайте назву вірша і розгляньте ілюстрації. Про які диво-квіти йдеться?

— Як гадаєте, про що створила вірш Наталка Поклад?

2) «Зразкове читання».

Виразне читання заздалегідь підготовленим учнем вірша Наталки Поклад «Петриківські диво-квіти».

3) Перевірка первинного сприймання змісту твору.

Перевірка емоційного сприймання змісту твору

— Чи сподобався вам вірш?

— Чи справдилися ваші передбачення щодо того, про що йтиметься у вірші? Про які диво-квіти йдеться у творі?

— Яким настроєм наповнений вірш?

Словникова робота

- Пояснення значення слів.

Розмай — що-небудь буйно розквітле, зелене; але в цьому контексті — розмаїття, різноманіття.

Петриківка — населений пункт у Дніпропетровській області.

— А вам що-небудь відомо про Петриківку?

- Історична довідка.

(Повідомлення заздалегідь підготовленими учнями, в ідеалі — тими, хто займається у художній школі чи студії.)

1-й учень. Петриківка — це село на Дніпропетровщині. Воно розташоване на берегах мальовничої річки Чаплинка. У давні часи, аж у вісімнадцятому столітті жили тут козаки, кріпацтва тут не знали, то чому не жити у красі? У багатьох селах жінки розмальовували стіни хат, виводили узори над вікнами й дверями, щоб хата була чепурною.

2-й учень. Наприкінці XIX ст. почали виготовляти «мальовки» — розписи на папері, що замінили настінні розписи. «Мальовки» продавали на ярмарках, що проводилися на селі тричі на рік. Пізніше народні майстри почали розписувати дерев'яні вироби: посуд, мисники, тарілки, скрині, сані, віялки, музичні інструменти. Найчастіше це були фантастичні дерева, квіти, птахи, ягоди, листя.

3-й учень. Чимало дослідників намагалися розгадати таємницю петриківського розпису. Дмитро Іванович Яворницький — першовідкривач петриківського розпису. До нього ніхто не звертав уваги ані на декоративний, ані на настінний розписи. Після 1936 року, коли в Києві відкрилася перша велика виставка народної творчості, на якій були показані твори художників із Петриківки, про них дізналася вся Україна, прийшло й офіційне визнання.

4-й учень. За участь у виставці петриківські художниці отримали нагороди. У Петриківці відкрили школу декоративного розпису. 2013 року петриківський розпис було занесено в список культурної спадщини ЮНЕСКО.

- Читання пірамідок слів «луною» за учнем, який гарно читає.

рай	диво	сонце
мова	всюди	зозуля
квіти	розмай	кольорів
тарелі	картині	Петриківка
картині	рушнику	прекрасних
дзвінкий	світанкова	петриківські

— Виберіть і прочитайте слова, що означають ознаку предмета.

— Виберіть і прочитайте слова-родичі (спільнокореневі слова).

— Назвіть слово, що означає власну назву.

— Виберіть і прочитайте слова, що означають назву одного предмета; багатьох предметів.

Фізкультхвилинка

Раз, два! Час вставати,
Будемо відпочивати.
Три, чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять, шість! Засміялись,
Кілька раз понахилились.
Зайчик сонячний до нас

Завітав у світлий клас.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.
Сім, вісім! Час настав
Повернутися до справ.

4) Поглиблений смисловий і структурний аналіз тексту.

Вправа «Бджілки»: напівеголосне читання вірша учнями

Бесіда за змістом твору з елементами вибіркового читання

— Де можна побачити петриківські диво-квіти? Як про це сказано в тексті?

— У якому реченні йдеться про різноманітність кольорів? Прочитайте.

— Виберіть з тексту і прочитайте ознаки, що передають красу квітів.

— Знайдіть і прочитайте речення, у кінці яких три крапки. Як ви їх розумієте? Як би ви їх продовжили?

Робота в парах. Вправа «Знайди риму»

Один учень у парі називає слово, інший — шукає до нього риму у вірші.

Під час перевірки учні називають утворені римовані пари слів.

Робота в парах. Підготовка до виразного читання вірша

— Ми часто говоримо: «Прочитай виразно». А що це означає?

— Автори підручника розробили пам'ятку «Вчись читати виразно». Під час підготовки користуйтеся нею та готовою партитурою тексту.

Виразне читання учнями вірша «Петриківські диво-квіти»

Фізкультхвилинка для оченят

7. Перегляд і обговорення мультфільму «Унікальний петриківський розпис — наш із серії

«Це наше і це твоє» студії «Плюс плюс»

— Переглядаючи мультфільм, зверніть увагу на таку інформацію.

1. З чого почався петриківський розпис? Що здавна прикрашали малюнками?

2. Чим малювали візерунки та орнаменти?

3. Із чого робили фарбу для малювання?

(Під час перегляду запитання залишаються на дошці перед очима дітей.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

1) **Вправа «Мікрофон».**

— Про які диво-квіти ми читали на уроці?

— Звідки вони походять? Як їх називають?

— Хто автор твору «Петриківські диво-квіти»?

2) **Вправа «Дерево вражень».**

— На початку уроку ми висловлювали свої очікування від уроку. Справдилися вони чи ні, зараз дізнаємося. Прикріпіть до зображення дерева листочок зеленого кольору, якщо ваші очікування справдилися, ви гарно працювали і чудово почуваетесь; жовтого кольору — якщо вам не все вдалося; червоного — якщо ваші сподівання не справдилися, вам не вдалося попрацювати на повну силу.

2. Домашнє завдання

Навчитися виразно читати вірш.

За бажанням створити власний малюнок у стилі петриківського розпису фарбами.

— А щоб урок завершити на позитивній ноті, отримайте розмальовку тарілочки у стилі петриківського розпису. Створіть власні шедеври.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК